

سورة الاحقاف

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگلها ، مراتع و آبخیزداری کشور
دفتر ممیزی اراضی

**مجموعه دستورالعملها ، بخشنامه‌ها و نظرات حقوقی
ممیزی اراضی**

(از ابتدای سال ۸۲ تا پایان سال ۸۷)

تدوین کننده :
محمدحسین غفاریان

عنوان قراردادی	:	ایران. اساسنامه‌ها و آیین نامه‌ها
عنوان و نام پدید آور	:	مجموعه دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و نظرات حقوقی ممیزی اراضی (از ابتدای سال ۸۲ تا پایان سال ۸۷) / تدوین کننده محمد حسین غفاریان؛ [برای] وزارت جهاد کشاورزی، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور، دفتر ممیزی اراضی. تهران: پونه، ۱۳۸۹.
مشخصات نشر	:	تهران: پونه، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	:	۳۶۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۵۲-۷-۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	اموال غیر منقول- ایران- دعاوی
موضوع	:	تفکیک املاک- قوانین و مقررات- ایران
موضوع	:	آرای حقوقی- ایران
شناسه افزوده	:	غفاریان، محمدحسین، ۱۳۵۰-
شناسه افزوده	:	سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور. دفتر ممیزی اراضی
رده بندی کنگره	:	۱۳۸۹ ۲۸ / آ ۶۸۳ KMH
رده بندی دیویی	:	۳۴۶/۵۵۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۰۰۸۷۹۴

خ طالقانی شرقی - خ جهان - ساختمان پونه - شماره ۶ - طبقه سوم - تلفن ۷۷۶۰۵۷۹۸

نام کتاب	:	مجموعه دستورالعملها، بخشنامه‌ها و نظرات حقوقی ممیزی اراضی
تدوین کننده	:	محمد حسین غفاریان
ناشر	:	پونه (به سفارش دفتر ترویج سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری)
نوبت چاپ	:	اول ۱۳۸۹
لیتوگرافی	:	پیمان
چاپ	:	پیمان نوآندیش
صحافی	:	امیرکبیر
شمارگان	:	۱۵۰۰ جلد
قیمت	:	۵۰۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۵۲-۷

نشانی: تهران ازگل - سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

حقوق این اثر برای سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور محفوظ می‌باشد.

به نام خدا

(یسالونک عن الانفال قل لله و الرسول فاتتقوالله و اصلحو ذات بینکم و اطیعوالله و رسوله ان کنتم مؤمنین)

(ای رسول ما) امت از تو حکم انفال را سؤال می‌کنند (یعنی غنایی که بدون ینگ از دشمنان به دست مسلمانان آید و زمین‌های قراب بی‌مالک معادن، بیشه‌ها، فراز کوهها، کف رودها، ارث کسی که وارث ندارد، قطایع ملوک، فلامه ثروتی که بی‌رنج مردم حاصل شود) جواب ده که انفال مفصوص فرا و رسول است.

(قرآن کریم- سوره انفال)

مقدمه

برنامه تفکیک انفال و ممیزی اراضی مشتمل است بر تشخیص عرصه و اعیانی - منابع ملی (جنگلها، مراتع، اراضی جنگلی و بیشه‌های طبیعی) تمیز و تفکیک آن‌ها از عرصه و محاط تأسیسات، خانه‌های روستایی، اراضی زراعی و باغاتی که تا تاریخ ۱۳۴۱/۱۰/۲۷ (زمان تصویب قانون ملی شدن جنگل‌های کشور) ایجاد شده‌اند، آگهی برگ تشخیص برای اطلاع عموم، بررسی اعتراضات احتمالی به تشخیص انجام شده در هیأت‌های ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی و قطعیت قانونی، ماده ۱۳ آئین نامه اجرائی قانون ملی شدن جنگلها و همچنین ماده ۳۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری و صدور اسناد مالکیت اراضی ملی به نام دولت و به نمایندگی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و نهایتاً اصلاح و بازنگری سوابق که همه این فعالیت‌ها و اقدامات مستلزم دارا بودن اطلاعات فنی و حقوقی مجریان مربوطه خواهد بود و در واقع می‌بایست به نحوی عمل نمود که هم حقوق عمومی و هم خصوصی رعایت و به موازات یکدیگر هیچگونه تضییع حقی از دولت و بیت‌المال از یک‌طرف و اشخاص دیحق از طرف دیگر صورت نگیرد. خوشبختانه قوانین و آئین‌نامه‌های اجرایی روشن و جامعی در این زمینه تدوین شده و با توجه به ضرورت موضوع و در برخی موارد براساس سؤالات مطروحه از سوی همکاران استانی تدوین بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی نیز لازمه اقدامات اجرایی در عرصه متنوع امور محوله بوده که در جای خود باعث شفافیت بیشتر عمل خواهد بود.

جلد اول مجموعه بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های بخش ممیزی اراضی تا پایان سال ۸۱ قبلاً تدوین و چاپ شده که مورد استقبال همکاران و کارشناسان محترم قرار گرفت و این مجموعه به عنوان جلد دوم از سال ۸۲ تا ۸۷ به همت آقای مهندس غفاریان کارشناس محترم دفتر ممیزی اراضی جمع‌آوری شده که لازم می‌دانم از زحمات ایشان و جناب آقای مهندس میرزایی مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی و همه کارشناسان و همکاران محترم دفتر تشکر و قدردانی نمایم.

مجموعه مذکور به صورت موضوعی و در ۹ بخش تدوین شده، ضمن این که موارد غیرضروری حذف گردیده است. امید است این مجموعه مورد استفاده کارشناسان محترم ادارات کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان‌ها واقع شود. جا دارد از همکاری جناب آقای دکتر رزاقی مدیریت محترم ترویج منابع طبیعی و آبخیزداری و مسئول آموزش و همکاران محترم آن مدیریت نیز به دلیل زحمات چاپ این مجموعه تشکر و قدردانی نمایم.

محمد تقی عموزاده
معاون حفاظت و امور اراضی

بخش اول

اخذ اسناد ملی و دولتی

(معافیت ثبتی، اسناد مشاعی، صدور سند مالکیت، ارسال گزارش عملکرد و عودت سند)

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادرکننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۲/۹/۲۲-۹۳۴۹/۵	معاون حفاظت و امور اراضی	جلوگیری از صدور سند مالکیت مشاعی	۴
۲	۸۳/۹/۲۳-۹۱۳۱/۵۱	ممیزی اراضی	فرم گزارش پیشرفت فیزیکی طرح ممیزی اراضی	۶
۳	۸۳/۱۰/۳۰-۱۱۳۰۰/۵	معاون حفاظت و امور اراضی	نحوه درخواست اسناد مالکیت	۹
۴	۸۳/۱۱/۲۴-۱۲۱۰۰/۵	معاون حفاظت و امور اراضی	نحوه اخذ و ارسال اسناد اراضی ملی به ستاد سازمان	۱۰
۵	۸۴/۱/۶-۱/۴۱/۱۱	رئیس سازمان ثبت و اسناد	نحوه صدور اسناد مالکیت املاک مجاور حریم رودخانه‌ها و انهار	۱۵
۶	۸۴/۱/۱۶-۱۴۷/۵۱	ممیزی اراضی	دستورالعمل نحوه ارسال سوابق گزارشات عملکرد مربوط به ممیزی	۱۵
۷	۸۴/۳/۱۰-۲۴۰۱/۵۱	ممیزی اراضی	چگونگی درخواست عودت اسناد مالکیت اراضی ملی	۱۷
۸	۸۴/۴/۲۰-۴۱۰۷/۵۱	ممیزی اراضی	خودداری از اخذ اسناد مشاعی جهت اراضی ملی	۱۸
۹	۸۴/۵/۳۰-۴۱/۵۰۴۶	امور املاک سازمان ثبت و اسناد	همکاری مدیران کل ثبت استانها با ادارات کل منابع طبیعی	۱۸
۱۰	۸۴/۶/۵-۵۷۰۸/۵	معاون حفاظت و امور اراضی	چگونگی انتقال سند اراضی ملی واگذار شده به مدیریت امور اراضی	۱۹
۱۱	۸۴/۶/۵-۵۰۵۶/۲۴	امور مالی	بلامانع بودن پرداخت فوق العاده ماموریت به مامورین سازمان ثبت	۲۱
۱۲	۸۴/۷/۱۸-۶۱۲۱/۵۱	ممیزی اراضی	چگونگی ذکر نام صفحه دوم اسناد مالکیت- صادره	۲۱
۱۳	۸۴/۸/۲۳-۶۷۰۴/۵۱	ممیزی اراضی	معافیت سازمان از پرداخت عوارض ثبتی و حق الثبت	۲۲

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱۴	۸۴/۱۰/۳-۷۳۷۷/۵۱	ممیزی اراضی	عنوان اسناد ماخوذه اراضی ملی	۲۳
۱۵	۸۴/۱۱/۱۷-۷۶۶۰/۵۱	ممیزی اراضی	در خصوص چگونگی نحوه درخواست ۳۹- ۱۳ بر روی محدوده‌های دارای معارض	۲۴
۱۶	۸۴/۱۱/۱۸-۷۶۶۵/۵۱	ممیزی اراضی	معاونت سازمان از پرداخت حق الثبت	۲۵
۱۷	۸۵/۵/۲۹-۸۵/۵۱/۲۵۵۲۰	ممیزی اراضی	توافقنامه جهت اتمام اخذ سند با ادارات کل منابع طبیعی	۲۸
۱۸	۸۵/۱۰/۱۶-۸۵/۵/۶۹۷۳۱	معاون حفاظت و امور اراضی	معرفی مدیر کل به اموال دولتی جهت ارسال و دریافت اسناد اراضی ملی و دولتی	۳۰
۱۹	۸۵/۱۱/۲۴-۸۵/۲۴/۷۹۰۹۰	امور مالی	خودداری از ارسال اسناد مالکیت به امور مالی سازمان	۳۲
۲۰	۸۶/۱/۸-۸۶/۱/۹۰۸	ریاست سازمان	چگونگی ارسال و دریافت اسناد اراضی ملی و دولتی توسط مدیر کل استان از اداره کل اموال- دولتی	۳۲
۲۱	۸۶/۵/۳-۸۶/۱۸/۲۸۶۲۱	دفتر امور حقوقی	معافیت از پرداخت هزینه‌های ثبتی	۳۵
۲۲	۸۶/۹/۱۴-۸۶/۵۱/۶۰۰۷۸	ممیزی اراضی	جلوگیری از صدور اسناد مشاعی بنام افراد در اراضی ملی و دولتی	۳۷
۲۳	۸۶/۱۱/۲۹-۸۶/۵/۷۶۱۳۱	معاون حفاظت و امور اراضی	اخذ اسناد باقیمانده اراضی ملی و دولتی با همکاری مدیر کل ثبت استان	۳۷
۲۴	۸۷/۱/۱۹-۸۷/۵۱/۹۲۵	ممیزی اراضی	ارسال عملکرد بصورت مکانیزه	۳۹
۲۵	۸۷/۱/۲۸-۸۷/۵۱/۳۳۰۴	ممیزی اراضی	ارسال نقشه اجرای قانون براساس سیستم کاداستر جهت صدور سند مالکیت	۴۰
۲۶	۸۷/۱/۲۸-۸۷/۵۱/۳۳۰۳	ممیزی اراضی	بخشنامه معاون امور املاک سازمان ثبت موضوع تسریع در اخذ سند	۴۱
۲۷	۸۷/۵/۱۲-۸۷/۵۱/۳۱۱۱۶	ممیزی اراضی	تسریع در صدور سند اراضی دولتی (نامه امور- اراضی)	۴۳
۲۸	۸۷/۱۰/۲۱-۸۷/۵/۶۸۱۱۷	معاون حفاظت و امور اراضی	دستورالعمل تهیه نقشه با استاندارد کاداستر	۴۴

بخش دوم

ماده واحده

شماره صفحه	موضوع	مرجع صادرکننده	شماره و تاریخ	ردیف
۴۹	چگونگی اعتراف به آراء قبل از رای ۲۳۶- ۸۱/۸/۲ دیوان عدالت اداری	ممیزی اراضی	۸۲/۲/۹-۹۷۳/۵۱	۱
۵۰	استقلال قانون کمیسیون ماده واحده	حقوقی	۸۲/۲/۲۲-۱۳۹/۱۸/۲	۲
۵۱	ادغام دبیرخانه مرکزی هیات تعیین تکلیف اراضی اختلافی در دفتر ممیزی اراضی	ممیزی اراضی	۸۲/۳/۱۰-۱۸۵۹/۵۱	۳
۵۳	قطعی بودن آراء کمیسیون ماده واحده بجز در موارد مندرج در تبصره ۲ ماده ۱۸ قانون	حقوقی	۸۲/۴/۹-۱۰۳۹/۱۸/۱	۴
۵۴	خلاف شرع بودن قطعیت آراء هیات مقرر در ماده واحده	رئیس قوه قضائیه	۸۲/۵/۹-۶۰۴	۵
۵۵	عدم رسیدگی و تشکیل پرونده در محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها	ممیزی اراضی	۸۲/۶/۲۴-۵۰۱۷/۵۱	۶
۵۶	غیرقطعی و غیرقابل اجرا بودن آراء قضات هیات ماده واحده در موارد سه گانه شرعی مندرج در مورد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر آئین دادرسی کیفری سابق	مدیر کل حقوقی و تدوین قوه قضائیه	۸۲/۷/۱۶-۷/۵۹۳۷	۷
۵۷	ترکیب هیئت مقرر در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی	ممیزی اراضی	۸۲/۹/۱۰-۷۸۶۷/۵۱	۸
۵۹	غیرقابل طرح بودن اعتراض به نظر کمیسیون ماده ۲۰ در کمیسیون ماده واحده	حقوقی	۸۲/۹/۱۵-۲۴۲۲/۱۸/۱	۹
۶۰	افراد و مدارک واجد شرایط جهت طرح در کمیسیون ماده واحده	حقوقی	۸۲/۱۰/۱۷-۳۲۶۲/۱۸/۲	۱۰
۶۱	استفاده از کارشناسان مرتبط با منابع طبیعی جهت عضویت کمیسیون ماده واحده	ممیزی اراضی	۸۲/۱۰/۲۹-۹۳۹۴/۵۱	۱۱
۶۱	ارسال رای شماره ۶۶۵-۸۳/۱/۱۸ هیئت عمومی دیوان عالی کشور مبنی بر قابل اعتراض بودن رای قاضی کمیسیون ماده واحده در دادگاه عمومی محل	حقوقی	۸۳/۳/۲۵-۷۸۸/۱۸/۲	۱۲

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱۳	۸۳/۶/۲۴-۴۸۸/۱۸/۲	حقوقی	صلاحیت هیات ماده واحده نسبت به اراضی واقع در محدوده قانون شهرها و حریم روستاها	۶۷
۱۴	۸۳/۶/۲۹-۶۳۸۹/۵۱	ممیزی اراضی	رای وحدت رویه شماره ۷۵/۷/۲۸-۸۷۶/۷۵/ه هیات عمومی دیوان عدالت اداری در مورد عدم- پذیرش اسناد عادی قبل از تنفیذ در دادگاه	۷۱
۱۵	۸۴/۲/۱۲-۱۲۸۹/۵۱	ممیزی اراضی	رای شعبه ۲۱ دیوان عالی کشور در خصوص، صلاحیت دادگاه عمومی برای رسیدگی به اراضی در داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها	۷۵
۱۶	۸۴/۳/۱۰-۲۳۹۷/۵۱	ممیزی اراضی	چگونگی تسلیم نقشه محل مورد اعتراض توسط معترض در کمیسیون ماده واحده	۷۸
۱۷	۸۴/۳/۱۶-۲۶۰۱/۵۱	ممیزی اراضی	چگونگی ارسال آراء کمیسیونهای ماده واحده به دفتر ممیزی اراضی	۷۹
۱۸	۸۳/۱۲/۱۰-۱۴۱۴۱/۵۱	ممیزی اراضی	فرمهای کارشناسی اعضاء هیاتهای ماده واحده	۷۹
۱۹	۸۴/۳/۱۸-۲۷۲۵/۵۱	ممیزی اراضی	صور تجلسه شورای فنی ممیزی اراضی در خصوص عدم صلاحیت هیات ماده واحده در رسیدگی به اعتراضات اراضی داخل محدوده قانون شهرها و حریم روستاها	۸۴
۲۰	۸۴/۵/۲۶-۵۰۸۱/۵۱	ممیزی اراضی	استفاده از تفسیر عکسهای هوایی بجای نقشه‌های توپوگرافی ۱/۵۰۰۰۰	۸۷
۲۱	۸۴/۷/۱۳-۶۴۰۸/۵	ریاست سازمان	دستورالعمل حق الزحمه اعضاء کمیسیون ماده واحده	۸۸
۲۲	۸۴/۸/۱۰-۸۰۰۰/۵	معاون حفاظت و امور اراضی	استفاده از کارشناسان مربوط به اداره فنی مهندسی جهت تفسیر عکسهای هوایی	۹۱
۲۳	۸۴/۸/۱۷-۲۱۷۹/۱۸/۲	حقوقی	عدم صلاحیت رسیدگی کمیسیون ماده واحده به تخریب اراضی ملی	۹۲
۲۴	۸۴/۱۰/۱۳-۷۴۹۴/۵۱	ممیزی اراضی	فرمهای اصلاح شده مورد نیاز دبیرخانه‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی	۹۳
۲۵	۸۴/۱۱/۳-۱۱۰۵/۵	ریاست سازمان	چگونگی رسیدگی به آراء علیه منابع طبیعی در کمیته فنی ممیزی اراضی استان	۱۰۳

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۲۶	۸۵/۳/۲۹ - ۸۵/۵۱/۱۹۳۱۰	ممیزی اراضی	نکات مورد نیاز جهت تشکیل و رسیدگی به اعتراضات کمیسیون ماده واحده	۱۰۴
۲۷	۸۵/۴/۶ - ۸۵/۱۸/۲۱۳۳۳	حقوقی	چگونگی طرح اعتراض در کمیسیون ماده واحده راجع به پلاک‌هایی که سابقه رسیدگی در کمیسیون مذکور دارد	۱۰۸
۲۸	۸۵/۴/۱۲ - ۸۵/۵۱/۲۳۴۲۴	ممیزی اراضی	بخشنامه وزیر جهاد کشاورزی در خصوص عدم پذیرش اسناد عادی	۱۰۹
۲۹	۸۵/۶/۱۱ - ۸۵/۵۱/۳۸۱۵۴	ممیزی اراضی	ارسال مدارک مورد درخواست در خصوص اسناد عادی در پلاک‌های فاقد سابقه ثبتی	۱۱۱
۳۰	۸۵/۸/۱۷ - ۸۵/۵۱/۵۴۹۲۲	ممیزی اراضی	نامه رئیس سازمان در خصوص برگزاری همایش مشترک اعضاء کمیسیون ماده واحده در استانها	۱۱۲
۳۱	۸۵/۸/۲۲ - ۸۵/۵/۵۷۹۱۴	معاون حفاظت و امور اراضی	معرفی یک نفر نیرو زیر نظر ممیزی اراضی جهت پیگیری امور ماده واحده	۱۱۳
۳۲	۸۶/۱/۲۵ - ۸۶/۵۱/۲۷۰۳	ممیزی اراضی	ارسال آراء وحدت رویه هیات عمومی دیوان عالی و عدالت اداری در خصوص چگونگی رسیدگی هیات ماده واحده در داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها	۱۱۴
۳۳	۸۶/۵/۶ - ۸۶/۱/۲۹۴۵۹	ریاست سازمان	دستورالعمل نحوه پذیرش اسناد عادی در دبیرخانه‌های کمیسیون ماده واحده	۱۲۹
۳۴	۸۶/۷/۳ - ۸۶/۵۱/۴۱۹۱۰	ممیزی اراضی	نامه مدیر کل امور حقوقی ریاست جمهوری در خصوص صلاحیت دیوان عدالت اداری در رسیدگی به آراء کمیسیون‌های ماده واحده کلیه معترضین	۱۳۶
۳۵	۸۶/۱۱/۷ - ۸۶/۵۱/۷۱۲۹۲	ممیزی اراضی	نامه وزیر جهاد کشاورزی در خصوص انجام صحیح وظایف قانونی اعضاء کمیسیون‌های ماده واحده	۱۳۸
۳۶	۸۷/۵/۲۱ - ۸۷/۱/۳۳۵۵	ریاست سازمان	عدم توجیه قانونی جهت ارسال لیست پرونده‌های تشکیل شده برای اعلام نظر سازمان بازرسی استان	۱۳۹
۳۷	۸۷/۴/۲ - ۷۸/۱/۱۸۵۰۳	ریاست سازمان	دستورالعمل چگونگی پرداخت حق الزحمه اعضاء کمیسیون ماده واحده	۱۴۰

بخش سوم

اصلاح و بازنگری سوابق

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۳/۳/۳۱ - ۲۷۶۸/۵۱	ممیزی اراضی	چگونگی تبدیل کروکی به نقشه	۱۴۷
۲	۸۵/۱/۲۱ - ۲۰/۶۸۸	وزیر جهاد کشاورزی	توافقنامه فی مابین سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و سازمان امور اراضی	۱۴۸
۳	۸۵/۶/۱۲ - ۰۲۰/۱۸۴۸۸	وزیر جهاد کشاورزی	صور تجلسه مورخ ۸۵/۲/۵ و ۸۵/۴/۵ ستاد مرکزی هیئت های واگذاری زمین در خصوص حریم روستا	۱۵۵
۴	۸۵/۶/۱۳ - ۸۵/۱/۳۸۵۷۸	ریاست سازمان	دستورالعمل مربوط به امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی موضوع تفکیک وظایف	۱۵۹
۵	۸۵/۵/۴ - ۸۵/۱/۲۹۱۷۰	ریاست سازمان	ساماندهی نیروی انسانی باتوجه به تفکیک وظایف	۱۶۵
۶	۸۵/۹/۶ - ۸۵/۵/۶۰۲۵۵	معاون حفاظت و امور اراضی	ارسال بخشنامه سازمان امور اراضی در خصوص نحوه اقدام و تحویل پرونده های مربوط به امور شناسایی تشخیص و تملک اراضی ملی و دولتی	۱۶۵
۷	۸۵/۱۲/۲۳ - ۵۳/۰۲۰/۶۷۰۶۸	سازمان امور اراضی	تفویض اختیار به مدیران کل منابع طبیعی استانها موضوع ابلاغیه وزیر جهاد کشاورزی	۱۷۷
۸	۸۶/۲/۲۹ - ۸۶/۱/۱۳۰۷۳	ریاست سازمان	دستورالعمل اصلاحی تبدیل کروکی به نقشه	۱۷۸
۹	۸۶/۷/۳۰ - ۸۶/۱/۴۷۲۰۰	ریاست سازمان	چگونگی شناسایی اراضی موات	۱۸۳
۱۰	۸۶/۱/۲۷ - ۸۶/۵/۷۵۳۳۰	ممیزی اراضی	فرم مربوط به دستورالعمل اصلاحی تبدیل کروکی به نقشه	۱۸۵
۱۱	۸۷/۳/۴ - ۱۸/۱۱۹۱۸	حقوقی	چگونگی اصلاح یا انتقال اسناد موات	۱۸۷
۱۲	۸۷/۹/۱۳ - ۸۷/۵/۵۹۶۴۷	معاون حفاظت و امور اراضی	دستورالعمل نحوه رفع مشکلات ناشی از اجرای مقررات موازی ملی و موات	۱۸۷
۱۳	۸۷/۵/۱۵ - ۸۷/۵/۳۱۹۸۸	ممیزی اراضی	برگزاری کارگاه ۲روزه ویژه معاونین حفاظت و امور اراضی و روسای ممیزی و کلیه جنگلداری های شهرستانها	۲۰۴

بخش چهارم

نحوه پاسخگویی به استعلامات

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادرکننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۲/۲/۶ - ۶۸۶/۵	ریاست سازمان	دستورالعمل نحوه پاسخگویی به استعلامات	۲۰۷
۲	۸۲/۸/۱۸ - ۶۸۷۸/۵۱	ممیزی اراضی	نکاتی در مورد دستورالعمل اجرایی و پاسخ به استعلامات	۲۱۴
۳	۸۴/۲/۱۹ - ۱۴۸۲/۵۱	ممیزی اراضی	نامه مدیر کل امور اسناد و سردفتران سازمان ثبت و اسناد در خصوص مهلت ۳ ماهه جهت پاسخ به استعلامات	۲۱۷
۴	۸۴/۷/۱۶ - ۶۴۷۳/۵	ریاست سازمان	دستورالعمل اصلاحی و روش پاسخگویی و صدور گواهینامه	۲۱۸
۵	۸۴/۷/۱۶ - ۸۶/م/۷۸۵	ریاست سازمان	استفاده از مهر برجسته جهت پاسخگویی به استعلامات	۲۳۳
۶	۸۷/۱/۲۴ - ۸۷/۵۱/۱۶۹۷	ممیزی اراضی	قانون و آئین نامه اجرایی قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی	۲۳۴
۷	۸۷/۵/۲۱ - ۸۷/۵۱/۳۳۲۸۳	ممیزی اراضی	چگونگی پاسخ به استعلام در خصوص تعیین وضعیت اراضی مربوط به طرحهای شرکت ملی نفت ایران	۲۴۱

بخش پنجم

حریم روستا

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۲/۸/۲۴-۷۳۲۱/۵۱	ممیزی اراضی	ششمین جلسه ستاد مرکزی واگذاری زمین در خصوص حریم روستا	۲۴۵
۲	۸۳/۸/۲۵-۸۱۷۱/۵۱	ممیزی اراضی	تعدادی سوال همراه با پاسخ مربوط به گردهمایی مشترک حکام شرع و مدیران امور اراضی استانها	۲۴۹
۳	۸۴/۹/۲۶-۲۲۹۵/۱۸/۴	حقوقی	در خصوص تعریف حریم و چگونگی تصدی حریم مراتع	۲۵۱
۴	۸۷/۲/۳۱-۸۷/۵۱/۱۱۱۵۶	ممیزی اراضی	اراضی حاشیه روستاها که در محدوده طرح هادی مصوب قرار دارند	۲۵۲
۵	۸۷/۶/۵-۸۷/۵/۳۶۷۸۴	معاون حفاظت و امور اراضی	صور تجلسه مورخ ۸۶/۱۲/۶ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین در خصوص کلیه امور مربوط به مراتع و حریم روستاها	۲۵۳

بخش ششم

شورای فنی ممیزی اراضی و کمیته فنی ممیزی اراضی

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۳/۵/۱۸-۴۶۱۱/۵	ریاست سازمان	دستورالعمل نحوه تشکیل و وظایف شورای فنی ممیزی اراضی در سازمان و کمیته‌های فنی ممیزی اراضی در اداره کل منابع طبیعی	۲۵۹
۲	۸۳/۱۲/۲۲-۴۳۷۲/۵	معاونت برنامه‌ریزی و پشتیبانی	دستورالعمل پرداخت حق الزحمه کمیته‌های فنی و کمیته‌های فنی ممیزی اراضی	۲۶۳

بخش هفتم

وقف

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۲/۲/۱۴-۱۱۱۴/۵۱	ممیزی اراضی	دادنامه شماره ۲۱۹۹-۸۱/۱۱/۱۶ شعبه ۵ دادگاه شهرستان ساوه در خصوص موقوفه	۲۶۹
۲	۸۲/۶/۲۲-۱۹۳۷/۱۸/۴	حقوقی	غیر قابل وقف بودن جنگلها، مراتع اراضی جنگلی و بیشه های طبیعی	۲۷۱
۳	۸۳/۶/۱۵-۵۹۳۶/۵۱	ممیزی اراضی	مستندات وقف پذیر نبودن عرصه های منابع طبیعی	۲۷۲
۴	۸۴/۱/۲۷-۴۱/۶۲۸	امور املاک سازمان ثبت	صحیح نبودن صدور اسناد مشاعی بنام اداره منابع طبیعی و اداره اوقاف	۲۷۵
۵	۸۴/۴/۲۰-۴۱۰۹/۵۱	ممیزی اراضی	رسیدگی به اعتراضات اداره اوقاف از طریق کمیسیونهای ماده واحده	۲۷۶
۶	۸۴/۵/۲۳-۴۹۷۰/۵۱	ممیزی اراضی	نکاتی در مورد وقف و اراضی منابع طبیعی	۲۷۷
۷	۸۴/۸/۱۸-۶۶۱۵/۵۱	ممیزی اراضی	دادنامه شماره ۸۹/۸۴ مورخ ۸۴/۵/۱۹ شعبه ۱۰۱ دادگاه عمومی شازند در خصوص ابطال وقفیت اراضی	۲۸۰
۸	۸۵/۴/۵-۸۵/۵۱/۲۰۷۳	ممیزی اراضی	توافقنامه اولیه با سازمان اوقاف و امور خیریه	۲۸۲
۹	۸۵/۴/۶-۸۵/۵۱/۲۱۶۶۷	ممیزی اراضی	دو نمونه آرای صادره شهرستان خوی مبنی بر اعتراض اداره اوقاف و امور خیریه نسبت به رای کمیسیون ماده واحده	۲۸۵
۱۰	۸۷/۱۱/۱۹-۷۸/۵۱/۷۵۸۹۹	ممیزی اراضی	نامه ریاست سازمان مبنی بر اصلاح صورتجلسه کمیسیون مستندسازی موضوع اراضی منابع ملی و موقوفه	۲۸۸

بخش هشتم

اراضی موضوع ماده ۶۴ و ۳۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۲۲۰۰/۱۸ - ۸۴/۳/۱۰	ریاست سازمان	صور تجلسه کمیسیون حقوقی سازمان در خصوص تعیین تکلیف اراضی موضوع ماده ۶۴ قانون در داخل محدوده استحفاظی شهر	۲۹۳
۲	۸۴/۹/۱۳ - ۲۰۳۰/۱۸/۴	حقوقی	در خصوص صور تجلسه شماره ۳۱۳۴/۱۸ - ۷۸/۱۱/۳ شورای حقوقی سازمان مربوط به اراضی ماده ۶۴ قانون	۲۹۵
۳	۸۶/۲/۲ - ۱۸/۴۸۰۸	حقوقی	پاسخ سوالات مربوط به اراضی ماده ۶۴	۲۹۷
۴	۸۶/۳/۲۷ - ۸۶/۵۱/۱۹۸۸۵	ممیزی اراضی	صور تجلسه مورخ ۸۶/۲/۲۳ دفاتر حقوقی و ممیزی در خصوص اراضی ماده ۶۴	۲۹۸
۵	۸۶/۵/۱ - ۱۸/۲۸۰۶۰	حقوقی	تشکیل کمیسیون ماده ۳۳ نسبت به تبدیل‌های قبل از تیرماه ۱۳۵۴	۳۰۰
۶	۸۷/۲/۲۳ - ۰۲۰/۵۳۳۳	وزیر جهاد کشاورزی	آئین‌نامه قانون اصلاحی ماده (۳۳) اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری و مصوبه مورخ ۱۳۸۶/۴/۹ شورای مجمع تشخیص مصلحت نظام	۳۰۰
۷	۸۷/۷/۱۳ - ۸۷/۱/۳۲۰۸۵	ریاست سازمان	مواردی در خصوص اراضی موضوع ماده (۶۴) قانون حفاظت و بهره‌برداری	۳۰۴
۸	۸۷/۱۰/۷ - ۸۷/۱/۶۵۱۶۸	ریاست سازمان	شیوه‌نامه ماده (۱۱) آئین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری	۳۰۶

بخش نهم

سایر موضوعات

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادرکننده	موضوع	شماره صفحه
۱	۸۲/۴/۵-۱۶۸۸/۵۱	ممیزی اراضی	افرادی که تنها زمین آنها ملی شده است	۳۱۳
۲	۸۲/۹/۹-۲۹۰۸/۱۸/۲	حقوقی	وظایف ادارات کل منابع طبیعی و مامورین	۳۱۴
۳	۸۳/۹/۲۲	رئیس قوه قضائیه	دستورالعمل پیشگیری از تخریب تجاوز و تصرف اراضی و منابع طبیعی	۳۱۶
۴	۸۳/۱۰/۱-۹۲۹۹/۵۱	ممیزی اراضی	شورایعالی سیاست گذاری و پیشگیری از تخریب و تصرف اراضی و منابع طبیعی	۳۱۸
۵	۸۴/۱/۱۶-۳۵۰۴/۱۸/۲	حقوقی	میراث فرهنگی و آثار تاریخی	۳۱۹
۶	۸۴/۲/۷-۸۲۶/۵	ریاست سازمان	تحویل و تحول و تغییر نمایندگی اراضی ملی در محدوده استحفاظی شهرها	۳۲۱
۷	۸۴/۹/۲۷-۲۵۹۷/۱۸/۲	حقوقی	رای وحدت رویه ۶۸۱ مورخ ۸۴/۷/۲۶ دیوانعالی کشور راجع به تشخیص که در حکم سند مالکیت می باشد	۳۲۱
۸	۸۵/۳/۲۷-۸۵/۵۱/۱۸۴۸۲	ممیزی اراضی	دستور ریاست محترم جمهور مبنی بر جلوگیری از تجاوز اراضی ملی	۳۲۴
۹	۸۵/۵/۱۰-۸۵/۵/۳۰۸۰۴	معاون حفاظت و امور اراضی	خودداری از جابجایی مدیران و کارشناسان بخش امور زمین بدون هماهنگی	۳۲۶
۱۰	۸۶/۲/۴-۱۸/۶۲۰۹	حقوقی	نامه رئیس مجلس مبنی بر مغایر قانونی بودن تغییر نمایندگی عرصه های جنگلی و مراتع و ... به سازمان حفاظت و محیط زیست	۳۲۶
۱۱	۸۶/۹/۱۰-۸۶/۵/۵۸۳۹۸	معاون حفاظت و امور اراضی	اتمام عملیات تشخیص و انتشار آگهی عرصه های فاقد اجرای مقررات	۳۲۹

ردیف	شماره و تاریخ	مرجع صادر کننده	موضوع	شماره صفحه
۱۲	۸۷/۹/۲۴ - ۸۷/۵/۶۲۱۷۶	معاون حفاظت و امور اراضی	رای هیات عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر عدم جواز قانونی پرداخت بها و یا معوض اراضی ملی شده	۳۳۰
۱۳	۸۷/۹/۱۰ - ۸۷/۱/۵۸۸۵۹	مشاور و مدیر کل دفتر ریاست	استفتاء مراجع عظام تقلید در خصوص شخم و تصرف مراتع	۳۳۴

بخش اول

اخذ اسناد ملی و دولتی

مدیر کل محترم دفتر فنی ممیزی اراضی

شماره: ۲۶۴۹/۱۸/۴

تاریخ: ۸۲/۹/۱۸

سلام علیکم؛

احتراماً عطف به نامه شماره ۶۸۲۹/۵۱ مورخ ۸۲/۸/۱۷ اعلام می‌دارد:

اقدامات و فعالیتهای مرتبط با اخذ اسناد مالکیت اراضی ملی بطور مستمر توسط کارمندان ذیربط به سهولت قابل انجام است فلذا از نظر این دفتر انجام مراحل اخذ سند توسط شاغلین سازمان از حیث رعایت مصالح دولت مطمئن تر می‌باشد. مع الوصف در خصوص قرارداد ارسالی موارد ذیل جهت اعمال پیشنهاد می‌گردد:

- ۱- در ماده یک خدمات مرتبط با تفکیک انفال که بطور اجمال بکار رفته بصورت بسیط و مشروح معین و مشخص گردد.
- ۲- بهتر است در ماده سوم قرارداد حق الزحمه بطور مقطوع مشخص شود. افزایش یا کاهش بیست درصدی می‌تواند در آینده منشأ اختلاف گردد.
- ۳- مبلغ مندرج در بند یک ماده چهار بطور مقطوع مشخص شود (۱۰٪ یا ۲۵٪).
- ۴- تعهدات پیمانکار با شماره‌بندی مشخص و احصاء گردند.
- ۵- در انتهای صفحه چهارم قرارداد پس از خاتمه عبارت «پیمانکار مکلف است رعایت امانت را... در اختیار وی می‌گذارد بنماید.» جمله زیر افزوده شود:
«در غیر اینصورت بعنوان افشای اسناد دولتی قابل پیگرد در محاکم دادگستری می‌باشد»
- ۶- در پایان پاراگراف دوم ماده ۸ پس از واژه «قرارداد را» عبارت زیر اضافه شود:
«ضمن داشتن و کالت از طرف پیمانکار فسخ نماید.»

محمد تقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

شماره : ۹۳۴۹/۵

از : برادر گرامی جناب آقای تفکریان

تاریخ : ۸۲/۹/۲۲

به : معاون محترم املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

موضوع : تقاضای جلوگیری از صدور سند مالکیت مشاعی

سلام علیکم ؛

احتراماً پیرو مذاکرات قبلی مدیر کل دفتر حقوقی این سازمان با جنابعالی به استحضار می‌رساند، برابر قوانین ملی شدن جنگلها و مراتع و همچنین حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور و سایر قوانین مربوطه مالکیت اراضی کشور به دو نوع تقسیم شده است قسمتی متعلق به اشخاص اعم از خصوصی و دولتی است که به این نوع از اراضی در قوانین اصطلاحاً مستثنیات گفته می‌شود که قابلیت تملک خصوصی دارد و مصادیق آن از قبیل باغ، اراضی زراعی و ساختمان و محوطه، تأسیسات و... می‌باشد و اسناد مالکیت آن به نام اشخاص خصوصی و یا به نام دولت به نمایندگی وزارتخانه‌ها، سازمانها و سایر ارگانهای دولتی صادر می‌گردد.

قسمت دیگر تحت عنوان اراضی منابع طبیعی و انفال شامل جنگل، مرتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی و کویری و بیابانی است که در قوانین اصطلاحاً به آن اموال عمومی و منابع ملی می‌گویند و اعمال حاکمیت و تشخیص و حفاظت و بهره‌برداری و واگذاری از منابع مذکور به عهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری به نمایندگی از دولت می‌باشد.

قانونگذار اجازه و تکلیف صدور اسناد مالکیت اراضی مذکور را پس از تشخیص و اعمال حاکمیت برابر مواد ۱۳ آیین‌نامه اجرایی قانون ملی شدن و همچنین ماده ۳۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری به ادارات ثبت را صادر نموده، که تاکنون نیز به این شیوه عمل شده است. لیکن اخیراً در تعدادی از پلاکها که به وسیله سازمان جنگلها و مراتع کشور مقررات ملی شدن نسبت به آنها اجرا شده و مراتب به انضمام مدارک لازمه و نقشه جهت صدور سند مالکیت به ادارات ثبت نیز ارسال گردیده اشخاص خصوصی و یا اداره اوقاف ادعای وقفیت اراضی اخیرالذکر را نموده که ادارات ثبت به دو طریق زیر اقدام می‌نمایند:

۱- در پاره‌ای موارد اقدام به صدور سند مالکیت به صورت مشاعی فی مابین منابع ملی و موقوفه

نموده‌اند.

۲- با وجود تقاضاهای مکرر ادارات منابع طبیعی مبنی بر صدور سند مالکیت به نام دولت تنها به صرف وجود ادعای وقفیت و بدون رعایت تبصره (۶) الحاقی به قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی مرقومه مصوب ۱۳۸۰ که مقرر می‌دارد: آن دسته از اراضی و املاک و جنگلها و مراتع و اراضی منابع ملی که مشمول ماده یک قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی آن و قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۱۳۷۱ قرار گیرد مشمول ماده واحده مذکور نبوده و موقوفه تلقی نمی‌شود. از انجام خواسته ادارات منابع طبیعی خودداری می‌نمایند که به نظر می‌رسد موضوع واجد ایراد و اشکال است. زیرا از یک سو صدور سند مالکیت مشاعی با غیرقابل تملک و تصرف بودن انفال و منابع ملی شامل جنگلها و مراتع و همچنین اهداف قانونگذار در وضع قوانین مبنی بر تشخیص و اعلام ملی آن و حفظ و بهره‌برداری از این منابع تعارض دارد و چه بسا صدور سند مشاعی مشکلات اجرایی عدیده‌ای را خصوصاً پس از واگذاری اراضی منابع ملی به اشخاص بوجود آورده و درآینده نیز این مشکلات موجبات دعاوی عدیده‌ای را پدید خواهد آورد.

از طرف دیگر با توجه به اینکه برابر قسمت اخیر تبصره یک ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور که مقرر می‌دارد «صدور سند مالکیت به نام دولت جمهوری اسلامی مانع مراجعه معترض به هیئت مذکور نخواهد بود.» و در صورت صدور سند مالکیت این قبیل اراضی، هیچگونه حقی از مدعیان اعم از موقوفه و غیره تضييع نخواهد شد و غیر از تحمیل هزینه سنگین و صرف وقت فراوان بر دولت نتیجه دیگری ندارد. مضافاً اینکه عدم صدور سند مالکیت برنامه‌ریزی و صیانت و حفاظت از این منابع را با مشکل مواجه کرده و صرف ادعای وقفیت مانع صدور سند مطابق تشریفات قانونی برای منابع ملی نخواهد بود.

لذا تقاضا دارد به ادارات تابعه دستور فرمائید برابر موارد قانونی از جمله برگ تشخیص و نقشه‌های

منضم به آن و تا قبل از اجرای طرح کاداستر نسبت به صدور سند مالکیت اراضی ملی شده که تأثیر بسزایی در حفظ منابع ملی و اثبات مالکیت و خلع ید و جلوگیری از تجاوز و تصرف و تخریب دارد اقدام نمایند، و اشخاص خصوصی در صورت ادعا حتی بعد از صدور سند مالکیت نیز می توانند به مرجع صالح (کمیسیون ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی) مراجعه نمایند.

ضمناً دو فقره تصویر اسناد مالکیت اراضی ملی که به صورت مشاع با موقوفه صادر گردیده به پیوست تقدیم می گردد.

احمد بوعلی

معاون حفاظت و امور اراضی

رونوشت :

- مدیر کل محترم دفتر فنی و ممیزی سازمان عطف به شماره ۴۹۴۹/۵۱ مورخ ۸۲/۶/۲۳ جهت استحضار و عنداللزوم پیگیری لازم.
- مدیر کل محترم دفتر حقوقی سازمان جهت استحضار.

شماره : ۹۱۳۱/۵۱

تاریخ : ۸۳/۹/۲۳

از : دفتر فنی ممیزی اراضی

به : اداره کل منابع طبیعی استان

سلام علیکم ؛

به پیوست یک فقره فرم گزارش پیشرفت فیزیکی زیر پروژه های پروژه شماره یک طرح ممیزی اراضی ارسال، لطفاً ترتیبی اتخاذ فرمائید با رعایت نکات ذیل مورد بهره برداری و اقدام قرار گیرد:

۱- گزارشات پیشرفت فیزیکی زیر پروژه های مرتبط با این دفتر صرفاً در قالب فرم پیوست

ارسال و از ارسال گزارش در قالب سایر فرمها و یا نامه های تشریحی خودداری گردد.

۲- گزارشات ۳ ماهه در مقاطع زمانی به شرح جدول زیر ارسال گردد:

سه ماهه اول حداکثر تا:	سه ماهه دوم حداکثر تا:	سه ماهه سوم حداکثر تا:	سه ماهه چهارم حداکثر تا:	گزارش نهایی حداکثر تا:
۵ تیرماه	۵ مهرماه	۵ دی‌ماه	۲۰ اسفندماه	۵ اردیبهشت سال بعد

۳- به منظور ملحوظ نمودن اقداماتی از قبیل تنظیم صورتمجلس افراز در پیشرفت فیزیکی پروژه اخذ سند مالکیت استانها، این مرحله با اعمال ضریب در فرم پیش‌بینی شده است مشابه مثال ذیل لیکن در محاسبه نهایی پیشرفت فیزیکی استان (آخرین گزارش ۵ اردیبهشت) صرفاً اسناد اخذ شده ملاک عمل قرار خواهد گرفت:
مثال: تعهد استان ۱۰۰۰.۰۰۰ هکتار

عملکرد
مجموع پیشرفت: ۳۳٪
تنظیم صورتمجلس افراز ۳۰۰۰۰ هکتار ۳۰٪ ← در ضریب ۰/۶ ← ۱۸٪
اخذ سند ۱۵۰۰۰ هکتار ۱۵٪ ← در ضریب ۱ ← ۱۵٪

۴- با عنایت به اینکه توزیع تخصیص‌های دریافتی متناسب با پیشرفت فیزیکی انجام خواهد شد ترتیبی اتخاذ فرمائید تا فرم فوق‌الذکر به موقع به این دفتر ارسال گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت به انضمام پیوست:

- معاونین محترم دفتر جهت استحضار
- کارشناسان محترم معین دفتر جهت اطلاع و پیگیری
- طرح و برنامه دفتر جهت اطلاع و پیگیری لازم

توضیحات	وضعیت عملکرد فیزیکی				عوامل خاص مورد نظر	حجم عملیات مصوب سال ۸۳ (هکتار)	شرح عملیات
	جمع سال جاری تا تاریخ گزارش		سه ماهه				
	درصد	حجم عملیات	درصد	حجم عملیات			
					تعداد جلد سنداخذ شده		اخذ سند مالکیت
					تعداد پلاک		
					سند اخذ شده (ضریب ۱)		
					تا مرحله افراز و تنظیم صورت مجلس تفکیک (ضریب ۰/۶)		
تعداد پلاک (فقره):					منابع ملی		تشخیص و شناسایی
					مستثنیات		
					جمع		
					منابع ملی		انتشار آگهی
					مستثنیات		
					جمع		
					مساحت قطعیت قانونی		قطعیت قانونی و عملکرد هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی (فقره رأی)
					مساحت مورد اعتراض (رسیدگی شده)		
					له	فقره رأی صادره	
					علیه		
					جمع		
					افزایش مستثنیات	نتیجه اعتراضات	
					کاهش مستثنیات		
					تعداد جلسات شورای فی‌معمری		بازنگری و اصلاح سوابق
					تشخیص (مورد)	تعداد پرونده مورد رسیدگی	
					ماده واحده (مورد)		
					سنواتی و سایر		
					اعتبار تخصصی (هزار ریال)	ملی	وضعیت عملکرد اعتبارات (هزار ریال) سایر
مبلغ پیمان: (هزار ریال)					حجم قرارداد منعقد شده یا درست انعقاد		انجام امور بصورت پیمانی
					حجم عملیات انجام شده		

توضیحاً محاسبه پیشرفت فیزیکی پروژه اخذ سند در پایان سال، صرفاً براساس مساحت و تعداد اسناد اخذ شده خواهد بود.

نام و نام خانوادگی:

تنظیم کننده:

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۱۱۳۰۰/۵

موضوع: نحوه درخواست اسناد مالکیت

تاریخ: ۸۳/۱۰/۳۰

سلام علیکم؛

پیرو بخشنامه شماره ۱۱۲۷۹/۵۱ مورخ ۷۹/۸/۱۱ و به منظور حفظ و صیانت از اسناد اراضی منابع ملی و تسریع در ارسال اسناد و همچنین تکریم ارباب رجوع مجدداً موارد ذیل تأکید می‌گردد:

۱- به هنگام درخواست سند به اطلاعات مشروحه ذیل اشاره شود:

- ۱-۱- شماره ارسال سند به اداره کل امور مالی توسط دفتر ممیزی اراضی
- ۲-۱- شماره نامه عودت سند توسط اداره کل منابع طبیعی به امور مالی
- ۳-۱- شماره ورقه مالکیت و پلاک فرعی و اصلی (برابر فرم شماره ۱۲ روش اجرایی ماده ۸۴ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت موضوع بخشنامه شماره ۷۵۱۸/۲ مورخ ۸۱/۲/۲۱ و فرم شماره ۱۲ روش اجرایی ماده ۳۴ اصلاحی بخشنامه شماره ۶۷۷۶/۲۱ مورخ ۸۳/۶/۲۷ حسب مورد).
- ۲- اسناد مالکیت ارسالی بلافاصله پس از اقدام قانونی روی واگذاری مورد درخواست، طی نامه به اداره کل امور مالی سازمان عودت و توسط اداره کل امور مالی سازمان اعلام وصول بعمل خواهد آمد.
- ۳- از تنظیم قرارداد اجاره و یا انتقال قطعی عرصه‌های واگذاری به صورت مشاع اکیداً خودداری و قبل از تنظیم سند و یا انعقاد قرارداد اجاره نسبت به افراز و تفکیک عرصه اقدام گردد.
- ۴- در آن دسته از اراضی ملی فاقد سند که در آنها واگذاری انجام گرفته، اخذ سند منحصر به عرصه مورد واگذاری نشده و برای کل اراضی ملی پلاک پیگیری و اقدام لازم بعمل آید.

۵- ارسال سوابق مربوط به درخواست اسناد به هیچوجه از طریق ارباب رجوع صورت نپذیرد و در مواقع ضروری از طریق دورنویس استفاده شود.

احمد بوعلی

معاون حفاظت و امور اراضی

رونوشت :

- مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی جهت اطلاع.
- ذی حساب و مدیر کل محترم امور مالی سازمان جهت اطلاع.
- مدیر کل محترم دفتر واگذاری اراضی جهت اطلاع و اقدام لازم.

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۱۲۱۰۰/۵

تاریخ: ۸۳/۱۱/۲۴

سلام علیکم؛

در راستای یکسان سازی و سهولت روند انجام کار، کاهش مکاتبات غیر لازم و بهره برداری از روش های مکانیزه گزارش دهی و تقویت نظارت فنی بهنگام و برنامه ریزی شده دفتر فنی ممیزی اراضی، و با عنایت به مصوبات جلسات مورخ ۸۳/۹/۳۰ و ۸۳/۱۰/۲۷ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان بدینوسیله موارد ذیل در خصوص اخذ و ارسال اسناد اراضی ملی از ادارات کل منابع طبیعی استانها به ستاد سازمان جهت رعایت دقیق ابلاغ می گردد:

۱- پیرو تأکیدات قبلی لازم است ادارات کل منابع طبیعی استانها پرونده ای مختص سوابق اجرای مقررات تشکیل داده و به نحو مناسبی بایگانی و نگهداری نمایند. عنداللزوم عناوین ذیربط و دستورالعمل مربوطه را دفتر فنی ممیزی اراضی تهیه و ابلاغ می نماید. صورت مجلس افراز و تصویر اسناد اراضی ملی یکی از موارد جهت بایگانی در پرونده مذکور می باشد.

۲- ادارات کل منابع طبیعی استانها موظفند گزارش عملکرد سالانه پروژه و زیر پروژه های

ممیزی را براساس برنامه رایانه‌ای تحت Windows دفتر فنی ممیزی اراضی حداکثر تا خرداد سال بعد در قالب لوح فشرده یا از طریق پست الکترونیکی به دفتر مذکور تحویل نمایند.

۳- اصل اسناد اراضی ملی که دقیقاً منطبق بر نقشه و سوابق اجرای مقررات صادر شده طی فرم شماره (۱) به اداره کل امور مالی سازمان و رونوشت آن بدون ضمیمه به دفتر فنی ممیزی اراضی ارسال گردد.

۴- در صورتیکه اداره ثبت اسناد و املاک ذیربط، صدور سند اراضی ملی را مستلزم تغییراتی در نقشه و سوابق اجرای مقررات نموده است، موضوع قبل از اخذ سند در کمیته فنی و ممیزی اراضی اداره کل مطرح تا در صورتیکه کمیته مذکور براساس دستورالعملها، قوانین مقررات ذیربط تغییرات مورد نظر اداره ثبت را لازم‌الاجرا دانست نسبت به اخذ سند اقدام و مطابق بند (۳) این دستورالعمل اقدام گردد. در صورت عدم نتیجه‌گیری کمیته فنی ممیزی اراضی اداره کل، موضوع به دفتر فنی ممیزی اراضی گزارش (به همراه صورتجلسه کمیته مذکور) تا دفتر اخیرالذکر بررسی لازم را انجام و نتیجه را به استان ذیربط اعلام نماید.

۵- با عنایت به اینکه در حال حاضر اسناد اراضی ملی از طریق اداره کل امور مالی سازمان در اختیار اداره کل اموال دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار گرفته و بررسی این موضوع نیز در دستور کار کمیسیون تحول اداری سازمان می‌باشد، چنانچه این بررسی‌ها منتج به تغییری در گیرنده اصل اسناد گردد مفاد این دستورالعمل به قوت خود باقی و صرفاً گیرنده نامه ارسال سند (فرم شماره ۱) تغییر خواهد کرد.

۶- نمونه فرم شماره (۱) و رونوشت آن به پیوست ارسال و یادآوری می‌شود ادارات کل موظفند عیناً مفاد فرم را در سر برگ نامه‌های اداری استان مندرج و صرفاً با استفاده از آن نسبت به ارسال سند اقدام نمایند.

۷- ضمن تأکید بر اجرای این دستورالعمل از ۸۴/۱/۱ مقتضی است وصول آن را به دفتر فنی ممیزی اراضی اعلام نمائید.

احمد بوعلی

معاون حفاظت و امور اراضی

رونوشت :

- اداره کل امور مالی جهت اطلاع
- دفتر تشکیلات و روشها و اطلاع رسانی جهت اطلاع
- دفتر واگذاری اراضی جهت اطلاع
- دفتر فنی ممیزی اراضی جهت اطلاع

فرم شماره ۱**به : اداره کل امور مالی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور****از : اداره کل منابع طبیعی استان****موضوع : ارسال سند**احتراماً به پیوست ..... جلد $\frac{\text{سند}}{\text{اسناد}}$ مالکیت اراضی ملی پلاک شماره $\frac{\text{اصلی}}{\text{فرعی}}$ .....

بخش ..... موسوم به ..... حوزه شهرستان ..... به شرح ذیل ارسال

می‌گردد. مستدعی است دستور فرمائید اعلام وصول گردد.

ردیف	شماره پلاک	شماره ورقه مالکیت	تاریخ صدور	مساحت اراضی ملی مندرج در سند	ملاحظات
مجموع مساحت اسناد فوق‌الذکر : ..... هکتار					

مدیر کل منابع طبیعی استان

رونوشت :

۱- دفتر فنی ممیزی اراضی پرونامه ..... مورخ ..... جهت استحضار. در ضمن یادآوری می‌شود که مجموع مساحت اسناد فوق‌الذکر با مساحت تشخیص و نقشه اجرای مقررات مطابقت دارد که علت عدم مطابقت آن عبارتست از: ندارد

۲- اداره منابع طبیعی شهرستان ..... بازگشت به نامه شماره ..... مورخ ..... جهت اطلاع

۳- بایگانی اداره کل به انضمام تصویر $\frac{\text{اسناد}}{\text{سند}}$ فوق‌الذکر جهت درج در پرونده پلاک ذیربط

فرم شماره ۱

به : اداره کل امور مالی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

از : اداره کل منابع طبیعی استان

موضوع : ارسال سند

احتراماً به پیوست ..... جلد $\frac{\text{سند}}{\text{اسناد}}$ مالکیت اراضی ملی پلاک شماره $\frac{\text{اصلی}}{\text{فرعی}}$ .....

بخش..... موسوم به ..... حوزه شهرستان..... به شرح ذیل ارسال

می گردد. مستدعی است دستور فرمائید اعلام وصول گردد.

ردیف	شماره پلاک	شماره ورقه مالکیت	تاریخ صدور	مساحت اراضی ملی مندرج در سند	ملاحظات
مجموع مساحت اسناد فوق الذکر : ..... هکتار					

مدیر کل منابع طبیعی استان

(بخشنامه)

شماره: ۱/۴۱/۱۱

اداره کل ثبت استان

تاریخ: ۸۴/۱/۶

سلام علیکم؛

نظر به اینکه درخصوص نحوه صدور اسناد مالکیت املاک مجاور حریم رودخانه‌ها و انبار طبیعی سئوالاتی از بعضی از ادارات کل استانها مطرح شده و حسب گزارشهای واصله نحوه اقدام در ادارات ثبت یکسان نمی‌باشد لذا به منظور ایجاد وحدت رویه مقرر می‌گردد برای صدور اسناد مالکیت املاک مجاور رودخانه‌ها یا انبار طبیعی بدو میزان حریم را طبق آیین‌نامه مربوط به تعیین بستر و حریم رودخانه‌ها، انبار، مسیل‌ها، مردابها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی آبیاری و زهکشی مصوب ۷۹/۸/۱۱ هیأت وزیران از مرجع ذیربط استعلام نمائید و سپس مقدار حریم تعیین شده از محدوده ثبتی کسر و نسبت به باقیمانده ملک با رعایت مقررات سند مالکیت با قید مجاورت حریم صادر گردد.

حسینعلی امیری

معاون رئیس قوه قضائیه و رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۱۴۷/۵۱

تاریخ: ۸۴/۱/۱۶

سلام علیکم؛

پیرونامه ۱۲۱۰۰/۵ مورخ ۸۳/۱۱/۲۴ معاونت محترم حفاظت و امور اراضی بدینوسیله دستورالعمل نحوه ارسال سوابق گزارشات عملکرد مربوط به زیر پروژه‌های طرح ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات به شرح ذیل جهت رعایت دقیق از ۱۳۸۴/۱/۱ ابلاغ می‌گردد.

۱- هریک از ادارات کل سوابق و اوراق اجرای مقررات قانون ملی شدن جنگلها و مراتع را

- در پرونده‌ای خاص هر پلاک نگهداری و به نحو مناسبی بایگانی نماید.
- ۲- کلیه اقدامات مربوط به اجرای مقررات (از قبیل تشخیص، آگهی، اخذ سند، آراء کمیسیون‌های ماده واحده و...) با استفاده از سیستم ممیزی اراضی تحت WINDOWS مکانیزه نماید.
- ۳- با عنایت به بند «۲» این نامه ادارات کل هر سه ماه یکبار لیست اقدامات مربوط به هر یک از زیر پروژه‌ها را با استفاده از سیستم گزارشگیری برنامه مذکور تهیه و به همراه فرم گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌ها موضوع نامه شماره ۹۱۳۱/۵۱ مورخ ۸۳/۹/۲۳ به دفتر ممیزی اراضی ارسال نمایند.
- ۴- کلیه اقدامات سالانه اجرای مقررات و زیر پروژه‌های طرح ممیزی اراضی براساس سیستم ممیزی اراضی توسط ادارات کل در قالب لوح فشرده حداکثر تا خرداد سال بعد به دفتر ممیزی اراضی تحویل می‌گردد.
- بدیهی است اطلاعات پرونده‌های اجرای مقررات شده سنوات قبل (۱۳۸۳ و قبل از آن) نیز در سیستم فوق‌الذکر ثبت تا امکان دسترسی به اطلاعات مکانیزه بصورت کامل فراهم گردد.
- ۵- با عنایت به موارد فوق ادارات کل از ارسال سوابق، و اوراق مربوط به پلاک بجز موارد خاصی که دفتر ممیزی اراضی درخواست می‌نماید اکیداً خودداری فرمایند.
- ایمان جمشیدی
مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۲۴۰۱/۵۱

تاریخ: ۸۴/۳/۱۰

با سلام؛

درخصوص درخواست عودت اسناد مالکیت اراضی ملی که به سازمان ارسال شده است، موارد ذیل را یادآوری می‌نماید:

- ۱- چنانچه علت درخواست سند، اجرای آراء قضایی یا ماده واحده و نیز رفع اشکالات ثبتی باشد، نامه مربوطه با ذکر توضیحات و علت درخواست به این دفتر ارسال گردد.
- ۲- چنانچه علت درخواست سند مستند به قانون و مقررات ذیربط امور مربوط به واگذاری اراضی اعم از مواد ۳۱-۳۲-۳۴ و یا اجرای ماده ۱۰ قانون زمین شهری و ۲۰ آیین‌نامه اجرایی مربوط باشد نیازی به مکاتبه با این دفتر نبوده مطابق مفاد نامه ۱۱۲۷۹/۵۱ مورخ ۷۹/۸/۱۱ و شماره ۱۱۳۰۰/۵ مورخ ۸۳/۱۰/۳۰ اقدام گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- اداره کل محترم امور مالی جهت استحضار.
- دفتر محترم واگذاری اراضی جهت استحضار.
- معاونین دفتر جهت اطلاع.
- گروه کارشناسی معین جهت اطلاع و کنترل لازم.

از : دفتر فنی ممیزی اراضی سازمان

شماره : ۴۱۰۷/۵۱

به : اداره کل منابع طبیعی استان زنجان

تاریخ : ۸۴/۴/۲۰

موضوع : اعاده سند مالکیت شماره ۲۶۲۹۷۲

با سلام ؛

عطف به نامه شماره ۲۱۵۶۱/۷۲/۲ مورخ ۸۳/۱۱/۲۱ مقتضی است نسبت به اصلاح نوع مالکیت مشاعی پلاک ۳ فرعی از ۶۲ اصلی بخش ۶ شهرستان ماهنشان موسوم به روستای خضرشاه به شش دانگ منابع ملی مندرج در صفحه سوم اقدام و سپس جهت پی گیری بعدی به این دفتر اعاده گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه : مقتضی است از اخذ هرگونه سند مشاعی اراضی ملی اکیداً خودداری فرمائید.

(بخشنامه)

شماره : ۴۱/۵۰۴۶

اداره کل ثبت استان

تاریخ : ۱۳۸۴/۵/۳۰

سلام علیکم ؛

نظر به اینکه صدور اسناد مالکیت منابع ملی و مستثنیات مالکین موجب تثبیت مالکیت دولت و کاهش اختلافات ملکی و دعاوی مطروحه در محاکم قضایی می شود و تأخیر در آن موجب خسارات جبران ناپذیری به منابع ملی می گردد و از طرفی در بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران وظایفی در خصوص عملیات ممیزی و تفکیک و صدور اسناد مالکیت منابع ملی و دولتی به عهده وزارت جهاد کشاورزی و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور محول شده مقتضی است با ادارات منابع طبیعی به منظور صدور اسناد

مالکیت منابع ملی همکاری لازم معمول دارید.
امید آن که در تحقق اهداف برنامه کلیه اسناد مالکیت منابع ملی صادر گردد.
گزارش پیشرفت امور و آمار صدور اسناد مالکیت را پیوسته به این اداره کل اعلام دارید.

صدیقی

مدیر کل امور املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

اداره کل منابع طبیعی استان مازندران (ساری)

شماره: ۵۷۰۸/۵

تاریخ: ۸۴/۶/۵

با سلام؛

با عنایت به موارد مطروحه در جلسه مورخه ۸۴/۵/۲ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان، درخصوص نامه شماره ۵۳/۰۲۰/۶۳۶۹ مورخ ۸۴/۲/۱۰ سازمان امور اراضی، یادآور می‌شود که جهت انتقال اسناد مربوط به اراضی ملی واگذار شده به مدیریت‌های امور اراضی (چه در قالب تغییر نمایندگی اسناد صادر شده و چه اجازه صدور اخذ سند اولیه) رعایت مفاد بخشنامه شماره ۲۴۷۹/۵ مورخ ۸۰/۳/۹ و نیز دستورالعمل‌های ارسالی از سوی دفتر واگذاری اراضی ضروری است. بنابراین لازم است مدیریت‌های امور اراضی ضمن خودداری از هرگونه اقدام مستقیم در این خصوص با هماهنگی و درخواست از ادارات کل منابع طبیعی انتقال اسناد اراضی ملی واگذاری به مدیریت‌های مذکور را پیگیری نمایند.

احمد بوعلی

معاون حفاظت و امور اراضی

رونوشت:

- سازمان امور اراضی جهت استحضار با عنایت به نامه ۵۳/۲۷/۱۵۷۸۴۳ مورخ ۸۳/۹/۴ عنوان

- ریاست محترم سازمان ثبت اسناد و املاک کشور.
- مدیر کل محترم املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور با عنایت به نامه شماره ۴۱/۱۳۱۱۶ مورخ ۸۳/۱۲/۲۷
- مدیر کل محترم دفتر حقوقی سازمان جهت استحضار.
- مدیر کل محترم دفتر واگذاری اراضی.
- مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی.
- اداره کل منابع طبیعی استان ..... جهت استحضار و اقدام لازم.
- دبیرخانه شورای فنی ممیزی اراضی سازمان جهت اطلاع.

جناب آقای عاقلی

مدیر کل محترم امور مالی

با سلام؛

براساس اعلام نظر جنابعالی در جلسات بررسی پیشرفت فیزیکی پروژه‌های سال ۸۳ و همچنین مذاکره تلفنی با معاون محترم آن دفتر، پرداخت حق مأموریت کارکنان ادارات ثبت اسناد که در خصوص صدور اسناد اراضی ملی همکاری می‌نمایند مستند به آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲۹ قانون بودجه ۱۳۴۴ (که به قوت خود باقی است) از طریق ادارات منابع طبیعی امکان‌پذیر می‌باشد لذا مستدعی است تصریح و تأکید مجدد خود را در این خصوص اعلام تا به نحوه مقتضی مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

جناب آقای جمشیدی

مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی

با سلام و دعای خیر؛

احتراماً، عطف به نامه شماره ۵۰۱۹/۵۱ مورخ ۸۴/۵/۲۴ اعلام می‌دارد به استناد بند یک ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی قسمت اول تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۱۳۴۴ کل کشور و همچنین با رعایت مفاد موافقتنامه مربوطه و در صورت پادار بودن اعتبار پرداخت فوق‌العاده مأموریت مأمورین سازمان ثبت و اسناد به واحدهای تابعه منعی ندارد.

سید مظاهر عاقلی

ذیحساب و مدیر کل امور مالی

- دفتر محترم حقوقی جهت استحضار

- معاونین و کارشناسان دفتر جهت اطلاع و بهره‌برداری لازم

- اداره کل منابع طبیعی استان ..... جهت استحضار

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۶۱۲۱/۵۱

تاریخ: ۸۴/۷/۱۸

با سلام؛

نظر به ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی (مصوب ۷۱/۱۲/۱۶) و تفویض اختیار شماره ۲۹۷۲/ص/۱۰ مورخ ۷۲/۶/۲۹ مقام عالی وزارت متبوع، ناظر بر اعمال ماده ۳۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع بوده و نسبت به منابع ملی مورد تشخیص، اسناد مالکیت اراضی ملی موضوع ماده یک قانون ملی شدن جنگل‌ها و مراتع تحت عنوان «دولت جمهوری اسلامی ایران با نمایندگی سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور» اخذ می‌گردد. لذا دستور فرمائید در هنگام صدور اسناد در قسمت نام و نام‌خانوادگی مالک (صفحه

دوم) منحصرأ جمله مذکور قید و از ذکر جملات اضافی یا ناقص جداً خودداری فرمائید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۶۷۰۴/۵۱

تاریخ: ۸۴/۸/۲۳

با سلام؛

به پیوست تصویر بخشنامه سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به شماره ۱/۳/۳۴/۱۵۷۱۶ مورخ ۸۴/۶/۲۳ مبنی بر معافیت از پرداخت عوارض ثبتی و... حق‌الثبت اسناد و املاک جهت ملاحظه و بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

لازم به یادآوری است سازمان مذکور قبلاً نیز طی بخشنامه شماره ۱/۴۱/۲۴۸۴۳ مورخ ۷۸/۱۲/۲۵ به معافیت سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور تأکید نموده بود. خواهشمند است مراتب را به واحدهای تابعه ابلاغ فرمائید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

اداره کل ثبت اسناد و املاک استان

شماره: ۱/۳/۳۴/۱۵۷۱۶

تاریخ: ۱۳۸۴/۶/۲۳

نظر به اینکه نسبت به معافیت از پرداخت حق‌الثبت توسط سازمان جنگلها و مراتع «وابسته به وزارت جهاد کشاورزی» به هنگام تملک منابع طبیعی و یا در مقام انتقال با تنظیم اسناد رسمی، رویه‌های مختلفی اعمال می‌شود لذا با توجه به ماده ۲۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و

مراتع مصوب ۱۳۴۶، سازمان مذکور از پرداخت عوارض ثبتی و... حق‌الثبت اسناد و املاک معاف می‌شود.

مراتب جهت اطلاع به واحدهای ثبتی و دفاتر اسناد رسمی تابعه اعلام شود.

حسین علی امیری

معاون رئیس قوه قضائیه و رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

رونوشت :

- جناب آقای مهندس اسکندری وزیر محترم جهاد کشاورزی جهت صدور دستور مقتضی

از : دفتر ممیزی اراضی

شماره : ۷۳۷۷/۵۱

به : اداره کل منابع طبیعی استان

تاریخ : ۸۴/۱۰/۳

با سلام ؛

پیرونامه شماره ۶۱۲۱/۵۱ مورخه ۸۴/۷/۱۸ درخصوص عنوان اسناد مأخوذه اراضی ملی و به جهت رفع ابهام به اطلاع می‌رساند منظور از «دولت جمهوری اسلامی ایران با نمایندگی سازمان جنگلها و مراتع حذف کلمه آبخیزداری نبوده بلکه تأکید بر اخذ سند بنام دولت و به نمایندگی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور می‌باشد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

اداره کل منابع طبیعی چهار محال و بختیاری

شماره: ۷۶۶۰/۵۱

تاریخ: ۸۴/۱۱/۱۷

با سلام؛

عطف به نمابر فوری شماره ۳۳۹۲۴/۲۲ مورخ ۸۴/۱۰/۲۸ درخصوص چگونگی نحوه درخواست اجرای مادتین ۱۳ و ۳۹ بر روی محدوده‌های دارای معارض اشعار می‌دارد:

۱- از آنجا که در رابطه با نحوه اقدامات و پیگیری آراء صادره ماده واحده، موضوع بطور کامل توسط دفتر ستادی بررسی گردیده و در قالب بخشنامه با امضاء ریاست محترم سازمان ابلاغ گردیده است، لذا موضوع پذیرش یا عدم پذیرش آراء لازم است با استفاده از مفاد آن مورد اقدام گیرد. (تصاویر پیوست می‌باشد).

۲- در صورتی که بخشی از یک پلاک مورد اجرای قانون مورد اعتراض قرار گرفته ولیکن تعیین تکلیف نگردیده است (چه هیأت ماده واحده و چه پیگیری در محاکم قضایی) پیگیری اخذ سند و درخواست اجرای مادتین ۱۳ و ۳۹ نسبت به مابقی اراضی ملی مشروط بر آنکه اراضی مورد اختلاف بعنوان مستثنیات قلمداد نگردد بلامانع است.

۳- در صورت پذیرش رأی (ماده واحده) پیگیری اخذ سند مابقی منابع ملی به استثناء اراضی موضوع رأی بلامانع است.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی استان، جهت اطلاع و اقدام مشابه

- گروه‌های کارشناسی معین دفتر جهت اطلاع

از : دفتر ممیزی اراضی**به : اداره کل منابع طبیعی استان فارس****موضوع : حق‌الثبت**

با سلام ؛

عطف به نامه شماره ۶۱۵۲۴ مورخ ۸۴/۱۱/۱۱ و همانطور که مطلع می‌باشید به موجب ماده ۲۹ قح و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ در کلیه اقدامات ثبتی که نسبت به تملک منابع طبیعی به عمل می‌آید سازمان متبوع از پرداخت مالیات و عوارض ثبتی و حق‌الثبت و هرگونه الصاق تمبر معاف می‌باشد و این مهم طی بخشنامه‌های شماره ۱/۳/۳۴/۱۵۷۱۶ مورخ ۸۴/۶/۲۳ و ۱/۴۱/۲۴۸۴۳ مورخ ۷۸/۱۲/۲۵ رؤسای محترم فعلی و قبلی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور تصریح و مورد تأکید قرار گرفته است تصویب اصلاحیه جدید مواد ۱۲۳ و ۱۲۴ قانون ثبت موضوع ماده ۱۰ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۸۴/۸/۱۵ ناظر به وظایف سردفتران و اسنادی است که در دفاتر اسناد رسمی تنظیم و ثبت می‌گردد و به وظایفی که رأساً در سازمان ثبت به اجرا درمی‌آید خصوصاً از نظر صدور اسناد و عرصه‌های منابع طبیعی تسری ندارد ضمناً موارد مذکور طی نامه شماره ۷۶۱۴/۵۱ مورخ ۸۴/۱۱/۲ به سازمان ثبت و اسناد و املاک اعلام و سازمان مذکور ضمن پذیرش نظریه این دفتر طی نامه شماره ۱۰۵۲۸ مورخ ۸۴/۱۱/۹ اینگونه اعلام نظر نموده‌اند: به نظر اولاً طبق ماده ۲۹ قح و ب از جنگلها و مراتع و بند ۴۵۹ مجموعه بخشنامه‌های ثبتی اول مهرماه ۶۵ و بخشنامه‌های دیگر اراضی ملی شده از حق‌الثبت املاک معاف می‌باشند ثانیاً اصلاحیه مواد مذکور مربوط به حق‌الثبت اسناد تنظیمی در دفاتر اسناد رسمی است.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- معاون محترم حفاظت و امور اراضی جهت استحضار
- دفتر محترم حقوقی جهت استحضار
- معاونین و کارشناسان دفتر جهت اطلاع و بهره‌برداری لازم
- اداره کل منابع طبیعی استان ..... جهت استحضار

اداره کل منابع طبیعی استان سمنان

شماره: ۸۵/۵۱/۲۸۰۱۷

تاریخ: ۸۵/۰۴/۰۸

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۱۰۹۱۳ مورخ ۸۵/۴/۱۹ در خصوص تعهدات سال جاری و موارد معنونه اشعار می‌دارد:

- حسب بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم توسعه، سازمان متبوع، مکلف به اتمام عملیات ممیزی اراضی در سالهای برنامه مزبور می‌باشد.

- براساس ماده ۳۲ قانون فوق، موافقتنامه‌های متبادله برای یک بار در دوران برنامه انجام و برای دوران یاد شده معتبر و ملاک عمل خواهند بود.

- به همین منظور دفتر ممیزی اراضی، توجه به حجم عملیات را در سرلوحه امور قرار داده است و سطحی متناسب با توان اجرایی و سقف سالانه برنامه چهارم، را با توافق استانها در ابتدای سال جاری منظور نموده است، که با عنایت به کاهش میزان اعتبارات، بالطبع با رعایت نرم هزینه مربوطه، موجب تغییر (و بعضاً کاهش) سطوح عملیاتی ابلاغی گردیده است.

معهداً با عنایت به پیگیری جهت منظور شدن اعتبارات متمم تا پایان سال جاری، ادامه فعالیت، در جهت دستیابی به اهداف ذکر شده، مورد تأکید این دفتر می‌باشد و همانند سالیان اخیر، با مدیریت اعتبارات تخصیصی، و منظور نمودن در دیون اعتبار سالانه، تفاوت عملکردی استان در چارچوب ضوابط ذیربط منظور خواهد گردید.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- مدیر کل محترم منابع طبیعی استان ..... جهت استحضار

شماره: ۸۵/۵۱/۲۵۲۹۷

تاریخ: ۸۵/۰۴/۱۹

از: دفتر فنی ممیزی اراضی

به: اداره کل منابع طبیعی استان

موضوع: مبادله موافقتنامه

سلام علیکم؛

مستند به بند ۶ تبصره ۲ قانون بودجه سال ۸۵، از آنجایی که مقرر است ۱۰۰٪ اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی تحقق یابد و با توجه به بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم توسعه مبنی بر ایفای تعهدات تثبیت حاکمیت دولت و اخذ سند مالکیت، لذا به منظور تحقق این هدف در نظر است موافقتنامه پنج ساله بین این دفتر و ادارات کل منابع طبیعی منعقد گردد.

بنابراین خواهشمند است دستور فرمائید جدول ذیل را که حاوی عملکرد و باقیمانده سطوح عملیاتی استان می‌باشد. بررسی و در صورتیکه اختلافی وجود دارد مستنداً و حداکثر تا تاریخ ۸۵/۵/۱۰ گزارش تا اقدام لازم انجام گیرد. بدیهی است عدم پاسخ در مهلت تعیین شده به منزله تأیید مندرجات خواهد بود.

عنوان پروژه	مساحت مورد عمل (هکتار)	عملکرد (هکتار)	باقیمانده (هکتار)	درصد باقیمانده
اخذ سند مالکیت				
شناسایی و تشخیص				
انتشار آگهی				

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۸۵/۵۱/۲۵۵۲۰

تاریخ: ۸۵/۰۵/۲۹

سلام علیکم؛

احتراماً، پیرو نامه شماره ۸۵/۵۱/۲۵۲۹۷ مورخ ۸۵/۴/۱۹ و مباحث حضوری، اشعار می‌دارد: به منظور برنامه‌ریزی جهت اتمام اخذ سند اراضی ملی و دولتی (بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم) و تجهیز امکانات و هماهنگی با دست‌اندرکاران برای رسیدن به اهداف مورد نظر، با الهام از توافقنامه پنج ساله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و مطابق ماده ۳۲ قانون برنامه چهارم توافقنامه پیوستی تنظیم، تا مبناء برنامه‌ریزی برای اقدامات (سنوات باقیمانده برنامه) این دفتر و آن اداره کل باشد. خواهشمند است به منظور اجرایی بودن برنامه‌های پیش‌بینی شده در توافقنامه، موارد ذیل را مدنظر قرار دهید:

- ۱- آمار و ارقام اقدامات انجام شده و باقیمانده اجراء قانون پلاکهای هر شهرستان (تشخیص، آگهی، نقشه برداری، قطعیت و اخذ سند) جمع‌آوری و دستور کار سالانه آنان منظور گردد.
- ۲- هماهنگی و تطبیق آمار فوق با سایر اقدامات بعمل آمده توسط ادارات ثبت و امور اراضی شهرستان...
- ۳- پیش‌بینی امکانات و تجهیز نیروها به وسایل جدید مورد نظر نظیر GPS، امکانات متناسب رایانه‌ای، استفاده از عکس‌های هوایی و... برای ارتقاء کیفی فعالیتهای باقیمانده.
- ۴- پیش‌بینی استفاده از ظرفیتهای اجرای پیمانی برای اتمام کار در تمامی شهرستانها مطابق ضوابط مربوطه.
- ۵- پیش‌بینی و برنامه‌ریزی اتمام کار در سه سال ۸۵ لغایت ۸۷ به نحوی که در سال پایانی (۸۸) اصلاح موارد و بازنگری انجام شود، مورد تأکید می‌باشد ضمناً سطح فعالیت در سال ۸۵ حداقل برابر مصوب تعیین شده است لکن در صورت وجود توان اجرایی، انجام سطوح بالاتر از میزان فوق بلاشکال و مورد استقبال است.

خواهشمند است به منظور تسریع در برنامه‌ریزی، فرم پیوست را تا مورخه ۸۵/۶/۱۱ تکمیل و به این دفتر ارسال تا پس از جمع‌بندی نهایی (در جلسه آتی با حضور مسئولین ممیزی اراضی استانها)، تا پایان شهریورماه به امضاء مدیران کل مربوطه برسد.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

توافق‌نامه اجرایی طرح ممیزی اراضی در برنامه چهارم توسعه

در راستای حصول اهداف طرح ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات، موضوع بند (ج) ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم، (و با عنایت به مندرجات ماده ۳۲ قانون مذکور و تبصره یک ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی آن)؛ آقای احمد مطیعی مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی، به نمایندگی قائم‌مقام محترم طرح فوق و آقای ..... مدیر کل محترم استان ..... به شرح جدول ذیل‌الذکر، با عنایت به سطح باقیمانده و عملیات موردنظر اجرایی، و با لحاظ نمودن میزان اعتبار احتسابی (مأخوذه از موافقتنامه طرح یاد شده به شماره طبقه‌بندی ۴۰۱۰۴۰۰۴ با رعایت شرایط ذیل‌الذکر) توافق می‌نمایند:

- ۱- دفتر ستادی، پیگیری تعهدات لازم به منظور تأمین و تخصیص اعتبار موردنظر متناسب با پیشرفت فیزیکی اعلامی توسط استان را معمول دارد.
- ۲- اداره کل منابع طبیعی استان، در قالب برنامه پنجساله و در چارچوب این توافقنامه، برنامه‌ریزی مناسب و مدون به منظور اتمام عملیات اخذ سند منابع ملی را منظور نموده و عملیات اجرایی را هدایت نماید.
- ۳- در صورت بروز مشکلات اجرایی اداره کل با هماهنگی دفتر ستادی (و در صورت لزوم سایر دفاتر ستادی و برون سازمانی حسب مورد و صلاحدید دفتر یاد شده) پیگیری متناسب را به عمل آورد.
- ۴- از ظرفیت‌های اجرای پیمانی و امانی با رعایت صرفه و صلاح دولت نهایت استفاده به عمل آید.

۵- هماهنگی لازم جهت رفع موانع احتمالی و پیشبرد اهداف پروژه با برگزاری جلسات مشترک استانی ادارات ثبت اسناد معمول دارند.

۶- توجه به کیفی بودن اقدامات در کنار استفاده از حداکثر توان کمی مورد تأکید می باشد.

نام استان	اطلاعات کلی استان (مرتبط با ممیزی اراضی)				میزان عملکرد اخذ سند مالکیت	میزان باقیمانده اخذ سند مالکیت	برآورد سالانه اخذ سند مالکیت (هکتار)					
	مساحت مورد عمل تشخیص	مساحت منابع ملی	مساحت کل تشخیص تا پایان ۸۴ (هکتار)	باقیمانده نقشه برداری تا پایان سال ۸۴			مصوب سال ۸۵	سال ۸۶	سال ۸۷	سال ۸۸ (بازنگری و اصلاح نهایی)		

اداره کل منابع طبیعی استان   دفتر طرح و برنامه و آمار   دفتر فنی ممیزی اراضی   دفتر فنی مهندسی

جناب آقای مهندس

شماره : ۸۵/۵/۶۹۷۳۱

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

تاریخ : ۸۵/۱۰/۱۶

با سلام ؛

باستناد صورتجلسه مورخ ۸۵/۹/۲۸ و به منظور تسریع در انجام تکالیف قانونی، براساس توافق حاصله با جناب آقای قربان پور مدیر کل محترم اموال دولتی وزارت امور اقتصاد و دارایی مقرر گردید جنابعالی بعنوان نماینده این سازمان در استان جهت ارسال و دریافت اسناد اراضی منابع ملی و دولتی معرفی شوید. لذا مقتضی است نسبت به تکمیل اطلاعات به شرح پیوست حداکثر ظرف مدت سه روز اقدام و به این معاونت ارسال فرمائید.

ایمان جمشیدی

معاون حفاظت و امور اراضی

صور تجلسه مورخ ۸۵/۹/۲۸

به موجب دعوتنامه شماره ۶۳۹۱۰/۲ مورخ ۸۵/۹/۲۱ معاونت توسعه مدیریت و منابع انسانی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در تاریخ ۸۵/۹/۲۸ جلسه‌ای با حضور امضاء کنندگان ذیل به منظور کاهش فرایند نگهداری اسناد منابع ملی و دولتی و سرعت عمل در انجام امور مقرر شد.

- ۱- اسناد مالکیت منابع ملی نزد اداره کل امور مالی سازمان در اولین فرصت پس از هماهنگی ظرف مدت یکماه به اداره کل اموال دولتی وزارت اقتصاد و دارایی ارسال خواهد شد.
- ۲- کلیه مراحل ارسال و دریافت اسناد مالکیت اراضی منابع ملی و دولتی بصورت مستقیم توسط مدیران کل منابع طبیعی از اداره کل اموال دولتی وزارت اقتصاد دارایی انجام گردد و دفاتر تخصصی مکانیزم نظارتی لازم را اعمال خواهند کرد.

تبصره:

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور نسبت به معرفی مدیران کل منابع طبیعی استان به همراه نمونه امضاء به اداره کل اموال دولتی اقدام خواهد نمود.

قربانپور	غلامرضا رازقی	علیرضا اورنگی
مدیر کل اموال دولتی	معاون توسعه مدیریت و منابع انسانی	رئیس سازمان امور اراضی

ایمان جمشیدی	سید مظاهر عاقلی
معاون حفاظت و امور اراضی	ذیحساب و مدیر کل امور مالی

نمونه امضاء مدیر کل

نام و نام خانوادگی

نام و نام خانوادگی نماینده اداره کل جهت دریافت سند

آدرس اینترنتی اداره کل

پست الکترونیکی اداره کل

آدرس / کدپستی اداره کل

مدیر کل محترم منابع طبیعی کلیه استانها
 موضوع: خودداری از ارسال اسناد مالکیت
 سلام علیکم؛

احتراماً، با توجه به صورتجلسه مورخ ۸۵/۹/۲۸ و پیرونامه شماره ۸۵/۵/۶۹۷۳۱ مورخ ۸۵/۱۰/۱۶ خواهشمند است از ارسال اسناد مالکیت به این اداره کل خودداری فرمائید.

سید مظاهر عاقلی
 ذیحساب و مدیر کل امور مالی

آقای مهندس
 مدیر کل محترم منابع طبیعی استان
 با سلام؛

در راستای کاهش فرآیند نگهداری اسناد منابع ملی و دولتی و به منظور افزایش سرعت عمل در انجام امور مرتبط، و با عنایت به مصوبات جلسه هماهنگی مورخه ۸۵/۹/۲۸ مسئولین ذیربط سازمان متبوع و مدیر کل محترم اموال دولتی و همچنین رئیس محترم سازمان امور اراضی، بدینوسیله جنابعالی بعنوان نماینده این سازمان در استان جهت ارسال و دریافت اسناد اراضی منابع ملی و دولتی، از اداره کل اموال دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین می گردید و مقتضی است موارد ذیل‌الذکر دقیقاً رعایت گردد:

۱- در اخذ اسناد منابع ملی و دولتی، در صورت تطابق کامل با سوابق اجرای قانون و ملحوظ نمودن دستورالعمل‌ها و نکات فنی مرتبط که توسط دفتر فنی ممیزی اراضی اعلام شده و می‌شود، تصویر خوانا از اسناد ماخوذه تهیه و در پرونده مختص سوابق اجرای مقررات ضبط گردد، و اصل سند به اداره کل اموال دولتی براساس فرم شماره ۱ پیوست ارسال و رونوشت فرم، با ذکر دقیق موارد به دفتر فنی ممیزی اراضی واصل گردد.

۲- درخواست ارسال اسناد به منظور قید موارد مرتبط با واگذاری عرصه ملی و دولتی با

رعایت دقیق ضوابط مربوطه و حسب فرم شماره ۲ پیوست انجام شود. بدیهی است از تنظیم قرارداد اجاره و یا انتقال قطعی عرصه‌های واگذاری به صورت مشاع اکیداً خودداری گردد. همچنین پس از اقدام قانونی، بلافاصله اسناد مالکیت به اداره کل اموال دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی عودت گردد.

تذکر: ارسال سوابق مربوطه به درخواست اسناد به هیچ وجه از طریق ارباب رجوع صورت نپذیرد.

۳- در صورتی که درخواست عودت اسناد ارسالی به منظور اصلاح، براساس آراء قطعی مراجع قانونی، یا هیئت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی (با رعایت بخشنامه ۱۱۰۵۰/۵ مورخ ۸۴/۱۱/۳ و یا اصلاح حدود و ثغور حسب اعلام واحدهای ثبتی باشد، موضوع در کمیته فنی ممیزی اراضی اداره کل، به منظور بررسی در خصوص عدم مغایرت با دستورالعملها، قوانین و ضوابط مربوطه مطرح و در صورت تأیید به شرح فرم شماره ۳ از اداره کل اموال دولتی، (ضمن ارسال رونوشت فرم مذکور به دفتر فنی ممیزی اراضی جهت اطلاع و لحاظ مسائل نظارتی) درخواست ارسال سند به عمل آید.

بدیهی است در صورت عدم نتیجه‌گیری کمیته فنی اخیرالذکر، موضوع، طی شرحی به همراه صورتجلسه کمیته مذکور به دفتر یاد شده جهت بررسی و اعلام نتیجه ارسال گردد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت:

- جناب آقای ایمان جمشیدی - معاون حفاظت امور اراضی - جهت استحضار
- جناب آقای سید مظاهر عاقلی - مدیر کل امور مالی - جهت استحضار و پیگیری انتقال کامل برنامه رایانه‌ای و لیست اسناد مالکیت منابع ملی و دولتی
- جناب آقای علیرضا خلیلی - مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی - جهت استحضار و پیگیری و نظارت بر ارسال و اصلاح اسناد مالکیت منابع ملی و دولتی
- جناب آقای مرادحسین میرزایی مدیر کل دفتر استعدادیابی و بهره‌برداری از اراضی

فرم شماره (۱)

(ارسال سند)

به : اداره کل اموال دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی

از : اداره کل منابع طبیعی استان .....

موضوع : ارسال سند

با سلام ؛

احتراماً، به پیوست ..... جلد $\frac{\text{سند}}{\text{اسناد}}$ مالکیت اراضی ملی پلاک شماره $\frac{\text{اصلي}}{\text{فرعي}}$ ..... بخش ..... موسوم ..... حوزه شهرستان ..... به شرح ذیل ارسال می گردد، مستدعی است دستور فرمائید اعلام وصول گردد.

ردیف	شماره پلاک	شماره ورقه مالکیت	تاریخ صدور	مساحت اراضی ملی مندرج در سند	ملاحظات
مجموع مساحت اسناد فوق الذکر : هکتار					

مدیر کل منابع طبیعی استان .....

رونوشت :

۱- دفتر فنی ممیزی اراضی پیرونامه ..... مورخ ..... به پیوست صورتجلسه مورخ ..... کمیته فنی ممیزی اراضی، در ضمن یادآور می شود که مجموع مساحت اسناد فوق الذکر با مساحت تشخیص و نقشه اجرای مقررات مطابقت $\frac{\text{دارد}}{\text{ندارد}}$ که علت عدم مطابقت آن عبارتست از:
۲- اداره منابع طبیعی شهرستان ..... بازگشت به نامه شماره ..... مورخ ..... جهت اطلاع.
۳- بایگانی اداره کل به انضمام تصویر $\frac{\text{اسناد}}{\text{سند}}$ فوق الذکر جهت درج در پرونده پلاک ذیربط.

فرم شماره (۲)

(واگذاری)

به : اداره کل اموال دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی

از : اداره کل منابع طبیعی استان .....

موضوع : درخواست ارسال یک جلد سند مالکیت به شماره .....

با سلام و دعای خیر؛

احتراماً خواهشمند است دستور فرمائید: اصل سند مالکیت به شماره ..... مربوط به پلاک شماره ..... فرعی مجزا شده از ..... اصلی واقع در بخش ..... را که طی نامه شماره ..... مورخ ..... و تحت ردیف ..... و زونکن ..... لیست ارسالی در خزانه اسناد مالکیت دولت نگهداری می‌شود را جهت ..... مساحت ..... هکتار از پلاک مذکور به این اداره کل ارسال نمایند.

شماره : ۸۶/۱۸/۲۸۶۲۱

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان کردستان

تاریخ : ۸۶/۰۵/۰۳

موضوع : معافیت از پرداخت هزینه‌های ثبتی

با سلام؛

احتراماً در خصوص نامه شماره ۱۱۶/۳۸۸۵ مورخ ۸۶/۴/۳۱ مدیر کل محترم ثبت استان کردستان و با توجه به توضیحات حضوری جناب آقای سرمدی مسئول محترم اداره ممیزی آن اداره کل به استحضار می‌رساند:

با توجه به صراحت ماده ۲۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ که مقرر می‌دارد؛ «در کلیه اقدامات ثبتی که نسبت به تملک منابع طبیعی ملی شده بعمل می‌آید سازمان جنگلبانی از پرداخت مالیات و عوارض ثبتی و حق‌الثبت و هرگونه الصاق تمبر معاف است» به نظر

می‌رسد عبارت «کلیه اقدامات ثبتی» مذکور در ماده فوق عام بوده و اطلاق داشته و تمامی اقداماتی را که منجر به صدور سند مالکیت بنام دولت گردد را شامل می‌شود و بنابراین پس از اجرای مقررات ملی شدن، اقداماتی را که قانونگذار به موجب مواد ۱۳ و ۳۹ و نیز سایر مقررات ثبتی جهت صدور سند اولیه بنام دولت برعهده ادارات ثبت قرار داده عنوان تفکیک را دارا نبوده و از این جهت معافیت موضوع ماده ۲۹ به قوت خود پابرجاست و از طرفی بنظر می‌رسد نامه شماره ۱۱/۴۶۸۶ مورخ ۷۸/۹/۷ مورد اشاره مربوط به جایی است که قبلاً سند کلی بنام دولت صادر شده و نسبت به این سند تقاضای تفکیک قسمتی از عرصه سند صادر شده است و هزینه تفکیک به جایی که تاکنون سند بنام دولت صادر نشده اطلاق نمی‌شود چه آنکه در غیراینصورت، مفاد ماده ۲۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری نوعی نقض غرض و سالبه به انقضاء موضوع محسوب می‌گردید. بنابراین از آنجا که عدم اقدام ادارات ثبت در صدور و ارائه اسناد مالکیت منابع طبیعی موجب توقف اعمال حاکمیتی و تصدی دولت بر این منابع خدادادی و ایجاد مشکلات عدیده خواهد شد که با روح قوانین و مقررات موضوعه دایر بر حفاظت و صیانت از انفال و منابع طبیعی در تعارض خواهد بود شایسته است اقدامات اداری لازم بعمل آمده تا همکاران محترم اداره ثبت محل، این سازمان را در جهت نیل به اهداف دولت و حمایت از این منابع خدادادی یاری رسانند.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر امور حقوقی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/۵۱/۶۰۰۷۸

تاریخ: ۸۶/۰۹/۱۴

با سلام؛

احتراماً گاه‌آگاهاً مشاهده می‌شود که ادارات کل منابع طبیعی و مدیریت‌های محترم امور اراضی در انتقال اسناد اراضی ملی و دولتی بنام افراد، علیرغم تأکیدات قبلی (از جمله بند ۲ بخشنامه ۸۶/۱/۸۹۹۰۸-۸۶/۱/۷ معاون محترم وزیر و ریاست سازمان متبوع) اقدام به صدور اسناد مشاعی می‌نمایند.

لازم است ضمن توجه به مورد مذکور، دستور فرمایند در صورت وجود موارد، ضمن اعلام مراتب به این دفتر از بروز معضلات و مشکلات ناشی از صدور اسناد مشاعی بنام افراد در اراضی ملی و دولتی جلوگیری بعمل آورید.

دفتر فنی ممیزی اراضی

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/۵/۷۶۱۳۱

تاریخ: ۸۶/۱۱/۲۹

با سلام؛

احتراماً، ضمن ارسال تصویرنامه شماره ۴/۴۹۸۱۰ مورخ ۸۶/۱۱/۱۰ معاون محترم امور املاک سازمان تثبیت اسناد و املاک کشور مقتضی است در اجرای تکالیف قانونی مربوط به اخذ اسناد اراضی ملی و دولتی و خصوصاً بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم توسعه با همکاری مدیرکل محترم ثبت اسناد و املاک استان و سایر مراجع ذیربط نسبت به اخذ باقیمانده اسناد اراضی ملی و دولتی حوزه آن استان اقدام و نتیجه را گزارش فرمایید.

ایمان جمشیدی

معاون حفاظت و امور اراضی

مدیر کل محترم ثبت اسناد و املاک استان...

شماره: ۴/۴۹۸۱۰

تاریخ: ۸۶/۱۱/۱۰

سلام علیکم

احتراماً پیرو نامه شماره ۴/۲۳۱۶۴-۸۶/۶/۵ با عنایت به این که صدور اسناد مالکیت اراضی منابع ملی در اجرای دستورات مؤکد ریاست عالی سازمان در دستور کار این معاونت قرار گرفته و مقرر گردیده با هماهنگی لازم با ادارات کل منابع طبیعی استان‌ها تا پایان سال ۱۳۸۷ صدور اسناد مالکیت انجام پذیرد از آنجایی که طبق اعلام سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری کشور مقدار هکتار تا کنون در آن استان منجر به صدور سند مالکیت نشده است لذا خواهشمند است با نظر به اهمیت موضوع احدی از آقایان معاونین آن استان به عنوان مسئول پیگیری و نظارت دقیق جهت صدور اسناد مالکیت منابع ملی معرفی و گزارش اقدامات و پیشرفت عملکرد همراه با آمار اقدام شده را هر دو ماه یک بار به این معاونت اعلام فرمایید. /ع

محمد حسن بکائیان

معاون امور املاک

رونوشت:

- ۱- آقای گرامی مدیر کل محترم امور املاک جهت آگاهی و معرفی احدی از همکاران آن حوزه جهت پیگیری و تهیه آمار مربوطه و تماس به وسیله تلفن و... و ارائه آن به اینجانب هر دو ماه یکبار
- ۲- جناب آقای مهندس جمشیدی معاون محترم حفاظت سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری کشور جهت استحضار و دستور همکاری و هماهنگی آقایان مدیران کل منابع طبیعی استان‌ها با ادارات کل ثبت اسناد و املاک

اداره کل منابع طبیعی کلیه استانها

شماره: ۸۷/۵۱/۹۲۵

موضوع: ارسال عملکرد بصورت مکانیزه

تاریخ: ۸۷/۰۱/۱۹

با سلام؛

احتراماً، پیرو دستورالعمل شماره ۱۴۷/۵۱ مورخ ۸۴/۱/۱۶ نظر به اقدامات انجام شده درخصوص راه‌اندازی سیستم مکانیزه ممیزی اراضی طی چند ساله گذشته و همچنین تهیه ملزومات سخت‌افزاری موردنیاز در ادارات کل منابع طبیعی و نیز پیگیریهای بعمل آمده جهت اجرائی نمودن سیستم مذکور، دستور فرمائید ارسال آمار عملکرد در سال ۱۳۸۷ بصورت مکانیزه انجام پذیرد. بدیهی است ارزشیابی و تخصیص اعتبار پروژه‌های ممیزی اراضی توسط این دفتر منوط به ارائه آمار عملکرد به طریق فوق می‌باشد.

مراد حسین میرزائی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵۱/۳۳۰۴

موضوع: ارسال بخشنامه سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

تاریخ: ۸۷/۰۱/۲۸

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویرنامه شماره ۴/۵۶۷۴۹ مورخ ۸۶/۱۲/۱۹ معاون محترم امور املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در خصوص ارسال نقشه‌های اجرای قانون، براساس سیستم کاداستر و استاندارد به منظور جلوگیری از صدور اسناد مالکیت معارض در اراضی ملی جهت استحضار و اقدام مقتضی ارسال می‌گردد.

مراد حسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

شماره: ۴/۵۶۷۴۹

جناب آقای مهندس جمشیدی**معاون محترم حفاظت و امور اراضی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور**

تاریخ: ۱۳۸۶/۱۲/۱۹

سلام علیکم؛

احتراماً همانطوریکه استحضار دارند، سازمان ثبت اسناد و املاک در اجرای تحقق اهداف برنامه چهارم توسعه موضوع بند ج ماده ۶۸ قانون مزبور مبنی بر حفظ حقوق و تثبیت مالکیت دولت بر عرصه‌های منابع ملی کشور و صدور اسناد مالکیت آنها با مشارکت آن مرجع محترم اقدامات موثری بعمل آورده است و به منظور تداوم و استمرار این روند در مهلت باقیمانده در برنامه چهارم و حسب تصمیمات متخذه در شورای سیاست‌گذاری سازمان ثبت، خواهشمند است دستور فرمائید ادارات منابع طبیعی در استانها نقشه‌های اراضی ملی و مستثنیات قانونی را براساس سیستم کاداستر و استاندارد تهیه نموده و با هماهنگی با ادارات کل ثبت استانها نسبت به ارسال نقشه‌های مزبور جهت جانمایی با نقشه‌های کاداستر تهیه شده توسط واحدهای ثبتی اقدام فرمایند تا ادارات ثبت جهت صیانت و حفاظت از اراضی ملی با در دست داشتن نقشه‌های مربوطه بتوانند در موقع صدور اسناد مالکیت از تداخل اراضی جلوگیری نمایند.

محمد حسن بکائیان

معاون امور املاک

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵۱/۳۳۰۳

موضوع: ارسال بخشنامه سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

تاریخ: ۸۷/۰۱/۲۸

با سلام؛

احتراماً به پیوست تصویر بخشنامه شماره ۴/۲۱۱۸ مورخ ۱۳۸۷/۱/۲۵ معاون محترم امور املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور درخصوص تسریع در رسیدگی ادارات ثبت اسناد و املاک به درخواستهای اجرای ماده ۱۳ آیین‌نامه اجرایی قانون جنگلها و مراتع در اراضی که واجد اختلاف بین پلاکهای مجاور یا مالکین می‌باشد، جهت استحضار و پیگیری جدی ارسال می‌گردد.

مراد حسین میرزائی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

(بخشنامه)**اجرای ماده ۱۳ موردی**

شماره: ۴/۲۱۱۸

اداره کل ثبت اسناد و املاک استان

تاریخ: ۱۳۸۷/۱/۲۵

گزارشات واصله حاکی از آنست که صدور اسناد مالکیت بعضی از اراضی مورد درخواست ادارات منابع طبیعی بواسطه وجود اختلافات جزئی در قسمتی از املاک بلا اقدام باقیمانده است. به منظور تحقق اهداف سازمان ثبت مبنی بر صدور اسناد مالکیت باقیمانده عرصه‌های منابع طبیعی و اراضی ملی در سراسر کشور تا پایان برنامه چهارم توسعه، مقرر می‌دارد، در مورد املاکی که قسمتی از آن در موقع تقاضای ثبت یا تحدید مورد اعتراض واقع شده چنانچه محدوده مورد اعتراض جزء اراضی ملی شده واقع گردیده، در آن صورت با استنباط از قانون ملی شدن جنگلها و مراتع که اراضی ملی شده قابل استرداد به مالکین سابق نبوده و فقط بهای ملک طبق ماده ۴ قانون مزبور به مالکین مربوطه پرداخت می‌گردد، صدور سند مالکیت قسمت مورد اختلاف به نام دولت بلاشکال می‌باشد و چنانچه اختلاف بین مالکین در قسمتی از مستثنیات و یا اختلاف با پلاکهای مجاور در قسمتی از مستثنیات مانع از اجرای ماده ۱۳ آیین‌نامه قانون جنگلها و مراتع کشور گردیده، ضمن مجزا نمودن قسمت مورد اختلاف و با رعایت حقوق متصوره مالکین، نسبت به ادامه عملیات و صدور اسناد مالکیت باقیمانده اراضی ملی شده اقدام گردد بدیهی است صدور سند مالکیت قسمت اختلافی منوط به رفع اختلاف خواهد بود.

بکائیان

معاون امور املاک سازمان ثبت

اسناد و املاک کشور

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵۱-۳۱۱۱۶

موضوع: اراضی دولتی تصرفی

تاریخ: ۸۷/۰۵/۱۲

با سلام؛

احتراماً به پیوست تصویرنامه شماره ۵۳/۰۲۰/۹۸۰۵۶ مورخ ۸۷/۲/۹ سازمان امور اراضی جهت استحضار ارسال می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمائید ضمن تسریع هرچه بیشتر در روند تثبیت مالکیت دولت بر اراضی ملی و دولتی به منظور دفاع مؤثر سازمان موصوف در دعاوی مطروحه و احقاق حقوق دولت، با هماهنگی مدیریت امور اراضی استان نسبت به تهیه و ارسال آمار اراضی مشمول نامه ارسالی به این دفتر اقدام لازم معمول نمایند.

مراد حسین میرزائی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

جناب آقای دکتر فرود شریفی

شماره: ۵۳/۰۲۰/۹۸۰۵۶

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

تاریخ: ۸۷/۰۲/۰۹

موضوع: تملک و تثبیت مالکیت دولت در اراضی دولتی بایر

مرحله اول اصلاحات ارضی و خالصه و موات ماده ۱۷ و...

با سلام و احترام؛

همانطوریکه استحضار دارند: در راستای ابلاغیه‌های شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱ و ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ مقام عالی وزارت، کلیه امور مربوط به ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور محول گردیده و لکن تعیین تکلیف با متصرفین قانونی اراضی دولتی (اراضی مزروعی و عرصه اعیان مستحدث اشخاص در اراضی خالصه، ماده ۵ الحاق ۸ ماده به آیین‌نامه اصلاحات ارضی، متصرفین اراضی مزروعی بایر مرحله

اول اصلاحات ارضی و موات ماده ۱۷ قانون تقسیم و فروش املاک مورد اجاره به زارعین مستأجر موضوع ماده ۱۱ آیین نامه عمران اراضی بایر) کماکان مطابق ضوابط و مقررات مربوطه به عهده این سازمان می باشد.

با توجه به اینکه اجرای موارد مذکور و تعیین تکلیف با متصرفین اراضی دولتی توسط سازمانهای جهاد کشاورزی استانها مستلزم تملک و تثبیت مالکیت دولت در اراضی دولتی بوده به گونه ای که سند مالکیت دولت بر عرصه تصرفی یا گواهی مالکیت دولت بر عرصه های یاد شده توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور صادر شده باشد و از طرفی همکاری و تعامل آن سازمان و ادارات کل منابع طبیعی استانها در این زمینه اجتناب ناپذیر و دارای اهمیت فراوان می باشد، فلذا خواهشمند است دستور فرمائید دفاتر و مدیریتهای ستادی آن سازمان و نیز ادارات کل منابع طبیعی استانها حداکثر مساعی را مبذول تا اثناء... این سازمان نیز در راستای حفظ حقوق متقابل مردم و دولت بتواند با همکاری سازمانهای جهاد کشاورزی استانها به این مهم دست یابد.

پیشاپیش از دستوراتی که در این زمینه صادر خواهید فرمود کمال تشکر و قدردانی را دارد.

علیرضا اورنگی

رئیس سازمان امور اراضی

جناب آقای مهندس

شماره: ۸۷/۵/۶۸۱۱۷

مدیر کل محترم منابع طبیعی و آبخیزداری استان

تاریخ: ۸۷/۱۰/۲۱

موضوع: دستورالعمل تهیه نقشه با استاندارد کاداستر

سلام علیکم؛

احتراماً، در راستای دستیابی به اهداف و سیاستهای مندرج در قوانین مرتبط با اراضی منابع ملی و دولتی و نظارت و تدقیق هرچه بیشتر تثبیت مالکیت دولت بر اراضی مذکور و به منظور تسریع

در اجرای بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم بدینوسیله دستورالعمل اجرایی تهیه نقشه‌های منابع طبیعی با استانداردهای کاداستر که مورد توافق بین دو سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و ثبت اسناد و املاک کشور قرار گرفته ارسال می‌گردد. شایسته است از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل با همکاری اداره کل ثبت اسناد و املاک استان اقدام مقتضی در جهت اجرایی نمودن آن معمول و نتیجه را هر سه ماه به دفتر ممیزی اراضی سازمان گزارش نمایند.

محمدتقی عموزاده

معاون حفاظت و امور اراضی

دستورالعمل اجرایی تهیه نقشه‌های منابع طبیعی با استانداردهای کاداستر

- ۱- نقشه‌های منابع طبیعی که جهت صدور سند مالکیت ارائه می‌گردد در سیستم تصویر UTM بر روی بیضوی WGS ۸۴ تهیه و به طریق رقومی ترسیم گردد.
- ۲- دقت نقشه‌های منابع طبیعی در مرز محدوده پلاک‌ها (اصلی یا فرعی) براساس دقت نقشه‌های ۱:۲۵۰۰۰ توپوگرافی سازمان نقشه‌برداری و در مرز مستثنیات براساس دقت نقشه‌های ۱:۲۰۰۰ الی ۱:۵۰۰۰ می‌باشد. ضمن آنکه طول ابعاد اضلاع و مساحت محدوده‌ها باید با اتکاء به مختصات گوشه‌ها تعیین و روی نقشه‌ها منعکس شده باشد.
- ۳- نرم‌افزار گرافیکی جهت تهیه نقشه رقومی، نرم‌افزار Microstation ویرایش se و یا بالاتر و یا نرم‌افزار Autocad ویرایش ۲۰۰۴ و بالاتر باشد.
- ۴- در صورت موجود بودن نقشه رقومی ۱:۲۵۰۰۰ پوششی سازمان نقشه‌برداری از منطقه، نقشه‌های منابع طبیعی بر روی نقشه‌های ۱:۲۵۰۰۰ جانمایی گردد.
- ۵- از نقشه‌های منابع طبیعی یک نسخه پلات در مقیاس مناسب، خروجی تهیه و همراه فایل رقومی به واحدهای ثبتی ارائه گردد.
- ۶- در صورتیکه نقشه تهیه شده توسط منابع طبیعی، در محدوده مرز پلاک با طبیعت مطابقت داشته ولی با مرز پلاک‌های همجوار و یا با نقشه ثبتی موجود تطبیق نداشته باشد (عدم تطبیق پلاک‌های

همجوار و یا نقشه‌های ثبتی مربوطه با طبیعت)، نماینده و نقشه‌بردار منابع طبیعی و نماینده و نقشه‌بردار از واحد ثبتی به اتفاق به محل عزیمت و مرزهای موردنظر را نهایی نموده و پس از تهیه گزارش لازم و برابر مقررات نسبت به صدور سند مالکیت پلاک جدید و اصلاح محدوده پلاکهای مجاور قدیم اقدام لازم صورت پذیرد.

۷- در صورتیکه مطابق احکام قطعی و نهایی دادگاهها و مراجع ذیصلاح قضایی تغییراتی در مساحت منابع ملی و مستثنیات حاصل شود، ادارات منابع طبیعی بایستی نقشه اصلاحی را در سیستم مختصات منطبق با حکم صادره تهیه و جهت اصلاح تحویل اداره ثبت اسناد و املاک محل نمایند.

تبصره: این دستورالعمل برای اقدامات باقیمانده طرح ممیزی و تفکیک مستثنیات مندرج در بند (ج) ماده (۶۸) قانون برنامه چهارم صادر گردیده و برای اصلاح نقشه‌های سنواتی و سایر اسناد صادر شده منابع ملی، دستورالعمل دیگری تدوین و حداکثر تا پایان سال جاری ابلاغ خواهد شد.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

محمدحسن بکائیان

معاون امور املاک

سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

محمدتقی عموزاده

معاون حفاظت و امور اراضی

بخش دوم

ماده واحده

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۹۷۳/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۲/۹

نظر بر سئوالات مکرر استانها درخصوص چگونگی اعتراض به آرایسی که قبل از رأی شماره ۲۳۶ مورخ ۸۱/۸/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری صادر گردیده بدینوسیله تصویرنامه شماره ۳۲۴/۵۱ مورخ ۸۲/۱/۱۹ این دفتر و پاسخ شماره ۲۴۲/۱۸/۴ مورخ ۸۲/۲/۳ دفتر حقوقی و بازرسی سازمان جهت اطلاع و بهره‌برداری به پیوست ارسال می‌گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

رونوشت:

- کارشناس معین استان جهت اطلاع

دفتر ممیزی اراضی

شماره: ۲۴۲/۱۸/۴

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۲/۳

عطف به نامه شماره ۳۲۴/۵۱-۸۲/۱/۱۹، با توجه به رأی شماره ۲۳۶-۸۱/۷/۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، نظر به قطعیت آراء کمیسیون ماده واحده، تنها مرجع رسیدگی به اعتراضات از آراء کمیسیون به استناد تبصره ۲ ماده ۱۸ اصلاحی قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱ شعب تشخیص دیوانعالی کشور می‌باشد و آرایسی که قبل از رأی مذکور نیز صادر شده باشد با توجه به رأی وحدت رویه فوق قطعی بوده و تنها راه اعتراض، تبصره ۱ ماده ۱۸ اصلاحی می‌باشد.

دفتر حقوقی و بازرسی

اداره کل منابع استان خوزستان

شماره: ۱۳۹/۱۸/۲

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۲/۲۲

عطف به رونوشت نامه شماره ۱۴/۳۰۱۱۰-۸۱/۱۲/۲۹ اعلام می‌دارد:

۱- با توجه به استقلال قانونی و شخصیت مستقل کمیسیونهای ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی، ارائه طریق جهت کمیسیون مذکور از صلاحیت ادارات کل منابع طبیعی خارج می‌باشد. هر چند که محل تشکیل و انجام امور اداری و هزینه‌های مربوطه آن به عهده اداره کل منابع طبیعی می‌باشد.

۲- با توجه به ایجاد و شناخت حق اعتراض به صورت مطلق وسیله قانونگذار برای کلیه افراد ذی‌سمت دبیر کمیسیون ماده واحده مکلف به قبول اعتراض آنها بوده لیکن بعد از قبول، گزارش توجیهی مبنی بر واگذاری قبلی عرصه به اشخاص (کشت و صنعت) موضوع به صورت مکتوب با توجیحات کافی به استحضار قاضی رسانده شود، قبول یا رد خواسته از اختیارات قاضی است.

دفتر حقوقی

سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

رونوشت:

- دفتر فنی ممیزی اراضی جهت استحضار.

سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور - دفتر ممیزی اراضی شماره: ۱۴/۳۰۱۱۰

تاریخ: ۸۱/۱۲/۲۹

سلام علیکم؛

احتراماً پیرونامه ۴۲/۲۷۸۳۹-۸۱/۱۱/۵ به استحضار می‌رساند که در جلسه شورای فنی ممیزی اراضی به تاریخ ۸۱/۱۰/۱۷ دو فقره رأی صادر از کمیسیون ماده واحده مربوط به اراضی پلاک ۳۴ بخش ۹ اهواز که به نفع معترضین صادر شده بود مورد بررسی قرار گرفته و مشخص شد که کلیه اراضی پلاک فوق‌الذکر در سالهای ماضی به شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی انتقال قطعی داده شده و کمیسیون بدون عنایت به این نکته اقدام به قبول اعتراضات و رسیدگی و النهاء صدور

رأی نموده، و اکنون این اداره جهت اعتراض به این آراء و یا نحوه اجرای آنها با مشکل مواجه گردیده است. لذا مستدعی است ضمن اظهارنظر در این خصوص، بطور کلی در اینگونه موارد تکلیف کمیسیونهای ماده واحده را در پذیرش یا عدم پذیرش اعتراضات و یا نحوه اقدام مشخص فرمائید.

احمد مطیعی

مدیر کل منابع طبیعی خوزستان

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۱۸۵۹/۵۱

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۲/۳/۱۰

پیرونامه شماره ۵۵۸/۵۱ مورخ ۸۲/۲/۲۷ معاون محترم برنامه‌ریزی و پشتیبانی سازمان که تصویر آن به پیوست می‌باشد، ضمن اقدام لازم از نتیجه این دفتر را آگاه نمایید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- معاونت محترم حفاظت و امور اراضی جهت استحضار.

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره : ۵۵۸/۵۱

تاریخ : ۸۲/۲/۲۷

با سلام ؛

از آنجاییکه براساس تشکیلات مصوب سازمانی دبیرخانه مرکزی هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ در دفتر ممیزی اراضی ادغام گردیده و مسئولیت هرگونه پی‌آمدهای قانونی و اجرایی مربوطه به این دفتر و اداره ممیزی اراضی در استانها می‌باشد لذا به منظور انسجام در امور و جلوگیری از هرگونه موازی کاری، چنانچه در آن اداره کل واحدی تحت عنوان دبیرخانه هماهنگی یا عناوین مشابه وجود دارد که بصورت مستقل انجام وظیفه می‌نمایند دستور فرمایند نسبت به ادغام آن در اداره ممیزی اراضی اقدام لازم معمول دارند.

محسن مطیعی

معاون برنامه‌ریزی و پشتیبانی

رونوشت :

- ریاست محترم سازمان جهت استحضار.
- معاون محترم حفاظت و امور اراضی سازمان جهت استحضار.
- دفتر ممیزی اراضی جهت اطلاع.
- دفتر تشکیلات و روشها و اطلاع‌رسانی جهت اطلاع.

دفتر فنی ممیزی اراضی سازمان

شماره: ۱۰۳۹/۱۸/۱

تاریخ: ۸۲/۴/۹

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۱۹۸۳/۵۱-۸۲/۳/۱۳ اشعار می‌دارد:

متعاقب ابطال ماده ۹ آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی و سپس ابطال صریح ماده ۳۲۶ قانون آیین دادرسی مدنی طبق ماده ۳۹ قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب ۸۱ به نظر می‌رسد آراء کمیسیون ماده واحده قطعی و لازم‌الاجراست به جزء در موارد مندرج در تبصره ۲ ماده ۱۸ قانون اخیرالذکر، بر این اساس آراء صادره از کمیسیون ماده واحده قابلیت طرح در شعب تشخیص دیوانعالی کشور را دارد در اینصورت اداره کل ضمن تنظیم دادخواست حقوقی به خواسته اعتراض به چنین دادنامه‌هایی بایستی تا حصول نتیجه نهایی پیگیری نماید ضمناً نظریه هیئت تشخیص مبنی بر رد یا قبول پذیرش دادخواست بایستی طی قرار یا رأی مقتضی صادر شود.

دفتر حقوقی

سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

دفتر حقوقی

شماره: ۱۹۸۳/۵۱

تاریخ: ۸۲/۳/۱۳

سلام علیکم؛

پیرونامه شماره ۳/۴۲۵ مورخ ۸۲/۱/۶ اداره کل منابع طبیعی استان خراسان در خصوص چگونگی اعمال تبصره ۲ ماده ۱۸ قانون اصلاح نسبت به آراء کمیسیونهای ماده واحده اشعار می‌دارد نظر بر اینکه موضوع مطروحه مورد سؤال اکثر استانها می‌باشد لذا خواهشمند است دستور فرمائید ضمن تسریع در پاسخگویی به سؤال مطروحه از نتیجه اقدام این دفتر را مطلع نمایند.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- اداره کل منابع طبیعی استان خراسان عطف به نامه شماره ۱۰/۷۸۴ مورخ ۸۲/۲/۱۶ جهت اطلاع. ضمناً چنانچه در این خصوص پاسخی از هیأت تشخیص دریافت گردیده تصویری از آن را ارسال فرمایند.

شماره : ۶۰۴

دادگاه‌های عمومی و انقلاب و تجدیدنظر سراسر کشور

تاریخ : ۸۲/۵/۹

در خصوص قطعی بودن یا عدم قطعیت آرای هیأت مقرر در ماده واحده «طرح تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع» از شورای نگهبان قانون اساسی استعلام شده است.

پاسخ شماره ۸۲/۳۲۰/۲۴۰۹ مورخ ۸۳/۴/۹ آن شورا و ضمائم آن، جهت اطلاع مراجع قضائی، به پیوست ارسال می گردد.

سید محمود هاشمی شاهرودی

رئیس قوه قضائیه

شماره : ۸۲/۲۰/۳۴۰۹

حضرت آیت ا... هاشمی شاهرودی

تاریخ : ۸۲/۴/۹

رئیس محترم قوه قضائیه دامت افاضاته

با سلام ؛

عطف به نامه شماره ۱/۸۲/۲۶۵۷ مورخ ۸۲/۲/۲۸ رئیس نهاد قوه قضائیه، درخواست آن جناب مبنی بر اظهار نظر شورای نگهبان در خصوص قطعی بودن آراء کمیسیون ماده واحده قانون تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجراء ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجراء ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع - ملاحظه و به سوابق موجود از این کمیسیون در دفتر شورای نگهبان

مراجعه شد و اجمال مفاد سوابق به شرح زیر اعلام می‌شود. قطعی دانستن تصمیم اکثریت کمیسیون مذکور خلاف شرع دانسته شده است و از تاریخ تصویب ماده واحده «طرح تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶» در مجلس شورای اسلامی از نظر قانونی نیز تصریح به لغو کمیسیون مزبور شده است.

تصویری از اظهار نظر شورای نگهبان و از ماده واحده مصوب مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه اجراء آن به پیوست ارسال می‌شود.

دبیر شورای نگهبان

احمد جنتی

« بخشنامه »

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۵۰۱۷/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۶/۲۴

احتراماً براساس بررسی‌های بعمل آمده، متأسفانه برخی از هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی برخلاف روح کلی و نص صریح صدر قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ اقدام به صدور رأی در محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها نموده که فاقد توجیه قانونی است و تخلف محسوب می‌گردد لذا خواهشمند است موکداً به مسئولین و مجریان مربوطه دستور فرمائید در صورت وجود چنین پرونده‌هایی پس از رسیدگی قرار عدم صلاحیت صادر گردد و در ارتباط با آراء صادره در محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها طبق مقررات ملغی و گواهیهای صادره مستند بدان کان‌لم‌یکن و با متخلفین برخورد قانونی شود.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

آقای اخگر

شماره: ۷/۵۹۳۷

معاون محترم قضائی و سرپرست مجتمع قضائی دادگاههای تجدیدنظر استان فارس تاریخ: ۸۲/۷/۱۶
عطف به استعلام شماره ۵۱۰ م ق ۱ مورخ ۸۲/۶/۲۹ نظریه مشورتی اداره کل حقوقی و تدوین
قوانین قوه قضائیه به شرح زیر اعلام می گردد:

به موجب قسمت اخیر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶
قانون جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷/۶/۲۲ مجلس شورای اسلامی رأی قاضی هیأت صرفاً در
موارد سه گانه شرعی مندرج در مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر آیین دادرسی کیفری سابق غیر قطعی و
غیر قابل اجرا اعلام گردیده است. بنابراین چنانچه رأی قاضی هیأت از موارد سه گانه شرعی مندرج
در مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر قانون آیین دادرسی سابق باشد رسیدگی به اعتراض آن همچنان در
صلاحیت محاکم دادگستری است. در صورتی که اعتراض به رأی قاضی موضوع قانون تعیین
تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع مصوب سال ۱۳۶۷ از موارد
سه گانه در بند ۱ باشد قابل رسیدگی در دادگاه عمومی است و با مفاد رأی شماره ۲۳۶-۱۳۸۱/۷/۷
هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و رأی شماره ۶۰۱-۱۳۷۴/۷/۲۵ وحدت رویه هیأت عمومی
دیوان عالی کشور منافاتی ندارد و رأی دادگاه از حیث قطعیت یا عدم قطعیت و مهلت اعتراض
تابع مقررات قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی است.

مدیر کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه

غلامرضا شهری

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۷۸۶۷/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۹/۱۰

بدینوسیله تصویر نامه شماره ۸۳۴۵/۵ مورخ ۸۲/۹/۸ ریاست محترم سازمان بانضمام نامه شماره ۸۴۴۹/۵ مورخ ۸۲/۸/۲۷ معاونت محترم حفاظت و امور اراضی درخصوص ترکیب هیئت مقرر در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی جهت اطلاع و اقدام لازم به پیوست ارسال می‌گردد خواهشمند است از نتایج حاصله این دفتر را مطلع نمایید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

ریاست محترم سازمان جهاد کشاورزی استان

شماره: ۸۳۴۵/۵

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۹/۸

بدینوسیله مفاد بند ۲ بخشنامه شماره ۲۱۹۵/۱۸ مورخ ۸۰/۳/۵ درخصوص ترکیب هیئت مقرر در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۶۷/۶/۲۲ به شرح ذیل اصلاح می‌گردد.
«به جای عضو جهادسازندگی یک نفر کارشناس جنگل و مرتع و برخوردار از تجربه لازم با معرفی مدیرکل منابع طبیعی و تأیید رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان تعیین گردد».

محمد صمدی

معاون وزیر و رئیس سازمان

شماره: ۸۴۴۹/۵

تاریخ: ۸۲/۸/۲۷

جناب آقای مهندس صمدی

معاون محترم وزیر و ریاست سازمان

با سلام؛

احتراماً به استحضار می‌رساند براساس بررسی‌های بعمل آمده در ارتباط با آراء صادره هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری، حدود ۴۰٪ آراء به نفع معترضین و علیه منابع ملی شده می‌باشد که در این رابطه بیش از ۵۰۰ هزار هکتار از بهترین عرصه‌های منابع ملی کشور از فهرست مالکیت دولت خارج شده است. همانطوریکه استحضار دارید قانون، ترکیب اعضای هیأت را از نهادها و ارگانهای مختلف تعیین و در نتیجه تعادلی در فراوانی تعداد اعضای برقرار نموده بود که به ناچار پس از ادغام وزارتین جهادسازندگی و کشاورزی و براساس بخشنامه شماره ۲۱۹۵/۱۸ مورخ ۸۰/۳/۵ رئیس سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور عناوین اعضای اصلاح و بجای عضو جهادسازندگی، کارشناس منتخب تعیین گردید:

مصوب در قانون:

- ۱- مسئول اداره کشاورزی (وزارت کشاورزی)
- ۲- مسئول اداره جنگلداری (سازمان جنگلها)
- ۳- عضو جهاد سازندگی (وزارت جهاد سازندگی)
- ۴- عضو هیأت واگذاری زمین (هیئت هفت نفره)
- ۵- یک نفر قاضی دادگستری (وزارت دادگستری)
- ۶- برحسب مورد ۲ نفر از اعضای شورای اسلامی روستا یا عشایر محل

اصلاح عناوین پس از ادغام:

- ۱- مدیر جهاد کشاورزی (وزارت جهاد کشاورزی)
- ۲- مسئول اداره جنگلداری (سازمانها جنگلها)
- ۳- کارشناس منتخب مدیر جهاد (وزارت جهاد کشاورزی)

۴- عضو هیأت واگذاری زمین (وزارت جهاد کشاورزی)

۵- یک نفر قاضی دادگستری (وزارت دادگستری)

۶- برحسب مورد ۲ نفر از اعضای شورای اسلامی روستا یا عشایر محل

همانگونه که ملاحظه می‌فرمائید پس از اصلاح ترکیب اعضاء، اکثریت در اختیار کارشناسانی قرار گرفت که نوعاً بجای تفکر حفظ و حراست از منابع ملی شده بیشتر به دنبال افزایش تولید و بهره‌برداری هرچه بیشتر از منابع می‌باشند، و رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان در اقلیت قرار گرفت و لذا دفاع علمی و حقوقی کم اثری دارد. بنابراین تقاضا می‌شود با توجه به پیشنهاد استانها و نظر موافق دفتر حقوقی سازمان و به منظور دستیابی به تعادل مورد نظر مقنن، بجای کارشناس منتخب مدیر جهاد کشاورزی یک نفر کارشناس منابع طبیعی تعیین و معرفی شود.

احمد بوعلی

معاون حفاظت امور اراضی

مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی

شماره: ۲۴۲۲/۱۸/۱

تاریخ: ۸۲/۹/۱۵

با سلام؛

احتراماً عطف به شماره ۵۷۰۰/۵۱-۸۲/۷/۱۳ اعلام می‌دارد:

با عنایت به اینکه ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی مصوب ۶۷ ناظر به رسیدگی به اعتراضات اشخاص در خصوص مقررات ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع می‌باشد و در خصوص رسیدگی به اعتراضات واصله موضوع ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی قانون ملی شدن، هیچگونه تصریحی ندارد بر این اساس، اولاً- در صورتی که در زمان حاکمیت مقررات موضوع ماده ۲۰ یاد شده به نظر جنگلدار اعتراض نشده باشد نظر جنگلدار قطعی است. ثانیاً- در صورت اعتراض به نظر جنگلدار، موضوع در همان زمان قابل طرح در کمیسیون مقرر در ماده ۲۰

بوده است و نظر به مفهوم ذیل ماده مذکور، آراء صادره قطعی و لازم الاجراست فلذا در حال حاضر اعتراض به نظر کمیسیون ماده ۲۰ قابل طرح در کمیسیون ماده واحده صدرالذکر نیست. حالیه با عنایت به مراتب مذکور در خصوص موضوع مبحث فیه که بنا به اعلام آن دفتر، پرونده متشکله واجد نظریه کمیسیون ماده ۲۰ بوده و از سال ۷۵ اعتراض به نظر کمیسیون مذکور در کمیسیون ماده واحده مطرح رسیدگی است بایستی استدلال مذکور به طرق مقتضی به استحضار قاضی محترم رسیدگی کننده رسیده و با عنایت به دلایل فوق موضوع فیصله یابد.

محمد تقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

مدیریت محترم دفتر فنی ممیزی اراضی

شماره: ۳۲۶۲/۱۸/۲

تاریخ: ۸۲/۱۰/۱۷

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۸۷۶۱/۵۱ مورخ ۸۲/۱۰/۸ در خصوص استعلام اداره کل منابع طبیعی

آذربایجان غربی اعلام می دارد:

با توجه به احصاء تعریف معترضین در صدر ماده واحده که عبارتند از (زارعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها). لذا در صورتیکه شخص متقاضی واجد شرایط و دارای مدارک مزبور در فوق باشد اعتراض وی قابل طرح در هیئت مذکور در قانون بوده در غیر اینصورت قابل طرح نیست. مضافاً اینکه مدارک تقدیمی شاکی فاقد وصف مورد نظر قانونگذار است.

محمد تقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

اداره کل منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان

شماره: ۹۳۹۴/۵۱

تاریخ: ۸۲/۱۰/۲۹

با سلام؛

عطف به دورنگار شماره ۳۱۷۲۳۱۷۴ مورخ ۸۲/۱۰/۱۷ اشعار می‌دارد یکی از مشکلات عمده استانها ضعف در گزارشات کارشناسی و عدم دفاع مؤثر از منابع طبیعی در کمیسیونهای ماده واحده می‌باشد. با پیگیریهای این دفتر و مساعدت ریاست محترم سازمان در گماردن یک کارشناس منابع طبیعی در جهت دفاع مؤثر از انفال، ارائه توجیحات فنی و دفاع از استنادات برگ تشخیص به منظور توجیه قاضی و اعضاء محترم کمیسیون ماده واحده، گام مؤثری برداشته شده است لذا به جهت ادامه این روند با هدف حفظ منابع ملی در صورت عدم وجود کارشناس مربوطه در ادارات منابع طبیعی می‌توانید از کارشناسان مرتبط با منابع طبیعی و شاغل در ادارات فنی اداره کل استفاده فرمائید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی ..... ، پیرونامه شماره ۸۳۴۵/۵ مورخ ۸۲/۹/۸ جهت اطلاع.
- کارشناسان معین دفتر جهت اطلاع.

جناب آقای مهندس صمدی

شماره: ۷۸۸/۱۸/۲

معاون محترم وزیر و ریاست سازمان

تاریخ: ۸۳/۳/۲۵

سلام علیکم؛

بدینوسیله تصویر رأی شماره ۶۶۵ مورخ ۸۳/۱/۱۸ هیئت عمومی دیوانعالی کشور مبنی بر قابل اعتراض بودن رأی قاضی کمیسیون ماده واحده در دادگاه عمومی محل و سپس قابل تجدیدنظر

بودن آن در دادگاه تجدیدنظر استان جهت استحضار تقدیم می گردد.

محمدتقی عموزاده
مدیر کل دفتر حقوقی

رونوشت :

- جناب آقای بوعلی معاونت محترم حفاظت و امور اراضی جهت استحضار به انضمام تصویر رأی
- مدیر کل محترم منابع طبیعی استان جهت استحضار به انضمام تصویر رأی
- دفتر فنی ممیزی اراضی جهت استحضار به انضمام تصویر رأی
- گروههای سه گانه و امور مشاوره جهت استحضار

قوانین و مقررات عمومی

محضر مبارک حضرت آیت‌الله محمد محمدی گیلانی دامت برکاته شماره: ۲۳۱۹-هـ

ریاست محترم دیوان عالی کشور تاریخ: ۱۳۸۳/۳/۱۳

پرونده وحدت رویه ردیف: ۳۳/۸۲ هیئت عمومی

احتراماً به عرض می‌رساند: پس از صدور رأی وحدت رویه ۲۳۶-۱۳۸۱/۷/۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر تعیین موارد اعتراض نسبت به آراء صادره از هیأت‌های حل اختلاف موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها به شرح مذکور در مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر قانون اصلاح موادی از قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۶۱، بین شعب دادگاههای تجدیدنظر استان مازندران از حیث قابل تجدیدنظر بودن آراء کمیسیون ماده واحده اراضی اختلافی ماده ۵۶ قانون جنگلها اختلاف نظر حادث گردیده و برخی از شعب برخلاف شعب دیگر استان رأی قاضی هیأت یاد شده را قطعی و لازم‌الاجرا می‌دانند و اختلاف یاد شده به لحاظ کثرت پرونده‌های جاری موجب بلا تکلیفی افراد و تشتت آراء شده است.

لذا گزارش دو نمونه از آراء صادره از شعب دوم و چهاردهم تجدیدنظر استان مذکور را جهت طرح موضوع در هیأت عمومی دیوان عالی کشور برای ایجاد وحدت رویه قضایی تقدیم می‌دارد. الف- به دلالت پرونده کلاسه ۸۲/۵۶۹ شعبه دوم دادگاه تجدیدنظر استان مازندران، آقای فضل‌الله مهدوی فرزند شکرالله به موجب دادخواست شماره ۱۷۵۲۸۸ که در تاریخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ به ثبت رسیده و برای رسیدگی به شعبه اول دادگاه عمومی ساری ارجاع گردیده است به چهار فقره از آراء هیأت حل اختلاف موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها اعتراض نموده و مدعی شده است که در صدور آراء مذکور موازین شرع و قانون رعایت نگردیده، آقای دادرس محترم شعبه اول دادگاه مرجوع الیه پس از رسیدگی‌های لازم به موجب دادنامه ۱۹۶-۱۳۸۲/۲/۲۵ در خصوص دعوی طرح شده... به طرفیت هیأت حل اختلاف موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور به خواسته اعتراض به آراء هیأت تعیین تکلیف اراضی

اختلافی مبنی بر ملی شدن چهار قطعه زمین به مساحت نود و یک هزار مترمربع... با توجه به محتویات پرونده و صورت جلسات معاینه محلی و کارشناسی... اعتراضات معموله را غیرموجه تشخیص و آراء معترض عنه را عیناً مورد تأیید قرار داده است. از این رأی در فرجه قانونی تجدیدنظرخواهی بعمل آمده که شعبه دوم دادگاه تجدیدنظر استان مازندران طی دادنامه ۶۸۸-۱۳۸۲/۶/۱۳ به شرح ذیل اتخاذ تصمیم نموده است: «درخصوص تجدیدنظرخواهی آقای فضل‌الله نسبت به دادنامه ۱۹۶-۱۳۸۲/۲/۲۵ صادره از شعبه اول دادگاه عمومی ساری به طرفیت اداره منابع طبیعی ساری که متضمن ردّ اعتراض مشارالیه و تأیید رأی شماره ۲۶۴-۱۳۸۰/۱۱/۲۳ هیأت حل اختلاف موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مستقر در اداره منابع طبیعی، صرفنظر از چگونگی موضوع و ماهیت امر، نظر به اینکه برابر رأی وحدت رویه ۲۳۶-۱۳۸۱/۷/۷ دیوان عدالت اداری، آراء صادره از هیأت مذکور به جز موارد سه‌گانه شرعی مذکور در مادتين ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر قانون آیین دادرسی کیفری سابق قطعی می‌باشد و موارد سه‌گانه یاد شده نیز با تصویب ماده ۲۳۵ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری منتفی گردیده، لذا رأی قاضی هیأت فوق‌الذکر قطعی بوده و قابل تجدیدنظرخواهی نمی‌باشد...»

ب- طبق محتویات پرونده کلاسه ۸۱/۱۴۴۴ شعبه چهاردهم دادگاه تجدیدنظر استان مازندران آقای کاظم میثاقیان با تقدیم دادخواست ۲۵۳۱-۱۳۷۶/۱۱/۲۵ به حوزه قضائی کلاردشت نسبت به رأی شماره م/۲۱۸ مورخ ۱۳۷۶/۱۰/۱۵ هیأت حل اختلاف موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها اعتراض و ابطال آن را تقاضا نموده است که جهت رسیدگی به شعبه دوم دادگاه عمومی شهرستان مذکور ارجاع و پس از رسیدگی‌های لازم به موجب دادنامه ۱۳۷۵-۱۳۸۱/۹/۲۳ به نقض رأی صادره از سوی هیأت مذکور، حکم صادر گردیده است. اداره کل منابع طبیعی استان مازندران در مهلت قانونی از حکم مذکور تجدیدنظرخواهی به عمل آورده است که شعبه چهاردهم دادگاه تجدیدنظر به موجب دادنامه ۵۷-۱۳۸۲/۵/۹ به موارد اعتراض رسیدگی و به شرح ذیل رأی صادر نموده است: «تجدیدنظرخواهی اداره کل منابع طبیعی استان مازندران- نوشهر طرفیت آقای کاظم میثاقیان نسبت به دادنامه ۱۳۷۵-۱۳۸۱/۹/۲۲ شعبه دوم دادگاه عمومی

کلاردشت مالاً وارد است زیرا به موجب دادنامه شماره ۱۱۸۰-۱۴/۹/۱۳۷۹ دادگاه عمومی کلاردشت به اتهام قطع ۴۳۲ اصله نهال جنگلی و تجاوز ۱۴۳۷۵ مترمربع به رفع تجاوز و جزای نقدی محکوم گردیده و حکم به مرحله اجراء درآمده علاوه بر این نامبرده زمین را مجدداً تصرف عدوانی نموده که طبق دادنامه ۴۳۹۵-۱۱/۱۷/۱۳۷۷ شعبه دوم دادگاه عمومی کلاردشت به تحمل یک سال حبس تعزیری و رفع تصرف محکوم و بر اثر اعتراض آقای کاظم میثاقیان در شعبه ششم تجدیدنظر تأیید گردیده و ادعای اینکه این اراضی جزء نسق زارخانه بوده و ملک در حال حاضر فاقد درخت و بوته‌های جنگلی است نهایتاً موثر در مقام نیست برحسب احکام یاد شده که در حال حاضر اعتبار قضیه محکوم بها را دارد ملک جزء منابع ملی تشخیص... گردید... بنابراین رأی تجدیدنظرخواسته نقض و نهایتاً رأی قاضی کمیسیون ماده واحد تأیید می‌گردد، این رأی قطعی است.»

بنا به مراتب فوق، با استنباط از مقررات مواد ۲۳۵ و ۳۰۸ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب اسلامی در امور کیفری و ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷ از شعب دوم و چهاردهم دادگاههای تجدیدنظر استان مازندران، در موضوع واحد آراء مختلفی صادر گردیده، با این توضیح که شعبه دوم دادگاه مرقوم به حکم ماده ۳۰۸ قانون فوق‌الذکر مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۶۱ را ملغی دانسته و تجدیدنظرخواهی از آراء هیأت حل اختلاف اراضی را فاقد مستند قانونی تشخیص نموده، ولی شعبه چهاردهم آن دادگاه علیرغم مصرحات ماده ۳۰۸ قانون آیین دادرسی اخیرالتصویب تجدیدنظرخواهی نسبت به رأی هیأت موضوع ماده واحده اراضی اختلافی را که فقط به موارد سه‌گانه مذکور در مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر محدود گردیده است مورد پذیرش قرار داده و حکم صادر نموده است. علیهذا مستنداً به ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری برای ایجاد رویه واحد قضایی طرح موضوع را در جلسه هیأت عمومی دیوان عالی کشور تقاضا می‌نماید.

معاون اول قضایی دیوان عالی کشور - حسینعلی نیری

به تاریخ روز سه‌شنبه ۱۳۸۳/۱/۱۸ جلسه وحدت رویه قضایی هیأت عمومی دیوان عالی کشور، به ریاست حضرت آیت‌الله محمد محمدی گیلانی رئیس دیوان عالی کشور و با حضور جناب آقای حضرت آیت‌الله عبدالنبی نمازی دادستان محترم کل کشور و جنابان آقایان رؤسا و مستشاران و اعضاء معاون شعب حقوقی و کیفری دیوان عالی کشور، به شرح ذیل تشکیل گردید.

پس از طرح موضوع و قرائت گزارش و استماع عقیده حضرت آیت‌الله عبدالنبی نمازی دادستان محترم کل کشور مبنی بر: «... با احترام: درخصوص پرونده وحدت رویه ردیف ۳۳/۸۲ هیأت عمومی، نظریه ذیل را تقدیم می‌دارد:

اولاً: مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر سابقاً ملغی گردیده است. بنابراین استناد به مواد مزبور در رأی وحدت رویه شماره ۲۳۶ آن هم در تاریخ ۱۳۸۱/۷/۷ براساس مقدمه گزارش، که زمان حکومت قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری، مصوب سال ۱۳۷۸ بوده و ماده ۲۳۵ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری حکومت داشته، محل تأمل است.

ثانیاً: براساس مقررات حاکم فعلی، یعنی ماده ۱۸ قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب سال ۱۳۸۱ بنظر می‌رسد رأی صادره از کمیسیون ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها قابل اعتراض است و به تبع آن قابلیت تجدیدنظرخواهی را دارد.

با عنایت به مراتب فوق‌الاشعار، رأی شعبه ۱۴ دادگاه تجدیدنظر استان مازندران که مبین قابل تجدیدنظر دانستن رأی صادره در مقام رسیدگی به اعتراض، نسبت به تصمیم کمیسیون ماده ۵۶ است، نتیجتاً قابل تأیید به نظر می‌رسد.» مشاوره نموده و اکثریت قریب به اتفاق، بدین شرح رأی داده‌اند.

رأی شماره ۶۶۵-۱۳۸۳/۱/۱۸

رای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور

بر طبق قسمت اخیر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷/۶/۲۹ رأی قاضی هیأت مقرر در ماده مزبور در موارد سه گانه شرعی مذکور در مواد ۲۸۴ و ۲۸۴ مکرر قانون آیین دادرسی کیفری سابق قطعیت نداشته و قابل اعتراض است و رأی وحدت رویه شماره ۶۰۱-۱۳۷۴/۷/۲۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور نیز موید همین معنی است. بنا به مراتب رأی قاضی هیأت قابل اعتراض در دادگاه عمومی و سپس قابل تجدیدنظر در دادگاه تجدیدنظر استان می‌باشد. بنابراین رأی شعبه ۱۴ دادگاه تجدیدنظر استان مازندران که بر همین اساس صادر شده به اکثریت آراء تأیید می‌گردد. این رأی بر طبق ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاههای عمومی لازم‌الاتباع است.

مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی

شماره: ۴۸۸/۱۸/۲

با سلام؛

تاریخ: ۸۳/۶/۲۴

عطف به نامه شماره ۱۶۵۱/۵۱ مورخ ۸۳/۲/۲۳ در خصوص صلاحیت هیأت ماده واحده نسبت

به اراضی واقع در محدوده قانونی شهرها و حریم روستا اعلام می‌دارد:

در این خصوص این دفتر طی نامه شماره ۵۹۹۱/۱۸/۷-۸۱/۳/۱۲ به عنوان اداره کل منابع طبیعی استان بوشهر مفصلاً اظهار نظر نموده که رونوشت آن نیز جهت بهره‌برداری به سایر استانها ارسال گردیده است با توجه به اینکه مطالب مندرج در نظریه فوق‌الذکر این دفتر با جمع‌بندی بعمل آمده در مذاکره حضوری ریاست محترم سازمان که سابقاً با حضور جنابعالی انجام شده است نیز هماهنگی دارد مضافاً اینکه برابر ماده (۲۶) قانون آیین دادرسی مدنی که مقرر می‌دارد: «تشخیص صلاحیت یا عدم صلاحیت هر دادگاه نسبت به دعوایی که به آن رجوع شده است با همان دادگاه است.»

لذا اعضاء محترم هیأت بویژه دبیر کمیسیون با استفاده از وحدت ملاک ماده مذکور نظریه خود را ابراز و به استحضار قاضی محترم هیأت برسانند، ضمناً تقاضای ابطال بخشنامه شماره ۵۰۱۷/۵۱ مورخ ۸۳/۶/۲۳ آن دفتر در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مطرح و پاسخ لازم نیز توسط این دفتر تهیه و ارسال گردیده که به پیوست تصویری از لایحه جوابیه ارسالی به دفتر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره ۹۲۴/۱۸/۴ مورخ ۸۳/۶/۱۸ جهت استحضار ارسال می گردد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

مدیر محترم دفتر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری شماره: ۹۲۴/۱۸/۴

سلام علیکم؛ تاریخ: ۸۳/۶/۱۸

احتراماً عطف به اخطاریه شماره هـع/۸۳/۱۷۰ مورخ ۸۳/۲/۱۳ موضوع شکایت آقای محمدحسن جلیلی به خواسته ابطال بخشنامه شماره ۵۰۱۷/۵۱-۸۲/۶/۲۳ دفتر فنی ممیزی اراضی سازمان جنگلها و مراتع که متعاقب آن نامه شماره ۲۹۶۶۳-۸۲/۷/۲۴ اداره کل منابع طبیعی استان فارس صادر گردیده موارد زیر در رد شکایت شاکی به جهت عدم تعارض و تغایر بخشنامه اصداری با قوانین و مقررات موضوعه و رأی وحدت رویه دیوان عدالت اداری به استحضار می رسد:

۱- مطابق ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ مطلق اعتراضات نسبت به اجرای مقررات ملی شدن در کمیسیون مذکور در این ماده رسیدگی و آراء صادره از این کمیسیون قطعی محسوب می گردید. از سال ۱۳۶۰ و با تصویب قانون اراضی شهری و متعاقباً قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶ و براساس ماده ۱۰ این قانون، اراضی دولتی داخل محدوده و حوزه استحفاظی شهرها تحت اختیار و تصدی

سازمان زمین شهری قرارگرفت و بر همین اساس و با توجه به تصویب آیین‌نامه اجرایی قانون زمین شهری و طبق ماده ۲۰ این آیین‌نامه قانونگذار صراحتاً اراضی منابع ملی را که داخل محدوده قرار گیرد از تصدی سازمان جنگلها و مراتع خارج و در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرارداد. فلذا در زمانیکه قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی در سال ۱۳۶۷ تصویب گردید با عنایت به خروج تصدی سازمان جنگلها و مراتع نسبت به اراضی داخل محدوده، نتیجتاً صدر ماده واحده قانون فوق‌الذکر صرفاً اعتراضات اشخاص نسبت به اراضی خارج از محدوده شهرها و حریم روستاها را مورد پذیرش کمیسیون قرار داده و با توجه به صراحت قانونی، اراضی داخل محدوده مشمول قانون تعیین تکلیف نبوده و بالتبع رسیدگی اعتراضات این قبیل از اراضی خارج از صلاحیت کمیسیون دانسته شده است.

۲- از آنجا که قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی در تاریخ ۱۳۶۷/۶/۲۲ به تصویب مجلس رسیده و در صدر این قانون صرفاً اراضی خارج از محدوده را مشمول اعتراض دانسته بنابراین این نتیجه منطقی استنباط می‌گردد که اولاً- اراضی منابع ملی که در تاریخ تصویب این قانون (۶۷/۶/۲۲) داخل محدوده بوده مشمول قانون موصوف نمی‌گردد و اعتراض نسبت به این اراضی قابلیت رسیدگی ماهوی را ندارد و اجرای مقررات نسبت به آن یا آراء سابق کمیسیون ماده ۵۶ قطعی است.

ثانیاً: اراضی که در تاریخ تصویب این قانون خارج از محدوده بوده لکن بعد از این تاریخ داخل محدوده قرار گرفته همچنان مشمول قانون بوده و اعتراضات نسبت به آن در کمیسیون ماده واحده قابلیت رسیدگی ماهوی را دارد.

۳- بخشنامه مورد شکایت نیز از مفاد بندهای ۱ و ۲ فوق خارج نبوده و نیست بلکه مفاد آن دقیقاً منطبق با مباحث پیشین و منطبق صدر قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی می‌باشد.

۴- بخشنامه مورد اعتراض، با رأی وحدت رویه شماره ۲۹-۷۶/۶/۱۴ نیز در تضاد و تغایر نمی‌باشد زیرا مطابق رأی وحدت رویه موصوف کلیه پرونده‌های مربوط به اعتراض به

اجرای مقررات ملی شدن، از دیوان عدالت اداری به کمیسیون ماده واحده ارسال می گردد و کمیسیون موظف به رسیدگی به مطلق اعتراضات می باشد. در حال حاضر نیز کلیه اعتراضات وارده به کمیسیون مورد پذیرش قرار می گیرد و در دبیرخانه کمیسیون نیز به ثبت می رسد. لکن از حیث حقوقی استنباط این سازمان آن است که با توجه به صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف و با جمع این قانون با رأی وحدت رویه مورد اشاره، پس از ثبت و پذیرش اعتراض، کمیسیون ماده واحده وارد رسیدگی شکلی شده و نسبت به اراضی که در تاریخ تصویب قانون (۶۷/۶/۲۲) داخل محدوده بوده اند به اعتبار قطعی بودن آراء کمیسیون ماده ۵۶ و عدم تصدی سازمان جنگلها و مراتع نسبت به اراضی داخل محدوده، اعتراضات رد می شود. بخشنامه مورد شکایت نیز بیش از این حکایتی ندارد تا آن را معارض با قانون یا رأی وحدت رویه دانست.

لازم به ذکر است که اخیراً نیز رأی وحدت رویه ای به شماره دادنامه ۷۱۳-۱۷/۱۲/۱۳۸۲ موضوع پرونده کلاسه ۲۹۵/۸۲ از آن هیأت عمومی صادر گردیده که مفاداً مؤید صحت بخشنامه های صاداری از حیث خروج تصدی گری سازمان جنگلها و مراتع نسبت به اراضی داخل محدوده استحقاقی مستنداً به مواد ۱۰ و ۲۰ قانون و آیین نامه اجرایی زمین شهری می باشد که با توجه به مؤخرالصدور بودن رأی وحدت رویه اخیرالذکر نسبت به رأی وحدت رویه شماره ۲۹ مورخ ۷۶/۶/۱۴، تأییدی بر صحت بخشنامه های مورد شکایت خواهد بود.

علاوه بر مراتب فوق از نقطه نظر حقوقی، با توجه به اینکه مطابق این قانون رأی قاضی ملاک عمل و لازم الاجرا می باشد بنابراین پس از پذیرش مطلق اعتراضات، تصمیم گیرنده اصلی نسبت به اعتراضات اعم از رسیدگی شکلی و یا ماهوی قاضی کمیسیون بوده و بر این مبنا نامه های صادره از سوی سازمان «به جهت استقلال شخصیت حقوقی کمیسیون ماده واحده» برای قاضی کمیسیون تعیین تکلیف نمی نماید و نهایتاً این قاضی کمیسیون است که مطابق نظر نهایی خود تصمیم گیری می نماید نتیجتاً بخشنامه های صادره از حیث منطبق حقوقی نیز فاقد ایراد قانونی است. بناء علیهذا با توجه و امعان نظر به عدم ورود شکایت شاکی به سبب عدم وجود تعارض بین بخشنامه های

معارض عنها با اصول قانونی و حقوقی، تقاضای صدور رأی شایسته بر رد شکایت را از محضر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری را دارد.

محمدتقی عموزاده
مدیر کل دفتر حقوقی

رونوشت :

- جناب آقای مهندس صمدی معاون محترم وزیر و ریاست سازمان

- دفتر ممیزی اراضی

شماره: ۶۳۸۹/۵۱

تاریخ: ۸۳/۶/۲۹

از : دفتر فنی ممیزی اراضی
به : اداره کل منابع طبیعی استان
موضوع : اسناد عادی
با سلام ؛

نظر به سئوالات مکرر درخصوص پذیرش اعتراضات اشخاص که دارای اسناد عادی هستند در هیأت‌های موضوع ماده واحده تعیین تکلیف اراضی اختلافی بدینوسیله تصویر رأی وحدت رویه شماره هـ/۸۷۶/۷۵ مورخ ۷۵/۷/۲۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری جهت اطلاع، نظارت و تأکید بر اجرای آن به پیوست ارسال می‌گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

مدیر کل محترم دفتر فنی ممیزی

شماره: ۵۰۲/۱۸/۴

تاریخ: ۸۳/۶/۱۵

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۱۶۷۱/۵۱ مورخ ۸۳/۲/۱۷ در خصوص پذیرش اعتراض اشخاص در کمیسیون ماده واحده که دارای اسناد عادی می باشند باستحضار می رساند:

مستفاد از رأی وحدت رویه شماره هـ/۷۵/۱۷۶-۷۵/۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به نظر می رسد اعتراضات اشخاص نسبت به اراضی که دارای سابقه ثبتی بوده و نام افراد در دفتر املاک به ثبت رسیده و سند مالکیت نیز صادر شده مستلزم ارائه سند مالکیت و یا آراء قطعی دادگاهها دایر بر تنفیذ مالکیت بوده و در صورتیکه این اراضی با سند عادی منتقل شده مستلزم تنفیذ اسناد عادی در محاکم خواهد بود لکن اراضی پلاکاتی که فاقد سابقه ثبتی بنام اشخاص بوده، در اینصورت پذیرش اسناد عادی معترضین در صورت تأیید شورای محل و نیز وجود سابقه تصرفات مالکانه و فقدان مدعی یا معارض مستنداً به مواد ۳۵ و ۱۴۳ قانون مدنی و قاعده ید بلاشکال می باشد.

محمد تقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

رای در مورد عدم پذیرش اسناد عادی قبل از تنفیذ در دادگاه شماره هـ/۸۷۶/۷۵
تاریخ ۲۸/۷/۷۵ شماره دادنامه ۱۶۶ کلاسه پرونده ۸۶/۷۵
مرجع رسیدگی - هیأت عمومی دیوان عدالت اداری
شاکی - سازمان مسکن و شهرسازی کرمان
موضوع شکایت و خواسته - اعلام تعارض آراء صادره از شعب ۷ و ۹ و ۱۱ و هیأت
تجدیدنظر دیوان عدالت اداری
مقدمه :

الف- شعبه هفتم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۸۶۲/۷۲ موضوع شکایت آقای ابراهیم بلوچی ده یعقوبی به طرفیت اداره زمین شهری شهرستان زرنند کرمان به خواسته ابطال مقدار ۲۲۵۰ مترمربع از سند شماره..... اداره زمین شهری شهرستان زرنند به شرح دادنامه شماره ۸۲-۷۳/۲/۱ چنین رأی صادر نموده است: نظر به اینکه طبق رأی شماره ۱۵۰-۶۸/۶/۵ صادره از دادگاه حقوقی یک کرمان نظریه کمیسیون ماده ۱۲ قانون اراضی شهری مبنی بر موات بودن اراضی موضوع مبیعه‌نامه عادی مورخ ۱۵/۲/۵۷ فسخ شده و رأی دادگاه مورد تایید دیوان عالی کشور نیز قرار گرفته و سپس در مقام تجدیدنظرخواهی نیز رأی دادگاه تأیید گردیده و مالکیت شاکی با سند عادی ضمناً تأیید گردیده است و... لذا حکم به ورود شکایت شاکی صادر می‌گردد.

ب- شعبه سیزدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۳۳۴/۶۷ موضوع شکایت آقای علی‌اکبر معین‌الدینی به طرفیت زمین شهری کرمان به خواسته اعتراض به اقدامات و تملک مقدار ۲۶۴۰ متر اراضی و کیل آباد سفلی ماهان به شرح دادنامه شماره ۱۵۰-۷۲/۳/۲۶ چنین رأی صادره نموده است: نظر به اینکه برابر مندرجات دادخواست و مدارک و مستندات تقدیمی و اصول اسناد بیع و مفاد و مدلول رأی شماره ۷۸-۶۷/۵/۱۷ شعبه اول دادگاه حقوقی یک کرمان و سایر محتویات پرونده مالکیت شاکی نسبت به مقدار ۲۶۴۰ متر اراضی مزروعی و بایر موضوع دادنامه مرقوم محرز و مسلم است... حکم بر ابطال کلیه اقدامات مشتکی عنه صادر می‌گردد. این رأی در هیأت تجدیدنظر به شرح پرونده کلاسه ۱۰۳۱/۷۲ فسخ و حکم به رد شکایت صادر شده است.

ج- شعبه نهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۷۷/۷۳ موضوع شکایت آقای حسین ایران منش به طرفیت اداره کل زمین شهری کرمان به خواسته اعتراض به تملک به شرح دادنامه شماره ۲۳۹-۷۵/۳/۱۳ چنین رأی صادر نموده است: با توجه به مواد ۲۲ و ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت اسناد و املاک کشور سند عادی ارائه شده از طرف شاکی در زمینه خرید یک قطعه زمین ثبت شده در دفاتر املاک در دعوی قابل ترتیب اثر نیست لذا شکایت رد می شود.

د- شعبه یازدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۳۷۶/۷۳ موضوع شکایت آقای امیرانواری به طرفیت سازمان زمین شهری و سپاه پاسداران کرمان به شرح دادنامه شماره ۹۳۱-۷۳/۱۰/۲۹-۷۳/۱۰/۲۹ چنین رأی صادر نموده است: با توجه به اینکه مستند مالکیت شاکی سند عادی خریداری مورخ ۵۶/۱۰/۱ بوده که با تأیید مراجع قضایی مربوطه نرسیده است و با وصف مذکور و توجهاً به مواد ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت اینگونه اسناد قابل پذیرش در محاکم نمی باشند لذا به لحاظ عدم احراز سمت شاکی حکم به رد شکایت صادر می گردد. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجه الاسلام و المسلمین اسماعیل فردوسی پور و با حضور رؤسای شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می نماید:

نظر به اینکه پذیرش اسناد عادی مبنی بر نقل و انتقال اراضی و املاک ثبت شده بدون تنفیذ و تأیید آنها توسط مراجع قانونی صلاحیتدار به شرح ماده ۴۸ قانون ثبت جواز قانونی ندارد، بنابراین دادنامه شماره ۲۳۹-۷۵/۳/۱۳ شعبه نهم و دادنامه ۹۳۱-۷۳/۱۰/۲۹-۷۳/۱۰/۲۹ شعبه یازدهم که متضمن این معنی می باشد موافق قانون تشخیص می گردد. این رأی مطابق ذیل ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوطه در موارد مشابه لازم الاتباع است.

رئیس هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

اسماعیل فردوسی پور

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۱۲۸۹/۵۱

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۴/۲/۱۲

پیرو رونوشت‌نامه ۱۹۸/۱۸/۴ مورخه ۸۴/۲/۷ دفتر محترم حقوقی سازمان منضم به دادنامه شماره ۸۷۶ مورخه ۸۳/۱۱/۷ شعبه بیست و یکم دیوان عالی کشور در خصوص صلاحیت رسیدگی دادگاههای عمومی برای رسیدگی به اراضی اختلافی داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها مقتضی است ضمن رعایت دقیق، موضوع را به نحو مقتضی به هیئت رسیدگی شهرستان‌های آن استان ابلاغ فرمائید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

جناب آقای مهندس صمدی

شماره: ۱۹۸/۱۸/۴

معاون وزیر و ریاست محترم سازمان

تاریخ: ۸۴/۲/۷

موضوع: اعلام نظر شعبه بیست و یکم دیوان عالی کشور در خصوص صلاحیت رسیدگی در داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها
با سلام؛

احتراماً در خصوص رفع اختلاف در صلاحیت رسیدگی بین کمیسیون ماده واحده اراضی اختلافی ماده ۵۶ و دیوان عدالت اداری و دادگاه عمومی در داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها شعبه بیست و یکم دیوان عالی کشور طی دادنامه شماره ۸۷۶ مورخه ۸۳/۱۱/۷ اظهار نموده که با عنایت به ماده واحده اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ زارعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری اعتراض داشته باشند رسیدگی آن پرونده در

صلاحیت کمیسیون ماده واحده می باشد. اما در مورد پرونده خارج از تعریف فوق الذکر (داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها) دادگاه عمومی صلاحیت رسیدگی را دارد. علیهذا مراتب با تقدیم سوابق امر جهت استحضار ایفاد می گردد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

رونوشت :

- جناب آقای مهندس بوعلی معاون محترم حفاظت و امور اراضی به پیوست دادنامه فوق الذکر جهت استحضار و بهره برداری اداره کل منابع طبیعی به پیوست دادنامه فوق الذکر جهت استحضار و بهره برداری

- دفتر ممیزی اراضی به پیوست دادنامه فوق الذکر جهت استحضار و بهره برداری

- مدیریت دفتر حقوقی به انضمام تصویر دادنامه پیوست

- امور مشاوره به پیوست دادنامه فوق الذکر جهت اطلاع

شماره فرجامی : ۲۱/۶-۱۶۷۳

موضوع رسیدگی : حل اختلاف

شماره دادنامه : ۸۷۹۶

مرجع رسیدگی : شعبه ۲۱ دیوانعالی کشور

تاریخ رسیدگی : ۸۳/۱۱/۷

هیئت شعبه آقایان : سید محمد بصیر غفاری حسینی (رئیس)

و علی اصغر مجتهدزاده (عضو معاون)

خلاصه جریان پرونده :

به این شرح است که خواهان به نام حسین مرادی فرزند خداداد به آدرس همدان- دره مراد بیک کوچک شهید قنبری- منزل شخصی حسین مرادی به طرفیت خوانده = هیئت ماده واحده اراضی اختلافی ماده ۵۶ به آدرس همدان منابع طبیعی شهرستان = جنب اداره محترم منابع طبیعی کل = بخواسته اعتراض به قرار شماره ۴۲۷ = ۸۳/۹/۱۷ در پرونده کلاسه ۴۸۴/۵۴/۸۳ به شعبه یکصد و دوم = دادگاه عمومی همدان دادخواست داده است و دادگاه مذکور طی قرار شماره ۱۱۱۲ مورخ

۸۳/۹/۲۹ به این استدلال که دیوان عدالت اداری خود را صالح ندانسته و به صلاحیت هیئت ماده واحده ماده ۵۶ قرار عدم صلاحیت صادر نموده است سپس هیئت مذکوره نیز اظهار داشته که در ماده ۵۶ صلاحیت رسیدگی نسبت به روستاها و حریم آنها است و چون روستای دره مراد بیگ همدان در محدوده شهری است لذا این هیئت صالح به رسیدگی نمی‌باشد لذا هم دیوان عدالت اداری و هم هیئت ماده ۵۶ خود را صالح به رسیدگی ندانسته‌اند و خواهان نیز به قرار صادره از سوی قاضی هیئت فوق‌الذکر اعتراض نموده است و قرار صادره در دادگاه قابل رسیدگی است که قاضی محترم هیئت مذکوره در ماهیت امر اظهار نظر کرده باشد و درحالیکه در مانحن‌فیه از خود سلب صلاحیت نموده بنا به مراتب دادگاه نیز در این خصوص صلاحیت ندارد لذا این دادگاه نیز به صلاحیت هیئت ماده واحده از خود سلب صلاحیت نموده و به عبارت دیگر دادگاه نیز به صلاحیت هیئت ماده واحده و یا دیوان عدالت اداری قرار عدم صلاحیت صادر و پرونده را در اجرای ماده ۱۶ قانون ا/د/م به دیوانعالی کشور فرستاده و از طریق معاون اول قضایی دیوان مذکور پرونده به این شعبه ارجاع گردیده است. هیئت شعبه در تاریخ فوق تشکیل است پس از قرائت گزارش سیدمحمد بصیر غفاری حسینی عضو ممیز و دقت در اوراق آن و مشاوره چنین رأی می‌دهد:

« رأی شعبه »

با عنایت به ماده واحده تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجراء ماده ۵۶ قانون جنگل‌ها و مراتع مصوب ۶۷/۶/۲۲ زارعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها رسیدگی در صلاحیت کمیسیون مقرر در ماده ۵۶ می‌باشد اما مورد پرونده خارج از تعریف فوق‌الذکر است لذا مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۸ قانون آ/د/م با نقض قرار صادره در دادگاه به صلاحیت دادگاه مذکور اظهار نظر می‌گردد.

سید محمد بصیر غفاری حسینی: رئیس شعبه   علی اصغر مجتهدزاده: عضو معاون

دفتر محترم حقوقی سازمان

شماره: ۲۳۹۷/۵۱

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۴/۳/۱۰

عطف به رونوشت نامه شماره ۳۵۳۸/۱۱۱/۱ مورخ ۸۳/۱۲/۲۶ در خصوص نقشه مربوط به

اراضی مورد اعتراض کمیسیون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موارد ذیل را معروض می‌دارد:

۱- طبیعتاً معترض در هنگام تسلیم اعتراض به دبیرخانه تعیین تکلیف اراضی اختلافی، لازم است در کنار سایر مدارک نقشه محل مورد اعتراض را نیز تسلیم تا مبنای رسیدگی و اقدامات بعدی قرار گیرد.

۲- ادارات منابع طبیعی شهرستان وظیفه دارند نقشه‌های معترض را با نقشه‌های اجرای مقررات (انفال) تطبیق و از وقوع محل مورد اعتراض در اراضی ملی اطمینان حاصل سپس در نوبت رسیدگی قرار دهند.

۳- بدیهی است چنانچه در جریان رسیدگی رأی له معترض صادر و پس از مراحل زیربط قطعیت یافته و منابع طبیعی ملزم به اجرای آن گردد، اداره منابع طبیعی سوابق زیربط از جمله نقشه انفال را متناسب با رأی صادره و نقشه تأیید شده کمیسیون مذکور اصلاح و سند مالکیت پلاک (در صورت وجود) را جهت اصلاح به اداره ثبت اسناد و املاک زیربط ارائه می‌نماید. لذا در این صورت ذینفع می‌تواند رأساً در خصوص تثبیت مالکیت و اخذ سند مالکیت خود اقدام نماید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

۱- اداره کل منابع طبیعی استان قم پیرونامه فوق‌الذکر دفتر حقوقی جهت اطلاع.

۲- ادارات کل منابع طبیعی استانها جهت اطلاع و بهره‌برداری لازم.

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۲۶۰۱/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۳/۱۶

بدینوسیله روش ارسال آراء کمیسیون‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی به شرح ذیل جهت رعایت موضوع اعلام می‌گردد:

- ۱- صرفاً آن دسته از آراء له معترضین که پس از طرح در کمیته فنی اراضی اداره کل تصمیم بر عدم اعتراض اتخاذ شده است به این دفتر ارسال گردد.
- ۲- ضمائم مربوط به آرایه‌ای که به استناد بند ۱ این نامه ارسال می‌گردد عبارتند از فرم گردش کار و اظهار نظر اعضاء کمیسیون (۴ برگه) + صورتجلسه کمیته فنی اراضی اداره کل در خصوص رأی که به تأیید مدیر کل رسیده باشد.
- ۳- بدیهی است با عنایت به موارد فوق‌الذکر ارسال آراء له منابع طبیعی و همچنین آراء له معترضین که با اعتراض اداره کل مواجه شده است ضرورتی ندارد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

از: دفتر فنی ممیزی اراضی

شماره: ۱۴۱۴۱/۵۱

به: اداره کل منابع طبیعی استان

تاریخ: ۸۳/۱۲/۱۰

با سلام؛

پیرونامه شماره ۴۳۹۶/۵۱ مورخ ۸۳/۵/۱۱ این دفتر در خصوص اعلام نظر بر روی فرمهای کارشناسی اعضاء هیأت‌های ماده واحده به پیوست فرمهای تهیه شده که حاصل جمع‌بندی نظرات استانها و کارشناسان این دفتر می‌باشد جهت اقدام ارسال می‌گردد لازم است بدو اطلاعات مربوط به فرم گردش کار توسط دبیرخانه هیأت به صورت کامل و خوانا تکمیل و در اختیار اعضاء محترم هیأت قرار گیرد سپس اعضاء محترم نظرات خود را در ظهر همان فرم اعلام نمایند.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- معاونین دفتر جهت اطلاع.
- دبیرخانه کمیته فنی دفتر ممیزی جهت اطلاع و پیگیری.
- کلیه کارشناسان معین دفتر جهت اطلاع و بهره‌برداری.

نظریه کارشناسی عضو هیأت واگذاری زمین شهرستان ..... و عضو کمیسیون
با در نظر گرفتن مفاد و تعاریف مندرج در قانون ملی شدن جنگلها و مراتع کشور بخصوص ماده یک آن:

« از تاریخ تصویب این تصویبنامه (۴۱/۱۰/۲۷) عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزء اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است ولواینکه قبل از این تاریخ افراد آن را متصرف شده یا سند مالکیت گرفته باشند. »

با توجه به صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی (مصوب ۶۷/۶/۲۲):

« زراعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانون شهرها و حریم روستاها، سازمانها و مؤسسات دولتی که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحیه‌های بعد آن اعتراض داشته باشند می‌توانند به هیأتی مرکب از (اعضاء کمیسیون) مراجعه نمایند. »

و نظر به آیین‌نامه‌های مربوطه و نیز بررسی (سوابق اصلاحات ارضی) به اطلاع می‌رساند اراضی مورد اعتراض به شرح نامه شماره ..... امور اراضی شهرستان مشمول مقررات اصلاحات ارضی گردیده است و معترض / معترضین دارای ..... مترمربع / سهم / هکتار نسق زراعی می‌باشد / می‌باشند. بنابراین با استناد به مطالب فوق و همچنین انجام معاینه محل، نظریه خود را به شرح ذیل اعلام می‌دارم.

نام و نام خانوادگی - امضاء

نظریه کارشناسی رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان ..... و عضو کمیسیون

با در نظر گرفتن مفاد و تعاریف مندرج در قانون ملی شدن جنگلها و مراتع کشور بخصوص ماده یک آن:

« از تاریخ تصویب این تصویبنامه (۴۱/۱۰/۲۷) عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزء اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است ولواینکه قبل از این تاریخ افراد آن را متصرف شده یا سند مالکیت گرفته باشند. »

با توجه به صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی (مصوب ۶۷/۶/۲۲):

« زراعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانون شهرها و حریم روستاها، سازمانها و مؤسسات دولتی که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحیه‌های بعد آن اعتراض داشته باشند می‌توانند به هیأتی مرکب از (اعضاء کمیسیون) مراجعه نمایند. »

و نظر به آیین‌نامه‌های مربوطه و نیز بررسی (سوابق اجرایی به شرح گردشکار و استنادات اجرای مقررات) و با توجه به انجام معاینه محل نظریه خود را به شرح ذیل اعلام می‌دارم.

نام و نام خانوادگی - امضاء

نظریه کارشناسی کارشناس جنگل و مرتع شهرستان ..... و عضو کمیسیون

با در نظر گرفتن مفاد و تعاریف مندرج در قانون ملی شدن جنگلها و مراتع کشور بخصوص ماده یک آن:

« از تاریخ تصویب این تصویبنامه (۴۱/۱۰/۲۷) عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزء اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است ولواینکه قبل از این تاریخ افراد آن را متصرف شده یا سند مالکیت گرفته باشند. »

با توجه به صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی (مصوب ۶۷/۶/۲۲):

« زراعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانون

شهرها و حریم روستاها، سازمانها و مؤسسات دولتی که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحیه‌های بعد آن اعتراض داشته باشند می‌توانند به هیأتی مرکب از (اعضاء کمیسیون) مراجعه نمایند.»

و نظر به آیین‌نامه‌های مربوطه و نیز بررسی (توپوگرافی منطقه، شیب زمین، و همچنین پوشش گیاهی در نقشه‌ها و عکس‌های هوایی) زمان مقارن قانون ملی شدن جنگلها و مراتع با انجام معاینه محل نظریه خود را به شرح ذیل اعلام می‌دارم:

نام و نام خانوادگی - امضاء

نظریه کارشناسی مدیر جهاد کشاورزی شهرستان ..... و عضو کمیسیون

با در نظر گرفتن مفاد و تعاریف مندرج در قانون ملی شدن جنگلها و مراتع کشور بخصوص ماده یک آن:

« از تاریخ تصویب این تصویب‌نامه (۴۱/۱۰/۲۷) عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزء اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است و لوائیکه قبل از این تاریخ افراد آن را متصرف شده یا سند مالکیت گرفته باشند.»

با توجه به صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی (مصوب ۶۷/۶/۲۲):

« زراعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانون شهرها و حریم روستاها، سازمانها و مؤسسات دولتی که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحیه‌های بعد آن اعتراض داشته باشند می‌توانند به هیأتی مرکب از (اعضاء کمیسیون) مراجعه نمایند.»

و نظر به آیین‌نامه‌های مربوطه و نیز بررسی (سوابق موجود در مدیریت جهاد کشاورزی) شهرستان از جمله نامه شماره ..... و با انجام معاینه محل نظریه خود را به شرح ذیل اعلام می‌دارم.

نام و نام خانوادگی - امضاء

فرم نظریه کارشناسی اعضاء هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان.....
گردشکار :

الف - مشخصات

آراء محاکم قضائی به شماره : .....

نسق زراعی به شماره : .....

نام و نام خانوادگی (معترض / وکیل) ..... با مدارک مالکیت.....

سند مالکیت به شماره : .....

گواهی اداره ثبت به شماره : .....

منضم به نقشه با مقیاس ..... است.

مساحت مورد اعتراض ..... مترمربع / هکتار واقع در پلاک.....
بخش ثبتی شهرستان ..... موسوم به ..... می باشد.

اصلي
فرعي

ب - سوابق اجرای مقررات

به موجب برگ تشخیص شماره ..... مندرج در آگهی شماره ..... پلاک
مذکور به مساحت کل ..... هکتار دارای ..... هکتار منابع ملی و .....
هکتار مستثنیات اجرای مقررات گردیده و بدلیل عدم اعتراض رأی کمیسیون ماده ۵۶ قطعیت
یافته و سند مالکیت منابع ملی به مساحت ..... هکتار صادر شده است.

ج- سایر اطلاعات

- زمین مورد اعتراض براساس ..... خارج محدوده قانونی شهر □ حریم روستا □ قرار دارد.

- در ضمن با بررسی سوابق اجرایی، اراضی مذکور دارای پرونده تخریب به شماره ..... پروانه چرا به شماره ..... و واگذاری به شماره ..... و طرح ..... می باشد.
مهر و امضاء دبیرخانه کمیسیون

شماره: ۲۷۲۵/۵۱

از: دفتر فنی ممیزی اراضی

تاریخ: ۸۴/۳/۱۸

به: اداره کل منابع طبیعی استان

موضوع: ارسال صورتجلسه مورخه ۸۴/۳/۸ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان

با سلام؛

احتراماً به پیوست یک برگ تصویر صورتجلسه مورخه ۸۴/۳/۸ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان به حضور ایفاد می گردد. خواهشمند است دستور فرمائید با توجه به رأی صادره شعبه ۲۱ دیوانعالی کشور درخصوص عدم صلاحیت هیأت‌های ماده واحده در رسیدگی به اعتراضات اراضی اختلافی واقع در محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها به محض اطلاع از صدور رأی برخلاف رأی موصوف مراتب را به دفتر محترم حقوقی و این دفتر منعکس نمائید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

« صور تجلسه »

۱- مشخصات جلسه :

شماره جلسه : ۶
 تاریخ جلسه : ۹/۳۰ الی ۱۲
 زمان جلسه : یکشنبه ۸۴/۳/۸
 مکان جلسه : دفتر فنی ممیزی اراضی

۲- اعضاء :

الف- حاضرین : مهندس بوعلی ، عموزاده ، خلیل پور ، جمشیدی و اسفندی
 ب- غائبین : —
 ج- میهمانان جلسه : آقایان مهندس : فردوسی زاده و منصور معاونین دفتر فنی ممیزی اراضی

۳- دستور کار جلسه :

ردیف	عنوان	ارائه دهندگان	ملاحظات
۱	بررسی اصلاحیه پیشنهادی حق الزحمه ماده واحده	مهندس منصور	
۲	نحوه عمل در مورد رأی شعبه ۲۱ دیوانعالی کشور موضوع اراضی اختلافی داخل محدوده شهر	مهندس جمشیدی	
۳	نحوه عمل در مورد پرونده‌های مختومه اراضی اعتراضی	مهندس جمشیدی	

۴- جمع بندی و مصوبات :

۱- در مورد اصلاحیه دستورالعمل پرداخت حق الزحمه اعضاء هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی (ماده واحده) مقرر گردید با توجه به ضرورت افزایش میزان آن به منظور دستیابی به فرمول توجیهی و واقعی پرداخت، دفتر ممیزی اراضی ضمن کسب نظرات مشورتی از استانها، بررسی لازم از طریق مقایسه با حق الزحمه‌های مشابه، آنالیز فعالیت‌های سیر پرونده و در نظر گرفتن پارامترهای موجود و مورد عمل هیأت‌های موصوف انجام داده و جمع بندی حاصله را جهت پیگیری نهایی شورا ارائه نماید.

- ۲- در خصوص رأی صادره شعبه ۲۱ دیوانعالی کشور مقرر گردید در قالب صدور یک بخشنامه با امضاء معاونت حفاظت و امور اراضی موارد ذیل به استانها ابلاغ گردد.
- الف) در مورد مراجعین اراضی اعتراضی واقع در محدوده قانونی شهر و حریم روستاها با ابلاغ کتبی به استناد رأی مذکور، معترض به مرجع قضایی مربوطه هدایت شود.
- ب) چنانچه به هر شکل و به هر دلیل پرونده اعتراض در مورد اراضی داخل محدوده تشکیل و در نوبت رسیدگی قرار دارد با توجه به رأی مذکور و عدم صلاحیت هیأت در رسیدگی رأی یا قرار متناسب صادر و معترض به مراجع مربوطه هدایت شود.
- ج) در مورد پرونده‌های اراضی اعتراضی که قبلاً در خارج از محدوده بوده لیکن پس از تشکیل و تکمیل پرونده در محدوده شهر قرار گرفته‌اند نیز مشابه بند ب عمل گردد.
- ۳- مقرر گردید در مورد پرونده‌های ناقص مختومه‌ای که در مقاطع زمانی بعدی تکمیل و مورد درخواست رسیدگی قرار می‌گیرند اصولاً چنانچه پس از تشکیل مفتوح مانده باشند نوبت رسیدگی با رعایت نوبت اولیه در زمان مختومه کردن پرونده خواهد بود. در صورتی که پرونده با ابلاغ کتبی به ذینفع و عدم تکمیل توسط معترض مختومه شده است با تعیین نوبت جدید رسیدگی شود. در مورد ابلاغ به ذینفع قید عبارت «در صورت عدم رفع نقص پرونده، به منزله انصراف از اعتراض تلقی خواهد شد.» ضروری است.

اداره کل منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان

شماره: ۵۰۸۱/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۵/۲۶

عطف به رونوشت نامه‌های شماره ۴۳۱۰۳/۷۴ مورخ ۸۳/۱۲/۲۷ و شماره ۴۳۱۰۴/۷۴ مورخ ۸۳/۱۲/۲۸ با توجه به استناداتی که در صورتجلسات کمیته فنی به نقشه‌های توپوگرافی ۱/۵۰۰۰۰ نموده‌اید، موارد ذیل را جهت اطلاع و بهره‌برداری لازم اعلام می‌دارد:

برای بررسی وضعیت عرصه در مقاطع زمانی مختلف علاوه بر تحقیقات و بررسی‌های میدانی یکی از مستندات علمی که می‌تواند مورد بهره‌برداری و استفاده قرار گیرد، عکس‌های هوایی مقارن با زمان موردنظر می‌باشد. بدیهی است تفسیر عکس که از طریق کارشناس ذیصلاح انجام می‌گردد می‌تواند در جهت شناخت پوشش گیاهی و برخی دیگر از مشخصات عرصه، اصلاحات مناسبی را در اختیار تصمیم‌گیرنده قانونی قرار دهد. علی‌ایحال از آنجا که نقشه‌های توپوگرافی ۱/۵۰۰۰۰ جزء نقشه‌های عمومی بوده که هدف آن ارائه دقیق وضعیت پوشش گیاهی نبوده است لذا نوع پوشش گیاهی مشخص شده در این نقشه‌ها صرفاً جنبه اطلاعات کمکی را داشته و نمی‌تواند مبنای مطلق استناد و تصمیم‌گیری قرار گیرد. لذا مقتضی است در هنگام ضرورت (بررسی‌های مربوط به آراء ماده واحده، برگ‌های تشخیص و...) کمیته فنی اراضی از عکس هوایی، تحقیقات میدانی، سوابق قبلی و... بهره‌برداری و استفاده نماید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی استان ..... جهت اطلاع و بهره‌برداری مشابه.

- آقای منصور جهت اطلاع بهره‌برداری.

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۶۴۰۸/۵

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۰۷/۱۳

احتراماً در اجرای ماده ۱۳ آیین نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۶۷/۶/۲۲ مجلس شورای اسلامی و مستند به ماده ۶ آیین نامه اجرایی ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۴۴۵۰ ت-۶۱ هـ مورخ ۷۱/۳/۱۸ هیئت محترم وزیران بدینوسیله اصلاحیه دستورالعمل اجرایی پرداخت حق حضور در جلسات و حق الزحمه اعضاء هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی و مأمورانی که در اجرای این قانون همکاری می‌نمایند، بشرح ذیل جهت اجراء ابلاغ می‌شود، بدیهی است از تاریخ تعیین شده در این دستورالعمل، سایر دستورالعمل‌های قبلی کان‌لم‌یکن می‌گردد.

۱- رسیدگی به یک فقره اعتراض در هر پلاک اصلی یا فرعی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری یا ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی:

- ۱-۱- قاضی هیأت ۸۰.۰۰۰ الی ۱۶۰.۰۰۰ ریال.
- ۱-۲- سایر اعضاء هیأت (هر عضو) ۴۰.۰۰۰ الی ۸۰.۰۰۰ ریال.
- ۱-۳- کارکنان ثبت در صورت حضور حداکثر ۲ نفر (هر نفر) ۳۵.۰۰۰ ریال، جمعاً ۷۰.۰۰۰ ریال.
- ۱-۴- سایر کارکنان ذیربط (حقوقی- مهندسی و...) شهرستان حداکثر تا ۳ نفر هر نفر ۵۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۱۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۱-۵- مسئول دبیرخانه شهرستان ۵۰.۰۰۰ ریال.

۲- تجمیع پرونده‌های اعتراضی در یک پلاک اصلی یا فرعی (حداکثر تا ده پرونده) در صورت صدور رأی و رسیدگی به کلیه اعتراضات:

- ۲-۱- قاضی هیأت ۱۶۰.۰۰۰ الی ۲۸۰.۰۰۰ ریال.

- ۲-۲- سایر اعضای هیأت (هر عضو) ۸۰.۰۰۰ الی ۱۶۰.۰۰۰ ریال.
- ۲-۳- کارکنان ثبت در صورت حضور حداکثر ۲ نفر (هر نفر) ۲۵.۰۰۰ ریال جمعاً ۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۲-۴- سایر کارکنان ذیربط (حقوقی- مهندسی و...) شهرستان حداکثر تا ۳ نفر (هر نفر) ۲۵.۰۰۰ ریال، جمعاً ۷۵.۰۰۰ ریال.
- ۲-۵- مسئول دبیرخانه شهرستان ۷۵.۰۰۰ ریال.

۳- تجمیع پرونده‌های اعتراضی در یک پلاک اصلی یا فرعی (بیش از ده پرونده) در صورت صدور رأی و رسیدگی به کلیه اعتراضات :

- ۳-۱- قاضی عضو هیأت ۴۰۰.۰۰۰ الی ۶۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۳-۲- سایر اعضای هیأت (هر عضو) ۲۰۰.۰۰۰ الی ۳۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۳-۳- کارکنان ثبت در صورت حضور حداکثر ۲ نفر هر نفر ۵۰.۰۰۰ ریال جمعاً ۱۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۳-۴- سایر کارکنان ذیربط (حقوقی- مهندسی و...) شهرستان حداکثر تا ۳ نفر (هر نفر) ۳۵.۰۰۰ ریال جمعاً ۱۰۵.۰۰۰ ریال.

۴- قرار رد اعتراض و عدم صلاحیت، رسیدگی شکلی و رفع ابهام از اقدامات قانون ملی شدن :

- ۴-۱- قاضی هیأت ۴۰.۰۰۰ ریال.
- ۴-۲- سایر اعضای هیأت (هر عضو) ۲۰.۰۰۰ ریال.
- ۴-۳- مسئول دبیرخانه ماده واحده شهرستان ۱۰.۰۰۰ ریال.
- ۵- معاون حفاظت و امور اراضی استان با تایید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۳۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۶- رئیس اداره ممیزی اراضی اداره کل به پیشنهاد معاون حفاظت و امور اراضی و تأیید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۲۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۷- سایر اعضای کمیته فنی ممیزی اراضی اداره کل و کارکنانی که در امر رسیدگی به آراء صادره همکاری دارند بنا به پیشنهاد رئیس اداره ممیزی اراضی استان و تأیید مدیر کل حداکثر ۳ نفر هر نفر ماهیانه حداکثر ۲۰۰.۰۰۰ ریال.

- ۸- مدیر کل منابع طبیعی استان متناسب با پیشرفت آراء صادره و وضعیت عملکرد با تأیید معاون حفاظت و امور اراضی سازمان ماهیانه حداکثر تا ۴۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۹- مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی متناسب با پیشرفت آراء صادره با تأیید معاون حفاظت و امور اراضی سازمان ماهیانه حداکثر ۳۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۰- سایر اعضاء شورای فنی ممیزی اراضی سازمان، معاونین، کارشناسان و کارکنان دفتر ممیزی اراضی با تأیید معاون حفاظت و امور اراضی ماهیانه حداکثر ۳۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۱- معاون حفاظت و امور اراضی و قائم مقام وی متناسب با پیشرفت کار با تأیید رئیس سازمان حداکثر ۴۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۲- تذاکرات :
- ۱-۱۲- در زمان رسیدن نوبت رسیدگی به یک پرونده اعتراضی در یک پلاک چنانچه پرونده‌های اعتراضی دیگری در همان پلاک وجود داشته باشد بطور تجمیعی و همزمان در دستور کار هیأت قرار گیرد.
- ۲-۱۲- در صورتی که آراء صادره موضوع بند ۱ و ۲ و ۳ این دستورالعمل در مناطق صعب‌العبور با فاصله زیاد نسبت به شهر باشد، صرفاً حق الزحمه اعضاء اصلی کمیسیون و مسئول دبیرخانه با پیشنهاد مسئول ممیزی اراضی استان و تأیید مدیر کل ۲۰٪ نسبت به مبالغ فوق افزایش می‌یابد.
- ۳-۱۲- چنانچه رسیدگی به اعتراضات در هریک از حالتهای بندهای ۱ و ۲ و ۳ منتهی به بررسی، رسیدگی و صدور رأی برای کل اراضی پلاک ذیربط گردد، حق الزحمه اعضاء مطابق بند ۳ این دستورالعمل قابل پرداخت می‌باشد.
- ۴-۱۲- چنانچه هریک از اعضاء کمیسیون و همکاران فوق‌الذکر براساس این دستورالعمل بیش از یک سمت بعهده داشته باشند صرفاً مطابق یکی از عناوین این دستورالعمل حق الزحمه دریافت می‌نماید. این دستورالعمل در دوازده بند تنظیم و از تاریخ ۸۴/۱/۱ قابل اجرا و مسئولیت حسن اجرای آن به عهده جنابعالی می‌باشد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۸۴۶۱/۵

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۹/۵

مقتضی است نسبت به رفع نقص اشکالات تاپیی دستورالعمل شماره ۶۴۰۸/۵ مورخ ۸۴/۸/۱۳ به

شرح ذیل اقدام گردد:

۱- مبلغ بند ۳-۱ دستورالعمل با مبلغ بند ۳-۲ دستورالعمل جابجا شود.

۲- در ردیف ۴-۱ مبلغ ۱۵.۰۰۰ (پانزده هزار ریال) صحیح می‌باشد.

۳- در بند هفت حداکثر ۴ نفر صحیح می‌باشد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت:

- معاونت محترم حفاظت و امور اراضی جهت اطلاع

- دفتر ممیزی اراضی جهت اطلاع

- اداره کل امور مالی جهت اطلاع

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۸۰۰۰/۵

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۴/۸/۱۰

همانگونه که مستحضرید، قانون یا دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی، مراجع تشخیص و تعیین وضعیت اراضی چه به لحاظ پوشش گیاهی در زمان مقارن تصویب قانون ملی شدن جنگلها و مراتع و چه به لحاظ تبدیل و یا عدم تبدیل در مقاطع زمانی مختلف، را مشخص نموده است. در این راستا تحقیقات میدانی و استفاده از عکس‌های هوایی و سایر مدارک علمی و حقوقی، مبانی هستند که مراجع مشخص شده با بهره‌گیری از آنها و با استفاده از اختیارات قانونی در نهایت نظر خود را اعلام می‌نمایند.

با عنایت به مراتب فوق‌الذکر ادارات منابع طبیعی در موارد ذیربط (رسیدگی به اجرای ماده ۶۴ و

نیز تعیین تکلیف اراضی اختلافی) که نیازمند تفسیر عکس‌های هوایی می‌باشند لازم است با استفاده از کارشناسان مربوط اداره فنی مهندسی و عنداللزوم مساعدت گروه تفسیر عکس دفتر محترم فنی مهندسی اقدام نمایند و مکلف نمودن خود متقاضیان یا معترضین برای رفع این نیاز فاقد توجیه قانونی و اداری است بدیهی است این امر مانع اختیار و تمایل متقاضیان برای ارائه تفسیر عکس‌های هوایی منطقه موردنظر به همراه سایر مدارک ابرازی نمی‌باشد.

احمد بوعلی

معاون حفاظت و امور اراضی

مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی

شماره: ۲۱۷۹/۱۸/۲

تاریخ: ۸۴/۸/۱۷

با سلام؛

احتراماً عطف به نامه شماره ۶۳۱۸/۵۱ مورخ ۸۴/۸/۱ موضوع استعلام اداره کل منابع طبیعی

استان کردستان اعلام می‌دارد:

هرچند دلایل عدم صلاحیت دادگاه محترم به صراحه مشخص نبود مع الوصف اذعان می‌دارد نظر به اینکه عنوان شکایت اداره منابع طبیعی شهرستان دیواندره تخریب اراضی ملی شده بوده دادگاه محترم می‌بایست به استناد ماده ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی نسبت به تعقیب و مجازات فرد متخلف اقدام لازم را مبذول دارد چنانچه مشکلی عنه پرونده مدعی مالکیت یا برای اتخاذ تصمیم راجع پرونده تخریب نیازمند دلیلی یا مدرکی باشد که رسیدگی به آن در صلاحیت دادگاه دیگر یا مستلزم رعایت تشریفات دیگر آیین دادرسی باشد دادگاه محترم به استناد ماده (۱۳) آیین دادرسی کیفری با صدور قرار اناطه مراتب را به طرفین ابلاغ تا ذینفع مکلف به پیگیری موضوع مورد ادعا گردد که البته می‌بایست مراتب پیگیری را به دادگاه صادرکننده قرار اعلام نماید که در مانحن‌فیه چنین اقدامی معمول نگردید و پرونده بدون رعایت موارد عنوان شده با صدور قرار عدم صلاحیت به شایستگی کمیسیون ماده واحده که موضوعیت رسیدگی مرجع مذکور مربوط به تشخیص منابع طبیعی و مستثنیات قانونی بوده ارسال که این اقدام دادگاه محترم نیز برابر قواعد آیین دادرسی

مدنی مغایر بوده زیرا به استناد ماده ۲۸ قانون اخیرالذکر در صورت اختلاف در صلاحیت رسیدگی بین مراجع قضایی یا غیرقضایی مرجع قضایی می‌بایست برای حل اختلاف پرونده را به دیوان عالی کشور ارسال تا رفع اختلاف شود نه اینکه با عدم صلاحیت موضوع را به کمیسیون ماده واحده ارسال نماید.

معهدنا کمیسیون موظف است مراتب را بدون اعلام عدم صلاحیت به دادگاه مربوطه اعلام تا مرجع صادرکننده قرار برای رفع اختلاف مراتب را به دیوان عالی کشور ارسال تا حل اختلاف شود.

محمدتقی عموزاده
مدیر کل دفتر حقوقی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۷۴۹۴/۵۱

تاریخ: ۸۴/۱۰/۱۳

با سلام؛

پیرونامه شماره ۱۱۰۵۹/۱۰۰/۹۱ مورخه ۸۴/۸/۱۴ بدینوسیله یک فقره جزوه حاوی ۶ برگ فرم‌های اصلاح شده و مورد نیاز دبیرخانه‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی (ماده واحده) و سه برگ توضیحات لازم، ارسال لذا شایسته است منبهد فرمهای ارسالی را در سربرگ اداری هر شهرستان با رعایت اصل صرفه‌جویی تایپ و مورد بهره‌برداری قرار گیرد. بدیهی است از تاریخ ابلاغ این نامه استفاده از فرمهای ارسالی مورد تأکید می‌باشد.

ایمان جمشیدی
مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت به انضمام پیوست:

- معاون محترم حفاظت و امور اراضی جهت استحضار
- معاونین محترم دفتر جهت اطلاع و اقدام مقتضی
- کارشناسان دفتر جهت اطلاع و نظارت کامل بر نحوه عملکرد ادارات کل منابع طبیعی استان

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور

فرم‌های اصلاحی مورد استفاده

دیرخانه‌های هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی
« کمیسیون‌های ماده واحده »

دفتر ممیزی اراضی
دی ماه ۱۳۸۴

فرم شماره یک

عنوان: ارائه اعتراض اشخاص حقیقی و حقوقی

شماره:	بسمه تعالی
تاریخ:	
پیوست:	
هیئت محترم تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی شهرستان.....	
سلام علیکم؛	
احتراماً اینجانب..... فرزند..... دارای شماره شناسنامه..... صادره از..... ساکن.....	
اصالتاً از طرف خود/وکالتاً/به‌نماینده‌گی به موجب وکالت‌نامه/معرفی‌نامه شماره..... مورخه..... به شرح فرد/افراد مندرج در وکالت‌نامه/معرفی‌نامه مزبور، با ارائه مدارک و مستندات ذیل نسبت به تشخیص و اعلام ملی نمودن میزان..... مترمربع/هکتار از اراضی موضوع ردیف..... آگهی شماره..... مندرج در روزنامه..... معترض و استدعا دارم مطابق مقررات قانونی مورد رسیدگی قرار گرفته و نتیجه را اعلام فرمایند.	
۱) تصویر نسق زراعی منضم به عین گواهی مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان..... مبنی بر تائید..... مترمربع/سهم/هکتار نسق زارخانه در پلاک شماره..... بخش..... موسوم به.....	
۲) تصویر سند مالکیت و عین گواهی اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان..... مبنی بر تائید مالکیت..... سهم/مترمربع/هکتار در پلاک مذکور	
۳) تصویر وکالت‌نامه (در صورت وکالت)	
۴) نقشه یا کروکی گویا مربوط به اراضی مورد اعتراض	
۵) گواهی انحصار وراثت (در موارد ذیربط)	
۶) معرفی‌نامه (در مورد ادارات و دستگاههای دولتی)	
با تقدیم احترام:	
نام و نام خانوادگی	
امضاء	
تاریخ	

فرم شماره دو
عنوان : اخطار رفع نقص

شماره : .....

تاریخ : .....

پیوست : .....

به : .....

به نشانی : .....

از : دبیرخانه هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....

با سلام؛

در پاسخ به درخواست مورخه ..... که به شماره ..... ثبت دفتر اندیکاتور این دبیرخانه گردیده نظر به اینکه مدارک و مستندات تسلیمی دارای نواقص و ایراداتی به شرح ذیل می باشد مقتضی است حداکثر ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ این اخطاریه نسبت به رفع نقص اقدام، در غیر این صورت مستندبه* اصلاحیه تبصره ۵ ماده ۴ آیین نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره برداری و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی اقدام می گردد.

۱-

۲-

۳-

۴-

۵-

دبیرخانه هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....

* اصلاحیه شماره ۲۸۱۱۹۸۶/۰۱۱ مورخه ۸۰/۵/۲۸ عبارت پایانی تبصره ۵ ماده ۴ :

دبیرخانه هیأت مکلف است ظرف یک هفته مراتب غیر قابل طرح بودن اعتراض در هیأت را کتباً به معترض ابلاغ و مراتب را به هیأت گزارش نماید.

فرم شماره سه

عنوان : ابلاغ غیر قابل طرح بودن اعتراض

شماره : .....
تاریخ : .....
پیوست : .....
به : .....
به نشانی : .....
از : دبیرخانه هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....
با سلام ؛
پیرونامه شماره ..... مورخه ..... نظر به اینکه در مهلت مقرر نسبت به تکمیل مدارک و رفع نقص اقدام ننموده‌اید لذا به موجب اصلاحیه تبصره ۵ ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی اعتراض شما در هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی قابل طرح نبوده و در نوبت رسیدگی قرار نمی‌گیرد.
دبیرخانه هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....

فرم شماره چهار

عنوان: وصول اعتراض و قرارگرفتن در نوبت رسیدگی

شماره: .....

تاریخ: .....

پیوست: .....

به: .....

به نشانی: .....

از: دبیرخانه هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....

با سلام؛

مستند به تبصره ۱ ماده ۴ آیین نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی به اطلاع می‌رساند اعتراض شما به شماره ..... مورخه ..... در دفتر اعتراضات ثبت و در نوبت رسیدگی قرار گرفته است.

دبیرخانه هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....

فرم شماره پنج
عنوان: ارائه اعتراض منابع طبیعی

شماره: .....

تاریخ: .....

پیوست: .....

هیئت محترم تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع و ماده ۲ قانون حفظ حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی شهرستان.....

با سلام؛

احتراماً اینجانب ..... مدیر کل منابع طبیعی استان ..... با تقدیم مدارک ذیل و مستند به تبصره ۲ ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی با عنایت به اینکه.....مترمربع/هکتار از اراضی ملی پلاک شماره..... بخش..... موسوم به..... که در نقشه پیوست مشخص و به موجب برگ تشخیص شماره..... و آگهی شماره..... به عنوان مستثنیات تشخیص داده شده است بدینوسیله اعتراض خود را تقدیم و تقاضای رسیدگی دارم.

ضمایم:

۱- نقشه (کروکی گویا) محل مورد اعتراض

۲-

۳-

مدیر کل منابع طبیعی استان .....

فرم شماره شش
عنوان : گواهی عدم وصول اعتراض / اعتراضات واصله رسیدگی شده

شماره : .....

تاریخ : .....

پیوست : .....

گواهی

بدینوسیله گواهی می شود تا تاریخ انقضاء مهلت قانونی، نسبت به پلاک شماره..... بخش..... موسوم به..... موضوع ردیف..... آگهی منتشره به شماره..... در روزنامه های..... در خصوص اجرای مقررات قانون ملی شدن جنگلها، مراتع:

الف) اعتراضی به این دبیرخانه واصل نگردیده است.

ب) تعداد..... فقره اعتراض واصل که منجر به رسیدگی و صدور..... فقره رأی گردیده است و در حال حاضر فاقد اعتراض می باشد.

دبیرخانه هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان .....

توضیحات و نکات قابل توجه:

فرم شماره یک - جهت اعتراض اشخاص حقیقی و حقوقی (غیرمنابع طبیعی)

معارض با تکمیل و تسلیم این فرم به ضمیمه مستندات، مراتب اعتراض خود را اعلام می‌دارد. بدیهی است با توجه به اهمیت رسیدگی به اعتراضات و اثرات آن، دقت در اخذ مدارک و مستندات مربوطه مورد تأکید می‌باشد.

فرم شماره دو - جهت اخطار رفع نقص

در صورتیکه مدارک تسلیمی معارض دارای نواقصی باشد، دبیرخانه با تکمیل این فرم مراتب را جهت رفع نقص به ذینفع ابلاغ می‌نماید.

فرم شماره سه - جهت ابلاغ غیرقابل طرح بودن اعتراض

در صورتی که پس از ابلاغ فرم شماره ۲ معارض در موعد مقرر نسبت به تکمیل مدارک اقدام ننموده باشد دبیرخانه با ابلاغ این فرم غیرقابل طرح بودن اعتراض را اعلام می‌نماید.

فرم شماره چهار - جهت وصول اعتراض و قرار گرفتن در نوبت رسیدگی

مدارک و پرونده‌های کامل قابل طرح با ثبت در دفتر اعتراضات در نوبت رسیدگی قرار گرفته و مراتب طی این فرم به معارض اعلام می‌گردد.

فرم شماره پنج - مخصوص اعتراض منابع طبیعی

در صورتی که در هنگام اجرای مقررات قسمتی از اراضی ملی در سهم اشخاص قرار گرفته باشد با تکمیل این فرم مراتب اعتراض اداره کل منابع طبیعی به هیأت ماده واحده اعلام می‌شود.

فرم شماره شش - گواهی عدم وصول اعتراض و اعتراضات رسیدگی شده

این فرم در موارد ذیل تنظیم و اعلام می‌گردد:

- ۱- در صورت عدم وصول اعتراض در مهلت قانونی مقرر مراتب گواهی گردد.
- ۲- در صورت وصول اعتراض و رسیدگی به اعتراض و صدور رأی مراتب گواهی گردد.

تذکرات و تعاریف :**- نقشه و کروکی گویا :**

نقشه‌ای است که ضمن دارا بودن طول ابعاد و مساحت دقیق قطعه یا قطعات مورد اعتراض بوسیله نقاط ثابت (طبیعی یا مصنوعی) قابل توجیه و جانمایی با نقشه انفال باشد.

- نقص مدارک :

- منظور از نقص مدارک عدم ارائه یک یا چند مورد از مدارک مشخص شده در ذیل فرم شماره ۱ و همچنین تطبیق شکلی مدارک ارائه شده از قبیل نام، شماره پلاک، مشخصات ثبتی و... می باشد.

- چنانچه مدارک معترض کامل و از لحاظ شکلی مشکل نداشته باشد، پذیرش یا عدم پذیرش آن و در کل رد یا تأیید اعتراض مستند به آن مدرک منحصراً توسط هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی و بارائی قاضی هیئت انجام می گردد.

- هر دبیرخانه به غیر از دفاتر ثبت اعتراض و ثبت آراء صادره دارای دفتر اندیکاتور جدای از دفتر اندیکاتور اداره منابع طبیعی شهرستان بوده که هرگونه مکاتبه و همچنین ثبت اولیه اعتراض تا قبل از تنظیم فرم شماره ۳ با استفاده از آن صورت می گیرد.

- هرگونه مکاتبه و ارسال اظهاریه از طریق دبیرخانه ترجیحاً بصورت حضوراً به معترض تسلیم و رسید اخذ گردد و در غیر این صورت از طریق پست سفارشی اقدام شود.

- مسئول دبیرخانه مستند اصلاحیه ۵ ماده ۴ آیین نامه اصلاحی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی هر سه ماه یکبار آمار اعتراضات غیر قابل طرح را در یکی از جلسات به هیئت گزارش نماید.

- دبیرخانه موظف است پس از تکمیل مدارک و قبل از ثبت در دفتر اعتراضات و تکمیل فرم شماره ۳ از طریق واحدهای مهندسی و ممیزی اداره منابع طبیعی شهرستان نسبت به مسائل ذیل اطمینان حاصل نماید.

الف) وقوع عرصه مورد اعتراض در اراضی ملی براساس نقشه انفال.

ب) عدم صدور رأی قبلی ماده واحده بر روی عرصه مورد اعتراض.

ج) وقوع عرصه مورد اعتراض خارج از محدوده قانونی شهر و حریم روستا.

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۱۱۰۵۰/۵

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۴/۱۱/۳

باعنایت به اینکه براساس گزارشات واصله حجم قابل توجهی از پرونده‌های منابع طبیعی در محاکم قضایی مطرح و این امر نوعاً متضمن صرف وقت و هزینه‌های زیاد کارشناسی و دادرسی می‌باشد. لذا ضمن یادآوری و تأکید مجدد بر اینکه ادارات کل منابع طبیعی و واحدهای تابعه آنها و همچنین دبیرخانه‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی، موظف به رعایت قوانین، دستورالعمل‌ها فرم‌های ابلاغی ذیربط می‌باشند، بدینوسیله نحوه بررسی و تعیین تکلیف آراء هیئت مذکور (کمیسیون ماده واحده) که علیه منابع طبیعی صادر می‌گردد به شرح ذیل جهت رعایت دقیق ابلاغ می‌گردد:

۱- کلیه آراء صادره علیه منابع ملی به همراه پرونده‌های مربوطه حاوی فرم‌های اظهارنظر کارشناسی اعضاء هیئت و نقشه محل مورد اعتراض در اختیار کمیته فنی ممیزی اراضی اداره کل قرار گیرد.

۲- کمیته فوق‌الذکر، مدارک ارسالی و نیز سوابق اجرای مقررات، عکس‌های هوایی و سایر مستندات فنی حقوقی مرتبط را بررسی و نظر خود را در خصوص عرصه موضوع رأی، تدوین و صورتجلسه می‌نماید.

۳- چنانچه براساس نظر کمیته فنی عرصه موضوع رأی از مصادیق ماده یک قانون ملی شدن جنگلها و مراتع نبوده و در واقع موجبی برای نقض رأی صادره وجود نداشته باشد، کمیته فنی موظف است کلیه مدارک و مستندات مربوط را که حاکی از این امر می‌باشد بصورت کامل احصاء و مشخص نموده و مطابق آن نظریه فنی خود را با برهان و استدلال مربوط ابراز نماید و پس از تأیید مدیر کل منابع طبیعی استان، ضمن پذیرش رأی، پرونده مختومه و سوابق اجرای مقررات پلاک براساس دستورالعمل‌های دفاتر ممیزی و فنی مهندسی اصلاح گردد در غیر اینصورت اداره حقوقی اداره کل با همکاری منابع طبیعی شهرستان مراحل تجدیدنظر خواهی را پیگیری نمایند.

۴- مراحل و اقدامات فوق به نحوی انجام گردد که فرصت قانونی جهت تجدیدنظرخواهی احتمالی سپری نشده باشد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت :

- معاون محترم حفاظت و امور اراضی جهت اطلاع.
- دفتر حقوقی جهت اطلاع.
- دفتر ممیزی اراضی جهت اطلاع.
- دفتر فنی مهندسی جهت اطلاع.

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۵/۵۱/۱۹۳۱۰

تاریخ: ۸۵/۰۳/۲۹

با سلام؛

به پیوست تصویرنامه شماره ۵۰۲۱۱/۱۵۱۶ مورخ ۸۵/۳/۱۷ مدیر کل محترم دفتر حراست مرکزی سازمان جهت استحضار و دستور رعایت مفاد آن ارسال می گردد.

لازم است ضمن اشاره به بخشنامه شماره ۱۰۲۲۰/۱۸-۸۰/۸/۳۰ ریاست محترم وقت سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری و عمل به چارچوب بندهای آمده در آن دستور فرمائید هیئت‌های ماده واحده تعیین تکلیف اراضی اختلافی و به ویژه دبیرخانه آن به چند نکته ذیل نیز توجه نموده اقدام نماید:

- ۱- جهت تشکیل پرونده اعتراض حتماً مالکیت معترض مستند به سند مالکیت و یا نسق زراعی و یا حکم قضائی باشد در غیر اینصورت بعنوان نقص پرونده اخطار نماید.
- ۲- سوابق موجود در اداره منابع طبیعی اعم از سوابق حفاظتی، واگذاری و مشخصات فنی و

اجرای مقررات بطور کامل مورد بررسی و بصورت گردش کار تهیه و توسط رئیس اداره منابع طبیعی تشریح گردد.

۳- فرمهای نظر کارشناسان توسط عضو هیئت بصورت مستدل و مستند تکمیل و امضاء گردد.

۴- رأی صادره توسط قاضی هیئت در صورتیکه علیه منابع ملی باشد پس از اخذ نظریه کمیته فنی ممیزی اراضی استان نسبت به اعتراض اقدام و پیگیری گردد.

ضمناً با توجه به مکاتبات و ابراز نظر حقوقی از جمله نامه شماره ۱۴۸۶/۱۸/۴ مورخ ۸۱/۵/۱ دفتر حقوقی سازمان و همچنین نظر مشورتی اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه. مقرر فرمائید به محض وصول اعتراض در محدوده آن پلاک یا روستا اعلام نمایند و رسیدگی نسبت به کل پلاک در دستور کار هیئت قرار گیرد.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

جناب آقای مهندس جمشیدی

معاون محترم حفاظت و امور اراضی سازمان

با سلام؛

احتراماً، گزارشی در خصوص آراء صادره در کمیسیونهای ماده واحده، به استحضار ریاست محترم سازمان رسید. ایشان پی نوشت نمودند:

موضوع به اطلاع جناب آقای جمشیدی رسانده شود.

متن گزارش: بنابر گزارش واصله و با عنایت به آراء صادره در کمیسیونهای ماده واحده شهرستانهای تابعه استان و بررسیهای به عمل آمده مشخص گردید موارد ذیل توسط رؤسای ادارات منابع طبیعی شهرستانهای تابعه و دبیر کمیسیون ماده واحده شهرستانها و کارشناسان عضو کمیسیون با دقت رعایت نمی گردد. متأسفانه این امر باعث صدور آراء بر علیه منابع طبیعی و ایجاد زمینه سوءاستفاده توسط متصرفین عرصه های ملی و تضييع بيت المال و انفال عمومی به نفع

اشخاص فرصت طلب و غیرذیحق می گردد که اعتراض به این آراء وقت و هزینه زیادی از اداره کل را مصروف خود می نماید و تبعات زیادی را برای مجموعه اداره کل منابع طبیعی و پرستل به همراه خواهد داشت.

لذا پیشنهاد می گردد موارد ذیل توسط رؤسای ادارات منابع طبیعی شهرستان ها با جدیت و دقت پیگیری و اقدام گردد:

۱- نظریه اعضای کارشناسی کمیسیون به صورت مشروح و صریح اعلام نمی گردد و به صرف تکمیل فرم های اظهار نظر اکتفا می گردد که این نظرات نمی تواند در توجیه قضات محترم و جلب نظر و واقعیت موجود مؤثر باشد و قاضی پرونده به صرف معاینه محل و وضعیت فعلی اراضی و ادعای معترضین و گزارش کارشناسان کشاورزی اقدام به صدور رأی می نماید. لذا لازم است اعضای کارشناسی کمیسیون نظریه خود را به صورت مستند و مشروح و مستدل در برگ جداگانه ای به قاضی محترم کمیسیون اعلام نمایند. همچنین اعضای محترم مکلفند در اظهار نظر کارشناسی با لحاظ قرار دادن سوابق ثبتی، بررسی نقشه های هوایی، وضعیت توپوگرافی اراضی، وضعیت و نحوه تأمین آب اراضی و پرونده های تخلف بر روی اراضی مورد اعتراض و وضعیت اراضی در زمان اجرای قانون اظهار نظر نمایند.

۲- در اظهار نظر کارشناسی در اکثر پرونده ها نمایندگان سازمان جهاد کشاورزی و مدیریت امور اراضی بر مستثنیات بودن عرصه و رئیس اداره منابع طبیعی و کارشناس منابع طبیعی بر ملی بودن عرصه اظهار نظر می نماید. این موضوع یک روال همه گیر در پرونده ها شده است و لذا قضات کمیسیون به نظرات کارشناسی توجه و اعتماد چندانی نمی نمایند. لذا لازم است اظهار نظر کارشناسی منطبق با حقیقت و براساس وضعیت عرصه باشد.

۳- دبیرخانه کمیسیون مکلف به استعلام از اداره ثبت اسناد و املاک در خصوص وضعیت ثبتی و اسناد رسمی مالکیت مورد ارائه اشخاص می باشد و در صورت وجود اسناد عادی وفق رأی وحدت رویه دیوان، اسناد مذکور باید به تنفیذ دادگاه رسیده باشد. در صورت

- عدم وجود مدارک کافی دال بر مالکیت به تکلیف قانونی خود حسب مورد ارسال
 اخطاریه رفع نقص و یا صدور قرار رد دعوی اقدام نمایند. در سنوات گذشته در برخی از
 پرونده‌ها براساس اسناد عادی و غیرمعتبر آراء بر علیه منابع طبیعی صادر شده است.
- ۴- دبیرخانه کمیسیون مکلف به احراز سمت معترض بوده و در صورت فوت مالک اخذ
 رونوشت مصداق گواهی انحصار وراثت که برابر اصل باشد از ورثه الزامی است که در
 اکثر پرونده‌ها سمت اشخاص تعیین و بررسی نمی‌گردد و برخی از معترضین فاقد سمت
 قانونی می‌باشند.
- ۵- رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان مکلف است به محض ابلاغ رأی در صورت صدور
 رأی علیه منابع طبیعی بلافاصله نسبت به ارجاع پرونده به شورای فنی ممیزی اراضی و پس
 از اظهار نظر شورا نسبت به رأی صادره اعتراض نماید تا از تضييع حقوق دولت جلوگیری
 لازم به عمل آید.
- متأسفانه در برخی از پرونده‌ها در این خصوص تعلل می‌گردد و اقدام به موقع از طرف
 دبیرخانه کمیسیون ماده واحده شهرستان انجام نمی‌گیرد.
- ۶- در برخی از دادخواست‌های تنظیمی اصول اولیه آئین دادرسی رعایت نمی‌گردد و
 دادخواست صریح، کارشناسی و منطبق با اصول و قوانین نمی‌باشد و قضات به دلیل عدم
 اثبات ادله کافی و مثبت (از لحاظ شکلی)، رأی بر عدم پیگیری پرونده و قرار رد دعوی
 صادر می‌نمایند. لذا لازم است در خصوص تنظیم دادخواست دقت و توجه لازم به عمل
 آید و براساس استدلال کارشناسی دادخواست و لوایح تنظیم گردد.
- موضوع جهت استحضار جنابعالی و دستور پیگیری مقتضی ارسال می‌گردد.

محمدامین طرفه

مشاور رئیس سازمان و مدیر دفتر مرکزی حراست

شماره: ۸۵/۱۸/۲۱۳۳۳

تاریخ: ۸۵/۰۴/۰۶

اداره کل منابع طبیعی استان خراسان رضوی موضوع: اعتراض به آراء کمیسیون ماده واحده

با سلام؛

احتراماً بازگشت به شماره ۳/۱۹۸۰ مورخ ۸۵/۱/۲۳ در خصوص طرح اعتراض در کمیسیون ماده واحده راجع به پلاکهایی که سابقه رسیدگی در کمیسیون ماده واحده داشته باشد اعلام می‌دارد: پذیرش اعتراض توسط دبیرخانه و انعکاس به قاضی عضو کمیسیون جهت اخذ تصمیم مبنی بر مختومه بودن موضوع به لحاظ سبق رسیدگی که در نظریه شماره ۷/۵۲۴۷ مورخ ۸۳/۷/۱۹ اداره حقوقی قوه قضائیه آمده در بخشنامه شماره ۱۸۲۱ مورخ ۸۱/۹/۱۲ این دفتر نیز مستقر و مغایرت چندانی بین آن دو مشاهده نمی‌گردد.

علی‌ایحال اقدام براساس نظریه مشورتی اداره حقوقی قضائیه و اتخاذ تصمیم از ناحیه قاضی محترم بلااشکال می‌باشد.

محمد تقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی استان ..... به پیوست نظریه شماره ۷/۵۲۴۷ مورخ

۸۳/۷/۱۹ اداره حقوقی قوه قضائیه جهت استحضار

شماره: ۷/۵۲۴۷

تاریخ: ۸۳/۰۷/۱۹

مدیریت کل محترم منابع طبیعی خراسان

عطف به استعلام شماره ۳/۲۲۱۵۰ مورخ ۸۳/۵/۱۱ نظریه مشورتی اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه به شرح زیر اعلام می‌شود:

با توجه به این که آراء کمیسیون موضوع ماده واحده قانون تکلیف اراضی اختلافی موضوع ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع در موارد مذکور در آن قانون قابل اعتراض در دادگاههای عمومی است و رأی دادگاه هم وفق قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی حسب مورد قابل تجدید نظر است، با ذکر مقدمه مذکور در مورد سؤال ضرورت دارد که مسئول دبیرخانه پس از اخذ مدارک لازم و تشکیل پرونده موضوع را به استحضار قاضی عضو کمیسیون رسانده تا اقدامات مقتضی را معمول و مراتب مختومه بودن رسیدگی به پرونده را در کمیسیون به اطلاع ذینفع برساند.

معاون اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه

صدرالدین کیوانی

شماره: ۸۵/۵۱/۲۳۴۲۴

تاریخ: ۸۵/۰۴/۱۲

از: دفتر فنی ممیزی اراضی

به: اداره کل منابع طبیعی استان

موضوع: عدم پذیرش اسناد عادی

با سلام؛

بدینوسیله تصویرنامه شماره ۲۳۳۲۹ مورخ ۸۴/۱۲/۲۳ وزیر محترم جهاد کشاورزی جهت اطلاع و بهره‌برداری از بند ۳ ارسال می‌گردد.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رؤسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها

شماره: ۲۳۳۲۹

تاریخ: ۸۴/۱۲/۲۳

سلام علیکم؛

مقتضی است در اجرای بند «الف» دستورالعمل اجرایی قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها و عدم پذیرش اسناد عادی، موارد ذیل رعایت گردد.

۱- از آنجایی که مشاهده می‌شود برخی از رؤسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها در راستای بررسی تقاضای مالکین راجع به تغییر کاربری اراضی زراعی و باغها تشخیص زراعی بودن یا نبودن اراضی موضوع بند «الف» دستورالعمل اجرایی تبصره (۲) ماده (۱) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها را به مدیران زیرمجموعه خود تفویض می‌نمایند، لذا تفویض این امر از سوی رؤسای سازمانهای جهاد کشاورزی به غیرامکان پذیر نمی‌باشد.

۲- از آنجایی که از شرایط اصلی طرح موضوع پذیرش یا عدم پذیرش اسناد عادی در کمیسیون تبصره (۱) ماده (۱) قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها، داشتن سند مالکیت رسمی است. لذا اسناد و قولنامه‌های عادی قابل پذیرش و طرح در کمیسیون یاد شده نمی‌باشد.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

رونوشت:

- جناب آقای جلالی معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور برای اطلاع

- جناب آقای اورنگی رئیس محترم سازمان امور اراضی کشور برای اطلاع

- جناب آقای پسیان مدیر کل محترم دفتر حقوقی برای اطلاع

اقدام کننده: سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور + سازمان امور اراضی

شماره: ۸۵/۵۱/۳۸۱۵۴

تاریخ: ۸۵/۰۶/۱۱

از: دفتر فنی ممیزی اراضی

به: اداره کل منابع طبیعی استان

موضوع: سند عادی

سلام علیکم؛

پیرو جلسه مورخ ۸۵/۶/۷ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان و بحث و بررسی پیرامون قبول و یا عدم قبول سند عادی بعنوان مدارک مثبت مالکیت و تشکیل پرونده اعتراضی برای کمیسیون ماده واحده و تبعات منفی ناشی از آن به استحضار می‌رساند رعایت بخشنامه‌های صادره از جمله بخشنامه شماره ۱۹۳۱۰/۵۱/۸۵ مورخ ۸۵/۳/۱۹ مورد تأکید است.

در این رابطه و به جهت بررسی بیشتر موضوع خواهشمند است در صورت وجود این قبیل اسناد پس از استعلام از اداره ثبت مبنی بر عدم وجود سابقه ثبتی پلاک موردنظر سوابق را به همراه سایر مدارک به شرح ذیل بصورت نامبر حداکثر تا پایان شهریورماه جهت طرح در جلسه بعدی شورا ارسال نمایید.

- سند عادی ارائه شده

- پاسخ اداره ثبت مبنی بر فاقد سابقه ثبتی داشتن عرصه مورد استعلام

- استشهاد محلی ارائه شده

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

اداره کل منابع طبیعی استان :

شماره : ۸۵/۵۱/۵۴۹۲۲

با سلام ؛

تاریخ : ۸۵/۰۸/۱۷

احتراماً، پیرو رونوشت نامه شماره ۸۵/۱/۴۴۴۷۱ مورخ ۸۵/۷/۵ ریاست محترم سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور (تصویر پیوست) نظر به اینکه این دفتر در نظر دارد جهت ارتقاء کیفی آراء صادره کمیسیون‌های ماده واحده همایش مشترکی با حضور کلیه اعضاء کمیسیون ماده واحده شهرستان‌ها در هر استان برگزار نماید، لذا خواهشمند است پیشنهادات خود را جهت بهره‌برداری به این دفتر اعلام نمائید، ضمناً اضافه می‌نماید اولین همایش در استان مرکزی در حال برگزاری می‌باشد که الگوی برنامه‌های تنظیمی جهت استحضار ایفاد می‌گردد.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

ریاست محترم سازمان جهاد کشاورزی استان

شماره : ۱/۴۴۴۷۱

سلام علیکم ؛

تاریخ : ۸۵/۷/۵

احتراماً، با توجه به نقش تعیین کننده مالکیت زمین در توسعه پایدار بخش‌های مختلف، (علی‌الخصوص در سرمایه‌گذار بخش کشاورزی و حفظ، احیاء و توسعه منابع طبیعی) اتکاء بر قوانین موجود توسط مردم و دولت امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

مستحضرید تفکیک مالکیت دولت از افراد (تفکیک انفال از مستثنیات) از مجاری اعمال ماده ۵۶ قانون حفاظت و حمایت سابق ماده ۲ حفظ ذخایر ژنتیکی و همچنین رسیدگی به اعتراضات، از طریق کمیسیون ماده واحده، مستقر در شهرستانها صورت گیرد.

وجوب اعمال صحیح و دقیق قانون تفکیک انفال و رسیدگی به اعتراضات در کمیسیونهای ماده واحده مورد تأکید همه مسئولین اجرایی و نظارتی است. اعمال صحیح و دقیق قانون، نیازمند اطلاع از قوانین و مقررات و تسلط بر روشهای اجرایی خواهد بود تا منع به احقاق حقوق دولت مردم گردد.

لذا به منظور آشنایی کامل اعضاء از مجموعه قوانین و مقررات مرتبط و کیفیت مطلوب تر آراء صادره کمیسیون ماده واحده، دوره آموزشی ویژه جهت اعضاء محترم خصوصاً مدیران محترم جهاد کشاورزی و امور اراضی شهرستانها پیش‌بینی گردیده است. انتظار دارد موضوع با جدیت به ادارات ذیربط در شهرستانها تابعه ابلاغ تا در این دوره‌ها حضور جدی و فعال داشته باشند.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت :

- جناب آقای ایمان جمشیدی - معاون حفاظت امور اراضی - جهت اطلاع و پیگیری لازم
- جناب آقای محمدحسین رزاقی - مدیر کل دفتر آموزش - جهت اطلاع و پیگیری
- جناب آقای احمد مطیعی - مدیر کل دفتر ممیزی اراضی - جهت اطلاع و پیگیری
- اداره کل منابع طبیعی استان ..... ، جهت اطلاع و پیگیری

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره : ۸۵/۵/۵۷۹۱۴

سلام علیکم ؛

تاریخ : ۸۵/۰۸/۲۲

نظر به تکالیف مستمر اجرای قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی و لزوم هماهنگی، نظم، به‌روزرسانی و داشتن بانک اطلاعات، پیگیری و تنظیم دستورالعمل و بخشنامه‌های ناشی از آخرین وضعیت هیأت‌های ماده واحده، ترتیبی اتخاذ گردد. یک نفر نیروی با تجربه زیر نظر مسئول ممیزی اراضی نسبت به پیگیری امور مربوط به کلیه موارد مرتبط با موضوع ماده واحده تعیین و معرفی شوند. بدیهی است در استانهایی که این نیرو تعیین و مشغول بکار است فقط تصویری از ابلاغیه را به دفتر ممیزی اراضی ارسال نمایند.

ایمان جمشیدی

معاون حفاظت و امور اراضی

شماره: ۸۶/۵۱/۲۷۰۳

تاریخ: ۸۶/۰۱/۲۵

اداره کل منابع طبیعی کلیه استانها

با سلام؛

به پیوست تصویر رأی شماره ۶۶۸ مورخ ۸۵/۹/۱۹ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری (پیوست ۱) ارسال می گردد. لذا به منظور روشنی اذهان و پیرو بخشنامه های قبلی این دفتر، توجه آن اداره کل را به موارد ذیل معطوف می دارد:

۱- همانطور که بارها از طریق این دفتر مورد تأکید قرار گرفته و رأی فوق الذکر نیز به آن اشاره دارد، کلیه پرونده های اعتراضی پس از طی مراحل تشکیل پرونده و اخذ اسناد و مدارک و استعلامات لازم به رؤیت اعضاء و قاضی محترم کمیسیون ماده واحده خواهد رسید و به بیان دیگر به مجرد اعتراض به اجرای مقررات و بدون ملاحظه وضعیت فعلی رقبه از حیث داخل یا خارج بودن عرصه از محدوده شهر و حریم آن، وظیفه هیأت آغاز می شود. بدیهی است رأی مذکور ناظر بر تکلیف ارسال اعتراض به صلاحیت هیأت مذکور بوده و نظارتی در خصوص رسیدگی ماهیتی در مورد عرصه های داخل محدوده قانونی شهر ندارد.

۲- نظر به رأی شماره ۷۱۲-۸۲/۱۲/۱۷-۱۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری (پیوست شماره ۲) که مسئولیت تصدی سرپرستی و اداره امور و نحوه بهره برداری از مطلق اراضی ملی شده واقع در محدوده شهر را با وزارت مسکن و شهرسازی قلمداد نموده، لذا لازم است با توجه به موارد مذکور در بندهای ۱ و ۲، دبیرخانه های کمیسیون ماده واحده ضمن ارائه آراء مذکور به اعضاء و قاضی محترم کمیسیون و به جهت جلوگیری از تداخل وظایف نسبت به تسریع در تحویل اراضی ملی داخل محدوده قانونی شهر به وزارت مذکور برابر بخشنامه های قبلی اقدام نمایند.

لازم به توضیح است که در رأی مذکور سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

اساساً هیچگونه سمت و مالکیتی نسبت به اراضی مذکور ندارد. بدیهی است قضات محترم با توجه به آراء مذکور رأی مبتنی بر قانون و وظایف دبیرخانه‌ها صادر خواهند نمود.

۳- نظر به رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوانعالی کشور به شماره ۶۹۷-۸۵/۱۱/۲۴ (پیوست شماره ۳) که با لحاظ تبصره ۲ و ۵ ماده واحده قانون و تعیین تکلیف ارسال اعتراضات به صلاحیت کمیسیون ماده واحده در آن تصریح شده است، نیز مؤید این موضوع است که نظر قاضی محترم کمیسیون ماده واحده ملاک عمل بوده، لذا استفاده از نظرات قضات محترم با توجه به جمیع جهات در بندهای مذکور منتج به صدور رأی مبتنی بر قانون خواهد شد.

علیرضا خلیلی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رأی شماره ۶۶۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در خصوص ابطال
بخشنامه‌های شماره ۵۰۱۷/۵۱ مورخ ۱۳۸۲/۶/۲۳ و ۲۹۶۶۳ مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۴ اداره
کل دفتر فنی ممیزی سازمان جنگلها و مراتع و اداره کل منابع طبیعی استان فارس

شماره: هـ/۱۷۰/۸۳

تاریخ: ۱۳۸۵/۹/۱۹

شماره دادنامه: ۶۶۸

کلاس پرونده: ۱۷۰/۸۳

مرجع رسیدگی: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

شاکی: آقای محمدحسن جلیلی

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بخشنامه‌های شماره ۵۰۱۷/۵۱ مورخ ۱۳۸۲/۶/۲۳ و ۲۹۶۶۳ مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۴ اداره کل دفتر فنی ممیزی سازمان جنگلها و مراتع و اداره کل منابع طبیعی استان فارس.

مقدمه: شاکی به شرح دادخواست تقدیمی اعلام داشته است، اداره کل دفتر فنی ممیزی اراضی سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری ضمن بخشنامه شماره ۵۰۱۷/۵۱ مورخ ۱۳۸۲/۶/۲۴ و به تبع آن اداره کل منابع طبیعی استان فارس ضمن بخشنامه شماره ۲۹۶۶۳ مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۴ به ادارات تابعه دستور داده‌اند که از رسیدگی به پرونده‌هایی که در اجرای ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی در هیأت‌های مقرر در قانون مزبور مطرح است و در محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها قرار گرفته خودداری و قرار عدم صلاحیت صادر نمایند و اگر در این خصوص نیز رأیی صادر گردیده آن آراء ملغی و گواهیهای صادره مستند به آن کان‌لم‌یکن گردد. دستورالعمل مزبور به جهات زیر خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مقامات امضاء کننده آن می‌باشد:

۱- به موجب رأی وحدت رویه شماره ۲۹ مورخ ۱۳۷۶/۴/۱۴ که مستند آن ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوط و از جمله هیأت ماده واحده در موارد مشابه لازم‌الاتباع و در حکم قانون است تنها مرجع صالح برای رسیدگی به مطلق اعتراضات به

اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع را فارغ از محل وقوع آنها اعم از داخل یا خارج از محدوده شهرها هیأت مقرر در ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع بوده بنابراین مقامات اداری سازمان جنگلها و مراتع قانوناً مجاز به لغو این رأی و عدم متابعت و یا عدم پذیرش از آن نبوده و در نتیجه دستورالعملهای مزبور به لحاظ مخالف صریح با رأی لازم‌الاتباع مزبور خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات امضاءکننده بخشنامه‌ها است. کما اینکه تا وقتی که آراء هیأت‌های مزبور از طرق قانونی نقض نشده باشد مراجع اداری حق ندارند گواهیهای مستند به آن را کان‌لم‌یکن اعلام نمایند.

۲- صدور دستور الغاء آراء صادره توسط هیأت‌های مقرر در ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی و یا اعلام الغای آن خلاف قانون است زیرا رأی هیأت صرفاً توسط دادرسی که ریاست هیأت را هم عهده‌دار است بوده بنابراین لغو آن توسط مراجع اداری مغایر با ماده ۸ قانون آیین دادرسی مدنی و خارج از حدود اختیارات مراجع اداری است.

۳- تعیین تکلیف برای قاضی هیأت مبنی بر صدور قرار عدم صلاحیت در مورد پرونده‌های مطروحه در آن هیأتها هم خلاف قانون و هم خارج از حدود اختیار امضاءکننده بخشنامه‌ها است. بنا به جهات معروض ابطال بخشنامه‌های مورد شکایت مورد تقاضا است. مدیر کل دفتر حقوقی سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۹۲۴/۱۸/۴ مورخ ۱۳۸۳/۶/۱۸ اعلام داشته‌اند:

۱- مطابق ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ مطلق اعتراضات نسبت به اجرای مقررات ملی شدن در کمیسیون مذکور در این ماده رسیدگی و آراء صادره از این کمیسیون قطعی محسوب می‌گردید. از سال ۱۳۶۰ و با تصویب قانون اراضی شهری و متعاقباً قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶ و براساس ماده ۱۰ این قانون، اراضی دولتی داخل محدوده و حوزه استحفاظی شهرها تحت اختیار و تصدی سازمان زمین شهری قرار گرفت و بر همین اساس و با توجه به تصویب آیین‌نامه اجرایی قانون زمین شهری و طبق ماده ۲۰ این آیین‌نامه قانونگذار صراحتاً اراضی منابع ملی را که

داخل محدوده قرار گیرد از تصدی سازمان جنگلها و مراتع خارج و در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرارداد. فلذا در زمانی که قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی در سال ۱۳۶۷ تصویب گردید با عنایت به خروج تصدی سازمان جنگلها و مراتع نسبت به اراضی داخل محدوده، نتیجتاً صدر ماده واحده قانون فوق‌الذکر صرفاً اعتراضات اشخاص نسبت به اراضی خارج از محدوده شهرها و حریم روستاها را مورد پذیرش کمیسیون قرار داده و با توجه به صراحت قانونی، اراضی داخل محدوده مشمول قانون تعیین تکلیف نبوده و بالتبع رسیدگی به اعتراضات این قبیل از اراضی خارج از صلاحیت کمیسیون دانسته شده است.

۲- از آنجائی که قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی در تاریخ ۱۳۶۷/۶/۲۲ به تصویب مجلس رسیده و در صدر این قانون صرفاً اراضی خارج از محدوده را مشمول اعتراض دانسته بنابراین این نتیجه منطقی استنباط می‌گردد که اولاً: اراضی منابع ملی که در تاریخ تصویب این قانون (۱۳۶۷/۶/۲۲) داخل محدوده بوده مشمول قانون موصوف نمی‌گردد و اعتراض نسبت به این اراضی قابلیت رسیدگی ماهوی ندارد و اجرای مقررات نسبت به آن یا آراء سابق کمیسیون ماده ۵۶ قطعی است. ثانیاً: اراضی که در تاریخ تصویب این قانون خارج از محدوده بوده لکن بعد از این تاریخ داخل محدوده قرار گرفته همچنان مشمول قانون بوده و اعتراضات نسبت به آن در کمیسیون ماده واحده قابلیت رسیدگی ماهوی را دارد.

۳- بخشنامه مورد شکایت نیز از مفاد بندهای یک و ۲ فوق خارج نبوده و نیست بلکه مفاد آن دقیقاً منطبق با مباحث پیشین و منطبق صدر قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی می‌باشد.

۴- بخشنامه مورد اعتراض با رأی وحدت رویه شماره ۲۹ مورخ ۱۳۷۶/۶/۱۴ نیز در تضاد و تغایر نمی‌باشد زیرا مطابق رأی وحدت رویه موصوف کلیه پرونده‌های مربوط به اعتراض به اجرای مقررات ملی شدن از دیوان عدالت اداری به کمیسیون ماده واحده ارسال می‌گردد و کمیسیون موظف به رسیدگی به مطلق اعتراضات می‌باشد.

در حال حاضر نیز کلیه اعتراضات وارده به کمیسیون مورد پذیرش قرار می‌گیرد و در دبیرخانه

کمیسیون به ثبت می‌رسد. لکن از حیث حقوقی استنباط این سازمان آن است که با توجه به صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف و با جمع این قانون با رأی وحدت رویه مورد اشاره، پس از ثبت و پذیرش اعتراض، کمیسیون ماده واحده وارد رسیدگی شکلی شده و نسبت به اراضی که در تاریخ تصویب قانون (۱۳۶۷/۶/۲۲) داخل محدوده بوده‌اند به اعتبار قطعی بودن آراء کمیسیون ماده ۵۶ و عدم تصدی سازمان جنگلها و مراتع نسبت به اراضی داخل محدوده اعتراضات رد می‌شود. بخشنامه مورد شکایت نیز بیش از این حکایتی ندارد تا آن را معارض با قانون یا رأی وحدت رویه دانست. لازم به ذکر است که اخیراً نیز رأی وحدت رویه‌ای به شماره ۷۱۳ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۷ موضوع پرونده کلاسه ۲۹۵/۸۲ از آن هیأت عمومی صادر گردیده که مفاداً موید صحت بخشنامه‌های اصداری از حیث خروج تصدی‌گری سازمان جنگلها و مراتع نسبت به اراضی داخل محدوده استحقاقی مستنداً به مواد ۱۰ و ۲۰ قانون و آیین‌نامه اجرایی زمین شهری می‌باشد که با توجه به مؤخرالصدور بودن رأی وحدت رویه اخیرالذکر نسبت به رأی وحدت رویه شماره ۲۹ مورخ ۱۳۷۶/۶/۱۴ تأییدی بر صحت بخشنامه‌های مورد شکایت خواهد بود. علاوه بر مراتب فوق از نقطه نظر حقوقی، با توجه به اینکه مطابق این قانون رأی قاضی ملاک عمل و لازم‌الاجراء می‌باشد، بنابراین پس از پذیرش مطلق اعتراضات، تصمیم‌گیرنده اصلی نسبت به اعتراضات اعم از رسیدگی شکلی و یا ماهوی قاضی کمیسیون بوده و بر این مبنا نامه‌های صادره از سوی سازمان (به جهت استقلال شخصیت حقوقی کمیسیون ماده واحده) برای قاضی کمیسیون تعیین تکلیف نمی‌نماید و نهایتاً این قاضی کمیسیون است که مطابق نظر نهایی خود تصمیم‌گیری می‌نماید. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤساء و مستشاران شعب تجدیدنظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می‌نماید:

رأی هیأت عمومی

با عنایت به مدلول دادنامه شماره ۲۹ مورخ ۱۳۷۶/۴/۱۴ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری که در مقام ایجاد وحدت رویه انشاء شده، عمومات ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷ به ویژه تبصره‌های ۲ و ۵ قانون مزبور مبین سلب صلاحیت دیوان در رسیدگی به اعتراض نسبت به آراء قطعی کمیسیون ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع کشور فارغ از محل وقوع اراضی مزبور است و قانونگذار به شرح ماده واحده مزبور رسیدگی به اعتراض اشخاص نسبت به آراء کمیسیون ماده ۵۶ را در صلاحیت هیأت مقرر در ماده واحده قانون فوق‌الاشعار و صدور حکم مقتضی را در صلاحیت اختصاصی مقام قضاء قرار داده است.

نظر به مراتب فوق‌الذکر و اینکه تشخیص صلاحیت مراجع قضایی و به قضایی در انجام وظایف محوله علی‌الاصول به عهده مراجع مزبور است و تعیین تکلیف برای مقام قضا و آراء و احکام او جز از طریق مقنن مداخله در امر استقلال قوه قضائیه و مغایر قانون است، بنابراین بخشنامه‌های شماره ۵۰۱۷/۵۱ مورخ ۱۳۸۲/۶/۲۳ سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری و شماره ۲۹۶۶۳ مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۴ اداره کل منابع طبیعی استان فارس که به تبع آن صادر شده است خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات قوه مجریه و وضع مقررات دولتی تشخیص داده می‌شود و مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد.

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

معاون قضایی دیوان عدالت اداری - مقدسی فرد

شماره دادنامه: ۷۱۶

کلاسه پرونده: ۲۹۰/۸۱

تاریخ: ۱۳۸۱/۱۲/۱۷

مرجع رسیدگی: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

شاکی: آقایان رجب ابراهیمی صدرآبادی، حسن ابراهیمی صدرآبادی، مظاهر خلیل‌زاده.
موضوع شکایت و خواسته: ابطال تبصره ۲ ماده ۵ آیین‌نامه اجرای قانون اصلاح ماده ۳۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۵۴

مقدمه: شکات طی دادخواست تقدیمی اعلاء داشته‌اند. ماده ۳۴ قانون مذکور مقرر می‌دارد. از تاریخ تصویب این قانون وزارت جهاد سازندگی موظف است ظرف مدت ۲ سال اراضی جنگلی جلگه‌ای شمال و مراتع ملی غیرمشجر کشور را تا پایان سال ۶۵ بدون اخذ مجوز قانونی تبدیل به باغ یا زراعت آبی شده و یا برای طرحهای تولید دام و آبزیان و سایر طرحهای غیرکشاورزی مورد استفاده قرار گرفتند. براساس تشخیص کمیسیون مرکب از نمایندگان جهاد سازندگی، کشاورزی سازمان جنگلها و مراتع کشور و به مسئولیت جهاد سازندگی و در قبال دریافت اجاره بها با قیمت تعیین شده واگذار و یا به فروش برساند. بدیهی است از زمینهای منابع ملی تصرف شده بعد از تاریخ فوق‌الذکر بدون قید و شرط خلع‌ید خواهد شد. بطوری که ملاحظه می‌شود قانون مذکور اراضی جنگلی جلگه‌ای شمال و کلیه مراتع ملی غیرمشجر کشور را که قبل از پایان سال ۶۵ مورد استفاده و طرح در آن اجراء شده است شامل می‌شود و هیچگونه قید و شرط و یا محدودیت و ممنوعیت دیگری در مورد آن لحاظ نگردیده است. برخلاف صراحت قانون مذکور تبصره ۲ ماده ۵ آیین‌نامه اجرای آن مقرر می‌دارد. سازمان جنگلها و مراتع کشور موظف است در اعمال قانون یاد شده و این آیین‌نامه در مورد اراضی ملی تصرف شده واقع در خارج از محدوده‌های قانونی و حریم استحفاظی شهرها و شهرکها و واقع در حریم روستاها با هماهنگی و استعلام از مراجع مربوطه اقدام نمایند. بطوری که ملاحظه می‌شود تبصره ۲ ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی قانون برخلاف صراحت قانون اراضی ملی تصرف شده واقع در محدوده‌های قانونی و حریم استحفاظی شهرها شهرکها و واقع در حریم روستاها را از دامنه شمول قانون خارج می‌نماید. حال آنکه قانون با صراحت یک چنین محدودیتی را ممنوع می‌داند. با توجه به مراتب تقاضای ابطال تبصره ۲ ماده

۵ آیین‌نامه اجرایی معاون دفتر امور حقوقی دولت در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۶۱۹۲۵ مورخ ۸۲/۱۲/۲ مبادرت به ارسال تصویر نظریه شماره ۲۰۶۴/۱۸/۴ مورخ ۸۲/۸/۲۱ مدیر کل دفتر حقوقی سازمان جنگلها مراتع و آبخیزداری کشور نموده است. در نظریه مذکور آمده است. مطابق قانون زمین شهری (مواد ۲ و ۱۰) و آیین‌نامه اجرایی آن (ماده ۲۰ و تبصره یک آن) اراضی منابع ملی که داخل محدوده یا حریم استحفاظی شهر قرار می‌گیرد از سازمان جنگلها و مراتع منتزع و تحت تصدی وزارت مسکن و شهرسازی قرار می‌گیرد و حتی سند مالکیت اینگونه اراضی نیز بنام دولت با نمایندگی وزارت مسکن و شهرسازی صادر می‌گردد و اساساً سازمان جنگلها و مراتع هیچگونه سمت و مالکیتی نسبت به اراضی داخل محدوده دارا نیست. با تصویب قانون تعیین تفکیک اراضی اختلافی در سال ۶۷ صدر ماده واحده این قانون نیز صرفاً بر اراضی خارج از محدوده تصریح داشته که علت این انحصار و خروج اراضی داخل محدوده به دلیل پیش گفته می‌باشد. بنابراین اذعان خواهد نمود که ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۴ که محدوده عمل قانون را در خارج از محدوده و حریم استحفاظی شهرها دانسته با توجه به سابقه قانونگذاری در خصوص دستگاههای متصدی امور زمین و این که اراضی داخل محدوده طبق قانون در اختیار سازمان زمین شهری قرار گرفته هیچگونه مخالفت و مبانیتی با قانون نداشته و ماده ۳۴ اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری نیز که لاحق بر قانون زمین شهری و آیین‌نامه اجرایی آن تصویب شده صرفاً ناظر بر اراضی تصرفی خارج از محدوده خواهد بود. با توجه به مراتب معنونه و جمیع مباحث گفته شده خصوصاً دقت و توجه به قانون زمین شهری و آیین‌نامه اجرایی آن بنظر می‌رسد هیچگونه مغایرت با تعارضی بین ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری از منصوص قانون وجود نداشته و تقاضای ابطال ماده ۵ آیین‌نامه محکوم بوده است. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت‌الاسلام و المسلمین مقدسی فرد معاون قضایی دیوان و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدیدنظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می‌نماید.

رأی هیأت عمومی

مقررات قانون زمین شهری مصوب ۶۶/۶/۲۲ به ویژه احکام مقرر در مادتين ۲ و ۱۰ قانون مزبور و ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی آن قانون تبصره آن مفید تفویض مسئولیت تصدی و سرپرستی و اداره امور و نحوه بهره‌برداری از مطلق اراضی ملی شده واقع در محدوده شهرها و حریم استحفاظی آنها به وزارت مسکن و شهرسازی می‌باشد. بنابراین مفاد تبصره ۲ ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۵۴/۳/۱۴ و الحاق چند تبصره به آن مصوب هیأت‌وزیران که مقرر داشته، سازمان جنگلها و مراتع کشور موظف است در اعمال قانون یاد شده و این آیین‌نامه در مورد اراضی ملی تصرف شده واقع در خارج از محدوده‌های قانونی و حریم استحفاظی شهرها و شهرکها و واقع در روستاها با هماهنگی و استعلام از مراجع مربوط اقدام نماید» با توجه به قلمرو جغرافیایی مسئولیت قانونی سازمان مذکور مغایرتی با قانون ندارد.

هیئت عمومی دیوان عدالت اداری

مقدسی فرد معاون قضایی دیوان

رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوانعالی کشور در خصوص صلاحیت هیات موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی

شماره: ۴۶۸۹/هـ

تاریخ: ۱۳۸۵/۱۲/۱۹

الف: مقدمه

جلسه هیأت عمومی دیوان عالی کشور در مورد پرونده ردیف ۱۵/۸۵ وحدت رویه، رأس ساعت ۹ بامداد روز سه‌شنبه مورخه ۱۳۸۵/۱۱/۲۴ به ریاست حضرت آیت‌الله مفید رئیس دیوان عالی کشور و با حضور آیت‌الله دری نجف‌آبادی دادستان کل کشور و شرکت اعضای شعب مختلف دیوان عالی کشور در سالن اجتماعات دادگستری تشکیل و پس از تلاوت آیاتی از کلام‌الله مجید و قرائت گزارش پرونده و طرح و بررسی نظریات مختلف اعضای شرکت‌کننده در خصوص مورد و استماع نظریه جناب آقای دادستان کل کشور که به ترتیب ذیل منعکس می‌گردد، به صدور رأی وحدت رویه قضایی شماره ۶۹۷-۱۳۸۵/۱۱/۲۴ منتهی گردید.

ب: گزارش پرونده

احتراماً به استحضار می‌رساند: براساس گزارش شماره ۷۳۱/۸۳ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۱۸ رئیس محترم شعبه پنجم دادگاه عمومی اراک از شعب بیست و یکم و سی و هشتم دیوان عالی کشور نسبت به تعیین مرجع رسیدگی‌کننده به اعتراض مربوط به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ در موارد اراضی واقع در داخل محدوده قانونی شهرها، طی پرونده‌های کلاسه ۱۶۷۸/۳ و ۱۵۸۶/۱۹ آراء مختلف صادر گردیده است که جریان امر به شرح ذیل منعکس می‌گردد:

۱- به دلالت محتویات پرونده کلاسه ۱۶۷۸/۳ شعبه بیست و یکم دیوان عالی کشور، آقای غلامرضا شهرجردی فرزند علی حسن به رأی کمیسیون ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها، در مورد ملی بودن پلاک ۱۳۶۳ فرعی از ۲ اصلی حومه بخش ۲ اراک در کمیسیون ماده

واحد اراضی اختلافی موضوع ماده مرقوم اعتراض نموده و قاضی کمیسیون در تاریخ ۱۳۷۸/۹/۳۰ طی پرونده ۴۸۳/۷۸ به لحاظ اینکه اراضی معترض عنه در محدوده قانون شهر واقع گردیده و صلاحیت کمیسیون در رسیدگی به اعتراضات صرفاً مربوط به اراضی خارج از محدوده قانونی شهر می‌باشد، از خود نفی صلاحیت نموده و پرونده را به دادگستری اراک ارسال داشت. موضوع جهت رسیدگی به اظهارنظر به شعبه هشتم دادگاه عمومی این شهرستان ارجاع و این شعبه نیز طی دادنامه ۱۱۶۴/۸۳ مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۱۵ مستنداً به مقررات ماده ۹ آیین‌نامه اصلاحی آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی مصوب ۱۳۷۳/۷/۱۶ و رأی وحدت رویه قضایی شماره ۶۰۱-۱۳۷۴/۷/۲۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور و اینکه مراجع قضایی صرفاً به اعتراض نسبت به رأی قاضی کمیسیون، صلاحیت رسیدگی دارند و عدم صلاحیت صادره از ناحیه قاضی ماده واحد در این خصوص، یک مرحله حق اعتراض به تشخیص منابع طبیعی را از معترض سلب می‌نماید، خود را صالح به رسیدگی ندانسته و با اعتقاد به شایستگی کمیسیون ماده واحد قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی، پرونده را برای تعیین مرجع صالح در اجرای ماده ۲۸ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب به دیوان عالی کشور ارسال نموده است.

پرونده جهت رسیدگی و اظهارنظر قانونی به شعبه بیست و یکم دیوان عالی کشور ارجاع گردیده که طی دادنامه ۹۹۲-۱۳۸۳/۱۱/۲۴ به ترتیب ذیل اتخاذ تصمیم نموده‌اند: «... خواسته خواهان اعتراض به رأی کمیسیون ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها می‌باشد که به صراحت بیان مقنن در ماده واحد قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع، هیأت موضوع ماده مزبور تنها به اعتراض زارعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانون شهرها و حریم روستاها، سازمانها و مؤسسات دولتی رسیدگی می‌نماید و صلاحیت عام دادگستری مطابق آراء وحدت رویه ۴۰-۱۳۶۰/۱۱/۱۹، ۵۱۶-۱۳۶۷/۱۰/۲۰ و ۵۶۸-۱۳۷۰/۹/۱۹ اقتضاء دارد که به دعوی مطروح در مورد اعتراض به رأی کمیسیون مزبور در دادگستری رسیدگی شود و اصل بر عدم صلاحیت سایر مراجع می‌باشد و بیان مقنن در این مورد صریح بوده و جایی برای اجتهاد و استنباط درمقابل نص

مزبور نیست و استدلال ذکر محدوده مزبور قید غالب بوده یا استناد به اصل استصحاب یا تمسک به سلب حقوق مکتسبه و اینکه اثبات شیئی نفی ماعدی نیست، در مانحن فیه فاقد توجیه حقوقی و قانونی است، بلکه به حکم رأی وحدت رویه شماره ۶۵۵-۹/۲۷-۱۳۸۰ دادگستری مرجع رسمی تظلمات و رسیدگی به شکایات است و صلاحیت مراجع غیردادگستری، صلاحیت عام مراجع دادگستری را منتفی نمی‌نماید، کما اینکه استناد به رأی وحدت رویه شماره ۶۰۱-۷/۲۵-۱۳۷۴ که موضوع آن تنها در مورد عنوان شکایت از رأی قاضی موضوع ماده واحده می‌باشد نه چیز دیگر که براساس آن شکایت از رأی مزبور تجدیدنظرخواهی محسوب نمی‌شود، نیز کافی در مقام نمی‌باشد، کما اینکه تمسک به آیین‌نامه‌های اجرایی کافی برای سلب صلاحیت دادگستری نیست، لذا در اجرای ماده ۲۸ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی، دادنامه ۱۱۶۴-۱۵/۱۰/۱۳۸۳ مخدوش تشخیص و نقض می‌گردد. پرونده جهت رسیدگی به شعبه هشتم محاکم عمومی اراک اعاده می‌گردد.

۲- طبق محتویات پرونده ۱۵۸۶/۱۹ شعبه سی و هشتم دیوان عالی کشور، آقای قاضی هیأت مربوط به قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع در شهرستان اراک در مقام رسیدگی به اعتراض آقای رمضانعلی کرمی نسبت به ملی اعلام شدن دو دانگ از مساحت ششصد مترمربع از اراضی پلاک ۳۹۶۷ قطعه ۷۶۴ بخش یک اراک به شرح رأی مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۲ به اعتبار این که رسیدگی هیأت موضوع قانون فوق‌الذکر راجع است به اراضی و باغات و تأسیسات خارج از محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها، در صورتی که قطعه زمین موضوع اعتراض آقای رمضانعلی کرمی مطابق نقشه ارائه شده از طرف کارشناس نقشه‌بردار در همسایگی نیروی انتظامی اراک و داخل در محدوده قانون شهر اراک می‌باشد و بررسی اعتراض نسبت به اراضی داخل شهرها و روستاها در حیطه صلاحیت این هیأت نمی‌باشد، قرار عدم صلاحیت به شایستگی محاکم عمومی دادگستری شهرستان اراک صادر نموده و پرونده را به دادگستری شهرستان اراک فرستاده که در تاریخ ۱۳۸۳/۵/۳۱ به شعبه هشتم دادگاه عمومی شهرستان مزبور ارجاع و پرونده به کلاس ۵۹۴/۸۳-۸ ثبت شده و دادگاه مزبور در تاریخ

۱۳۸۳/۶/۱۱ در وقت فوق‌العاده ختم رسیدگی اعلام و به شرح رأی مورخ ۱۳۸۳/۶/۱۱ خلاصتاً به شایستگی هیأت ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها، قرار عدم صلاحیت صادر و در اجرای ماده ۲۸ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی پرونده را به دیوان عالی کشور ارسال و به شعبه سوم دیوان عالی کشور که متعاقباً به شعبه سی و هشتم تبدیل شده است ارجاع و به شرح زیر به صدور دادنامه ۵۱۳-۱۳۸۳/۸/۲۶ منتهی گردیده است:

«مطابق ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع، زارعین صاحب اراضی نسقی و مالکین و صاحبان باغات و تأسیسات در خارج از محدوده قانون شهرها و حریم روستاها که به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶ و اصلاحیه‌های بعدی آن اعتراض داشته باشند، می‌توانند به هیأت مذکور در ماده واحده اشعاری مراجعه نمایند و این مطلب که بعداً زمین و با باغ در محدوده شهر قرار گیرد، با لحاظ اطلاق تبصره ۲ ذیل ماده واحده و رأی شماره ۳/۷۶-هـ-۱۳۷۶/۱۰/۱۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری موجب زوال صلاحیت هیأت مذکور نیست، بنابراین با توجه به ماده ۱۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی و اینکه رسیدگی به اعتراض نسبت به مطلق رأی کمیسیون موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور از حیطه صلاحیت عام دادگاههای عمومی خروج موضوعی داشته است، بنابراین در اجرای ماده ۲۸ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی، با تشخیص صلاحیت هیأت موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی... مصوب شهریورماه ۱۳۶۷ مستقر در شهرستان اراک، حل اختلاف می‌نماید...».

بنا به مراتب فوق نظر به اینکه در استنباط از ماده واحده مرقوم از شعبه بیست و یکم و سی و هشتم دیوان عالی کشور، در تعیین مرجع صلاحیت‌دار رسیدگی کننده به اعتراض اشخاص نسبت به رأی کمیسیون ماده ۵۶ قانون فوق‌الاشعار، در مواردی که اراضی مورد اعتراض در محدوده شهرها قرار گرفته باشد، آراء مختلف صادر گردیده است، لذا مستنداً به ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی

دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری، تقاضای طرح موضوع را برای صدور رأی وحدت رویه قضایی دارد.

معاون قضایی دیوان عالی کشور - حسینعلی نیری

ج: نظریه دادستان کل کشور

احتراماً؛ در خصوص پرونده وحدت رویه ردیف ۱۵/۸۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور موضوع اختلاف نظر بین شعب محترم ۲۱ و ۳۸ دیوان عالی کشور نسبت به تعیین مرجع رسیدگی کننده به اعتراض مربوط به اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور در مورد اراضی واقع در محدوده قانون شهرها با توجه به گزارش تنظیمی به شرح آتی اظهار نظر می‌گردد.

با توجه به مقررات ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور مصوب ۱۳۷۱، تشخیص منابع ملی و مستثنیات آن با مراجع مقرر در مواد مرقوم (وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌بانی و منابع طبیعی) است، معترضین به تصمیمات مراجع مذکور به تجویز تبصره ۱ ماده ۲ اخیرالذکر به هیأت مذکور در قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷ مراجعه نمایند و به موجب تبصره ۵ قانون اخیر ضمن القاء کلیه قوانین و مقررات مغایر، تنها مرجع رسیدگی به شکایات مربوط به اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع و... هیأت موضوع این قانون (قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶...) می‌باشد.

چون از جمله شکایات و جهات اعتراض اشخاص ادعای خروج مرجع تشخیص منابع طبیعی و مستثنیات آن از حدود صلاحیت قانونی، محلی و عدم رعایت مقررات مربوط به آنها می‌باشد، با توجه به تصریح و اطلاق تبصره ۵ مذکور، مرجع رسیدگی به شکایات و اعتراضات در این موارد هم هیأت مقرر در ماده واحده قانون یاد شده خواهد بود و لاغیر، به علاوه در این صورت نه تنها حقی از مردم ضایع نمی‌شود که یک مرحله در مسیر رسیدگی نیز منظور شده و پس از رسیدگی هیأت مذکور می‌توان به مراجع قضایی مراجعه نمود و با عنایت به اینکه شرایط کشور در جهت توسعه شهرها و شهرکها و احداث شهرهای جدید و توسعه شهرنشینی می‌باشد، نوعاً زمینهای

مربوط به منابع طبیعی، جنگلها و مراتع و یا کاربری‌های دیگر و در داخل محدوده شهرها قرار می‌گیرد و در صورت اختلاف شاکی می‌تواند به هیأت مزبور مراجعه و نهایتاً صلاحیت مراجع عام دادگستری نیز به قوت خود باقی است و نه تنها حقی ضایع نشده که اوفق به قواعد و اصول و احتیاط نیز آن است که این امکان را از شاکیان سلب ننماییم و قانون متأخر نیز در راستای قانون متقدم تصویب شده جز موارد خلاف شرع که براساس نظر شورای محترم نگهبان اصلاح و نتیجه همین امکان مراجعه به مراجع قضایی می‌باشد. بنابراین چون رأی شعبه ۳۸ دیوان عالی کشور متضمن مراتب مذکور به نظر می‌رسد. منطبق با موازین تشخیص و مورد تأیید می‌باشد.

د: رأی شماره ۶۹۷-۱۳۸۵/۱۱/۲۴ وحدت رویه هیأت عمومی

«قطع نظر از اینکه به موجب رأی شماره ۳/۷۶-هـ-۱۳۷۶/۱۰/۱۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مرجع صالح به اعتراضات موضوع قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی اجرای قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع- فارغ از محل وقوع اراضی مربوطه- هیأت موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلاف موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع شناخته شده و به موجب قسمت اخیر ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری رأی اکثریت هیأت عمومی دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوطه منجمله هیأت موضوع ماده واحده فوق‌الذکر در موارد مشابه لازم‌الاتباع است، اساساً با لحاظ تبصره ۲ و اطلاق و عموم تبصره ۵ ماده واحده فوق‌الذکر از تاریخ تصویب آن ماده واحده کلیه قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های مغایر با این قانون لغو و تنها مرجع رسیدگی به شکایات مربوط به اجرای ماده ۵۶ قانون جنگلها و مراتع و اصلاحیه‌های آن هیأت موضوع این قانون خواهد بود، بنا به مراتب رأی شماره ۵۱۳-۱۳۸۳/۸/۲۶ شعبه ۳۸ دیوان عالی کشور که با این نظر مطابقت دارد از نظر اکثریت قاطع اعضاء هیأت عمومی دیوان عالی کشور صحیح تشخیص و مورد تأیید است.

این رأی بر طبق ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاهها در موارد مشابه لازم‌الاتباع است.»

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/۱/۲۹۴۵۹

دستورالعمل نحوه پذیرش اسناد عادی

تاریخ: ۸۶/۵/۶

در دبیرخانه‌های کمیسیون ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی

نظر به مواد ۱۲۸۴ الی ۱۲۸۹ قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷، همچنین ماده ۴۸ قانون ثبت مصوب ۱۳۱۰، پیرو بند ۶ بخشنامه شماره ۱۰۲۲۰/۱۸ مورخ ۸۰/۸/۳۰ و با توجه به رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره هـ/۸۷۶/۷۵ مورخ ۷۵/۷/۲۸ اشعار می‌دارد:

پس از اعلام موارد از سوی ادارات کل منابع طبیعی استانها در خصوص وضعیت اسناد ارائه شده توسط معترضین به اجرای مقررات قانون ملی شدن در کمیسیون‌های ماده واحده و بحث و تبادل نظر در شورای فنی ممیزی اراضی سازمان به شماره ۱۶ مورخ ۸۵/۶/۷ و با استفاده از نظرات کارشناسی مسئولین ممیزی اراضی سراسر کشور در گردهمایی‌های مشهد مقدس (۸۵/۹/۷) و اهواز (۸۵/۱۰/۲۶) دستورالعمل مذکور ضمن پایبندی به مسائل قانونی و حقوقی و همچنین تکریم ارباب رجوع و کاهش فشارهای ناشی از عدم پذیرش اسناد عادی در دبیرخانه‌های کمیسیون، دستورالعمل نحوه پذیرش اسناد عادی به شرح ذیل جهت اطلاع و بهره‌برداری ابلاغ می‌گردد.

پس از استعلام دبیرخانه‌های کمیسیون از ادارات ثبت اسناد و املاک و اداره امور اراضی شهرستان مبنی بر وجود سابقه ثبتی و اصلاحات ارضی در پلاک مذکور و همچنین اعلام مالک یا مالکین ذینفع در پرونده و اظهار نظر در خصوص معترض یا معترضین و اعلام میزان قدرالسهم در عرصه مذکور، اقدامات واحدهای اجرایی شامل مراحل ذیل می‌باشد:

۱- پلاک مورد نظر دارای سابقه ثبتی یا اصطلاحات ارضی بوده و معترضین دارای سابقه ثبتی یا اصلاحات ارضی برابر مدارک و مستندات ارائه شده می‌باشند که می‌بایست نسبت به پذیرش اعتراض با توجه به قدرالسهم اعلام شده توسط دبیرخانه‌ها اقدام شود.

۱-۱- معترضین احدی از وراث ذینفع در پرونده ثبتی و اصلاحات ارضی می‌باشند که گواهی حصروراثت و اخذ وکالتنامه از دیگر وراث به میزان قدرالسهم نسبت به پذیرش اعتراض اقدام می‌گردد.

۲- پلاک مورد نظر دارای سابقه ثبتی یا اصلاحات ارضی بوده ولی معترضین فاقد سابقه ثبتی هستند با توجه به مفاد مواد ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت اسناد و املاک کشور حسب مورد به شرح ذیل اقدام می‌شود.

۲-۱- معترضین دارای مبیعه‌نامه از اشخاص ذینفع در پرونده ثبتی یا اصلاحات ارضی می‌باشند که می‌بایست معترضین با تنظیم دادخواست تنفیذ مبیعه‌نامه از دادگاه محل وقوع ملک و اخذ رأی قاضی مبنی بر تنفیذ قولنامه اقدام نموده و پس از آن پذیرش اعتراض در دبیرخانه کمیسیون با توجه به قدرالسهم انجام می‌گیرد.

۲-۲- معترضین هیچگونه اسناد مثبت مالکیت نداشته و صرفاً دارای استشهادیه محلی می‌باشند که با توجه به ماده ۴۸ قانون ثبت و ماده ۱۲۸۵ قانون مدنی امکان پذیرش اعتراض در دبیرخانه‌های کمیسیون ماده واحده نمی‌باشد.

۳- پلاک مورد نظر فاقد سابقه ثبتی و اصلاحات ارضی است که در این خصوص با توجه به عدم ارسال نمونه موارد مذکور در پاسخ به استعلام شماره ۸۵/۵۱/۳۸۱۵۴ مورخ ۸۵/۶/۱۱ دفتر فنی ممیزی اراضی لازم است در صورت وجود این قبیل موارد ضمن ارسال تصویر نمونه پاسخ هستند. استعلام ادارات ثبت اسناد و املاک و اداره امور اراضی شهرستان مراتب به دفتر فنی ممیزی اراضی ارسال تا با اخذ نظر از شورای فنی ممیزی سازمان اقدام مقتضی انجام پذیرد.

تبصره یک: در دفاع از تضييع حقوق دولت رأی وحدت رویه قضایی به شماره ۶۸۱ مورخ ۸۴/۷/۲۶ دیوانعالی کشور در کمیسیون‌های ماده واحده مبنی بر احتساب برگ‌های تشخیص اجرای مقررات بعنوان سند رسمی مورد تأکید قرار گیرد.

تبصره دو: با توجه به این دستورالعمل بخشنامه‌های ارسالی از ناحیه سایر دفاتر و معاونت‌های سازمان و همچنین بخشنامه‌های مغایر کان لم یکن اعلام می‌گردد.

فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

شورای فنی ممیزی اراضی « صورتجلسه »

۱- مشخصات جلسه :

شماره جلسه : ۱۶
تاریخ جلسه : ۸۵/۶/۷
زمان جلسه : ۱۴ لغایت ۱۷/۳۰
مکان جلسه : دفتر فنی ممیزی اراضی

۲- اعضاء :

الف- حاضرین : آقایان مهندس : جمشیدی، عموزاده، ابراهیمی، خلیل پور
ب- غائبین : —
ج- میهمانان جلسه : آقایان مهندس فردوسی زاده، غلامی، خیری

۳- دستور کار جلسه :

ردیف	عنوان	ارائه دهنده	ملاحظات
۱	بازنگری بحث اسناد عادی معترضین اراضی اختلافی	دفتر فنی ممیزی اراضی	
۲	بحث و تبادل نظر پیرامون دستورالعملهای تبدیل کروکی به نقشه	دفتر فنی ممیزی اراضی	

۴- جمع بندی و مصوبات :

پس از ارائه دستور جلسه توسط دبیر شورا و تشریح سوابق موجود و مجموعه اقدامات انجام شده توسط دفاتر ستادی، اعم از بخشنامه ها و دستورالعملهای ابلاغی و نیز مجموعه نقطه نظرات ابرازی در گردهماییها و کارگاههای آموزشی ممیزی اراضی اعضا شورا به بحث و تبادل نظر پرداخته و ضمن طرح موضوع به تفصیل موارد کارشناسی شده به شرح ذیل به تصویب رسید:

۱- مقرر گردید بند الف شرایط بخشنامه شماره ۸۰۷۵ مورخ ۸۰/۶/۱۲ ریاست محترم سازمان به شرح ذیل اصلاح گردد:

در مواردی که پس از تبدیل کروکی به نقشه در پرونده های سنواتی، تطبیق حدود ذکر شده در

برگ تشخیص و کروکی با حدودات اربعه مستثنیات و منابع ملی در طبیعت انجام می‌گردد از حیث عوارض طبیعی و غیرطبیعی به نحوی گویا تطابق روشن و مستدل وجود داشته باشد و در نتیجه این تبدیل ارقام حاصله با ارقام اوراق تشخیص مغایرت داشته باشد هر گونه افزایش یا کاهش مستثنیات و منابع ملی پس از طرح موضوع در کمیته فنی ممیزی اراضی و تأیید صحت اقدامات انجام شده قابلیت اجرا خواهد داشت.

۲- مقرر گردید در خصوص بند ب بخشنامه فوق‌الذکر نمایندگان معرفی شده ذیل از دفاتر ذیربط حداکثر ظرف مدت یک هفته جمع‌بندی لازم را به شورا ارائه نمایند. دفتر فنی ممیزی اراضی: مهندس غلامی دفتر فنی مهندسی: مهندس خیری دفتر حقوقی: جناب آقای احمدی)

۳- در خصوص ارائه اسناد عادی توسط معترضین اراضی اختلافی مقرر گردیده در مورد آن دسته از معترضینی که پلاک عرصه مورد اعتراض آنان دارای سوابق ثبتی و اصلاحات ارضی می‌باشد مطابق صدر ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی پس از تنفیذ توسط محاکم قضایی قابل پذیرش خواهد بود ولی چنانچه پلاک عرصه مورد نظر فاقد هر گونه سوابق ثبتی و اصلاحات ارضی می‌باشد در اسرع وقت، نمونه این اسناد منضم به گواهیهای لازم مبنی بر عدم وجود سابقه، صادره توسط ادارات ثبت و نیز مدیریتهای امور اراضی به دبیرخانه شورا (دفتر فنی ممیزی اراضی) ارسال تا پس از بررسی مورد تصمیم‌گیری واقع گردد.

۴- با توجه به اهمیت آگاهی اعضای هیاتهای ماده واحده شهرستانها در ابراز نظریات کارشناسی و حقوقی و از طرفی وجود برخی ابهامات و اشکالات در نظریات اعضای محترم آن هیاتها، مقرر گردید جهت توجیه آنان و در نظر گرفتن حساسیتهای قانونی و کارشناسی، طی جلساتی در نیمه دوم سالجاری و محل سازمان با حضور اعضای و نیز نمایندگان دفاتر ستادی ذیربط، موضوع مورد بررسی دقیق تر قرار گیرد نحوه دعوت اعضای و شهرستان مورد نظر طبق برنامه‌ریزی دفتر ممیزی اراضی متعاقباً مشخص و مورد اقدام خواهد گرفت.

۵- امضاء حاضرین :

ایمان جمشیدی - معاون حفاظت و امور اراضی

محمد تقی عموزاده - مدیر کل دفتر حقوقی
 سید علی خلیل پور - مدیر کل دفتر فنی مهندسی
 احمد مطیعی - مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی
 محمدرضا ابراهیمی - مدیر کل دفتر واگذاری اراضی
 ناصر اسفندی - مسئول دبیرخانه شورای فنی ممیزی اراضی

قانون مدنی - مصوب ۱۳۰۲

ماده ۱۲۸۴- سند عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد.
 ماده ۱۲۸۵- شهادتنامه سند محسوب نمی شود و فقط اعتبار شهادت را خواهد داشت.
 ماده ۱۲۸۶- سند بر دو قسم می باشد رسمی و عادی.
 ماده ۱۲۸۷- اسنادی که در اداره ثبت و اسناد املاک و یا دفاتر اسناد رسمی در حدود صلاحیت آنها و بر طبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی است.
 ماده ۱۲۸۸- مفاد سند رسمی در صورتی معتبر است که مخالف قوانین نباشد.
 ماده ۱۲۸۹- غیر از اسناد مذکور در ماده ۱۲۸۷ سایر اسناد عادی است.

قانون ثبت و اسناد و املاک مصوب اسفند ماه ۱۳۱۰

ماده ۴۶- ثبت اسناد اختیاری است مگر در موارد ذیل:
 ۱- کلیه عقود و معاملات راجع به عین یا منافع املاکی که قبلاً در دفتر املاک ثبت شده است.
 ۲- کلیه معاملات راجع به حقوقی که قبلاً در دفتر املاک ثبت شده است.
 ماده ۴۷- در نقاطی که اداره ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی موجود بوده و وزارت عدلیه مقتضی بداند ثبت اسناد ذیل اجباری است:
 ۱- کلیه عقود و معاملات راجعه به عین یا منافع و اموال غیر منقوله که در دفتر املاک ثبت نشده
 ۲- صلحنامه و هبه نامه و شرکت نامه.
 ماده ۴۸- سندی که مطابق مواد فوق باید به ثبت برسد و به ثبت نرسیده در هیچیک از ادارات و محاکم پذیرفته نخواهد شد.

رأی در مورد عدم پذیرش اسناد عادی قبل از تنفیذ در دادگاه شماره هـ/۸۷۶/۷۵
 تاریخ ۲۸/۷/۷۵ شماره دادنامه ۱۶۶ کلاسه پرونده ۸۶/۷۵
 مرجع رسیدگی - هیأت عمومی دیوان عدالت اداری
 شاکی - سازمان مسکن و شهرسازی کرمان
 موضوع شکایت و خواسته - اعلام تعارض آراء صادره از شعب ۷ و ۹ و ۱۱ و هیأت
 تجدیدنظر دیوان عدالت اداری
 مقدمه :

الف- شعبه هفتم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۸۶۲/۷۲ موضوع شکایت آقای ابراهیم بلوچی ده یعقوبی به طرفیت اداره زمین شهری شهرستان زرنند کرمان به خواسته ابطال مقدار ۲۲۵۰ مترمربع از سند شماره..... اداره زمین شهری شهرستان زرنند به شرح دادنامه شماره ۸۲-۷۳/۲/۱ چنین رأی صادر نموده است: نظر به اینکه طبق رأی شماره ۱۵۰-۶۸/۶/۵ صادره از دادگاه حقوقی یک کرمان نظریه کمیسیون ماده ۱۲ قانون اراضی شهری مبنی بر موات بودن اراضی موضوع مبیعه‌نامه عادی مورخ ۱۵/۲/۵۷ فسخ شده و رأی دادگاه مورد تایید دیوان عالی کشور نیز قرار گرفته و سپس در مقام تجدیدنظرخواهی نیز رأی دادگاه تأیید گردیده و مالکیت شاکی با سند عادی ضمناً تأیید گردیده است و... لذا حکم به ورود شکایت شاکی صادر می‌گردد.

ب- شعبه سیزدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۳۳۴/۶۷ موضوع شکایت آقای علی‌اکبر معین‌الدینی به طرفیت زمین شهری کرمان به خواسته اعتراض به اقدامات و تملک مقدار ۲۶۴۰ متر اراضی و کیل آباد سفلی ماهان به شرح دادنامه شماره ۱۵۰-۷۲/۳/۲۶ چنین رأی صادره نموده است: نظر به اینکه برابر مندرجات دادخواست و مدارک و مستندات تقدیمی و اصول اسناد بیع و مفاد و مدلول رأی شماره ۷۸-۶۷/۵/۱۷ شعبه اول دادگاه حقوقی یک کرمان و سایر محتویات پرونده مالکیت شاکی نسبت به مقدار ۶۴۰ متر اراضی مزروعی و بایر موضوع دادنامه مرقوم محرز و مسلم است... حکم بر ابطال کلیه اقدامات مشتکی عنه صادر می‌گردد. این رأی در هیأت تجدیدنظر به شرح پرونده کلاسه ۱۰۳۱/۷۲ فسخ و حکم به رد شکایت صادر شده است.

ج- شعبه نهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۷۷/۷۳ موضوع شکایت آقای حسین ایران منش به طرفیت اداره کل زمین شهری کرمان به خواسته اعتراض به تملک به شرح دادنامه شماره ۲۳۹-۷۵/۳/۱۳ چنین رأی صادر نموده است: با توجه به مواد ۲۲ و ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت اسناد و املاک کشور سند عادی ارائه شده از طرف شاکی در زمینه خرید یک قطعه زمین ثبت شده در دفاتر املاک در دعوی قابل ترتیب اثر نیست لذا شکایت رد می شود.

د- شعبه یازدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۳۷۶/۷۳ موضوع شکایت آقای امیرانواری به طرفیت سازمان زمین شهری و سپاه پاسداران کرمان به شرح دادنامه شماره ۹۳۱-۷۳/۱۰/۲۹-۷۳ چنین رأی صادر نموده است: با توجه به اینکه مستند مالکیت شاکی سند عادی خریداری مورخ ۵۶/۱۰/۱ بوده که با تأیید مراجع قضایی مربوطه نرسیده است و با وصف مذکور و توجهاً به مواد ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت اینگونه اسناد قابل پذیرش در محاکم نمی باشند لذا به لحاظ عدم احراز سمت شاکی حکم به رد شکایت صادر می گردد. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجه الاسلام و المسلمین اسماعیل فردوسی پور و با حضور رؤسای شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می نماید: نظر به اینکه پذیرش اسناد عادی مبنی بر نقل و انتقال اراضی و املاک ثبت شده بدون تنفیذ و تأیید آنها توسط مراجع قانونی صلاحیتدار به شرح ماده ۴۸ قانون ثبت جواز قانونی ندارد، بنابراین دادنامه شماره ۲۳۹-۷۵/۳/۱۳ شعبه نهم و دادنامه ۹۳۱-۷۳/۱۰/۲۹ شعبه یازدهم که متضمن این معنی می باشد موافق قانون تشخیص می گردد. این رأی مطابق ذیل ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوطه در موارد مشابه لازم الاتباع است.

رئیس هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

اسماعیل فردوسی پور

مدیر عامل محترم روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

شماره: ۵۱۴۶/هـ

با سلام؛ تاریخ: ۱۳۸۴/۸/۲۱

احتراماً، رأی وحدت رویه قضایی شماره ۶۸۱ مورخ ۱۳۸۴/۷/۲۶ ردیف ۱۳/۸۰ بشرح ذیل:

به موجب ماده یکم تصویب‌نامه قانون ملی شدن جنگلهای کشور مصوب ۱۳۴۱، عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع، بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزء اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است و لولاینکه قبل از این تاریخ افراد آن را متصرف شده و سند مالکیت گرفته باشند و مطابق ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور مصوب ۱۳۷۱/۷/۲۸ تشخیص منابع ملی و مستثنیات ماده ۲ قانون ملی شدن جنگلها و مراتع با رعایت تعاریف مذکور در قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع با وزارت جهاد سازندگی است و به صرف تشخیص وزارت مذکور و قطعیت آن، در مالکیت دولت قرار می‌گیرد و در خصوص مورد، عدم صدور سند مالکیت بنام دولت جمهوری اسلامی ایران، نافی مالکیت دولت نسبت به منابع ملی شده که به ترتیب مقرر در ماده مرقوم احراز شده و قطعیت یافته باشد نخواهد بود. بنا به مراتب رأی شعبه ششم دادگاه تجدیدنظر استان خراسان که با این نظر انطباق دارد به نظر اکثریت اعضا هیأت عمومی دیوان عالی کشور صحیح و قانونی تشخیص می‌شود. این رأی به استناد ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری برای شعب دیوانعالی کشور و دادگاهها لازم‌الاتباع است.

کارشناس مسئول قضایی اداره وحدت رویه دیوان عالی کشور

جلالی نسب

اداره کل منابع طبیعی کلیه استانها

شماره: ۸۶/۵۱/۴۱۹۱۰

با سلام؛ تاریخ: ۸۶/۰۷/۰۳

احتراماً، نظر به اقدامات انجام شده درخصوص حدود صلاحیت موضوع بند ۲ ماده ۱۳ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵، موضوع مرجع رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء کمیسیون‌های ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها، مراتع و اصلاحات بعدی آن به

پیوست جوابیه مدیر کل محترم دفتر هماهنگی و نظارت بر امور حقوقی معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری به شماره ۱۵۱۲/۵۲۸۲۴ مورخ ۸۶/۵/۳۰ جهت اطلاع و بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

بدیهی است با توجه به صلاحیت دیوان عدالت اداری، معترضین به آراء کمیسیون‌های ماده واحده به محاکم دیوان عدالت اداری هدایت و موضوع رسیدگی به اعتراض دستگاههای دولتی خصوصاً ادارات منابع طبیعی کمافی‌السابق از طریق محاکم عمومی پیگیری گردد.

دفتر فنی ممیزی اراضی

جناب آقای شریفی

شماره: ۱۵۱۲/۵۲۸۲۴

معاون محترم وزیر جهاد کشاورزی و رئیس سازمان جنگلها، مراتع

تاریخ: ۸۶/۰۵/۳۰

و آبخیزداری کشور

سلام علیکم؛

عطف به نامه شماره ۸۶/۱/۲۱۲۶۲ مورخ ۱۳۸۶/۴/۳ درخصوص استعلام از صلاحیت دیوان عدالت اداری در رسیدگی به آراء کمیسیون ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع اعلام می‌دارد:

هرچند وفق بند «۲» ماده (۱۳) قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵، مرجع رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیمات قطعی کمیسیون ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها، صرفاً مراجع دیوان عدالت اداری است که به آراء صادره منحصراً از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها رسیدگی می‌کنند (رسیدگی شکلی) و در نتیجه، دادگاههای عمومی از این حیث فاقد صلاحیت رسیدگی به پرونده‌های مطروحه می‌باشند، ولی از آنجا که به موجب آراء متعدد وحدت رویه دیوان عدالت اداری، دعاوی دستگاههای دولتی علیه یکدیگر قابل رسیدگی در دیوان نمی‌باشد لذا اعتراض دستگاههای دولتی نسبت به رأی کمیسیون مزبور قابل رسیدگی در دیوان عدالت نخواهد بود و از اینرو، دستگاههای معترض می‌توانند با لحاظ صلاحیت

عام مراجع دادگستری، و با استناد به ملاک رأی وحدت رویه شماره ۶۰۲ مورخ ۱۳۷۴/۱۰/۲۶ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، اعتراض خود را در محاکم عمومی دادگستری طرح نمایند.
محمدرضا شفقانی
مدیر کل

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/۵۱/۷۱۲۹۲

تاریخ: ۸۶/۱۱/۰۷

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویرنامه شماره ۰۲۰/۳۵۷۴۱ مورخ ۸۶/۱۰/۴ وزیر محترم جهاد کشاورزی درخصوص انجام صحیح وظایف قانونی اعضای کمیسیون‌های ماده واحده و برخورد قانونی با متخلفین جهت اطلاع و بهره‌برداری ارسال می‌گردد.
دستور فرمائید به جهت حساسیت موضوع و جلوگیری از تشکیل پرونده‌های فاقد مدارک و مستندات و پیشگیری از صدور آراء مغایر با قانون در اثر ارائه نظرات کارشناسی غیرمستدل و خارج از وظایف اعضای محترم، ضمن اطلاع‌رسانی به دبیرخانه‌ها و اعضای محترم کمیسیون‌های مذکور، موضوع نظارت بر تشکیل پرونده‌های معترضین و آراء صادره با حساسیت و جدیت پیگیری گردد.

مراد حسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

جناب آقای فتوحی

شماره: ۰۲۰/۳۵۷۴۱

تاریخ: ۸۶/۱۰/۴

رئیس محترم سازمان جهاد کشاورزی استان لرستان

سلام علیکم؛

برابر گزارش بازرسین سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، در جریان بازرسی نحوه عملکرد هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی شهرستان پلدختر، مشخص گردید که اعضای هیأت

مذکور، ضمن سهل‌انگاری توجه و دقت کافی را در انجام وظایف محوله نداشته و قاضی آن هیأت نیز بواسطه عدم دریافت اطلاعات کامل و صحیح، آراء متعددی را مبنی بر تبدیل اراضی ملی به مستثنیات صادر نموده است. این در حالی است که اراضی مورد بحث بواسطه عبور آزاد راه خرم‌آباد به اندیمشک و همچنین عبور خطوط لوله، ارزش افزوده زیادی داشته و همین امر موجب ایجاد انگیزه مضاعف برای دستیازی به آن اراضی گردیده است.

لذا مقتضی است ضمن بهره‌برداری از گزارش‌های هیأت اعزامی و با هماهنگی اداره کل منابع طبیعی استان و با جدیت با متخلفین برخورد قانونی نموده و اعضاء سایر هیأت‌ها نیز نسبت به انجام صحیح وظایف متذکر گردند.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

رونوشت :

- ریاست کل محترم دادگستری استان لرستان برای استحضار و دستور اقدام مقتضی
- جناب آقای شریفی معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور
بازگشت به نامه شماره ۸۶/۱/۶۳۲۴۱ مورخ ۸۶/۹/۲۹ برای اطلاع

شماره : ۸۷/۱/۳۳۵۵۰

جناب آقای رمضان پور

تاریخ : ۸۷/۰۵/۲۱

معاون محترم نظارت و بازرسی امور تولیدی و کشاورزی

سازمان بازرسی کل کشور

با سلام ؛

احتراماً، به پیوست تصویرنامه‌های شماره ۳۹/۶۳۱ مورخ ۸۷/۲/۱۲ و ۳۹/۱۲۶۰ مورخ ۸۷/۳/۹ مدیر کل محترم بازرسی استان کرمان درخصوص ارسال لیست پرونده‌های تشکیل شده جهت طرح در کمیسیون ماده واحده و بررسی پرونده‌ها قبل از رسیدگی کمیسیون جهت استحضار ارسال می‌گردد. همانطور که مستحضرید موکول کردن طرح پرونده‌های کمیسیون ماده واحده به

اعلام نظر بازرسی استان نیاز به تصریح قانون داشته ضمن اینکه این اقدام باعث اطاله وقت و سردرگمی ارباب رجوع خواهد شد. علی‌ایحال ضمن تشکر از حساسیت همکاران بازرسی استان، اعلام می‌دارد درخصوص نحوه تشکیل پرونده و رسیدگی در کمیسیون مذکور دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های متعددی به ادارات کل منابع طبیعی استانها ارسال گردیده است و نظارت مستقیم و مسئولیت حسن جریان امور بعهدہ شخص مدیر کل استان بوده و این سازمان نیز نظارت عالیہ را بعهدہ دارد. ضمن استقبال از جریان بازرسی آن سازمان محترم کہ قطعاً باعث سلامت جریان اداری است، ارائه هر گونه پیشنهاد کہ متضمن امر مذکور است موجب امتنان خواهد بود.

فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۷۸/۱/۱۸۵۰۳

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۷/۰۴/۰۲

احتراماً در اجرای ماده ۱۳ آیین‌نامه اجرایی قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۶۷/۶/۲۲ مجلس شورای اسلامی و مستنداً به ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۴۴۵۰ ت-۶۱ هـ مورخ ۷۱/۳/۱۸ هیئت محترم وزیران بدینوسیله اصلاحیه دستورالعمل اجرایی پرداخت حق حضور در جلسات و حق الزحمه اعضاء هیأت‌های تعیین تکلیف اراضی اختلافی و مأمورانی که در اجرای این قانون همکاری می‌نمایند، بشرح ذیل جهت اجراء ابلاغ می‌شود، بدیهی است از تاریخ تعیین شده در این دستورالعمل، سایر دستورالعمل‌های قبلی کان‌لم‌یکن می‌گردد.

۱- رسیدگی به یک فقره اعتراض در هر پلاک اصلی یا فرعی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری یا ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی:

۱-۱- قاضی هیأت حداکثر ۲۵۰.۰۰۰ ریال.

۱-۲- سایر اعضاء هیأت به استثنای رئیس اداره منابع طبیعی (هر عضو) حداکثر ۱۲۰.۰۰۰ ریال.

۱-۳- کارکنان ثبت در صورت حضور حداکثر ۲ نفر (هر نفر) ۴۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۸۰.۰۰۰ ریال.

۱-۴- سایر کارکنان ذیربط (حقوقی- مهندسی و...) شهرستان حداکثر تا ۶ نفر، هر نفر ۵۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۳۰۰.۰۰۰ ریال.

۲- تجمیع پرونده‌های اعتراضی در یک پلاک اصلی یا فرعی (حداکثر تا ده پرونده) در صورت صدور رأی و رسیدگی به کلیه اعتراضات:

۲-۱- قاضی هیأت حداکثر ۵۰۰.۰۰۰ ریال.

۲-۲- سایر اعضاء هیأت به استثنای رئیس اداره منابع طبیعی (هر عضو) حداکثر ۲۵۰.۰۰۰ ریال.

۲-۳- کارکنان ثبت در صورت حضور حداکثر ۲ نفر (هر نفر) ۸۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۱۶۰.۰۰۰ ریال.

۲-۴- سایر کارکنان ذیربط (حقوقی- مهندسی و...) شهرستان حداکثر تا ۶ نفر (هر نفر) ۱۰۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۶۰۰.۰۰۰ ریال.

۳- تجمیع پرونده‌های اعتراضی در یک پلاک اصلی یا فرعی (بیش از ده پرونده) در صورت صدور رأی و رسیدگی به کلیه اعتراضات:

۳-۱- قاضی عضو هیأت حداکثر ۱.۰۰۰.۰۰۰ ریال.

۳-۲- سایر اعضاء هیأت به استثنای رئیس اداره منابع طبیعی (هر عضو) حداکثر ۵۰۰.۰۰۰ ریال.

۳-۳- کارکنان ثبت در صورت حضور حداکثر ۲ نفر هر نفر ۱۲۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۲۴۰.۰۰۰ ریال.

۳-۴- سایر کارکنان ذیربط (حقوقی- مهندسی و...) شهرستان حداکثر تا ۶ نفر (هر نفر) ۱۵۰.۰۰۰ ریال، جمعاً ۹۰۰.۰۰۰ ریال.

۴- قرار رد اعتراض و عدم صلاحیت، رسیدگی شکلی و رفع ابهام از اقدامات قانون ملی شدن :

- ۱-۴- قاضی هیأت ۴۰.۰۰۰ ریال.
- ۲-۴- سایر اعضای هیأت به استثنای رئیس اداره منابع طبیعی (هر عضو) ۲۰.۰۰۰ ریال.
- ۵- معاون حفاظت و امور اراضی استان با تأیید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۴۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۶- رئیس اداره ممیزی اراضی اداره کل به پیشنهاد معاون حفاظت و امور اراضی و تأیید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۳۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۷- مسئول هماهنگی ماده واحده اداره کل منابع طبیعی (که در زیرمجموعه رئیس اداره ممیزی محل عمل می‌کند) به پیشنهاد رئیس اداره ممیزی و تأیید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۳۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۸- رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان متناسب با عملکرد به پیشنهاد رئیس اداره ممیزی و تأیید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۳۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۹- مسئول دبیرخانه ماده واحده شهرستان متناسب با عملکرد به پیشنهاد رئیس اداره ممیزی و تأیید مدیر کل ماهیانه حداکثر ۳۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۰- سایر اعضای کمیته فنی ممیزی اراضی اداره کل و کارکنانی که در امر رسیدگی به آراء صادره همکاری دارند بنا به پیشنهاد رئیس اداره ممیزی اراضی استان و تأیید مدیر کل حداکثر ۳ نفر هر نفر ماهیانه حداکثر ۳۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۱- مدیر کل منابع طبیعی استان متناسب با پیشرفت آراء صادره و وضعیت عملکرد با تأیید معاون حفاظت و امور اراضی سازمان ماهیانه حداکثر ۵۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۲- مدیر کل دفتر ممیزی اراضی متناسب با پیشرفت آراء صادره با تأیید معاون حفاظت و امور اراضی سازمان ماهیانه حداکثر ۵۰۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۳- سایر اعضای شورای فنی ممیزی اراضی سازمان، معاونین، کارشناسان و کارکنان دفتر ممیزی با تأیید معاون حفاظت و امور اراضی ماهیانه حداکثر ۴۵۰.۰۰۰ ریال.
- ۱۴- معاون حفاظت و امور اراضی و قائم‌مقام وی متناسب با پیشرفت کار با تأیید رئیس سازمان

ماهانه حداکثر ۵۵۰.۰۰۰ ریال.

۱۵- تذاکرات :

۱-۱۵- در زمان وقوع نوبت رسیدگی به یک پرونده اعتراضی در یک پلاک چنانچه پرونده‌های اعتراضی دیگری در همان پلاک وجود داشته باشد بطور تجمیعی و همزمان در دستور کار هیأت قرار گیرد.

۲-۱۵- در صورتی که آراء صادره موضوع بند ۱ و ۲ و ۳ این دستورالعمل در مناطق صعب‌العبور با فاصله زیاد نسبت به شهر باشد، صرفاً حق‌الزحمه اعضاء اصلی کمیسیون با پیشنهاد رئیس اداره ممیزی اراضی استان و تأیید مدیر کل ۲۰٪ نسبت به مبالغ فوق افزایش می‌یابد.

۳-۱۵- چنانچه رسیدگی به اعتراضات در هریک از حالت‌های بندهای ۱ و ۲ و ۳ منتهی به بررسی، رسیدگی و صدور رأی برای کل اراضی پلاک ذیربط گردد، حق‌الزحمه اعضاء مطابق بند ۳ این دستورالعمل قابل پرداخت می‌باشد.

۴-۱۵- چنانچه هریک از اعضاء کمیسیون و همکاران فوق‌الذکر براساس این دستورالعمل بیش از یک سمت بعهده داشته باشند صرفاً مطابق یکی از عناوین این دستورالعمل حق‌الزحمه دریافت می‌نماید.

۶-۱۶- این دستورالعمل در شانزده بند تنظیم و از تاریخ ۸۷/۱/۱ قابل اجرا و مسئولیت حسن اجرای آن در مرکز بعهده معاون حفاظت و امور اراضی سازمان و در استان به عهده مدیر کل منابع طبیعی می‌باشد.

فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

بخش سوم

اصلاح و بازنگری سوابق

بخشنامه

اداره کل منابع طبیعی

شماره: ۲۷۶۸/۵۱

تاریخ: ۸۳/۳/۳۱

با سلام؛

طبق گزارشات کارشناسان معین ستادی و نیز بررسی سوابق اجرائی واصله ملاحظه می‌شود به منظور تکوین مراحل قانونی و اخذ اسناد مالکیت به نام دولت جهت تبدیل کروکی به نقشه موضوع پرونده‌های سنوات گذشته، برخی مجریان و مسئولین ذیربط بدون توجه به اقدامات مؤخر و ضوابط قانونی صرفاً مطابق وضعیت فعلی منطقه مساحت منابع ملی و مستثنیات را تعیین و نقشه تهیه می‌نمایند که متأسفانه عرصه‌های وسیعی از منابع ملی شده، غیرقانونی به عنوان مستثنیات در سهم اشخاص محاسبه و حقوق دولت تضییع می‌شود گرچه بارها در قالب دستورالعمل شیوه صحیح اجرا ابلاغ گردیده است. مع الوصف جهت آگاهی مجدد چگونگی روش اجرا را به شرح بندهای زیر متذکر می‌گردد:

۱- تحت هر گونه شرایطی مستثنیات قانونی مندرج در کروکی و آگهی تشخیص نباید در نقشه افزایش یابد مگر حسب اعتراض اشخاص و مطابق رأی نهایی که توسط محاکم قضایی در این رابطه صادر شود.

۲- در صورتیکه میزان مستثنیات در نقشه نسبت به کروکی و سوابق اجرائی با کاهش سطح توأم باشد توصیه می‌شود ضمن تهیه نقشه مطابق وضعیت فعلی محل متعاقباً براساس تبصره ۳ ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی جهت تثبیت نقشه و اعاده حقوق دولت پیگیری لازم بعمل آید.

۳- در خصوص وضعیت مساحت منابع ملی شده محاط در پلاک، چنانچه محدوده موردنظر در نقشه با کروکی و سوابق اجرائی و ثبتی مطابقت داشته و تعارض و تداخلی با پلاکهای مجاور نداشته باشد با رعایت مفاد بندهای ۱ و ۲ هرگونه افزایش و کاهش سطح منابع ملی منع قانونی ندارد ضمناً در مواردی ممکن است افزایش منابع ملی در نقشه مورد ایراد و اشکال واحدهای ثبتی

قرار گیرد که پیشنهاد می گردد با ملحوظ داشتن شرایط عمومی منطقه و مصلحت اندیشی در جهت ابقاء منابع ملی شده با انتشار آگهی اصلاحی و یا استفاده از تبصره ۳ ماده واحده قانون مرقوم اقدام لازم بعمل می آید. خواهشمند است مفاد این بخشنامه به رؤیت کلیه مسئولین و مجریان امر رسیده و وصول آن را اعلام فرمائید.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

شماره: ۲۰/۶۸۸

جناب آقای جلالی

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور تاریخ: ۸۵/۱/۲۱

جناب آقای مهندس اورنگی

رئیس محترم سازمان امور اراضی کشور

سلام علیکم؛

به پیوست توافق نامه فی مابین دو سازمان در خصوص تفکیک وظایف امور مربوط به ممیزی و واگذاری اراضی برای اجرا ابلاغ می گردد.

مقتضی است ضمن نظارت بر حسن اجرای مفاد توافق نامه ترتیب اتخاذ گردد تا تفکیک وظایف و انجام امور مربوطه و اصلاح و تنظیم قوانین و مقررات به دقت و در اسرع وقت، بدون هرگونه مشکلی انجام شود و در سطح استانها نیز هماهنگی لازم به عمل آید.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

رونوشت:

- معاونین محترم وزیر به انضمام تصویر توافق نامه مورد اشاره برای اطلاع و همکاری لازم
- رؤسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استانها به انضمام تصویر توافق نامه مورد اشاره برای اطلاع و همکاری لازم

جناب آقای مهندس اسکندری

وزیر محترم جهاد کشاورزی

با سلام؛

احتراماً، پیرو مذاکرات قبلی، به پیوست صورت‌تجلسه تنظیمی فی‌مابین سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و سازمان امور اراضی که به منظور پیشگیری از موازی کاری و ناهماهنگیهای موجود در مدیریت بر اراضی کشور و در راستای خدمت‌رسانی بیشتر و آسان‌تر به مردم تهیه شده است ارسال می‌گردد. خواهشمند است در صورت تایید مفاد آن، دستور فرمائید تا نسبت به ابلاغ و اجرایی شدن آن اقدام گردد.

امید است انشاء... این اقدام موجب تحولی مثبت در مدیریت اصولی و تخصصی بر اراضی کشور و صیانت و توسعه و بهره‌برداری بهینه از منابع ملی گردد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت :

- جناب آقای مهندس اورنگی رئیس محترم سازمان امور اراضی برای اطلاع و پیگیری.
- جناب آقای مهندس جمشیدی معاون محترم حفاظت و امور اراضی برای اطلاع و پیگیری.

« بسم الله الرحمن الرحيم »

با عنایت به اینکه سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و نیز سازمان امور اراضی با دارا بودن وظایف و اختیارات نسبتاً مشابه در امور ممیزی و واگذاری، هریک بطور مستقل به انجام وظایف قانونی اقدام می‌نمایند و به دلیل آن که پس از تصویب قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی سازمانهای یاد شده در زیرمجموعه یک وزارتخانه قرار گرفته. بر این اساس در راستای سیاستهای اجرایی وزارت متبوع به دلیل ضرورت تعیین تکلیف موضوع و پیشگیری از تداخل وظایف، حذف موازی کاری، یکپارچه‌سازی و تمرکز امور مربوط به ممیزی و واگذاری هریک از دو

دستگاه مقرر می‌گردد:

الف : امور واگذاری و تمرکز آن در سازمان امور اراضی

۱- کلیه امور مربوط به واگذاری اراضی ملی و دولتی شامل واگذاریهای موضوع مواد (۳۱) و (۳۲) آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی ماده (۳۴) اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری و تبصره (۵) این ماده، ماده (۸۴) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت، ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و تبصره‌های مربوطه، واگذاری اراضی موضوع طرح طوبی، بخش واگذاری اراضی آزاد شده موضوع ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم تنفیذ شده در ماده (۲۰) برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و قسمت اخیر ماده (۷۰) قانون برنامه چهارم درخصوص واگذاری اراضی مستعد در چارچوب طرح ساماندهی اسکان عشایر و نیز سایر مقررات مربوط به امر واگذاری زمین از این پس توسط سازمان امور اراضی انجام پذیرد.

آیین‌نامه اجرایی تبصره (۵) ماده (۳۴) یاد شده با همکاری دو سازمان اصلاح خواهد شد به نحوی که مرجع تهیه و تصویب طرحهای موضوع این تبصره و همچنین تشخیص اجرای طرحهای یاد شده به منظور انتقال قطعی پس از گذشت (۵) سال از واگذاری به عهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور باشد و سایر مراحل واگذاری به عهده سازمان امور اراضی محول گردد.

تبصره ۱: کلیه دستورالعمل‌های مربوط به ضوابط و شرایط واگذاری اراضی ملی و دولتی و نظارت بر اجرا و سایر مقررات مورد لزوم که در بردارنده کلیه واگذاریها و مستندات مربوطه باشد ظرف یک ماه از تاریخ تنظیم این صورتجلسه از سوی سازمان امور اراضی با هماهنگی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور بازنگری و اصلاح گردیده و سپس توسط وزیر جهاد کشاورزی جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

تبصره ۲: واگذاری موضوع بند (۱) قسمت (الف) این صورتجلسه که قبلاً توسط سازمان

جنگلها، مراتع و آبخیزداری صورت گرفته و منتهی به تنظیم قرارداد گردیده و همچنین نظارت و پیگیری و تمدید قراردادهای اجاره و یا انتقال قطعی آن (موضوع ماده ۸۴ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت) توسط سازمان امور اراضی انجام می‌پذیرد. قراردادهای واگذاری اراضی، جنگلی و جلگه‌ای شمال کشور موسوم به اراضی ده هکتاری نیز مشمول این تبصره می‌باشد بدیهی است قوانین و مقررات خاص مربوط به قراردادهای موضوع اراضی ده هکتاری بر آنها حاکم خواهد بود.

تبصره ۳: همزمان با تحویل اراضی به سازمان امور اراضی مطابق بند (۳) قسمت (ب) این صورتجلسه کلیه اختیارات مربوط به انعقاد قرارداد اجاره و انتقال قطعی اراضی تخصیص داده شده به سازمان امور اراضی تفویض می‌گردد.

تبصره ۴: اجرای طرح خروج دام از جنگل، زراعت چوب در عرصه‌های جنگلی و توسعه فضای سبز موضوع بندهای (الف)، (د) و (ه) ماده (۶۹) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، امور مربوط به بهره‌برداری از جنگلها و مراتع موضوع ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری و قانون الحاق یک تبصره به ماده (۲) قانون حفاظت مصوب ۱۳۸۴/۲/۹ و نیز بند (الف) طرح طوبی که با حفظ مالکیت دولت در اجرای طرحهای منابع طبیعی در قالب طرح به مجری یا مجریان واگذار می‌شود. قرار می‌گیرد و همچنین واگذاری مربوط به عوض اراضی مورد تملک موضوع ماده (۶۴) مکرر قانون حفاظت و بهره‌برداری کماکان برعهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور بوده و تحت نظر و نظارت سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری اعمال و اجرا می‌گردد.

ب: امور ممیزی و تعیین کاربری و تمرکز آن در سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری

۲- با توجه به بند (ج) ماده (۶۸) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کلیه امور مربوط به شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی موضوع قانون ملی شدن جنگلها و قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی و همچنین اراضی دولتی موضوع بند (۱۰) ماده (۱) آیین نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۵۹/۲/۳۱ اعم از قوانین اصلاحات ارضی (مرحله اول و دوم و سوم) و قوانین راجع به خالصجات مشتمل بر پیگیری، تهیه نقشه، تحدید حدود، تفکیک، تملک، تثبیت مالکیت و اخذ سند به نام دولت مطابق مقررات جاریه توسط سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و با نظارت این سازمان انجام می پذیرد.

تبصره ۱: امور مربوط به شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی یاد شده که قبلاً توسط سازمان امور اراضی صورت گرفته اعم از آنکه منتهی به صدور رأی موات و بایر دولتی و اعراضی گردیده و یا منجر به صدور سند مالکیت گردیده. نظارت و پیگیری جهت تثبیت و تملک و نیز تعیین کاربری و تخصیص مطابق بند (۳) قسمت (ب) این صورتجلسه به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور تفویض می گردد.

تبصره ۲: در مواردی که بنا به پیشنهاد سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و واحدهای تابعه نیاز به اجرای قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن مصوب سال ۱۳۶۵ باشد. حسب درخواست سازمان یاد شده از طریق هیاتهای (۷) نفره واگذاری زمین نسبت به صدور برگ تشخیص موات اقدام می گردد و سپس پیگیری امور مربوط به تملک و اخذ سند بنام دولت و دعاوی احتمالی از سوی سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور صورت می پذیرد.

تبصره ۳: امور مربوط به شناسایی حریم روستا و مرتع حریم به سازمان جنگلها، مراتع و

آبخیزداری کشور محول که حسب درخواست سازمان مذکور از طریق کمیسیون موضوع دستورالعمل مصوب ستاد مرکزی واگذاری زمین نسبت به صدور رأی تشخیص و تعیین حریم روستا اقدام می‌گردد. اجرای مفاد رأی صادره و اعمال مدیریت بر حریم‌های تعیین شده به عهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور می‌باشد. در همین راستا ترکیب اعضاء کمیسیون حریم در ستاد مرکزی واگذاری اراضی اصلاح و ابلاغ خواهد شد.

تبصره ۴: اعمال مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام در مورد حل مشکل اراضی بایر مصوب سال ۱۳۶۷ صرفاً در اراضی بایری که داخل مستثنیات قانونی موضوع اجرای ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری و ماده (۲) قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی واقع شده باشد، صورت خواهد گرفت.

سازمان امور اراضی و واحدهای تابعه مکلفند قبل از هرگونه اقدام وضعیت اجرای مقررات منابع ملی را از ادارات منابع طبیعی استعلام نمایند.

تبصره ۵: اجرای قانون تعیین تکلیف اراضی مزروعی و اعیان مستحدث از طرف اشخاص در دهات و مزارع خالصه مصوب سال ۱۳۵۴ و ماده (۵) قانون راجع به الحاق ۸ ماده به آیین‌نامه اصلاحات ارضی مصوب سال ۱۳۴۶ و مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام درخصوص تعیین تکلیف باقیمانده قراها، مزارع و املاک شمول قانون اصلاحات ارضی مصوب ۱۳۷۰/۲/۲ توسط سازمان امور اراضی انجام خواهد گرفت.

۳- سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور پس از اجرای قانون و اخذ سند مالکیت به نام دولت، نسبت به استعدادیابی و تعیین کاربری اراضی ملی و دولتی براساس مطالعات انجام شده توسط سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری اقدام و سپس به منظور امر واگذاری جهت اجرای طرحهای مرتبط با کاربری، تخصیص و در چارچوب مفاد این صورتجلسه در اختیار سازمان امور اراضی قرار می‌دهد تا براساس ضوابط و مقررات به متقاضیان و اشخاص واجد شرایط واگذار گردد.

تبصره ۶: سازمان امور اراضی اراضی، تخصیص داده شده را از زمان تحویل ظرف مدت (۲) سال به اشخاص واجد شرایط طبق ضوابط و مقررات مربوط واگذار می‌نماید. چنانچه واگذاری تمام یا قسمتی از اراضی به اشخاص به دلایل فنی و یا حقوقی امکانپذیر نباشد این قبیل اراضی به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور عودت داده می‌شود. حفاظت از اراضی تحویل شده در طول مدت مذکور به سازمان امور اراضی تفویض می‌گردد.

ج: سایر مسائل مرتبط

۴- پس از اصلاح و ابلاغ دستورالعملهای مربوطه امکانات، تجهیزات، نیروی انسانی و اعتبارات متناسباً در مرکز و استانها به تفکیک در امر واگذاری زمین به سازمان امور اراضی و واحدهای تابعه و نیز در امر ممیزی، تشخیص، تملک، استعدادیابی و تعیین کاربری به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و ادارات کل منابع طبیعی با نظر رؤسای دو سازمان منتقل خواهند شد.

۵- آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی که نیاز به اصلاح دارد با هماهنگی دو سازمان اصلاحیه لازم تهیه و از طریق مراجع ذیربط پیگیری لازم به عمل خواهد آمد.

۶- کلیه پرونده‌های اجرای قوانین مربوطه و سوابق امر اعم از مدارک، نقشه‌ها و اسناد مطابق با تفکیک وظایف واگذاری و ممیزی در مرکز و استانها به دستگاه مربوطه ارسال و تحویل خواهد شد.

۷- نظارت بر حسن اجرای مفاد این صورتجلسه برعهده رؤسای دو سازمان یاد شده می‌باشد.

۸- این صورتجلسه در (۸) بند و (۱۰) تبصره تنظیم و مفاد بندهای (الف) و (ب) از تاریخ ابلاغ می‌بایست بطور همزمان اجرا شود.

علیرضا اورنگی

رئیس سازمان امور اراضی

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

شماره: ۰۲۰/۱۸۴۸۸

تاریخ: ۸۵/۶/۱۲

جناب آقای خداکرم جلالی

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

سلام علیکم؛

پیرو ابلاغیه شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱، موضوع تفکیک وظایف امور مربوط به ممیزی و واگذاری اراضی و با عنایت به وظایف قانونی این وزارتخانه مستنداً به مواد (۱) و (۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۷۹ و مفاد بند (ج) تصویب نامه در خصوص شرح وظایف وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۸۱/۴/۲ هیأت محترم وزیران و نیز بند (۱۴) مصوبه شماره ۱۹۰۱/۲۰۵۲۴۰ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۶ شورای عالی اداری در مورد وظایف واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی و مفاد بند (۳) قسمت (ب) توافقنامه فی مابین آن سازمان با سازمان امور اراضی به پیوست دستورالعمل مربوط به امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی مشتمل بر (۸) ماده و (۵) تبصره جهت اجرا ابلاغ می‌گردد. لازم به ذکر است که توافقنامه مذکور در جلسه مورخ ۱۳۸۵/۳/۵ ستاد مرکزی هیأت‌های واگذاری زمین با حضور نماینده محترم تام‌الاختیار ولی فقیه مطرح و مطابق بند (۱) تمامی مفاد آن مورد تأیید قرار گرفته و همچنین در اجرای تبصره (۳) بند (ب) توافقنامه نیز ترکیب جدید اعضای کمیسیون حریم روستا و مرتع حریم تعیین گردیده است (تصویر پیوست). نظارت بر حسن اجرای این دستورالعمل به عهده جنابعالی است، بدیهی است رؤسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها، نهایت همکاری در حسن اجرای آن را به عمل خواهند آورد. ضمناً کلیه دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و ضوابط مغایر با این دستورالعمل ملغی‌الاثراً اعلام می‌گردد.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

شماره: ۵۳۰۲۰/۴۰۷۸۶

تاریخ: ۸۵/۲/۲۶

صورتجلسه مورخ ۸۵/۲/۵

با استعانت از خداوند متعال اولین جلسه ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین در سال ۱۳۸۵ راس ساعت ۹ صبح روز سه شنبه مورخ ۸۵/۲/۵ و با هماهنگی قبلی با حضور اعضای ستاد مرکزی در محل دفتر نماینده تام‌الاختیار ولی امر مسلمین واقع در استان قم تشکیل و پیرامون موارد ذیل بحث و اتخاذ تصمیم به عمل آمد.

۱- ابلاغیه شماره ۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱ جناب آقای اسکندری وزیر محترم جهاد کشاورزی در خصوص توافقنامه تنظیمی فی مابین سازمان جنگلها، مراتع آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی در جلسه مطرح و مفاد توافقنامه پیرامون تفکیک وظایف امور مربوط به ممیزی و تعیین کاربری اراضی و واگذاری اراضی مورد تأیید قرار گرفت.

۲- اعضای کارگروه کارشناسی ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین با همان وظایف که قبلاً توسط اعضای ستاد مرکزی تصویب شده بود با ترکیب ذیل تعیین و مقرر گردید نسبت به رسیدگی به پرونده‌های واصله به دبیرخانه ستاد مرکزی اقدام و حسب مورد گزارش لازم به اعضای ستاد مرکزی ارائه گردد.

- آقای مهندس فرید صیدی نژاد - معاون اجرایی سازمان

- آقای مهندس محمدتقی عموزاده - مدیر کل امور حقوقی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

- آقای مهندس غلامحسین عبدیوش - رئیس اداره بازرسی و رسیدگی به شکایات

- آقای مهندس ناصر قربان نژاد - مدیر ممیزی و واگذاری اراضی

۳- موضوع مواد ۱۵ و ۱۶ لایحه واگذاری و احیاء اراضی که قبلاً توسط دبیرخانه ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین انجام می گردید. منبعاً با مسئولیت رئیس سازمان امور اراضی و دبیر ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری پیگیری و اقدام و نتایج اقدامات به عمل آمده حسب مورد هر سه ماه یکبار به ستاد مرکزی گزارش خواهد شد.

۴- ترکیب اعضاء کمیسیون تعیین حریم و مرتع حریم روستا موضوع تبصره ۳ بند (ب) توافقنامه فی مابین سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی به شرح ذیل تعیین و مقرر گردید امور مربوط به شناسایی حریم روستا و مرتع حریم و مدیریت مراتع مذکور از طریق سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور پیگیری و حسب درخواست سازمان مذکور کمیسیون فوق اقدامات بعدی را معمول فرماید.

ضمناً در اجرای بند ۱۰ دستورالعمل اصلاحی مصوب ۶۸/۵/۳۰ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین کمیسیون فرعی تعیین حریم روستا در شهرستانهایی که به تشخیص اداره کل منابع طبیعی استان تشکیل آن ضرورت دارد با ترکیب نمایندگان ذیربط در شهرستان بلامانع است.

ترکیب اعضاء کمیسیون عبارتند از:

الف- مدیر کل منابع طبیعی استان / منطقه

ب- معاون اداره کل منابع طبیعی استان به عنوان دبیر کمیسیون

ج- نماینده تام‌الاختیار سازمان جهاد کشاورزی استان

د- عضو هیأت واگذاری زمین

ه- نماینده تام‌الاختیار استانداری

و- نماینده تام‌الاختیار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

۵- مقرر گردید از اعضاء قبلی کار گروه کارشناسی ستاد مرکزی در جلسه بعدی تقدیر و تشکر به عمل آید.

محمی‌الدین فاضل‌هرندی- نماینده تام‌الاختیار ولی‌فقیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ابوالفضل انتظاری- نماینده تام‌الاختیار قوه قضائیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ایمان جمشیدی- نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

علیرضا اورنگی- نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

صور تجلسه مورخ ۸۵/۴/۵ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ترکیب اعضاء کمیسیون تعیین حریم و مرتع حریم روستا موضوع تبصره ۳ بند (ب) توافقنامه فی مابین سازمان جنگلها مراتع و آبخیزی داری کشور و سازمان امور اراضی به شرح ذیل تعیین و مقرر گردید امور مربوطه به شناسایی حریم روستا و مرتع حریم از طریق سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزی داری کشور پیگیری و حسب درخواست سازمان مذکور کمیسیون فوق اقدامات بعدی را معمول فرماید. ضمناً در اجرای بند ۱۰ دستورالعمل اصلاحی مصوب ۶۸/۵/۲۰ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین کمیسیون فرعی تعیین حریم روستا در شهرستانهایی که به تشخیص اداره کل منابع طبیعی استان تشکیل آن ضرورت دارد با ترکیب نمایندگان ذیربط در شهرستان بلامانع است.

ترکیب اعضاء کمیسیون عبارتند از:

الف) مدیر کل منابع طبیعی استان

ب) معاون مدیر کل منابع طبیعی استان به عنوان دبیر کمیسیون

ج) نماینده تام‌الاختیار استانداری

د) عضو شورای هیئت

ه) نماینده تام‌الاختیار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان

محمی‌الدین فاضل هرندی - نماینده تام‌الاختیار ولی فقیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ابوالفضل انتظاری - نماینده تام‌الاختیار قوه قضائیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ایمان جمشیدی - نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری

زمین

علیرضا اورنگی - نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری

زمین

رئیس محترم سازمان امور اراضی

شماره: ۸۵/۱/۳۸۷۸

معاونین محترم سازمان

تاریخ: ۸۵/۶/۱۳

مدیران کل محترم دفاتر ستادی

مدیران کل محترم منابع طبیعی استانها

با سلام؛

به پیوست یک برگ تصویر نامه شماره ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ وزیر محترم جهاد کشاورزی به انضمام سه صفحه دستورالعمل مربوط به امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی موضوع تفکیک وظایف ممیزی و واگذاری اراضی جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

جناب آقای خداکرم جلالی

شماره: ۰۲۰/۱۸۴۸۸

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

تاریخ: ۸۵/۶/۱۲

سلام علیکم؛

پیرو ابلاغیه شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱، موضوع تفکیک وظایف امور مربوط به ممیزی و واگذاری اراضی و با عنایت به وظایف قانونی این وزارتخانه مستنداً به مواد (۱) و (۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۷۹ و مفاد بند (ج) تصویب نامه درخصوص شرح وظایف وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۸۱/۴/۲ هیأت محترم وزیران و نیز بند (۱۴) مصوبه شماره ۱۹۰۱/۲۰۵۲۴۰ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۶ شورایعالی اداری در مورد وظایف واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی و مفاد بند (۲) قسمت (ب) توافقنامه فی مابین آن سازمان با سازمان امور اراضی به پیوست «دستورالعمل مربوط به امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و

دولتی» مشتمل بر (۸) ماده و (۵) تبصره جهت اجراء ابلاغ می‌گردد. لازم به ذکر است که توافقنامه مزبور در جلسه مورخ ۱۳۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی هیأت‌های واگذاری زمین با حضور نماینده محترم تام‌الاختیار ولی فقیه مطرح و مطابق بند (۱) تمامی مفاد آن مورد تایید قرار گرفته و همچنین در اجرای تبصره (۳) بند (ب) توافقنامه نیز ترکیب جدید اعضای کمیسیون حریم روستا و مرتع حریم تعیین گردیده است (تصویر پیوست). نظارت بر حسن اجرای این دستورالعمل به عهده جنابعالی است، بدیهی است رؤسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها، نهایت همکاری در حسن اجرای آن را بعمل خواهند آورد. ضمناً کلیه دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و ضوابط مغایر با این دستورالعمل ملغی‌الاثرا اعلام می‌گردد.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

دستورالعمل مربوط به امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی
ماده ۱: با عنایت به مفاد مواد (۱) و (۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی و تصویب‌نامه در خصوص شرح وظایف تفصیلی وزارت جهاد کشاورزی مصوب ۱۳۸۱/۴/۲ هیأت محترم وزیران و نیز بند (۱۴) مصوبه شماره ۱۹۰۱/۲۰۵۲۴۰ مورخ ۸۱/۱۱/۱۶ شورایی عالی اداری در مورد وظایف واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی و نظر به مندرجات بند (۲) قسمت (ب) توافقنامه فی‌مابین سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی که تمامی مفاد آن در جلسه مورخ ۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی هیأت‌های واگذاری زمین مطرح و مطابق بند (۱) مصوبه شماره ۵۳/۰۲۰/۴۷۸۴ مورخ ۸۵/۲/۲۶ به تأیید رسیده است، امور مربوط به شناسایی، تشخیص، ممیزی، تثبیت و تملک اراضی ملی و دولتی موضوع قوانین مربوط به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و همچنین اراضی موضوع بند (۱۰) ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی و قوانین اصلاحات ارضی و قوانین راجع به خالصجات با رعایت مفاد این دستورالعمل به عهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری محول شده، لذا مقرر

گردید کلیه اسناد و مدارک مربوطه، شامل مدارک و اسنادی که قبلاً توسط سازمان امور اراضی اجرای مقررات گردیده و منجر به صدور رأی و اخذ سند گردیده و یا بعداً می‌بایست از طریق سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری اجرای مقررات گردد، در اختیار سازمان مذکور جهت اعمال کامل مقررات و تثبیت و تملک قرار گیرد.

تبصره ۱: سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور در خصوص اجرای سایر مقررات مربوط به تملک اراضی ملی و دولتی اقدام خواهد نمود.

تبصره ۲: اسناد و مدارک شامل کلیه مستندات و نقشه‌های مربوط به اجرای مقررات تملک دولت و همچنین اسناد مالکیت اراضی دولتی می‌باشد. در خصوص اسنادی که قبلاً به اداره کل اموال دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال شده است، سازمان امور اراضی لیست اسناد مربوط را با ذکر نوع اراضی، تهیه و به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور ارسال می‌نماید. اسناد مالکیت اراضی خالصجات و اصلاحات ارضی که کل اراضی آن دارای متصرف قانونی (موضوع تبصره ۵) قسمت (ب) توافقنامه) می‌باشد و همچنین اسناد مالکیت اراضی که شش‌دانگ آن در اجرای قوانین و مقررات مربوطه واگذار و تفکیک گردیده به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور ارسال نمی‌گردد.

لیست اطلاعات سائرت پرونده‌های خالصجات و اصلاحات ارضی که بخشی از آن دارای متصرف قانونی و بخشی دیگر مربوط به اراضی دولتی فاقد متصرف قانونی است، توسط مدیریت‌های امور اراضی به ادارات کل منابع طبیعی منعکس و حسب درخواست و اولویت‌بندی توسط ادارات منابع طبیعی به تدریج اطلاعات، مدارک و نقشه‌ها تحویل خواهد شد.

تبصره ۳: پرونده‌های مربوط به اراضی موات و دولتی اعم از اخذ سند شده و یا نشده که بصورت مجزا صرفاً در ارتباط با مالکیت دولت هستند، حداکثر تا پایان سال ۱۳۸۵ بصورت کامل و برگ شماری شده توسط سازمان امور اراضی و مدیریت‌های امور اراضی به ترتیب به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و ادارات کل منابع طبیعی تحویل خواهد شد. ضمناً در خصوص

پرونده‌های اصلاحات ارضی تصاویر اسناد مالکیت اعم از سند اولیه و آراء شورای اصلاحات ارضی، آگهی خرید و... تهیه و در اختیار ادارات کل منابع طبیعی قرار می‌گیرد.

تبصره ۴: لازم است در تبصره ۲ و ۳ ماده (۱) ارائه آمار کامل متصرفین قانونی اراضی خالصه و همچنین گزارش و اقدامات سازمان امور اراضی در رابطه یا تشخیص اراضی موات به تفکیک اخذ سند شده یا نشده اعلام گردد.

ماده ۲: با توجه به تبصره (۲) قسمت (ب) توافقنامه در خصوص رسیدگی به دعاوی مطروحه در محاکم قضائی نسبت به اجرای قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن، در مواردی که صرفاً منجر به صدور رأی موات گردیده و همچنین نسبت به پرونده‌های اراضی دولتی که در اجرای این دستورالعمل پیگیری آن به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری محول گردیده، سازمان امور اراضی در اجرای بند (ح) ماده (۷) اساسنامه آن سازمان اختیارات مربوط جهت پیگیری امور مذکور در محاکم و سایر مراجع ذی‌ربط را به ادارات کل منابع طبیعی تفویض تا اقدامات لازم شامل پیگیری جهت اخذ سند و شرکت در جلسات محاکم و دفاع از حقوق دولت به نحو مقتضی معمول گردد.

در مواردی که نمایندگی دولت در اسناد مربوطه به نام سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری تغییر یابد و یا اسناد در زمانی آتی برابر بند (۲) قسمت (ب) توافقنامه و تبصره‌های آن در اختیار سازمان مذکور قرار گیرد این سازمان رأساً نسبت به طرح دعوی و پیگیری و دفاع از حقوق دولت اقدام می‌نماید.

ماده ۳: با توجه به تبصره (۲) ذیل قسمت (ب) توافقنامه به منظور اجرای قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن مسئولیت شناسایی اراضی موات به عهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری می‌باشد. که پس از تهیه مقدمات و جمع‌آوری سوابق و اطلاعات لازم موضوع را جهت طرح در شورای هیأت هفت نفره و صدور رأی تشخیص موات اعلام می‌نماید.

ماده ۴: امور مربوط به شناسایی حریم روستا و مرتع حریم براساس مفاد بند (۴) مصوبه مورخ ۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی هیأت‌های هفت نفره واگذاری زمین از طریق سازمان جنگلها، مراتع و

آبخیزداری کشور انجام که حسب درخواست سازمان مذکور، از طریق کمیسیون موضوع دستورالعمل‌های ستاد مرکزی واگذاری زمین مصوب سال‌های ۶۷ و ۶۸ و اصلاحات بعدی آن نسبت به صدور رأی تشخیص اقدام می‌گردد. اجرای مفاد رأی صادره و اعمال مدیریت بر حریم‌های تعیین شده به عهده سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور می‌باشد.

ماده ۵: در راستای اعمال مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام موضوع تبصره (۴) ذیل قسمت (ب) توافقنامه، سازمان امور اراضی می‌بایست پیش از هرگونه اقدام مراتب را از ادارات منابع طبیعی استعلام و در صورت دریافت پاسخ به شرح ذیل اقدام گردد:

الف) چنانچه اراضی در محدوده منابع ملی واقع شده باشد سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور کماکان نسبت به ادامه اجرای مقررات مربوط اقدام خواهد نمود.

ب) در صورتی که اراضی در مستثنیات قانونی موضوع ملی شدن جنگلها واقع شده باشد به دو صورت زیر اقدام می‌گردد:

۱- در صورت تشخیص اراضی توسط کمیسیون مربوطه به عنوان «بایر اعراضی» سازمان امور اراضی پس از اخذ رأی دادگاه صالحه مبنی بر احراز اعراضی بودن عرصه، پرونده امر را به اداره کل منابع طبیعی ارسال و اداره کل مزبور برای اخذ اسناد مالکیت بنام دولت پیگیری و اقدام خواهد نمود.

۲- در صورتی که اراضی توسط کمیسیون تشخیص بعنوان «بایر غیراعراضی» تشخیص داده شود، موضوع کماکان از طریق مدیریت امور اراضی جهت اجرای مقررات مربوطه پیگیری خواهد شد.

ج) ادامه اجرای مقررات مربوط به املاک مسلوب‌المنفعه و بایر موضوع ماده (۴۰) آیین‌نامه اصلاحات ارضی مصوب ۱۳۴۳/۵/۱۳ به استناد رأی وحدت رویه شماره هـ/۵۴/۷۶ مورخ ۱۳۷۷/۱۲/۲۵ موضوع دادنامه ۱۸۵ مورخ ۱۳۷۷/۹/۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری موضوعیت نداشته و آن دسته از املاک مذکور که تا تاریخ صدور رأی مزبور مقررات یاد شده در مورد آن اجرا نگردیده در حکم اراضی بایر موضوع مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام درخصوص حل مشکل اراضی بایر مصوب سال ۱۳۶۷ خواهد بود.

ماده ۶: در خصوص اجرای تبصره (۵) و نظر به بند (۲) و تبصره (۱) قسمت (ب) توافقنامه مدیریت‌های امور اراضی پیش از هرگونه اقدام قانونی بر روی اراضی موضوع قانون تعیین تکلیف اراضی مزروعی و اعیان مستحدث و ماده (۵) قانون راجع به الحاق (۸) ماده به آیین‌نامه اصلاحات ارضی مصوب ۱۳۴۶ و مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص تعیین تکلیف باقیمانده قراء مزارع و املاک مشمول قانون اصلاحات ارضی مصوب ۷۰/۳/۲ می‌بایست مراتب را از ادارات منابع طبیعی استعلام نمایند و یا با استفاده از نقشه‌های اجرای مقررات ملی شدن که توسط ادارات مذکور در اختیار آنان قرار می‌گیرد نسبت به اجرای قوانین مذکور با رعایت مفاد آراء وحدت رویه شماره هـ/۲۱۸/۷۵ مورخ ۱۳۷۵/۱۲/۴ موضوع دادنامه ۲۱۳ مورخ ۱۳۷۵/۱۰/۱۵ و شماره هـ/۲۴۰/۷۷ مورخ ۱۳۷۷/۸/۲۰ موضوع دادنامه ۱۴۵ مورخ ۱۳۷۷/۷/۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری اقدام نمایند. بدیهی است در صورتیکه اراضی موردنظر مشمول مقررات ملی شدن نباشد مدیریت‌ها امور اراضی نسبت به اجرای مقررات یاد شده به شرح فوق اقدام خواهند نمود.

تبصره ۵: بدیهی است در تشخیص منابع ملی موضوع ماده (۱) قانون ملی شدن جنگلها و ماده (۲) قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی، نسق زراعی هر پلاک براساس مقررات اصلاحات ارضی، لازم‌الرعایه است.

ماده ۷: ادارات منابع طبیعی موظفند حداکثر ظرف مدت چهل و پنج (۴۵) روز نسبت به صدور پاسخ استعلامات موضوع این مصوبه اقدام نمایند در غیر اینصورت مدیریت‌های امور اراضی می‌توانند به مسؤولیت خود برابر مقررات مربوطه اقدام نمایند.

ماده ۸: این دستورالعمل مشتمل بر (۸) ماده و (۵) تبصره تهیه و تدوین گردیده و در مورد کلیه اراضی ملی و دولتی و امور مربوط به شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک بنام دولت قابل اجرا بوده و در صورت عدم احصاء و وجود موارد ابهام، نظریه رؤسای سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و سازمان امور اراضی ملاک عمل می‌باشد.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

رئیس محترم سازمان جهاد کشاورزی استان

شماره: ۸۵/۱/۲۹۱۷۰

با سلام؛

تاریخ: ۸۵/۰۵/۰۴

احتراماً پیرو ابلاغیه شماره ۰۲۰/۱۱۵۱۵ مورخ ۱۳۸۵/۴/۱۹ مقام عالی وزارت و در راستای بند ۴ ذیل قسمت (ج) توافقنامه این سازمان با سازمان امور اراضی در خصوص تفکیک وظایف ممیزی و واگذاری اراضی، ضرورت دارد کمیسیونی با مسئولیت جنابعالی و عضویت مدیر کل منابع طبیعی و مدیر امور اراضی استان تشکیل و در خصوص ساماندهی نیروی انسانی موردنیاز برای انجام وظایف فوق‌الذکر اتخاذ تصمیم نموده، به نحوی که متناسب با حجم و گستردگی کار و با بهره‌گیری و عنداللزوم جابجایی همکاران با تجربه شرایطی فراهم شود تا هریک از وظایف به نحو شایسته و در چارچوب سیاستهای وزارت متبوع انجام گردد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۵/۵/۶۰۲۵۵

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۵/۰۹/۰۶

پیرو ابلاغیه‌های شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱ و ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ وزیر محترم جهاد کشاورزی و با عنایت به محول شدن کلیه وظایف مرتبط با ممیزی و تثبیت و تملک اراضی ملی و دولتی به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری، به پیوست تصویر بخشنامه ۵۳/۲۰/۵۲۷۸۷ مورخ ۸۵/۷/۹ سازمان امور اراضی به مدیریت‌های مرتبط استانی جهت استحضار ارسال و اشعار می‌دارد:

با توجه به بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم مبنی بر لزوم تکمیل عملیات ممیزی و تثبیت مالکیت اراضی ملی و دولتی تا پایان برنامه یاد شده، شایسته است همکاری لازم با رعایت زمان‌بندی قید شده در قسمت الف و ب (سال ۸۵ و سال ۸۶) بخشنامه مزبور با مدیریت‌های امور اراضی استان معمول گردیده و مفاد بند ج در بندهای یک الی چهار مورد مذاقه لازم قرار گیرد. بدیهی است

جمع‌بندی مرتبط با نوع پرونده‌های مآخوذه در فرمهای ۱ الی ۳ پیوست بخشنامه مذکور درج و به انضمام صورت‌جلسه تحویل و تحول و نتیجه اقدامات انجام شده به صورت مقاطع ماهیانه تا تحویل و تحول کامل به دفتر ممیزی اراضی منعکس شود.

با در نظر گرفتن شرایط خاص پرونده‌ها و اقدامات و سوابق مآخوذه مربوطه؛ به منظور تسریع در امور اجرایی استفاده از همکاری پرسنل ذیربط مدیریت امور اراضی، که واجد سابقه مرتبط می‌باشند (حسب بند ۴ قسمت ج بخشنامه فوق) مورد تأکید است. در صورت وجود هرگونه ابهام، یا مشکل اجرایی، مراتب را به دفتر ممیزی اراضی، جهت راهنمایی و هماهنگی اعلام فرمائید.

ایمان جمشیدی

معاون حفاظت و امور اراضی

مدیریت محترم امور اراضی استان

شماره: ۵۳/۰۲۰/۵۲۷۸۷

موضوع: نحوه اقدام و تحویل و تحول پرونده‌های مربوط به تاریخ: ۸۵/۰۷/۰۹

امور شناسایی، تشخیص و تملک اراضی ملی و دولتی

سلام علیکم؛

در راستای ابلاغیه‌های شماره ۲۰/۶۸۸، مورخ ۸۵/۱/۲۱ و ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ مقام عالی وزارت موضوع توافقنامه فیما بین دو سازمان در خصوص تفکیک وظایف امور مربوط به ممیزی و واگذاری اراضی ملی و دولتی و صورت‌جلسه مورخ ۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی هیات‌های واگذاری زمین با ترکیب جدید اعضای کمیسیون تشخیص حریم و مرتع حریم روستا، از آنجایی که کلیه امور مربوط به ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور محول گردیده است. لازم است ترتیبی اتخاذ نمائید از تاریخ ابلاغ این بخشنامه از تشکیل پرونده و انجام امور مربوط به شناسایی، صدور رأی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی

و تعیین حریم و مرتع حریم روستا خودداری و در مورد کلیه اسناد و پرونده‌های متشکله و مدارک و مستندات و نقشه‌های مربوطه بادر نظر گرفتن اولویت‌های زیر اقدام فرمائید. ضمناً دو برگ صورتجلسه تحویل و تحول و سه برگ فرمهای مربوطه به پیوست ارسال می‌گردد.

قسمت اول :

در اجرای تبصره ۳ ماده ۱ دستورالعمل اخیرالذکر (۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲) کلیه پرونده‌های مربوط به اراضی موات و دولتی اعم از اخذ سند شده یا نشده که به صورت مجزا صرفاً در ارتباط با مالکیت دولت هستند به شرح ذیل به صورت کامل و برگ شماری شده منضم به نقشه‌ها و کروکی‌های ترسیمی تا پایان سال ۱۳۸۵ به اداره کل منابع طبیعی استان تحویل گردد:

۱- اراضی موات

- ۱-۱) پرونده‌هایی که شناسایی و منجر به صدور رأی موات گردیده و در حال پیگیری اخذ سند (اعم از اینکه صورت‌مجلس تحدید حدود تنظیم شده و یا نشده) می‌باشد.
- ۱-۲) پرونده‌هایی که منجر به صدور رأی موات و اخذ سند مالکیت به نام دولت شده است.
- ۱-۳) پرونده‌هایی که مراحل شناسایی انجام شده و تاکنون منتهی به صدور رأی موات نگردیده است.
- ۱-۴) پرونده‌های اراضی موات که توسط مالکین و یا متصرفین فعلی نسبت به آراء صادره اعتراض شده و وقت رسیدگی در دادگاه (از زمان تحویل پرونده‌ها) حداقل بیش از یک ماه بوده باشد و هم‌اکنون در محاکم قضائی مفتوح و تحت رسیدگی است.

۲- حریم روستا

- ۲-۱) پرونده‌هایی که توسط کمیسیون حریم و مرتع حریم روستا صورتجلسه و تصمیم‌گیری گردیده و به آن اعتراض نشده است.
- ۲-۲) پرونده‌هایی که منتج به شناسایی گردیده ولی در کمیسیون مطرح نشده است.
- ۲-۳) پرونده‌هایی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی ذیربط نسبت به تشخیص حریم و مرتع حریم روستا اعتراض شده است.

۳- اراضی بایر اعراضی و غیراعراضی

۳-۱) در خصوص اراضی بایر اعراضی که مستلزم طرح موضوع در محاکم قضایی می‌باشد، اقدامات بایسته جهت احراز اعراضی بودن آن (اخذ رأی دادگاه) توسط مدیریت امور اراضی انجام و سپس پرونده جهت تملک و اخذ سند مالکیت به اداره کل منابع طبیعی استان تحویل می‌گردد.

۳-۲) در مورد اراضی بایر غیراعراضی با رعایت تبصره ۴ ذیل قسمت «ب» توافقنامه (ابلاغیه شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱) و (ماده ۵ دستورالعمل شماره ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲) «مبنی بر وقوع در مستثنیات قانونی موضوع اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت... و یا ماده ۲ قانون حفظ و حمایت...» با اخذ استعلام از ادارات منابع طبیعی موضوع کماکان از طریق مدیریت امور اراضی استان جهت اجرای مقررات مربوطه پیگیری خواهد شد.

۴- اراضی خالصه

۴-۱) اسناد مالکیت و سوابق پرونده‌های خالصه که شش‌دانگ آن متعلق به دولت و بدون زارع و متصرف قانونی است.

۴-۲) کلیه پرونده‌ها و اطلاعات مربوط به اراضی خالصه که تاکنون منجر به اخذ سند مالکیت نگردیده است.

۴-۳) اسناد مالکیت و سوابق پرونده‌های خالصه دهات و مزارعی که منجر به صدور سند مالکیت بنام دولت شده و شش‌دانگ آن به زارعین منتقل شده باشد نیاز به تحویل ندارد و در صورت لزوم حسب درخواست اداره کل منابع طبیعی (موضوع تبصره ۲ ماده ۱ دستورالعمل ۰۲۰/۱۸۳۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲) ارسال خواهد شد.

۵- اراضی موات و بایر اصلاحات ارضی

آن دسته از پرونده‌های قراء و مزارع مشمول قوانین اصلاحات ارضی که موات یا بایر و بدون زارع و فاقد متصرف قانونی بوده، پرونده‌ها، با برگ شماری کامل و پلمپ آنها و با ذکر تعداد جلد‌ها به اداره کل منابع طبیعی استان تحویل می‌گردد.

قسمت ب:

در اجرای قسمت اخیر تبصره ۲ ماده یک ابلاغیه شماره ۰۲۰/۱۸۲۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ وزارت

متبوع، لیست اطلاعات سایر پرونده‌های خالصه و اصلاحات ارضی، اعم از مازاد بر نسق و اراضی موات، بایر و... که بخشی از آن دارای متصرف قانونی و بخش دیگر مربوط به اراضی دولتی فاقد متصرف قانونی است به ترتیب زیر توسط مدیریت امور اراضی به اداره کل منابع طبیعی منعکس و حسب درخواست و اولویت‌بندی توسط اداره کل منابع طبیعی به تدریج، اسناد مالکیت، اطلاعات، مدارک و نقشه‌های مربوطه حداکثر تا پایان سال ۱۳۸۶ تحویل خواهد شد.

۱- اراضی اصلاحات ارضی

۱-۱) فهرست اسناد سوابق آن دسته از قراء و مزارع که شش‌دانگ یا کمتر از آن مشمول مرحله اول اصلاحات ارضی شده و دارای زارع و یا متصرف قانونی می‌باشد و یا اقدامات اولیه در جهت تعیین تکلیف و تفکیک و افزای سهام دولت از اشخاص و زارعین از جمله: طرح در شورای اصلاحات ارضی و قیدجمله: (به استثناء اراضی بایر و سایر اراضی دولتی) و... صورت گرفته است.

۱-۲) فهرست اسناد و سوابق آن دسته از قراء و مزارع که مشمول قوانین اصلاحات ارضی شده و سوابق اجرای مقررات ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری... و یا ماده ۲ قانون حفظ و حمایت... را داشته باشد. بابرگ شماری کامل و پلمپ پرونده‌ها و ذکر تعداد جلد‌ها به اداره کل منابع طبیعی تحویل گردد.

۱-۳) فهرست اسناد سوابق قراء و مزارع مشمول مرحله دوم یا سوم اصلاحات ارضی که دارای اراضی دولتی (بایر، موات) باشد به اداره کل منابع طبیعی تحویل گردد.

۲- اراضی خالصه

۲-۱) فهرست اسناد مالکیت و سوابق پرونده‌های خالصه که بخشی از آن دارای متصرف و بخش دیگر فاقد متصرف باشد.

۲-۲) چنانچه پس از تعیین تکلیف اراضی بند ۱-۲ محرز گردد که متصرفین واجد شرایط قانونی نباشند پرونده متصرفین واجد شرایط و پرونده اراضی فاقد متصرف عیناً تحویل اداره کل منابع طبیعی گردد.

تبصره ۵: در مورد بندهای مندرج در ذیل قسمت ب، حسب درخواست اداره کل منابع طبیعی، تصاویر اسناد مالکیت، مدارک، سوابق، نقشه‌ها و عنداللزوم اصل پرونده‌های مربوطه به اداره کل

منابع طبیعی ارسال گردد. بدیهی است پرونده‌های ارسالی عیناً پس از رفع نیاز اعاده می‌گردد.

قسمت ج :

۱- درخصوص پرونده‌های موضوع قسمت «الف» که به اداره کل منابع طبیعی تحویل می‌گردد پاسخگویی به استعلامات اشخاص و مراجع ذیربط برعهده اداره کل منابع طبیعی می‌باشد.

۲- درخصوص پرونده‌های موضوع قسمت «ب» متناسب با وظایف ذاتی هریک از دو سازمان حسب مورد سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری درخصوص شناسایی، تشخیص، ممیزی، تثبیت و تملک اراضی بنام دولت و سازمان امور اراضی درخصوص تعیین تکلیف متصرفین و زارعین و پاسخگویی به اختلافات فیما بین آنها که از طریق مراجع قضایی و غیره ارجاع می‌گردد برعهده هریک از دو سازمان می‌باشد.

۳- مطابق مندرجات فرمهای پیوست، اطلاعات پرونده‌های مورد تحویل به اداره کل منابع طبیعی تکمیل و مطابق فرم صورت جلسه پیوست تحویل گردد.

۴- در مواردی که ضرورت داشته باشد پرسنل ذیربط مدیریت امور اراضی با توجه به سابقه آشنایی با پرونده‌ها همکاری لازم را با اداره کل منابع طبیعی بعمل آورند.

مقتضی است وصول بخشنامه را به این سازمان اعلام و نتیجه اقدامات انجام شده را بصورت ماهیانه تا تحویل و تحول کامل به مدیریت ممیزی و واگذاری سازمان گزارش نمائید.

علیرضا اورنگی

رئیس سازمان

رونوشت :

۱- جناب آقای مهندس جلالی - معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور - برای استحضار.

۲- جناب آقای دکتر صفی خانی - مشاور محترم وزیر و مدیرکل دفتر وزارتی وزارت جهاد کشاورزی - عطف به ابلاغیه وزیر محترم به شماره ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ جهت استحضار.

۳- سازمان جهاد کشاورزی استان... - برای استحضار و اقدام لازم.

فرم شماره ۴

صور تجلسه تحویل و تحول پرونده‌های مربوط به ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی استان

پیرو ابلاغیه‌های وزیر محترم جهاد کشاورزی به شماره ۰۲۰/۱۱۵۱۵ مورخ ۸۵/۴/۱۹ موضوع دستورالعمل ضوابط واگذاری اراضی ملی و دولتی و شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱ درخصوص تمرکز امور مربوط به ممیزی و تملک اراضی و به استناد تبصره ۶ بند ج توافقنامه مذکور و براساس بخشنامه شماره ۵۳/۰۲۰/۵۲۷۸۷ مورخ ۸۵/۷/۹ موضوع نحوه اقدام و تحویل و تحول پرونده‌های مربوط به امور شناسایی، تشخیص و تملک اراضی ملی و دولتی کلیه مدارک و پرونده‌های مربوط به ممیزی و تملک اراضی به قرار ذیل تحویل و تحول گردید:

الف- پرونده‌های اراضی موات

- ۱- تعداد ... جلد پرونده‌هایی که شناسایی و منجر به صدور رأی موات گردیده و در حال پیگیری اخذ سند (اعم از اینکه صورتمجلس تحدید حدود تنظیم شده و یا نشده) می‌باشد.
- ۲- تعداد ... جلد پرونده‌هایی که منجر به صدور رأی موات و اخذ سند مالکیت به نام دولت شده است.
- ۳- تعداد ... جلد پرونده‌هایی که مراحل شناسایی انجام شده لوی تاکنون منتهی به صدور رأی موات نگردیده است.
- ۴- تعداد ... جلد پرونده‌های اراضی موات که توسط مالکین و یا متصرفین فعلی نسبت به رأی صادره اعتراض شده و وقت رسیدگی در دادگاه (از زمان تحویل پرونده‌ها) حداقل بیش از یک ماه بوده باشد و هم اکنون در محاکم قضایی مفتوح و تحت رسیدگی می‌باشد.
- ۵- تعداد ... شیت اوزالید نقشه و کروکی.

ب- پرونده‌های حریم روستا

- ۱- تعداد ... جلد پرونده‌هایی که توسط کمیسیون حریم روستا صور تجلسه و تصمیم‌گیری گردیده و به آن اعتراض نشده است.

- ۲- تعداد ... جلد پرونده‌هایی که منتج به شناسایی گردیده ولی در کمیسیون مطرح نشده است.
- ۳- تعداد ... جلد پرونده‌هایی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی ذیربط نسبت به تشخیص حریم روستا اعتراض شده است.

ج- پرونده‌های اراضی بایر اعراضی

- ۱- تعداد ... جلد پرونده دارای رأی دادگاه مبنی بر اعراضی بودن اراضی.

د- پرونده‌های اراضی خالصه

- ۱- تعداد ... جلد پرونده شامل اسناد مالکیت و سوابق پرونده‌های خالصه که شش‌دانگ آن متعلق به دولت و بدون زارع و متصرف قانونی است.
- ۲- تعداد ... جلد پرونده مربوط به اراضی خالصه که تاکنون منجر به اخذ سند مالکیت نگردیده است.

ه- پرونده‌های اراضی موات و بایر اصلاحات ارضی

- ۱- تعداد ... جلد پرونده‌های قراء و مزارع مشمول قوانین اصلاحات ارضی که موات یا بایر و بدون زارع و فاقد متصرف قانونی بوده است.
- ۲- تعداد ... برگ لیست اطلاعات سایر پرونده‌های خالصه و اصلاحات ارضی اعم از مازاد بر نسق و اراضی موات، بایر و... که بخشی از آن دارای متصرف قانونی و بخش دیگر مربوط به اراضی دولتی فاقد متصرف قانونی است.

و- فهرست اراضی اصلاحات ارضی

- ۱- تعداد ... برگ فهرست اسناد و سوابق آن دسته از قراء و مزارع که شش‌دانگ یا کمتر از آن مشمول مرحله اول اصلاحات ارضی شده و دارای زارع یا متصرف قانونی می‌باشد و یا اقدامات اولیه در جهت تعیین تکلیف و تفکیک و افراز سهام دولت از اشخاص و زارعین از جمله: طرح در شورای اصلاحات ارضی قید جمله (به استثناء اراضی بایر و سایر اراضی دولتی) و... صورت گرفته است.

- ۲- تعداد ... برگ فهرست اسناد و سوابق آن دسته از قراء و مزارع که مشمول قوانین اصلاحات

ارضی شده و سوابق اجرای مقررات ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری... و یا ماده ۲ قانون حفظ و حمایت و... را داشته باشد.

۳- تعداد ... برگ فهرست اسناد و سوابق قراء مزارع مشمول مرحله دوم یا سوم اصلاحات ارضی که دارای اراضی دولتی (بایر، موات) باشد.

ز- فهرست و پرونده اراضی خالصه

۱- تعداد ... برگ فهرست اسناد مالکیت از سوابق پرونده‌های خالصه که بخشی از آن دارای متصرف و بخشی فاقد متصرف می‌باشند.

۲- تعداد ... پرونده‌های دارای متصرف واجد شرایط و پرونده‌های فاقد متصرف مندرج در بند (۱)

جمعاً به تعداد ... جلد پرونده همراه با ... برگ لیست‌های مربوطه به نماینده معرفی شده طی نامه شماره ..... مورخ ..... تحویل گردید.

مدیریت امور اراضی استان

اداره کل منابع طبیعی استان

نام و نام خانوادگی و امضاء تحویل دهنده:

نام و نام خانوادگی امضاء تحویل گیرنده:

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۵۳/۰۲۰/۶۷۰۶۸

موضوع: تفویض اختیار

تاریخ: ۸۵/۱۲/۲۳

با سلام؛

در اجرای ماده ۲ دستورالعمل مربوط به امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی موضوع ابلاغیه شماره ۰۲۰/۱۸۴۸۸، مورخ ۸۵/۶/۱۲ مقام عالی وزارت و بند ح ماده ۷ اساسنامه سازمان امور اراضی، بدینوسیله اختیارات مربوط به رسیدگی به دعاوی مطروحه در محاکم قضایی نسبت به اجرای قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن در مواردی که صرفاً منجر به صدور رأی موات گردیده و همچنین پرونده‌های اراضی دولتی که در اجرای دستورالعمل صدرالذکر پیگیری آن به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور محول گردیده،

در حوزه استانی به آن اداره کل تفویض می‌گردد تا اقدامات لازم شامل پیگیری برای اخذ سند از طریق اداره ثبت اسناد و املاک و شرکت در جلسات محاکم قضایی و دفاع از حقوق دولت را به نحوه مقتضی معمول نماید.

علیرضا اورنگی

رئیس سازمان

رونوشت :

- جناب آقای مهندس اسکندری- وزیر محترم جهاد کشاورزی- برای استحضار
- جناب آقای مهندس جلالی- معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور- برای استحضار
- رئیس محترم سازمان جهاد کشاورزی استان ... - برای استحضار
- مدیریت محترم امور اراضی استان ... - برای استحضار

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره : ۸۶/۱/۱۳۰۷۳

سلام علیکم ؛

تاریخ : ۸۶/۲/۲۹

به پیوست دستورالعمل اصلاحی تبدیل کروکی به نقشه که در جلسات ۲۲ و ۲۳ مورخ ۸۵/۱۲/۱۳ و ۸۶/۱/۲۱ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان به تصویب رسیده است جهت اجرا ابلاغ می‌گردد، مسئولیت حسن اجرای این دستورالعمل به عهده جنابعالی می‌باشد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

دستورالعمل اصلاحی چگونگی اجرای مقررات ملی شدن در صورت بروز تغییرات ناشی از تبدیل کروکی به نقشه :

مقدمه :

پس از تصویب قانون ملی شدن جنگلها و مراتع کشور که کلیه اسناد و مدارک مالکیت نسبت به منابع طبیعی را باطل ساخت وظیفه اولیه ادارات منابع طبیعی مطابق مواد ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از ذخایر جنگلی و منابع طبیعی، تعیین حدود املاک واقع شده در عرصه‌های طبیعی کشور به شرح تبصره ۳ ماده ۲ قانون ملی شدن جنگلها و مراتع و همچنین حفاظت و بهره‌برداری از منابع طبیعی کشور بوده است.

در تشخیص مستثنیات قانونی مردم یعنی باغات، مزارع، خانه‌ها و تأسیسات روستایی و محاط آنها که تا تصویب قانون ملی شدن ایجاد شده بودند مأمورین منابع طبیعی براساس معاینه و مشاهده عینات هر محل اقدام و نتیجه امر را با ترسیم کروکی برای طی تشریفات قانونی مربوط و ضبط در سوابق اعلام می‌داشتند.

کروکیهای تهیه شده معمولاً دارای حدود و ابعاد تقریبی و تخمینی بوده‌اند و بدین ترتیب با استفاده از عوارض طبیعی و نقاط ثابت و مشخص محدوده مستثنیات از منابع طبیعی تمیز داده شده است. گاهی علاوه بر حدود و ابعاد تعریف شده مترآژ و مساحت کل پلاک، مستثنیات و در نتیجه منابع طبیعی نیز قید شده‌اند.

خصوصیت اصلی که موجب تمیز داده شدن هریک از انواع مستثنیات از منابع طبیعی می‌شده مساحت آن نبوده بلکه باغ بودن، مزرعه بودن و خانه بودن در زمان تصویب قانون ملی شدن (۱۳۴۱/۱۰/۲۷) بوده است و اصولاً با توجه به مقدرات زمانی، تکلیفی برای تعیین دقیق مساحت آن ملک مستثنیات قانوناً وجود ندارد.

از آنجاییکه در آگهی‌های منتشره و یا کروکیها و مدارک تنظیمی صحبت از مترآژ و مساحت نیز شده است با اقدامات اخیر سازمان مبنی بر تبدیل کروکی به نقشه بعضاً مواجه با تعارض مساحت و یا محدوده‌های اعلام شده در کروکیهای اولیه و یا برگ تشخیص آگهی منتشره نسبت به نقشه

تهیه شده می‌باشیم. لذا با عنایت به تجارب اجرایی و با ملحوظ نمودن نقطه‌نظرات فنی و به منظور تعیین تکلیف ادارات کل منابع طبیعی و ایجاد وحدت رویه این دستورالعمل جهت اجرا ارسال و از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل کلیه بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مغایر قبلی، ملغی اعلام می‌گردد.

۱- تعاریف:

کروکی: عبارتست از تعیین و ترسیم تقریبی و تخمینی محدوده جغرافیایی یک محل یا منطقه که دربردارنده مشخصات توصیفی منطقه شامل: محدوده پلاک، تعیین موقعیت عوارض طبیعی و غیرطبیعی ثابت و غیره که به منظور آشکارسازی چگونگی پلاک در عرصه به صورت ترسیمی بر روی کاغذ باشد را گویند.

بدیهی است اطلاعات غیرتوصیفی که دربردارنده مساحت و ابعاد هندسی پلاک می‌باشد در آن کاملاً تقریبی بوده و قابل استناد نخواهد بود که از لحاظ نحوه استفاده به دو نوع:

کروکی گویا:

عبارت از کروکی است که دارای جانمایی عوارض ثابت طبیعی و غیرطبیعی (انسان ساخت) نسبت به محل وقوع مستثنیات و منابع ملی می‌باشد و با استفاده از آن می‌توان موقعیت عوارض را از نظر جهات جغرافیایی نسبت به هم تشخیص داد.

کروکی غیرگویا:

عبارت از کروکی است که در آن عوارض مشخصه ثابت اعم از طبیعی و غیرطبیعی (انسان ساخت) بکار نرفته است و با استفاده از آن نتوان موقعیت عوارض را نسبت به هم به درستی تشخیص داد.

- استفاده از اطلاعات مربوطه اعم از سوابق اجرایی و سایر مدارک و مستندات قانونی از جمله سوابق ثبتی، سوابق اصلاحات ارضی، عکسهای هوایی یا نقشه‌های توپوگرافی مقارن اجرای قانون، بدون در نظر گرفتن وضعیت موجود مورد تأکید می‌باشد.

- در صورت عدم وجود نقاط مشخصه ثابت، از عوارض ثابت طبیعی یا غیرطبیعی خارج از پلاک که در نقشه‌های اجرای قانون پلاکهای مجاور وجود دارد استفاده گردد و در هر صورت از وسایل

مرتبط جهت ذکر و ترسیم نقاط مختصاتی در نقشه تهیه شده بهره لازم به عمل آید.

۳- نحوه بررسی و اتخاذ تصمیم :

دبیر کمیته فنی ممیزی اراضی استان گردشکار کامل و دقیق از پرونده و اشکالات آن را که براساس مدارک و مستندات قانونی مربوطه به انضمام نقشه تهیه شده با استفاده از عکس هوایی مقارن اجرای قانون می‌باشد به کمیته فنی ممیزی اراضی استان ارائه و پس از بررسی و تایید کمیته مزبور مبنی بر رعایت ضوابط حقوقی و فنی مربوطه، با تأیید مدیر کل منابع طبیعی استان قابل اقدام می‌باشد.

گزارش اقدامات به عمل آمده به صورت فرم‌های پیوست تکمیل و در پایان هر فصل به اطلاع دفتر فنی ممیزی اراضی خواهد رسید.

۴- شرایط و نحوه تبدیل کروکی به نقشه :

الف) در زمان تبدیل کروکی گویا، به نقشه، چنانچه حدود اربعه مستثنیات و منابع ملی قید شده در برگ تشخیص کروکی با عکس هوایی و عوارض طبیعی و غیرطبیعی، تطابق دقیق و مستدل داشته باشد. تغییرات حاصله ملاک عمل قرار خواهد گرفت.

ب) در زمان تبدیل کروکی غیرگویا به نقشه، چنانچه حدود اربعه مستثنیات و منابع ملی قید شده در برگ تشخیص و کروکی با عکسهای هوایی و عوارض طبیعی و غیرطبیعی مطابقت نداشته باشد.

• **عوارض ثابت :** عبارت از هرگونه پدیده طبیعی یا غیرطبیعی اعم از : رودخانه‌ها، چشمه‌ها، جاده‌ها، قنوات، دکل‌های برق فشار قوی، شبکه راه آهن، مظهر قنات، بنچ مارکها و... در زمان تنظیم کروکی می‌باشد که تا زمان تبدیل کروکی به نقشه تغییر نیافته باشند.

• **فتوگرامتری :** به مجموعه عملیات تولید نقشه با استفاده از عکسهای هوایی فتوگرامتری گفته می‌شود.

• **عکسهای هوایی مقارن اجرای قانون :** در این بخشنامه منظور عکسهای هوایی است که در سالهای ۱۳۳۴ تا ۱۳۴۶ توسط سازمان جغرافیایی یا سازمان نقشه برداری تهیه شده‌اند.

• **تفسیر عکسهای هوایی:** تعبیر و آشکارسازی اطلاعات موجود در عرصه موردنظر از حیث نوع، شکل، محدوده تقریبی آن را با استفاده از عکس هوایی گویند.

۲- نکات لازم‌الرعایه:

• در امر تشخیص و تبدیل کروکی به نقشه صرفاً مستثنیات مقرر در تبصره ۳ ماده ۲ قانون ملی شدن که تا تاریخ ۴۱/۱۰/۲۷ احداث و ایجاد شده‌اند معتبر می‌باد.

• در صورت وجود اشکال در حدود اربعه پلاک نسبت به پلاکهای مجاور بخشنامه‌های مرتبط با موزاییک پلاکها رعایت گردد.

• اطلاعات توصیفی اوراق تشخیص در زمان تبدیل کروکی به نقشه مدنظر واقع شود.

• صرفاً پلاکهای واجد کروکی که مراحل اجرای قانون ملی شدن به طور کامل (تشخیص و آگهی) انجام شده باشد، شامل این بخشنامه می‌باشد.

• نکته:

- تشخیص‌های واجد کروکی که آگهی نشده‌اند با بکارگیری اطلاعات توصیفی برگ تشخیص و با رعایت مفاد بند ب آتی نقشه‌برداری و آگهی می‌گردند.

براساس مقررات و سوابق ثبتی نقشه دقیق (با استفاده از عکسهای هوایی (حتی‌الامکان قائم ارتو) شده مقارن اجرای قانون و رعایت اطلاعات توصیفی و اجرایی برگ تشخیص و سایر ضمائم مربوطه و در صورت لزوم تحقیقات محلی و بررسی میدانی و لحاظ تعاریف قانونی) تهیه و تغییرات حاصله، از طریق آگهی اصلاحی به اطلاع عموم رسیده و پس از تایید هیئت تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده ۵۶، ملاک عمل خواهد بود.

ج) در صورتیکه به لحاظ بررسی سوابق ثبتی و نقشه‌برداری از محدوده پلاکی که در کروکی منضم به برگ تشخیص آمده، مشخص شود که کروکی تهیه شده شامل بخشی از پلاک و یا شامل دو یا چند پلاک ثبتی بوده است، اما در برگ تشخیص نام پلاکهای واقع در محدوده مورد تشخیص، قید نگردیده باشد، با رعایت بندهای (الف) و (ب) این دستورالعمل و ضمن مشخص نمودن شماره و مرز پلاکهای مزبور در نقشه. (با لحاظ نمودن کلیات کروکی منضم به برگ

تشخیص) اصلاحات لازم صورت گرفته و به تأیید کمیته فنی ممیزی اراضی و مدیر کل استان رسیده و نسبت به انتشار آگهی اصلاحی و طرح موضوع در هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی اقدام گردد.

تبصره ۵:

- ۱- اجرای این دستورالعمل، صرفاً مربوط به پلاک‌هایی است که در آنها تبدیل کروکی به نقشه به عمل آمده و بازنگری سایر اقدامات قبلی مشمول این دستورالعمل نخواهد بود.
- ۲- پس از اتمام مراحل موضوع بندهای این دستورالعمل، ارسال مراتب جهت طرح در هیأت تعیین تکلیف اراضی اختلافی، براساس اعتراض اداره منابع طبیعی (تضییع حقوق دولت) و یا سایر معترضین واجد شرایط امکان‌پذیر خواهد بود.

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/۱/۴۷۲۰۰

با سلام؛

تاریخ: ۸۶/۰۷/۳۰

احتراماً همانطور که استحضار دارید در اجرای دستورالعمل شماره ۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ وزارت جهاد کشاورزی امور شناسایی، تشخیص، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی و حسب ماده ۳ آن مسئولیت شناسایی اراضی موات به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری محول شده است (موضوع تعریف ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مرجع تشخیص اراضی موات، مصوب ۱۳۶۶/۷/۸ هیأت‌وزیران عبارت از اراضی است که سابقه احیاء و بهره‌برداری ندارند و افراد بصورت رسمی یا غیررسمی برای آنها سند تهیه کرده‌اند). بدینوسیله فرم شناسایی اراضی موات (طبق نمونه) در اجرای قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن مصوب ۶۵/۹/۳۰ مجلس شورای اسلامی جهت اقدام لازم با رعایت نکات زیر ابلاغ می‌گردد.

- ۱- اقدامات در اراضی موات موضوع قانون مذکور، لزوماً باید در خارج از حریم شهرها صورت پذیرد.

- ۲- در مرحله اجرا عدم اجرای قوانین مرتبط با ملی شدن در عرصه مزبور اطمینان حاصل گردد.
- ۳- عرصه‌های مورد اقدام شامل اجرای قوانین موضوعه مرتبط با اراضی دولتی (اعم از خریداری دولت موضوع اجرای مقررات مرحله اول اصلاحات ارضی و یا اجرای مقررات خالصجات و...) نگردیده باشد.
- ۴- حسب ماده ۱۳ آیین‌نامه اجرایی قانون ابطال اسناد اراضی مواد مصوب ۶۶/۷/۸ ادارات و مراجع ذیربط (از جمله ثبت اسناد و املاک) موظف به همکاری و پاسخ به استعلامات در اسرع وقت می‌باشند.
- ۵- در تهیه نقشه‌های منضم به اوراق شناسایی، توجه کافی به امر گویا بودن نقشه‌ها، همچنین رعایت دستورالعمل‌های مرتبط با موزائیک نقشه‌ها به عمل آید.
- ۶- برگ‌های شناسایی (با سربرگ ادارات منابع طبیعی شهرستان) در ۳ نسخه تنظیم، نسخه اول به هیئت ۷ نفره موضوع قانون مرجع تشخیص اراضی موات مصوب سال ۶۵ (مدیریت امور اراضی)، نسخه دوم به اداره کل منابع طبیعی استان و نسخه سوم در اداره منابع طبیعی شهرستان ضبط گردد.
- ۷- پس از تنظیم و تکمیل برگ شناسایی از اعضای هیئت هفت نفره، جهت بازدید عرصه مورد شناسایی و صدور رأی تشخیص موات دعوت به عمل آید. لازم به تذکر است که به استناد ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مذکور هیأت با حضور حداقل چهار نفر تشکیل و نظریه خود را طی صورتجلسه‌ای اعلام خواهند نمود. رأی اکثریت با حداقل سه نفر ملاک عمل خواهد بود که یکی از آنها باید حاکم شرع باشد.
- ۸- ادارات ممیزی اراضی اداره کل، ضمن همکاری و نظارت لازم در این خصوص، در صورت وجود ابهام نسبت به طرح، بررسی و پیگیری رفع مشکل از طریق کمیته فنی ممیزی اراضی استان، با نظر و هدایت مدیر کل محترم منابع طبیعی استان اقدام خواهند نمود.
- لازم به یادآوری است گزارش اقدامات به عمل آمده به صورت فصلی (هر ۳ ماه یکبار) به دفتر فنی ممیزی اراضی منعکس گردد.

فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره : ۸۶/۵۱/۷۵۳۳۰

با سلام ؛

تاریخ : ۸۶/۱۱/۲۷

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۸۶/۱/۱۳۰۷۳ مورخ ۸۶/۲/۲۹ در خصوص دستورالعمل اصلاحی تبدیل کروکی به نقشه با عنایت به پاراگراف آخر از بند ۳ دستورالعمل مذکور شایسته است نسبت به تکمیل فرمهای مربوطه (تصویر پیوست) اقدام و نتیجه را حداکثر تا مورخ ۸۶/۱۲/۱۰ به این دفتر ارسال نمایید. ضمناً آن اداره کل موظف بوده در پایان هر سه ماه (فصل) نسبت به تکمیل و ارسال فرمهای موردنظر اقدام نماید که متأسفانه تاکنون فرمهای تکمیلی به دفتر واصل نشده است.

مراد حسین میرزائی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

بسمه تعالی

اقدامات بعمل آمده در زمینه تبدیل کروکی به نقشه استان شهرستان

توضیحات	شماره و تاریخ نظریه کمیته فنی ممیزی اراضی استان	وضعیت نقشه			وضعیت انطباق حدود اربعه کروکی			مستندات مورد استفاده جهت تهیه نقشه			وضعیت کروکی				بخش	نام و شماره پلاک	
		مساحت (هکتار)			م.ع.	م.ل.	م.ک.	عکسهای هوایی (مقارن اجرای قانون)	عکسهای هوایی (مقارن اجرای قانون)	مساحت (هکتار)			م.ع.	م.ل.			م.ک.
		جمع	مستثنیات	م.ع. م.ل. م.ک.						جمع	مستثنیات	م.ع. م.ل. م.ک.					

رئیس اداره مهندسی
رئیس اداره ممیزی اراضیتاریخ اقدام
نام و نام خانوادگی تنظیم کننده

امضاء

مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی سازمان
 موضوع: در خصوص بند ۳ صور تجلسه شورای ممیزی استان اصفهان تاریخ: ۸۷/۰۳/۰۴
 شماره: ۱۸/۱۱۹۱۸ با سلام؛

احتراماً، عطف به نامه شماره ۸۶/۵۱/۸۳۶۱۹ مورخ ۸۶/۱۲/۲۵ راجع به اصلاح یا انتقال اسناد
 موات اعلام می‌دارد:

چنانچه براساس آراء محاکم قضایی در پی اعتراض افراد تشخیص موات باطل گردیده باشد و نیاز
 به اصلاح یا انتقال اسناد باشد موضوع آراء محاکم قضایی که مساحت اراضی بیش از ۵۰ هکتار
 باشد می‌بایست حسب مصوبه مورخه ۷۲/۹/۴ مجمع محترم تشخیص مصلحت نظام موضوع قانون
 نحوه رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء واگذاری زمین به تأیید هیأت
 ۳ نفره قانون مذکور رسیده در صورت تأیید و تنفیذ احکام صادره محاکم بدوی و تجدیدنظر
 توسط کمیسیون مذکور انتقال و اصلاح سند برای اشخاص بلامانع خواهد بود.

محمد تقی عموزاده

مدیر کل دفتر امور حقوقی

مدیر کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان / منطقه
 موضوع: دستورالعمل نحوه رفع مشکلات ناشی از
 اجرای مقررات موازی ملی و موات
 شماره: ۸۷/۵/۵۹۶۴۷ تاریخ: ۸۷/۰۹/۱۳
 با سلام؛

احتراماً، در اجرای سیاستهای اجرایی این سازمان در خصوص وظایف حاکمیتی مرتبط با
 اراضی ملی و موات موضوع ابلاغیه وزیر محترم جهاد کشاورزی به شماره ۶۸۸/۲۰ مورخ
 ۸۵/۱/۳۰ به پیوست دستورالعمل نحوه اخذ تصمیم در خصوص رفع مشکل اجرای موازی و
 مضاعف مقررات مربوط به قوانین اراضی ملی و موات جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

ضروری است ضمن اطلاع‌رسانی مناسب به همکاران ذینفع از جمله ادارات ممیزی و حقوقی آن اداره کل و نیز ادارات منابع طبیعی و آبخیزداری شهرستان، گزارشات ادواری و پیشنهادات اجرایی برای رفع اشکالات احتمالی را به این معاونت ارسال تا در بازنگری مورد استفاده قرار گیرد.

محمد تقی عموزاده

معاون حفاظت و امور اراضی

مقدمه :

با عنایت به ابلاغیه مقام عالی وزارت به شماره ۰۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۳۱، موضوع تفکیک وظایف مربوط به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی و دستورالعمل شماره ۶۰۲۰/۱۸۴۸۸ مورخ ۸۵/۶/۱۲ وزیر محترم جهاد کشاورزی که به موجب آن کلیه امور مربوط به شناسایی، تشخیص، ممیزی، تثبیت و تملک اراضی ملی و دولتی به این سازمان محول گردیده است. لذا به منظور پیشگیری و رفع تداخلات اجرای مقررات موازی و یکپارچه‌سازی و تمرکز امور مربوط به شناسایی، ممیزی و تملک اراضی ملی و دولتی که در عرصه‌های واحد دارای اجرای مقررات ملی و موات می‌باشد، دستورالعمل ذیل به منظور نحوه تصمیم‌گیری در اینگونه عرصه‌ها در دو بخش کلیات و شقوق تداخل و راه‌حلهای اجرایی تهیه گردیده است.

بدیهی است با توجه به تکالیف حاکمیتی این سازمان و تعهد ایجاد شده در پروژه اخذ اسناد مالکیت اراضی ملی و دولتی در راستای بند (ج) ماده ۶۸ قانون برنامه چهارم سریعاً نسبت به تعیین تکلیف و حل معضلات ناشی از اجرای مقررات موازی و مضاعف برابر این دستورالعمل اقدام گردد. ضمناً با عنایت به ابلاغیه فوق‌الذکر و این دستورالعمل اجرایی بخشنامه شماره ۲۴۷۹/۵-۸۵/۳/۹ عملاً منتفی اعلام می‌گردد.

الف : کلیات

ماده ۱- براساس مکاتبات قبلی در خصوص تحویل و تحول پرونده‌های اراضی موات و فرمهای ارسالی پس از تحویل پرونده‌ها نسبت به تطبیق اجرای مقررات اراضی ملی و موات اقدام و

درخصوص آن دسته از پرونده‌هایی که دچار تداخل آرای مقررات موازی مضاعف می‌باشند. گردشکار پرونده شامل مشخصات اراضی و جریان عملیات انجام شده تهیه و در صورت لزوم نقشه‌های مربوطه با حضور ارائه‌دهندگان و نقشه‌برداران دو دستگاه در طبیعت تعرفه و موارد تداخل و میزان موقعیت آن طی صورتجلسه‌ای تعیین و مشخص گردد.

تبصره ۵: در هر صورت اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان مکلف است نسبت به احراز تداخل و یا عدم تداخل اجرای مقررات یاد شده اقدام نماید.

ماده ۲- تعیین و تطبیق موارد ذیربط با هر یک از شقوق این دستورالعمل مستلزم طرح موضوع در کمیته فنی ممیزی اراضی استان و تأیید نهایی مدیرکل منابع طبیعی استان می‌باشد. دعوت از نماینده امور اراضی حسب ضرورت جهت شرکت در کمیته مذکور به منظور ارائه نظرات کارشناسی بلامانع می‌باشد.

ماده ۳- قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن صرفاً ناظر بر تشخیص اراضی موات بوده، لذا چنانچه در اجرای این قانون عرصه‌ای بعنوان مستثنیات اعلام شده باشد منظور مستثنی از قانون مذکور بوده و ارتباطی با مستثنیات موضوع تبصره (۳) ماده (۲) قانون ملی شدن جنگلهای کشور ندارد.

ماده ۴- اجرای این دستورالعمل در رابطه با رفع تداخلات اجرای مقررات ملی و موات مربوط به اراضی واقع در داخل محدوده و حریم قانونی شهرها در صورت عدم تحویل و یا تملک توسط سازمان مسکن و شهرسازی مجاز خواهد بود.

ماده ۵- منظور از اجرای مقررات اراضی موات در این دستورالعمل اجرای کامل مواد (۲) و (۳) آیین‌نامه اجرایی قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن مصوب ۶۶/۷/۸ هیأت وزیران بوده لذا عرصه‌هایی که دارای برگ بازدید و شناسایی اراضی موات بوده و منجر به صدور رأی تشخیص اراضی موات نشده‌اند لزوماً مشمول این دستورالعمل نخواهند بود.

ب: شقوق تداخل و حالت‌های موجود

شق اول - عرصه در پی اجرای مقررات قانونی ملی شدن منجر به صدور سند مالکیت اراضی ملی و تفکیک مستثنیات گردیده است.

حالت اول - عرصه دارای رأی تشخیص اراضی موات می‌باشد:

ماده ۶- در صورتیکه رأی موات توسط اشخاص در محاکم قضائی فاقد اعتراض باشد. رأی مذکور در پرونده مربوط به سوابق اجرایی قانون ملی شدن ضبط گردد و در صدور گواهی‌ها، چنانچه کل عرصه در داخل اراضی ملی واقع شده باشد اجرای مقررات ملی شدن ملاک پاسخگویی خواهد بود و در صورتیکه بخشی از آن داخل مستثنیات واقع شده باشد در این قسمت با استناد به قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن پاسخ لازم ارائه می‌گردد.

ماده ۷- در صورت اعتراض به رأی موات در دادگاه ذیصلاح حسب مورد به شرح ذیل اقدام خواهد شد:

۱- از مفاد رأی موات در دادگاه در جهت حفظ حقوق دولت دفاعیات لازم را برابر مقررات مربوطه بعمل آورده و در دفاع از رأی موات می‌بایست مندرجات برگ تشخیص اراضی موات و دلایل مذکور در آن مبنی بر موات بودن زمین و تعریف اراضی موات در آیین‌نامه اجرایی قانون مرجع تشخیص اراضی موات و عندالاقضاء عکسهای هوایی مقارن اجرای قانون مدنظر قرار گیرد.

۲- در این مرحله نیز سوابق اجرای مقررات اراضی موات را در پرونده اجرای مقررات ملی شدن ضمیمه نموده و مادامی که حکم قطعی و نهایی مبنی بر ابطال رأی موات از دادگاه صادر نشده، در صدور گواهی‌ها مالکیت دولت و با استناد به قانون مذکور ملاک عمل قرار گیرد.

۳- در مورد آن قسمت از اراضی موات که در محدوده اسناد مالکیت منابع طبیعی قرار می‌گیرد، تصویر مصدقی از سند مالکیت دولت به دادگاه ارسال و درخواست شود با توجه به صدور سند مالکیت بنام دولت نسبت به رد درخواست معترض اقدام شود.

۴- در صورتیکه حکم بر ابطال موات صادر گردد بدلیل اعلامی بودن حکم صادره این امر به

معنای ابطال مقررات ملی شدن نبوده لذا اسناد مالکیت منابع ملی به قوت خود باقی خواهد بود و بدیهی است ادارات ثبت هم نمی‌توانند بدون صدور احکام قطعی قضایی مبنی بر ابطال اسناد مالکیت دولت سند دیگری به نام اشخاص صادر نمایند.

تذکر: در صورتیکه دادگاه بدوی در ضمن صدور حکم ابطال موات، بر غم عدم صلاحیت معترض به اجرای مقررات ملی شدن و اسناد مالکیت دولت شوند، با توجه به اینکه هیأت‌های حل اختلاف موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی تنها مرجع رسیدگی به اعتراضات نسبت به اجرای مقررات ملی شدن اصلاح یا ابطال اسناد مالکیت اراضی ملی می‌باشند، لذا می‌بایست قویاً در دادگاه دفاع مؤثر و لازم از اسناد مذکور صورت گیرد.

حالت دوم- در صورتیکه رأی اراضی موات در اراضی مستثنیات قانون ملی شدن واقع شود:

ماده ۸- در صورت قطعیت رأی موات اعم از آنکه در مهلت قانونی (یک ماه پس از انتشار دو نوبت آگهی به مدت ۱۵ روز) و یا پس از وصول اعتراض و رأی قطعی از دادگاه، نسبت به ادامه تشریفات بعدی جهت اخذ اسناد مالکیت بنام دولت اقدام خواهد شد.

حالت سوم- عرصه کلاً یا بخشی از آن دارای سند اراضی موات می‌باشد:

ماده ۹- در صورتیکه اسناد اراضی موات با محدوده اسناد اراضی ملی تداخل داشته باشد مراتب به اداره ثبت اسناد محل اعلام تا براساس نقشه‌های اشجاری مقررات قانون ملی شدن نسبت به ابقاء اسناد مالکیت اراضی ملی و اصلاح محدوده اسناد اراضی موات اقدام گردد.

در صورتیکه سازمان امور اراضی قبلاً براساس ضوابط و مقررات مربوط در محدوده اسناد اراضی موات اقدام به واگذاری و انتقال اسناد نموده باشد، موضوع ابقاء یا اصلاح اسناد اراضی ملی و یا تغییر نمایندگی حسب مورد ملحوظ نظر و اقدام می‌گردد.

بدیهی است در صورت عدم انتقال مالکیت مراتب تابع دستورالعمل ضوابط و شرایط واگذاری اراضی ملی و دولتی موضوع ابلاغیه شماره ۲۰/۲۶۲۶ مورخ ۸۷/۲/۳ می‌باشد.

شق دوم- عرصه‌داران اجرای مقررات قانون ملی شدن و فاقد سند مالکیت اراضی ملی می‌باشد:

حالت اول- عرصه کلاً یا بخشی از آن دارای سند مالکیت اراضی موات می‌باشد:

ماده ۱۰- جانمایی و تثبیت سند اراضی موات در اولویت قرار دارد و می‌بایست نسبت به باقیمانده عرصه با توجه به نقشه اجرای مقررات قانون ملی شدن درخواست سند مالکیت اراضی ملی گردد.

تبصره ۵- در صورت اقدامات اداره کل منابع طبیعی در اجرای مواد ۳ و ۳۱ و ۳۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری بر روی محدوده اسناد اراضی موات لازم است ضمن تطبیق محدوده‌های واگذار شده نسبت به تفکیک و اصلاح محدوده‌های مذکور و اصلاح اسناد اراضی موات و اخذ اسناد اراضی ملی در آن اقدام گردد.

حالت دوم- عرصه دارای رأی موات می‌باشد:

ماده ۱۱- در صورت وجود رأی موات، مطابق ماده ۶ اقدام می‌گردد.

تبصره ۵- آن قسمت از رأی موات که خارج از محدوده اراضی ملی می‌باشد براساس مقررات قانون مرجع تشخیص اراضی موات نسبت به تثبیت مالکیت دولت اقدام می‌گردد.

ماده ۱۲- در صورتیکه در اثر اعتراض اشخاص، رأی موات در شعبه بدوی نقض گردیده باشد دفاع لازم براساس مفاد ماده ۷ و موارد مندرج در ذیل ماده مذکور بعمل می‌آید.

بدیهی است در صورت صدور رأی نهایی مبنی بر ابطال رأی موات به دلیل اعلامی بودن حکم صادره این امر به معنای ابطال مقررات قانون ملی شدن نبوده و برگ تشخیص منابع ملی به استناد رأی وحدت رویه شماره ۶۸۱ در حکم سند مالکیت بوده و ادامه تشریفات به منظور اخذ سند اقدام می‌گردد و ادارات ثبت نیز نمی‌توانند با فرض ابطال رأی موات و بدون توجه به اجرای مقررات ملی شدن نسبت به صدور اسناد بنام اشخاص اقدام نمایند.

تبصره ۵- در مواردی که احکام قضایی قطعی و نهایی صادره مبنی بر ابطال رأی موات بوده و زمین موضوع رأی موات جزء اراضی بزرگ (بالای پنجاه هکتار) بوده باشد به استناد استفساریه قاضی هیأت اول موضوع قانون نحوه رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیأت‌های واگذاری زمین و ستاد مرکزی مصوب ۷۲/۹/۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام و امریه مقام معظم رهبری مبنی بر جواز رسیدگی توسط قاضی هیأت یاد شده و بخشنامه‌های صادره از قوه قضائیه، مراتب را به این معاونت اعلام تا پیگیری‌های بعدی بعمل آید. (مستندات و مدارک مربوط در ۱۳ برگ پیوست می‌باشد).

شق سوم- عرصه فاقد اجرای مقررات قانون ملی شدن می باشد :**حالت اول- عرصه کلاً یا بخشی از آن دارای سند اراضی موات می باشد :**

ماده ۱۳- براساس ماده ۲ پس از جانمایی محدوده اسناد اراضی موات می بایست نسبت به مابقی عرصه براساس مقررات مربوط به قانون ملی شدن، برگ تشخیص اجرای ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی تنظیم و تشریفات بعدی اقدام گردد.

حالت دوم- عرصه دارای رأی موات می باشد :

ماده ۱۴- در صورت عدم وجود اعتراض نسبت به تثبیت و ادامه تشریفات قانونی تا اخذ سند اراضی موات اقدام گردد.

ماده ۱۵- در صورت وجود اعتراض توسط اشخاص در محاکم در جهت دفاع موثر از رأی موات ادامه تشریفات تا حصول نتیجه پیگیری گردد.

تذکر : بدیهی است در صورت وجود باقیمانده در عرصه مذکور می بایست نسبت به تنظیم برگ تشخیص اجرای مقررات ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی اقدام گردد.

ج- ضرورت عدم ایجاد تداخل در مواردی که عرصه فاقد اجرای مقررات قانون ملی شدن و قانون ابطال اسناد اراضی موات می باشد :

ماده ۱۶- بدو می بایست در عرصه مذکور با توجه به تعاریف قانون ملی شدن نسبت به اجرای مقررات قانون ملی شدن جنگلها اقدام گردد و در صورت عدم شمول تعاریف قانون ملی شدن در عرصه مذکور در خواست انجام مقررات قانون اراضی موات و ابطال اسناد از طریق هیئت هفت نفره بعمل می آید.

ماده ۱۷- این دستورالعمل در ۱۷ ماده و ۳ تبصره تنظیم و از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا خواهد بود.

محمدتقی عموزاده

معاون حفاظت و امور اراضی

نقل از شماره ۱۴۲۱۵ - ۱۳۷۲/۱۰/۱

۱۳۷۲/۹/۱۸

شماره ۱۱۵۳۶/۲۸۰۳/ق

ریاست جمهوری اسلامی ایران

قانون «نحوه رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیأت‌های واگذاری زمین و ستاد مرکزی در مورد اراضی کشت موقت که مورد نقض دیوان عدالت اداری واقع شده و یا بشود» که در اجرای اصل یکصد و دوازدهم قانون اساسی در جلسه روز پنجشنبه مورخ ۱۳۷۲/۹/۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام ملی ماده واحده به تصویب رسیده است به پیوست جهت اجراء ابلاغ می‌گردد.

رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام

اکبر هاشمی رفسنجانی

۱۳۷۲/۹/۲۳

شماره ۵۴۴۱۴

وزارت دادگستری

قانون «نحوه رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیأت‌های واگذاری زمین و ستاد مرکزی در مورد اراضی کشت موقت که مورد نقض دیوان عدالت اداری واقع شده و یا بشود» که در جلسه علنی روز یکشنبه بیست و پنجم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و یک مجلس شورای اسلامی تصویب و با توجه به اختلاف نظر مجلس و شورای نگهبان در اجرای اصل یکصد و دوازدهم قانون اساسی در جلسه روز پنجشنبه مورخ چهارم آذرماه یکهزار و سیصد و هفتاد و دو مجمع تشخیص مصلحت به تصویب رسیده و طی نامه شماره ۱۱۵۳۶/۲۸۰۳/ق مورخ ۱۳۷۲/۹/۱۸ اصل شده است، به پیوست جهت اجراء ابلاغ می‌گردد.

رئیس جمهور

اکبر هاشمی رفسنجانی

قانون «نحوه رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیأت‌های واگذاری زمین و ستاد مرکزی، در مورد اراضی کشت موقت که مورد نقض دیوان عدالت اداری واقع شده و یا بشود»

ماده واحده- «به منظور رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیأت‌های واگذاری زمین و ستاد مرکزی که مورد نقض دیوان عدالت اداری واقع شده و یا بشود، رئیس قوه قضائیه، هیأت و یا هیأت‌هایی مرکب از یک نفر قاضی به انتخاب خود و یک نفر نماینده مجلس شورای اسلامی به انتخاب رئیس مجلس اسلامی و یک نفر نماینده وزیر کشاورزی تشکیل می‌دهد که پس از انجام تحقیقات لازم و اعلام نظر کارشناسی، قاضی هیأت، رأی قضایی صادر می‌کند و این رأی قطعی و غیرقابل تجدیدنظر خواهد بود.»

موضوع «غیرقابل تجدیدنظر بودن احکام صادره هیأت‌های هفت نفره و ستاد مرکزی آن در مورد اراضی کشت موقت در مراجع قضایی و ملغی شدن احکام صادره» که در تاریخ بیست و پنجم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و یک به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و مورد اختلاف مجلس و شورای نگهبان قرار گرفته در اجرای اصل یکصد و دوازدهم قانون اساسی، در جلسه روز پنجشنبه مورخ چهارم آذرماه یکهزار و سیصد و هفتاد و دو طی ماده واحده به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیده است.

رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام

اکبر هاشمی رفسنجانی

محضر مبارک رهبر معظم انقلاب اسلامی

شماره: ۱/۱۰۸

حضرت آیت‌آ... العظمی خامنه‌ای منطقه الوارف

تاریخ: ۱۳۷۳/۴/۷

سلام علیکم و رحمه اله ؛

احتراماً بعرض عالی می‌رساند، در اجرای مصوبه مورخ ۷۳/۹/۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام و با ابلاغ ریاست محترم قوه قضاییه در هیئت، هریک مرکب از یک نفر نماینده مجلس شورای اسلامی، یک نفر نماینده وزارت کشاورزی و یک نفر قاضی شروع بکار نموده و تاکنون تعدادی از پرونده‌هایی که آراء و تصمیمات هیأت‌های واگذاری زمین و ستاد مرکزی آن، در دیوان عدالت اداری رسیدگی و مورد نقض واقع شده به این هیات‌ها ارجاع و در دستور کار قرار گرفته است. پس از بررسی چند فقره پرونده جلسه‌ای در معیت جناب حجه الاسلام آقای رهبرپور (قاضی هیئت دوم) در دفتر مقام معظم رهبری با حضور حجه الاسلام و المسلمین آقای حجازی تشکیل گردید، ایشان مطالبی درخصوص سیر مراحل کار و نظرات حضرتعالی مطرح نمودند که از مطالب مطرح شده و نیز از نوع پرونده‌های که تاکنون ملاحظه و بررسی شده سئوالاتی برای هیئت پیش آمد که مستلزم کسب تکلیف از محضر شریف می‌باشد تا بتوان در اجرای منویات و نظرات مبارک انجام وظیفه نمود.

۱- آنچه در سال ۷۱ بصورت طرح توسط تعدادی از نمایندگان محترم تقدیم مجلس شورای اسلامی گردید بعنوان «طرح قانونی ابطال احکام صادره دیوان عدالت اداری که برخلاف قانون کشت موقت مصوب ۶۵/۸/۸ و به نفع مالکین صادر گردیده است» بوده که با اصلاحاتی در جلسه ۸۳ مجلس شورای اسلامی بعنوان «طرح قانونی غیرقابل تجدیدنظر بودن احکام صادره هیات‌های ۷ نفره و ستاد مرکزی آن، در مورد اراضی کشت موقت در مراجع قضائی و ملغی شدن احکام صادره» به تصویب رسیده و چون مورد تائید شورای محترم نگهبان قرار نگرفت به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع گردید (پیوستهای ۱ و ۲) ملاحظه می‌فرمائید که موضوع طرح مجلس شورای اسلامی اراضی کشت موقت بوده است.

لکن در متن مصوبه مجمع تشخیص مصلحت قید (اراضی کشت موقت) وجود ندارد. متن بدین شرح است.

(به منظور رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیاتهای واگذاری زمین و ستاد مرکزی که مورد نقض دیوان عدالت اداری واقع شده یا بشود، ...)

اما در عنوان مصوبه مجمع که با امضای رئیس محترم مجمع ابلاغ شده قید (اراضی کشت موقت) ذکر شده است. «قانون نحوه رسیدگی و اتخاذ تصمیم مجدد نسبت به تصمیمات و آراء هیاتهای واگذاری زمین و ستاد مرکزی، در مورد اراضی کشت موقت که مورد نقض دیوان عدالت اداری واقع شده یا بشود.»

و در پایان ابلاغ نامه مزبور نیز قید (اراضی کشت موقت) آمده است. (پیوست ۳)
همچنین در بند ۱ دستورالعمل اجرائی قانون مزبور که از سوی ریاست محترم قوه قضائیه ابلاغ شده این قید ذکر گردیده است.

۱- آراء و تصمیمات هیاتهای واگذاری زمین و ستاد مرکزی در مورد اراضی کشت موقت که بر اثر طرح شکایت در دیوان عدالت اداری نقض شده یا بشود موضوع این دستورالعمل می‌باشد (پیوست ۳).

با توجه به مراتب فوق و پس از ملاحظه مقدمه نامه رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام به حضور حضرتعالی و دستخط مبارک در هامش آن که ضمن تنفیذ مقرر فرموده‌آید. این سؤال مطرح است که:

آیا این هیاتها فقط نسبت به پرونده‌هایی که درخصوص اراضی کشت موقت، در دیوان عدالت اداری رسیدگی شده اقدام به رسیدگی و انشاء رأی نمایند و یا نسبت به سایر پرونده‌هایی که مربوط به آراء و تصمیمات هیاتهای واگذاری زمین و ستاد مرکزی می‌باشد و دیوان عدالت اداری رسیدگی شده است نیز اقدام به رسیدگی و انشاء رأی نمایند؟

۲- در مواردی مشاهده شده که مقررات قانونی کشت موقت به هر دلیل در هیاتهای واگذاری زمین رعایت نشده و یا اراضی بزرگ کشاورزی دیگری هست که در محدوده وظایف هیاتهای

واگذاری زمین بوده لکن رعایت مقررات نسبت به آن انجام نگرفته و در نتیجه رأی دیوان عدالت اداری مبنی بر نقض آراء و تصمیمات هیاتهای واگذاری صحیح صادر شده است و مالاً زمین به مالک آن مسترد خواهد شد و این امر با آنچه در نامه شماره ۱/۱۹۱۳۱ مورخ ۷۲/۱۱/۳۰ در پاسخ به نامه ریاست محترم قوه قضائیه مقرر فرموده‌اید تعارض پیدا خواهد کرد. در اینگونه موارد این هیئت‌ها چه تکلیفی دارند؟

۳- در مواردی نیز ملاحظه می‌شود که زمین دارای سند مالکیت بوده و هیاتهای واگذاری زمین به تشخیص حاکم شرع هیئت یا در اجرای قانون ابطال اسناد اراضی موات آن را موات اعلام نموده سپس مالک به دادگاه و احیاناً دیوان عدالت اداری شکایت نموده و آن مراجع به لحاظ عدم رعایت بعضی از مقررات قانونی یا مستند به نظریه کارشناس، آراء و تصمیمات هیاتها را نقض و در نتیجه زمینهای مزبور که بعضی به کشاورزان و بعضی از نهادها و اگذار و احیاء شده به مالکین مسترد و خصوصاً زمینهایی که در محدوده شهرها قرار گرفته توسط مالکین تفکیک و به فروش رسانده می‌شود و این امر موجب بروز مشکلات عدیده اجتماعی، حقوقی می‌گردد. استدعا دارد در این خصوص نیز این هیاتها را ارشاد فرمائید که به چه ترتیب اقدام و اتخاذ تصمیم نمایند. با تشکر و آرزوی طول عمر و سلامتی برای آنحضرت.

قاضی هیئت اول

محمد جعفر منتظری

جناب حجت‌الاسلام و المسلمین آقای محمد جعفر منتظری شماره: ۱/۲۱۵۶۱

با سلام؛ تاریخ: ۱۳۷۳/۴/۲۸

نامه‌ی شماره‌ی ۱/۱۰۱ مورخ ۷۳/۴/۷ جنابعالی درخصوص گزارشی از رسیدگی به پرونده‌های نقض شده در دیوان عدالت اداری مربوط به هیاتهای واگذاری زمین به استحضار مقام معظم رهبری رسید، معظم له فرمودند:

« ۱- به آقایان- قضات- منصوب بگویند که نظر من در تأیید مصوبه تشخیص مصلحت شامل اعم

از کشت موقت بوده است و علی‌ایحال نسبت به مطلق مسئله زمین قبلاً مطلبی به ریاست محترم قوه قضائیه اعلام گردیده است که همان می‌تواند معیار و ملاک عمل آقایان قرار گیرد.

۲- در مورد سؤال دوم نیز با استناد به همان نظر می‌توانید عمل نمائید.

۳- در مورد سؤال سوم- اگر با قطع نظر از اسناد مالکیت دوران طاغوت که غالباً اطمینان به صحت آنها نیست، مالکیت محکوم‌له احراز شده باشد لازم است بنحوی که مشکل اجتماعی بروز نکند دعوی طرفین حل شود ولو بنحو تعویض یا تادیبه قیمت.

و اما اگر مالکیت احراز نشد وضع ناشی از تقسیم هیئت‌های واگذاری به قوت خود باقی است.»

دفتر مقام معظم رهبری

محمد گلپایگانی

شماره: ۱/۱۹۱۳۱

تاریخ: ۱۳۷۲/۱۱/۲۰

حضرت آیت‌الله ... یزدی

ریاست محترم قوه قضائیه

با سلام و تحیت؛

نامه‌ی شماره‌ی م/۲۵۷/۱/۲۰ مورخ ۷۲/۱۱/۱۶ جنابعالی درخصوص درخواست نظر مبارک مقام معظم رهبری نسبت به مواردی که افراد به محاکم حقوقی مراجعه نموده و با در دست داشتن اسنادی طرح دعوی مالکیت نسبت به اراضی بزرگ کشاورزی که مدت‌هاست کشاورزان روی آن کار می‌کنند و مشکلات موجود در این رابطه، موضوع به استحضار معظم‌له رسید، مقرر فرمودند:

« بسم الله الرحمن الرحيم

در کلیه‌ی دعاوی مدعیان مالکیت اراضی بزرگ کشاورزی بر علیه کشاورزانی که بالفعل روی آن زمینها کار می‌کنند، ابتدائاً باید اصل مالکیت آن مدعیان به طرق شرعیه احراز شود و اسناد رسمی و غیررسمی اینگونه زمینها که در دوران حکومت ظلم و طغیان تنظیم شده است مطلقاً اعتبار ندارد و مرجع احراز مالکیت مزبور، دادگاههای اصل ۱۹ (دادگاههای انقلاب) می‌باشند که موظف‌اند بدور از هرگونه ملاحظه‌ئی موضوع را بررسی و برابر تشریح عمل نمایند. و اگر در این گونه

موارد قبلاً احکامی از سوی محاکم حقوقی صادر شده باشد، حکم مزبور بوسیله‌ی ریاست محترم قوه‌ی قضائیه یا دادستان محترم کل کشور یا رئیس محترم دیوانعالی کشور نقض گردیده و سپس جریان تشخیص و احراز مالکیت چنانکه گفته شد دنبال می‌شود. ۷۲/۱۱/۲۵»
تصویر دستخط معظم له به پیوست ایفاد می‌گردد.

دفتر مقام معظم رهبری

محمدی گلپایگانی

بخشنامه به دادگاههای حقوقی و دادرهای انقلاب اسلامی

شماره: م/۱۵۸۷

و دادگاههای اصل ۴۹:

تاریخ: ۷۲/۱/۳۰

در اجراء فرمان مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵ مقام معظم رهبری مدظله‌العالی درخصوص دعاوی مدعیان مالکیت اراضی بزرگ کشاورزی بر علیه کشاورزانی که بالفعل روی آن زمینها کار می‌کنند که طی شماره ۱/۱۹۱۳۱ مورخه ۷۲/۱۱/۳۰ و اصل و تصویر آن ضمیمه است مقرر می‌دارد:

۱- دادگاههای حقوقی و مراجع ذیربط قضایی ابتدا مستقیماً یا حسب درخواست دادستان انقلاب اسلامی محل و با ارسال پرونده، رسیدگی و اظهارنظر در مورد اصل مالکیت و انطباق اسناد رسمی و غیررسمی ارائه شده با موازین شرعی و قانونی را از دادگاههای اصل ۴۹ خواستار گردیده و آن دادگاه براساس قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۳/۵/۱۷ مجلس شورای اسلامی و اصلاحیه‌های بعدی آن صحت مالکیت را اعلام و در غیراینصورت حکم بر عدم مشروعیت و بی‌اعتباری مالکیت صادر می‌نماید. پس از طی این مرحله و مبتنی بر نظر یا رأی قانونی دادگاه اصل ۴۹ اقدامات قانونی دادگاههای حقوقی در بخشها و جهات دیگر ادامه خواهد یافت.

۲- کلیه آراء صادر قبلی که تحت شمول فرمان بوده و تاکنون به مرحله اجراء نرسیده باشد باستناد فرمان یاد شده متوقف و پرونده‌های موصوف به دادگاه اصل ۴۹ برای رسیدگی و اظهارنظر و صدور رأی نسبت به اصل مالکیت به کیفیت مشروح ارسال می‌شود و قطعیت آراء صادر فعلی و

اجراء آن موکول و منوط به طی مرحله اعلامی بند (۱) این بخشنامه است.
 ۳- تعریف اراضی بزرگ کشاورزی براساس اظهارنظر وزارت کشاورزی طی شماره ۱۱/۱/۱۵۱۷ مورخه ۷۳/۱/۲۵ ضمیمه در صورت انطباق در سایر شرایط از نظر مقدار سطح زیر کشت حداقل (۵۰) هکتار اعلام شده است.

محمد یزدی

رئیس قوه قضائیه

ریاست محترم قوه قضائیه حضرت آیت‌اله یزدی دامت برکاته

سلام علیکم؛

به استحضار عالی می‌رساند: پیرونامه شماره ۳۵۱/هـ مورخ ۷۳/۱۰/۶ و ضمایم تقدیمی و عطف به شماره م/۱/۲۰۰۵ مورخ ۷۳/۱۰/۲۰ معاونت محترم اجرایی و به دنبال مذاکره حضوری اعضای هیئت‌های سه نفره در مورخ ۷۴/۳/۲۷ در محضر شریف‌تاج، با توجه به استعلام این هیئت از مقام معظم رهبری و پاسخ ایشان که تصاویر آن قبلاً تقدیم گردیده رسیدگی به وضعیت اراضی موات که توسط هیئت‌های ۷ نفره تعیین موات شده و به واجدین واگذار سپس از این اقدام به محاکم و یا دیوان عدالت اداری شکایت شده و آن مراجع آراء هیئت‌ها را نقض نموده‌اند، به این هیئت‌ها (موضوع مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام) واگذار شده است.

علیهذا مستدعی است طی صدور دستورالعمل به مراجع مذکور ابلاغ فرمائید موارد مشمول را جهت بررسی و اظهار نظر نهائی به این هیئت‌ها ارسال دارند.

ضمناً مقرر فرمائید مفاد بخشنامه‌های شماره م/۱/۱۵۸۷ مورخ ۷۳/۱/۲۰ و شماره ۱/۵۵۳۷ مورخ ۷۳/۳/۲۳ نیز مورد تأکید قرار گیرد تا قبل از هرگونه رأیی مالکیت شرعی مالکین بزرگ در دادگاه اصل ۴۹ احراز گردد.

با تشکر از مزاحم عالی.

محمد جعفر منتظری

قاضی هیئت اول

معاونت محترم اجرایی قوه قضائیه

شماره: ۲۳۲۵

با سلام؛

تاریخ: ۷۴/۴/۱۸

جناب آقای منتظری قاضی محترم هیئت اول طی نامه ۶۱۹/هـ مورخ ۷۴/۴/۸ خلاصاً اعلام کرده است رسیدگی وضعیت اراضی مولت که توسط هیئت‌های ۷ نفره واجدین واگذار پس از این اقدام به محاکم یا دیوان عدالت دارای شکایت شده و آن مراجع آراء هیئت‌ها را نقض نموده‌اند به این هیئت‌ها واگذار شده است لذا طی دستورالعمل مراجع مذکور ابلاغ شده موارد مشمول را جهت اظهار نظر نهایی به این هیئت‌ها ارسال دارند. ضمناً عمل به مفاد بخشنامه‌های ۱/۱۵۸۷ مورخ ۷۳/۱/۲۰ و شماره ۱/۵۵۳۷ مورخ ۷۳/۳/۲۳ مورد تأکید قرار گیرد.

در قسمت ۱ صلاحیت هیئت‌های ۳ نفره محرز است و مراجع مربوطه اعم از دیوان عدالت اداری طبق قانون عمل می‌کنند چنانچه احیاناً بی‌توجهی شده اعلام شود تا مورد رسیدگی قرار گیرد.

قسمت ۲ در خصوص مورد بخشنامه صادر شده مکرر در آن موجه بنظر نمی‌رسد.

بدیهی است چنانچه ریاست محترم قوه قضائیه صدور بخشنامه را مجدداً لازم دیدند امر معظم‌له مطاع است.

قوه قضائیه

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵۱/۳۱۹۸۸

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۷/۰۵/۱۵

احتراماً پیرو بخشنامه شماره ۸۷/۵/۳۶۱۰-۸۷/۰۱/۳۱-معاون محترم حفاظت و امور اراضی سازمان به استحضار می‌رساند، پس از تفکیک وظایف با سازمان امور اراضی و محول شدن این مسئولیت به بخش ممیزی استانها و عدم انتقال نیروی انسانی از سازمان مذکور، این دفتر پیگیری لازم جهت برگزاری کارگاه آموزشی سراسر کشور را داشته و علیرغم کمبود اعتبارات جاری امید است به نتیجه مطلوب برسد، علی‌ایحال با توجه به اهمیت موضوع و با توجه به وجود مشکلات عدیده استانها پیرامون نحوه ورود و برخورد با پرونده‌های انتقالی اراضی موات و دولتی و لزوم پاسخگویی به ارباب رجوع و... خواهشمند است دستور فرمایند یک کارگاه آموزشی ویژه معاونین حفاظت و امور اراضی و رؤسای ممیزی اراضی و کلیه جنگلداران شهرستانهای تابعه آن استان (حتی‌الامکان ۲ روزه) برگزار شود و از نتیجه این دفتر را مطلع فرمایند. ضمناً لیست اسامی اساتید موردنظر جهت تدریس این دوره‌ها پیوست می‌باشد. همچنین این دفتر آمادگی هرگونه همکاری را دارد.

مراد حسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

بخش چهارم

نحوه پاسخگویی به استعلامات

مدیر کل محترم منابع طبیعی

شماره: ۶۸۶/۵

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۲/۲/۶

بدینوسیله دستورالعمل نحوه پاسخگویی به استعلامات بانضمام فرمهای مربوطه جهت اجرا به پیوست ارسال می‌گردد. ضمناً از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، کلیه دستورالعملهای صادره قبلی لغو و مسئولیت حسن اجرای آن بعهدہ جنابعالی می‌باشد.

محمد صمدی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت:

- دفتر حقوقی و بازرسی بانضمام نسخه‌ای از دستورالعمل جهت اطلاع.
- دفتر تشکیلات و روشها بانضمام نسخه‌ای از دستورالعمل جهت اطلاع عطف نامه شماره ۳۱۲۶ مورخ ۸۱/۱۰/۱۶.
- دفتر ممیزی اراضی ضمن تشکر از زحمات همکاران جهت اطلاع.

دستورالعمل نحوه پاسخگویی به استعلامات ممیزی اراضی واصله

شماره: ۶۸۶/۵

به ادارات منابع طبیعی کشور

تاریخ: ۸۲/۲/۶

انتخاب نحوه پاسخگویی به استعلامات واصله به ادارات منابع طبیعی کشور در چهارچوب قوانین موجود به منظور بهینه کردن روش پاسخگویی براساس حساسیت و جلوگیری از دخل و تصرف در اراضی ملی شده و نیز حفظ حقوق بیت‌المال (انفال) از اهمیت خاصی برخوردار بوده که در این راستا با لحاظ نمودن روشهای موجود، سعی بر گزینش روش مطلوب و مطابق با قوانین جاری و ایجاد وحدت رویه در پاسخگویی به بهترین روش و حداقل زمان و هزینه گردیده است.

الف- کلیات

- ۱- پاسخگویی به استعلامات صرفاً در عرصه‌های دارای مقررات قانونی ملی شدن جنگلها و مراتع کشور امکان‌پذیر خواهد بود.

تبصره: در صورتیکه عرصه مورد استعلام فاقد اجرای مقررات باشد، در دست اقدام بودن آن به مستعلم اعلام شود. بدیهی است در شرایط اضطرار با دستور و تأیید مدیر کل پاسخ براساس برگ تشخیص بلا مانع بوده و سایر تشریفات می‌بایست در مهلت قانونی اعمال گردد.

۲- کلیه استعلامات توسط اداره منابع طبیعی شهرستان محل وقوع ملک پاسخ داده می‌شود. این موضوع نافی مسئولیت تفویض اختیار مدیر کل نخواهد بود.

۳- صرفاً پاسخ به استعلامات به مراجع رسمی ارائه می‌گردد.

۴- کلیه استعلامات واصله می‌بایست منضم به نقشه گویا از محل مورد استعلام باشد.

۵- رونوشت پاسخ صادره توسط شهرستان مربوطه به اداره کل ارسال و در سوابق عرصه مورد استعلام ضبط و نگهداری می‌گردد.

۶- به واسطه اهمیت موضوع ادارات ممیزی اراضی و مهندسی اداره کل می‌بایست بر چگونگی نحوه پاسخگویی به استعلامات شهرستان نظارت کامل داشته و نسبت به رسیدگی و بررسی سوابق ارسالی اقدام نماید.

۷- پاسخ به استعلامها صرفاً در خارج از محدوده قانونی شهرها اعمال گردد. ضمناً در مورد اراضی داخل محدوده قانونی شهرها ترتیبات پاسخگویی متعاقباً اعلام می‌گردد.

ب- نحوه پاسخگویی و صدور گواهی توسط ادارات منابع طبیعی شهرستان

پس از رؤیت استعلام و درج دستور رسیدگی توسط مسئول منابع طبیعی شهرستان، موضوع جهت بررسی و رسیدگی به واحد ممیزی اراضی شهرستان ارجاع می‌گردد. مسئول واحد ممیزی با هماهنگی نقشه‌بردار (واحد مهندسی) وفق مقررات مربوطه به شرح ذیل اقدامات بعدی را معمول می‌نماید:

۱- آن دسته از استعلامات که به استناد سوابق اجرای مقررات تماماً در محدوده منابع ملی واقع گردیده است، با تکمیل فرم شماره یک، پاسخ استعلام صادر می‌گردد.

۲- آن دسته از استعلامات که به استناد سوابق اجرای مقررات تماماً یا قسمتی از محل مورد استعلام در محدوده مستثنیات قانونی واقع گردیده است، به ترتیب زیر اقدام شود:

۱-۲- در عرصه‌های فاقد اراضی ملی (تماماً در محدوده مستثنیات)، پس از تطبیق نقشه محل مورد استعلام با سوابق اجرایی و ثبتی با تکمیل فرم شماره ۲ گواهی و پاسخ استعلام صادر گردد.

۲-۲- در عرصه‌هایی که سوابق اجرای مقررات و نقشه اجرایی حاکی از وجود نقاط مشترک فی مابین منابع ملی و مستثنیات قانونی اشخاص (موضوع تبصره ۳ ماده ۲ قانون ملی شدن) باشد، پس از ارائه نقشه توسط صاحب استعلام و تطبیق آن با نقشه اجرای مقررات (جانمایی) با تکمیل فرم شماره ۲، گواهی و پاسخ استعلام صادر گردد. ضمناً در صورت لزوم معاینه محلی انجام گیرد.

تذکرات مهم :

۱- مسئول منابع طبیعی شهرستان مکلف است قبلاً سوابق اجرایی پلاک مورد استعلام را جهت رسیدگی به مسئولین مربوطه ارجاع و در صورت هرگونه اشکال قانونی و اجرایی نسبت به رفع آن اقدام نماید.

۲- در تکمیل فرم گزارش بازدید، نماینده اداره منابع طبیعی شهرستان می‌بایست با توجه به سوابق اجرای مقررات و نقشه ارائه شده نسبت به تکمیل یکی از بندهای سه گانه بطور دقیق و خوانا اقدام نموده و با درج سمت، نام و نام‌خانوادگی و امضاء مأمورین بازدید و اثرانگشت از ارائه‌دهنده (صاحب استعلام)، فرم بازدید را جهت تایید به مسئول اداره شهرستان اعاده نماید.

۳- به منظور جانمایی دقیق محل مورد استعلام بر روی نقشه اجرای مقررات که با استفاده از نقشه ارائه شده توسط صاحب استعلام صورت می‌گیرد، قطعه یا قطعات مورد گواهی با رنگ زرد مشخص گردد.

۴- در صورتیکه پس از رسیدگی و ملاحظه سوابق پلاک و محدوده مورد نظر مشخص شود که تشریفات اجرای ماده ۵۶ یا ماده ۲ انجام نگرفته است، می‌بایست فرم شماره ۳ توسط مأمور بازدید و نقشه‌بردار اداره تکمیل و به مسئول اداره منابع طبیعی شهرستان ارائه گردد.

(مسئولین حسن اجرای این دستورالعمل به عهده مدیر کل منابع طبیعی استان می‌باشد)

« فرم شماره ۱ »

بسمه تعالی

تاریخ: .....

شماره: .....

از: اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به: مدیریت/اداره/دفترخانه .....

موضوع: پاسخ استعلام

با سلام؛

عطف به نامه / رونوشت نامه شماره ..... مورخه ..... به اطلاع می‌رساند:

قطعه / قطعات مورد استعلام واقع در محدوده پلاک شماره ..... اصلی ..... فرعی،

بخش ..... شهرستان ..... موسوم به ..... به استناد سوابق اجرای مقررات ماده ۵۶/

ماده ۲ تماماً جزو اراضی ملی شده می‌باشد، لذا خواهشمند است از هرگونه اقدام در خصوص اراضی

مذکور بدون نظر این اداره خودداری گردد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

مهر و امضاء

رونوشت:

بایگانی به پیوست گزارش و نقشه محل جهت درج در پرونده پلاک

« فرم شماره ۲ »

بسمه تعالی

تاریخ: .....

شماره: .....

از: اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به: مدیریت / اداره / دفترخانه .....

موضوع: پاسخ استعلام

با سلام؛

عطف به نامه / رونوشت نامه شماره ..... مورخه ..... به اطلاع می‌رساند:

قطعه / قطعات مورد استعلام واقع در محدوده پلاک شماره ..... اصلی ..... فرعی،
بخش ..... شهرستان ..... موسوم به ..... در قطعه به شماره ..... جزء اراضی
ملی می‌باشد.

قطعه یا قطعات شماره ..... به مساحت عدد/حروف ..... هکتار/مترمربع که بر روی تصویر
قسمتی از نقشه پلاک با رنگ زرد مشخص و مهور به مهر اداره گردید جزء مستثنیات پلاک می‌باشد این
گواهی صرفاً وضعیت محدود وقوع عرصه مورد نظر را تعیین نموده و ارزش دیگری ندارد. چنانچه
در آینده به نحوی از انحاء تضییع حقوق دولت در ارتباط با این گواهی مسلم گردد، گواهی بی‌اعتبار و
حقوق از دست رفته اعاده خواهد شد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

مهر و امضاء

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی استان ..... به انضمام تصویر گزارش بازدید مورخه ..... و
نقشه محل مورد استعلام جهت استحضار.

- بایگانی به پیوست گزارش و نقشه محل جهت درج در پرونده پلاک.

« فرم شماره ۳ »

بسمه تعالی

تاریخ: .....

شماره: .....

مسئول محترم منابع طبیعی شهرستان .....

سلام علیکم؛

به موجب استعلام شماره ..... مورخ ..... صادره از مدیریت/اداره/دفترخانه
 ..... و در اجرای دستور شماره ..... مورخ ..... اداره منابع طبیعی
 شهرستان ..... اینجانبان ..... و ..... نماینده و کارشناس ممیزی اراضی و همچنین
 نقشه بردار اداره متبوع پس از رسیدگی و بررسی سوابق مربوط به استحضار می‌رسانند پلاک مورد نظر به
 شماره ..... موسوم به ..... واقع در بخش ..... شهرستان ..... فاقد اجرای
 مقررات قانونی مربوطه می‌باشد.
 لذا خواهشمند است دستور فرمائید اقدام مقتضی صورت پذیرد.

نام و نام خانوادگی کارشناس ممیزی اراضی

امضاء و تاریخ

نام و نام خانوادگی نقشه بردار

امضاء و تاریخ

« فرم شماره ۴ »

بسمه تعالی

تاریخ: .....

شماره: .....

گزارش بازدید محل مورخه .....

در اجرای پی‌نوشت نامه / تصویرنامه شماره ..... مورخه ..... که از مدیریت / اداره / دفترخانه ..... واصل و طی شماره ..... مورخه ..... ثبت دفتر این اداره گردید، اینجانب ..... بعنوان نماینده / کارشناس اداره منابع طبیعی طی حکم مأموریت شماره ..... مورخه ..... باتفاق ..... بعنوان ارائه‌دهنده و ..... بعنوان نقشه‌بردار اداره به محل مورد نظر عزیمت و پس از بازدید و بررسی و انطباق نقشه مورد ارائه توسط متقاضی با نقشه اجرای مقررات ماده ۵۶ / ماده ۲، وضعیت قطعه / قطعات بشرح ذیل گزارش می‌گردد:

۱- مطابق با نقشه پیوست محدوده مورد نظر به مساحت عدد/حروف ..... هکتار/مترمربع بصورت ..... زراعی ..... باغ ..... چاه ..... مستحقات و غیره ..... تماماً جزو مستثنیات موضوع برگ تشخیص شماره ..... مورخه ..... تنظیمی بر روی پلاک شماره ..... اصلی و ..... فرعی از بخش ..... می‌باشد.

۲- مطابق با نقشه پیوست محدوده مورد نظر به مساحت عدد/حروف ..... هکتار/مترمربع تماماً جزو منابع ملی شده موضوع برگ تشخیص شماره ..... مورخه ..... تنظیمی بر روی پلاک شماره ..... اصلی و ..... فرعی از بخش ..... می‌باشد.

۳- مطابق با نقشه پیوست قطعه قطعات مشخصه به مساحت عدد/حروف ..... هکتار/مترمربع بعنوان منابع ملی شده و قطعه قطعات به رنگ زرد به مساحت عدد/حروف ..... هکتار/مترمربع جزو مستثنیات موضوع برگ تشخیص شماره ..... مورخه ..... تنظیمی بر روی پلاک شماره ..... اصلی و ..... فرعی بخش ..... موسوم به ..... می‌باشد و ربطی به منابع ملی شده ندارد.

نام و نام خانوادگی نماینده / کارشناس: سمت امضاء

نام و نام خانوادگی نقشه‌بردار اداره: امضاء

نام و نام خانوادگی ارائه‌دهنده (متقاضی): امضاء و اثرانگشت

نام و نام خانوادگی مسئول اداره منابع طبیعی شهرستان

امضاء و مهر

تاریخ

اداره کل منابع طبیعی استان سمنان

شماره: ۶۸۷۸/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۸/۱۸

عطف به نامه شماره ۱۰۸۸۷/م/۳۳ مورخ ۸۲/۴/۱۹ نکاتی چند در پاسخ به موارد خواسته شده در خصوص دستورالعمل اجرائی پاسخ به استعلامات به شماره ۶۸۶/۵ مورخ ۸۲/۲/۶ معاون محترم وزیر و ریاست محترم سازمان یادآوری می‌گردد.

س ۱- در بند یک کلیات منظور از پاسخگویی به استعلامات در پلاکهای که اجرای مقررات انجام شده منظور از اجرای مقررات تا کدام مرحله می‌باشد. (تا مرحله کروکی - نقشه - برگ تشخیص - قطعیت ماده ۱۳ یا ماده ۳۹)

ج- صدور برگ تشخیص و آگهی نمایانگر اجرای قانون بر عرصه بوده و مشمول بند ۱ کلیات دستورالعمل مذکور می‌گردد.

س ۲- در خصوص تبصره بند یک برای استان مشخص نمی‌باشد که برگ تشخیص برای سرعت کار با تهیه کروکی تنظیم شود و یا نقشه و در ثانی برای پاسخ دادن به مستعلم تا قبل از آگهی و قطعیت یا بعد از آگهی و قطعیت انجام گردد.

ج- تنظیم برگ تشخیص جدید بر عرصه‌های فاقد اجرا فقط با تهیه نقشه امکان‌پذیر می‌باشد و لاغیر در صورتیکه اجرای مقررات قبلاً با کروکی انجام شده است با اخذ نقشه محل مورد استعلام از مستعلم با توجه به دستورالعمل مذکور پاسخ بلامانع است. ضمناً تبدیل کروکی به نقشه با توجه به دستورالعمل شماره ۶۸۰۷/۵ مورخ ۸۰/۶/۱۳ در عرصه‌هایی که براساس کروکی اعمال قانون گردیده می‌بایست با توجه به اولویت مورد توجه قرار گیرد. در صورتیکه موضوع منطبق با تبصره ذیل بند ۱ بوده و اجرای قانون با دستور و تأیید مدیر کل درخواست شده باشد، برگ تشخیص با نقشه اجرای تنظیم و آگهی منتشره صادر و پس از آن پاسخ به اینگونه استعلامات بلامانع است (نیازی به سپری شدن مهلت شش ماهه آگهی نخواهد بود).

س ۳- در خصوص بند ۷ محدوده قانونی شهرها قبل از تهیه و ابلاغ دستورالعمل نحوه پاسخگویی به استعلام واصله چگونه عمل شود.

ج- تا ابلاغ دستورالعمل نحوه پاسخگویی به استعلامات در داخل محدوده قانونی شهرها و حریم روستاها مطابق مقررات و رویه‌های قانونی قبلی گردد. بدیهی است در محدوده قانونی که طبق اسناد و مدارک و براساس ضوابط قانونی در اختیار اداره کل مسکن و شهرسازی قرار گرفته است. به استناد قوانین موضوعه پاسخ به استعلام از وظایف اداره کل مزبور بوده و ارتباطی به منابع طبیعی ندارد. س ۴- در فرم گزارش بازدید محل عنوان گردیده با نقشه اجرای مقررات ماده ۵۶ یا ۲ قانون در صورتیکه تعداد زیادی از پلاکهای استان فاقد نقشه بوده و با کروکی برگ تشخیص تنظیم و اجرای مقررات هم کامل شده است خواهشمند است در این موارد ارائه طریق گردد.

ج- در صورتیکه به جانمایی دقیق نقشه عرصه مورد استعلام با حدود و عوارض مندرج در برگ تشخیص و منضمات (ضمن توجه به نقشه‌های توپوگرافی و در صورت لزوم عکسهای هوایی مقارن زمان ملی شدن) و حصول اطمینان لازم توجه کافی مبذول گردد صدور گواهی بلااشکال می‌باشد. س ۵- پلاک‌هایی که نقشه ندارد و براساس دستورالعملهای قبلی با تنظیمی کروکی پاسخ استعلام داده شده و سند مالکیت نیز صادر گردیده و نقل و انتقال هم صورت گرفته اگر استعلام مجدد شود، پاسخ استعلام به چه نحو داده می‌شود.

ج- در این خصوص پس از حصول اطمینان از صحت اقدامات قبلی با رعایت دستورالعمل مذکور پاسخ بلامانع خواهد بود.

س ۶- پاسخ به استعلام در محدوده حریم روستاها که در اختیار امور اراضی است به چه نحو صادر شود. ج- با توجه به بند ۱ مصوبه مورخ ۶۸/۵/۳۰ ستاد مرکزی هیأت‌های هفت نفره واگذاری زمین در خصوص دستورالعمل نحوه تعیین حریم روستا، کمیسیون حریم برای روستایی است که موضوع قانون مرجع تشخیص اراضی موات قرار دارد و با توجه به بند ۲ آن حریم روستا و مرتع حریم دو مقوله شرعی و قانونی هستند که هر کدام تعریف خاص خود را داشته و با محدوده روستا و همچنین مراتع عمومی تفاوت اساسی دارد.

«علی‌ایحال با رعایت موارد مذکور در صورتیکه مورد استعلام در محدوده حریم روستا قرار گرفته پاسخ از وظایف مدیریت‌های امور اراضی است که می‌بایست به همین شکل مستعلم‌رهنمایی گردد.»

س ۷- اراضی که به صورت مشاع و مشترک بوده و سامان عرفی ندارند و متقاضی قادر به ارائه زمین خود از آن پلاک نمی‌باشد پاسخگویی به استعلام به چه صورت خواهد بود.

ج- ملاک در اجرای دستورالعمل مذکور احراز محل مورد استعلام از نظر وقوع در محدوده مستثنیات یا اراضی ملی است که می‌بایست از طریق جانمایی دقیق نقشه مورد استعلام احراز گردد. س ۸- آن دسته از اراضی که کل پلاک اصلی با فرعیات آن بصورت مستثنیات قانونی می‌باشد و مشمول اجرای قانون می‌گردد به چه نحو عمل شود.

ج- در پلاکها کلاً مستثنیات می‌بایست اجرای مقررات (تنظیم برگ تشخیص) انجام و پس طرح موضوع در شورای فنی ممیزی در خصوص صحت و اطمینان از اقدامات انجام شده پاسخ به استعلام بلامانع خواهد بود.

س ۹- اراضی که در آن اعمال ماده ۶۴ شده و سند مالکیت آن به نام اشخاص صادر گردیده است به چه نحوی عمل شود.

ج- با رعایت بخشنامه حقوقی سازمان در خصوص نحوه اجرای ماده ۶۴ به شماره ۹۶۶۶/۱۸ مورخ ۸۱/۱۰/۷ اقدام بلامانع است.

س ۱۰- در پلاکهایی که قبلاً گواهی صادر شده ولی اجرای مقررات نشده در صورت استعلام مجدد چگونه عمل گردد.

ج- پاسخ مجدد به اینگونه استعلامات می‌بایست با رعایت دستورالعمل مذکور انجام شود. در خاتمه ضمن تأکید مجدد بر نظارت و پیگیری دقیق استان در خصوص دستورالعمل مذکور که مسئولیت حسن اجرای آن با مدیر کل محترم استان می‌باشد، اشعار می‌دارد این دفتر در خصوص اخذ پیشنهادات و نظرات استانها آمادگی کامل دارد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

اداره کل منابع طبیعی استان ..... ، جهت اطلاع و بهره‌برداری.

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۱۴۸۲/۵۱

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۴/۲/۱۹

به پیوست تصویر نامه شماره ۳۴/۲۱۲۱۱ مورخه ۸۳/۱۲/۲۳ مدیر کل امور اسناد و سردفتران سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ارسال مقتضی است ترتیبی اتخاذ گردد تا ضمن رعایت مقررات و دستورالعمل‌های ذیربط، استعلام دفاتر اسناد رسمی در موعد مقرر پاسخ داده شود.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت به انضمام پیوست:

۱- دفتر محترم حقوقی جهت استحضار

سازمان محترم جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور

شماره: ۳۴/۲۱۲۱۱

با سلام؛

تاریخ: ۱۳۸۳/۱۲/۲۳

احتراماً همانگونه که استحضار دارند برابر ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال آن مصوب ۶۶/۷/۸ هیات محترم وزیران و بندهای ۴۲ و ۵۸ و ۳۳۴ مجموعه بخشنامه‌های ثبتی تا اول مهرماه ۱۳۶۵ دفاتر اسناد رسمی مکلفند در هنگام تنظیم اسناد قطعی اراضی خارج از محدوده از مرجع مربوطه استعلام نمایند ماده ۶ مذکور مهلت پاسخ استعلام حداکثر ۳ ماه مقرر نموده است. برابر گزارشهای واصله از ادارات کل ثبت استانها برخی از ادارات منابع طبیعی در شهرستانها از ارسال پاسخ در مهلت مقرر خودداری و بدین لحاظ مشکلاتی را برای دفاتر اسناد رسمی در نتیجه موجبات نارضایتی ارباب رجوع را فراهم می‌آورند لذا با عنایت به مراتب یاد شده و به منظور جلوگیری از سوق افراد به تنظیم اسناد عادی و رفع مانع یاد شده خواهشمند است مقرر فرمائید مراتب را به منظور صدور پاسخ استعلامات دفاتر اسناد رسمی

حداکثر در مهلت مقرر قانونی به ادارات منابع طبیعی ابلاغ فرمایند بدیهی است در غیر این صورت سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در راستای ایفای وظیفه خود اقدام قانونی بعمل خواهد آورد.

محمدعلی یادگاری

مدیر کل امور اسناد و سردفتران سازمان ثبت

شماره: ۶۴۷۳/۵

به: اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

تاریخ: ۸۴/۷/۱۶

موضوع: ابلاغ دستورالعمل اصلاحی و روش پاسخگویی

به استعلامات و صدور گواهیها

با سلام؛

در اجرای سیاست بهبود و مستندسازی روشهای انجام کار به پیوست دستورالعمل اصلاحی به انضمام فرمهای مربوط و روش پاسخگویی به استعلامات و صدور گواهیها که توسط دفاتر ممیزی اراضی و تشکیلات و روشها و اطلاع رسانی تهیه و به تصویب کمیته برنامه ریزی اصلاح بهبود سیستمهای و روشهای سازمان رسیده است جهت اجرا ابلاغ می گردد. ضروری است ضمن اطلاع رسانی مناسب به همکاران ذینفع از جمله ادارات منابع طبیعی شهرستان اجرای روش فوق، گزارشات ادواری و اشکالات احتمالی را به دفاتر ذیربط ارسال تا در بازنگری مورد استفاده قرار گیرد.

خداکرم جلالی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت:

- معاون محترم حفاظت و امور اراضی جهت استحضار.

- سرپرست محترم معاونت و برنامه ریزی و پشتیبانی جهت استحضار.

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور

دستورالعمل اصلاحی / تکمیلی

نحوه پاسخگویی به استعلامات

تهیه و تنظیم: دفتر فنی ممیزی اراضی

اسفند ۱۳۸۳

ویرایش نهایی: شهریور ۱۳۸۴

کلیات :

- ۱- در پاسخگویی به استعلامات اصل بر جلوگیری از دخل و تصرف غیرمجاز در اراضی ملی و حفظ انفال با تسهیلات روند انجام کار ارباب رجوع می‌باشد.
- ۲- پاسخ استعلامات صرفاً به مراجع رسمی (ادارات و دستگاههای دولتی- دفاتر اسناد رسمی- بانک و...) ارائه می‌گردد.
- ۳- کلیه استعلامات توسط اداره منابع طبیعی محل وقوع ملک پاسخ داده می‌شود. بدیهی است این امر نافی مسئولیت‌ها و وظایف اداره کل ذیربط نخواهد بود.
- ۴- پاسخگویی به استعلامات در عرصه‌هایی که مشمول اجرای قانون ملی شدن جنگلها و مراتع شده‌اند امکان‌پذیر می‌باشد.
- تبصره: در صورتیکه در عرصه مورد استعلام اجرای مقررات انجام نشده باشد، با رعایت مفاد این دستورالعمل اقدام گردد.
- ۵- در پاسخ استعلامات عرصه‌های داخل محدوده شهرها و حریم آنها مطابق مفاد این دستورالعمل اقدام گردد.
- تبصره: ملاک تشخیص محدوده شهر و حریم آنها، مصوبات و نقشه مورد تصویب مراجع ذیربط می‌باشد.
- ۶- برای هر یک از استعلامات متناسب با وضعیت عرصه و نوع استعلام براساس روش و فرمهای مربوطه که در این دستورالعمل مشخص شده است، اقدام لازم انجام و پاسخ ارائه می‌شود.
- ۷- با توجه به اهمیت موضوع لازم است ادارات ممیزی و مهندسی اداره کل بر نحوه و چگونگی پاسخگویی به استعلامات و تطبیق آن با مفاد و فرم‌های این دستورالعمل نظارت کامل داشته باشند.

بخش اول: پاسخگویی به استعلامات اراضی خارج از محدوده شهر و حریم آن

الف) عرصه مورد استعلام در پلاکی که اجرای مقررات شده و نقشه انفال دارند واقع می‌باشد.

۱-الف) کل اراضی پلاک ملی تشخیص داده شده است (فاقد مستثنیات).

• بلافاصله پاسخ مطابق فرم شماره ۱

۲-الف) کل اراضی پلاک مستثنیات تشخیص داده شده است (فاقد ملی).

• بلافاصله پاسخ مطابق فرم شماره ۲

۳-الف) کل اراضی پلاک ترکیبی از اراضی ملی و مستثنیات تشخیص داده شده است.

۱-۳-الف) استعلام مربوط به تحدید حدود، افراز مشاعات، احداث اعیانی، تغییر وضعیت عرصه و بطور کلی موقعیت خاصی از پلاک می‌باشد:

• اخذ نقشه گویا از مستعلم

• تطبیق نقشه محل مورد استعلام با نقشه تفکیک انفال (اجرای مقررات)

• عنداللزوم بازدید از عرصه و تنظیم فرم بازدید

• پاسخ به مستعلم طی فرم شماره ۳

۲-۳-الف) استعلام مربوط به نقل و انتقال مشاع نسق زراعی بدون مشخص نمودن موقعیت و محل خاص از پلاک می‌باشد:

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۴

ب) عرصه مورد استعلام در پلاکی که با کروکی اجرای مقررات شده واقع می‌باشد.

۱-ب) کل اراضی پلاک ملی تشخیص داده شده است (فاقد مستثنیات):

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۱

۲-ب) کل اراضی پلاک مستثنیات تشخیص داده شده (فاقد ملی):

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۲

۳-ب) کل اراضی پلاک ترکیبی از اراضی ملی و مستثنیات تشخیص داده شده است:

۱-۳-ب) استعلام مربوط به تحدید حدود، افراز مشاعات احداث اعیانی، تغییر وضعیت عرصه و بطور کلی موقعیت خاصی از پلاک می‌باشد:

• اخذ نقشه گویا از مستعلم

- عنداللزوم بازدید از عرصه و تنظیم فرم بازدید
- چنانچه امکان تطبیق نقشه و محل مورد استعلام با کروکی پلاک وجود داشته باشد.
- پاسخ به مستعلم طی فرم شماره ۳
- چنانچه امکان تطبیق محل مورد استعلام با کروکی وجود نداشته باشد.
- ۱- تبدیل کروکی پلاک به نقشه اجرای مقررات
- ۲- تطبیق نقشه محل مورد استعلام با نقشه اجرای مقررات
- ۳- عنداللزوم بازدید از عرصه و تنظیم فرم بازدید
- ۴- پاسخ مستعلم طی فرم شماره ۳
- ۲-۳-ب) استعلام مربوط به نقل و انتقال مشاع نسق زراعی بدون مشخص نمودن موقعیت و محل خاص از پلاک می‌باشد.
- پاسخ طی فرم شماره ۴
- ج) عرصه مورد استعلام در پلاکی واقع شده است که تاکنون اجرای مقررات نشده است:
توجه: ابتدا پاسخ اولیه به مستعلم طی فرم شماره ۵ داده شده سپس به شرح ذیل اقدام گردد:
- انجام استعلامات موردنیاز جهت اجرای مقررات از مراجع ذیربط
- اطمینان از وقوع پلاک در خارج از محدوده شهرها و حریم آنها
- بازدید و معاینه محل (کل پلاک) و ترجیحاً بررسی عکسهای هوایی
- در صورت واجد شرایط بودن پلاک برای اجرای مقررات به شرح ذیل اقدام و پاسخ مستعلم داده می‌شود:
- ۱-ج) پس از استعلامات و معاینه مشخص می‌شود که کل اراضی پلاک ملی می‌باشد:
- تنظیم برگ تشخیص توام با تهیه نقشه از محدوده پلاک عنداللزوم با انجام نقشه برداری
- تأیید برگ تشخیص توسط اداره کل (کمیته فنی ممیزی اراضی)
- پاسخ به مستعلم طی فرم شماره ۱
- تهیه نقشه تکمیلی انجام آگهی و سایر تشریفات ذیربط
- ۲-ج) پس از استعلامات و معاینه محل مشخص می‌شود که پلاک فاقد اراضی ملی است:
- تنظیم برگ تشخیص توام با تهیه نقشه از محدوده پلاک

- تأیید برگ تشخیص توسط اداره کل (کمیته فنی ممیزی اراضی)
- پاسخ به مستعلم طی فرم شماره ۲
- ۳-ج) پس از استعلامات و معاینه محل مشخص می‌شود که پلاک ترکیبی از اراضی ملی و مستثنیات می‌باشد:
- نقشه برداری - تهیه نقشه - تنظیم برگ تشخیص
- تأیید نقشه و برگ تشخیص توسط اداره کل (کمیته فنی ممیزی اراضی)
- بررسی و چنانچه استعلام مشابه وضعیت (۱-۳-الف) باشد ← پاسخ طی فرم شماره ۳
- بررسی و چنانچه استعلام مشابه وضعیت (۲-۳-الف) باشد ← پاسخ طی فرم شماره ۴
- انجام آگهی و سایر تشریفات ذیربط

بخش دوم: پاسخگویی به استعلامات اراضی داخل محدوده شهر و حریم آن

الف) عرصه مورد استعلام در پلاکی واقع شده که اجرای مقررات گردیده و تمام اراضی پلاک ملی تشخیص داده شده است.

۱-الف) کل اراضی ملی پلاک در اجرای ماده ۱۰ قانون زمین شهری و ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی آن در اختیار مسکن و شهرسازی قرار گرفته است.

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۱-د

۲-الف) اراضی ملی پلاک همچنان در مدیریت و مالکیت منابع طبیعی می‌باشد.

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۱

ب) عرصه مورد استعلام در پلاکی واقع شده که اجرای مقررات گردیده و تمام اراضی پلاک مستثنیات تشخیص داده شده است (فاقد ملی)

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۲

ج) عرصه مورد استعلام در پلاکی واقع شده که اجرای مقررات گردیده و تمام اراضی پلاک ترکیبی از ملی و مستثنیات تشخیص داده شده است.

۱-ج) اراضی ملی پلاک در اجرای ماده ۱۰ قانون زمین شهری و ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی آن در اختیار سازمان مسکن و شهرسازی قرار گرفته است.

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۱-د

۲-ج) اراضی ملی پلاک همچنان در مدیریت و مالکیت منابع طبیعی باشد.

* در این حالت بسته به نوع استعلام (نقل و انتقال مشاع نسق زراعی و یا غیر آن) و وضعیت نقشه پلاک (کروکی یا نقشه) مشابه حالت خارج از محدوده شهر و حریم آن اقدام و طی فرم‌های ذیربط که در بخش ۱ (اراضی خارج از محدوده شهر و حریم آن) آمده است پاسخ لازم به مستعلم داده شود.
د) عرصه مورد استعلام تاکنون اجرای مقررات نشده است.

• بلافاصله پاسخ طی فرم شماره ۲-د

بخش سوم : ضمائم و فرم‌ها

فرم شماره ۱ :

بسمه تعالی

تاریخ : .....

شماره : .....

از : اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به :

موضوع : پاسخ استعلام

با سلام؛

عطف به نامه / رونوشت شماره مورخه به اطلاع می‌رساند:

کل اراضی واقع در محدوده پلاک شماره فرعی از اصلی بخش

شهرستان موسوم به به استناد سوابق اجرای مقررات قانون ملی شدن جنگلها و

مراعات تماماً اراضی ملی تشخیص داده شده لذا خواهشمند است از هرگونه اقدام درخصوص اراضی

مذکور بدون نظر این اداره خودداری گردد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

رونوشت :

- واحد حفاظت شهرستان جهت اطلاع و اقدام لازم.

فرم شماره ۱-۵:

بسمه تعالی

تاریخ: .....

شماره: .....

از: اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به:

موضوع: پاسخ استعلام

با سلام؛

عطف به نامه شماره مورخ به استحضار می‌رساند:

عرصه مورد استعلام در پلاک شماره بخش شهرستان واقع می‌باشد که مشمول اجرای قانون مقررات ملی شدن جنگلها و مراتع گردیده لیکن کل اراضی ملی پلاک در اجرای ماده ۱۰ قانون زمین شهری و ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی آن، در اختیار سازمان مسکن و شهرسازی قرار گرفته است. لذا شایسته از مرجع ذیربط استعلام گردد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

رونوشت:

- نمایندگی مسکن و شهرسازی شهرستان جهت استحضار و اقدام لازم.

فرم شماره ۲ :

بسمه تعالی

تاریخ : .....

شماره : .....

از : اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به :

موضوع : پاسخ استعلام

با سلام ؛

عطف به نامه / رونوشت شماره مورخ به اطلاع می‌رساند:

کل اراضی واقع در محدوده پلاک شماره فرعی از اصلی بخش

شهرستان موسوم به به استناد سوابق اجرای مقررات قانون ملی شدن جنگلها و

مراعات تماماً مستثنیات تشخیص داده شده و ارتباطی به اراضی ملی ندارد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

فرم شماره ۲-۵ :

بسمه تعالی

تاریخ : .....

شماره : .....

از : اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به :

موضوع : پاسخ استعلام

با سلام ؛

عطف به نامه شماره مورخ به استحضار می‌رساند:

عرصه مورد استعلام در پلاک شماره بخش شهرستان واقع می‌باشد که تاکنون مشمول اجرای قانون مقررات ملی شدن جنگلها و مراتع نگردیده و با توجه به وقوع آن در محدوده شهر و حریم آن شایسته است در این خصوص از مراجع ذیربط استعلام گردد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

رونوشت :

- نمایندگی مسکن و شهرسازی ..... جهت استحضار و اقدام لازم.

فرم شماره ۳ :

بسمه تعالی

تاریخ : .....

شماره : .....

از : اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به :

موضوع : پاسخ استعلام

با سلام ؛

عطف به نامه / رونوشت نامه شماره مورخ مورخ به اطلاع می‌رساند: قطعه /
 قطعات مورد استعلام در محدوده پلاک شماره فرعی از اصلی بخش
 شهرستان موسوم به واقع و براساس بررسی به عمل آمده قطعه / قطعات
 شماره به مساحت هکتار جزو اراضی ملی است لذا از هر گونه اقدام بر روی
 آن اراضی بدون کسب نظر این اداره خودداری و قطعه / قطعات شماره به مساحت
 عدد / حروف هکتار / مترمربع که بر روی قسمتی از نقشه پلاک (تصویر پیوست) با
 رنگ زرد مشخص و ممهور به مهر اداره گردیده جزء مستثنیات پلاک می‌باشد این گواهی صرفاً
 وضعیت محدوده وقوع عرصه موردنظر را تعیین نموده و ارزش دیگری ندارد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

رونوشت :

- اداره کل منابع طبیعی استان به انضمام تصویر گزارش بازدید مورخه و نقشه محل مورد استعلام جهت استحضار.
- واحد حفاظت شهرستان جهت اطلاع و اقدام لازم.

فرم شماره ۴ :

بسمه تعالی

تاریخ : .....

شماره : .....

از : اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به :

موضوع : پاسخ به استعلام

با سلام ؛

عطف به نامه شماره مورخ درخصوص نقل و انتقال سهم

مشاع زراعی از پلاک بخش شهرستان

موسوم به از آقای / خانم به آقای / خانم اشعار می دارد :

در پلاک فوق الذکر اجرای کامل مقررات قانون ملی شدن جنگلها و مراتع انجام و از مجموع هکتار مساحت کل پلاک، میزان و موقعیت اراضی ملی به مساحت هکتار مشخص و سوابق ذریبط در اختیار اداره ثبت اسناد و املاک محل نیز قرار گرفته. لذا با عنایت به مشاع بودن استعلام و عدم ارائه عرصه معینی از پلاک بدینوسیله اعلام می دارد انتقال سهام زراعی فوق الذکر در مستثنیات قانونی پلاک با رعایت موارد ذیل قابل انجام می باشد.

۱- هرگونه کشت و کار صرفاً در موقعیت مستثنیات قانونی مجاز است.

۲- در صورتیکه مشارالیهم قصد تثبیت حدود یا احداث مستحداثات در حدود مشخصی از پلاک را داشته باشند نیاز به انجام استعلام از این اداره می باشد.

۳- پاسخ فوق نمی تواند مجوزی جهت تصرف اراضی ملی باشد که در این صورت طبق قوانین کیفری متصرف عدوانی تلقی و به مراجع قضایی معرفی می گردد.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

رونوشت :

واحد حفاظت شهرستان جهت اطلاع.

فرم شماره ۵ :

بسمه تعالی

تاریخ : .....

شماره : .....

از : اداره منابع طبیعی شهرستان .....

به :

موضوع : پاسخ به استعلام

با سلام ؛

عطف به نامه / رونوشت نامه شماره مورخ به اطلاع می‌رساند: اجرای مقررات قانون ملی شدن جنگلها و مراتع کشور در پلاک شماره فرعی از اصلی موسوم به در دست اقدام می‌باشد. لذا پاسخ استعلام فوق پس از طی تشریفات قانونی امکان پذیر خواهد بود.

رئیس اداره منابع طبیعی شهرستان

رونوشت :

- اداره کل منابع طبیعی استان ..... جهت استحضار

- واحدهای ممیزی و مهندسی شهرستان جهت اطلاع و برنامه‌ریزی به منظور تسریع اجرای مقررات در پلاک فوق‌الذکر.

فرم شماره ۶:

بسمه تعالی

تاریخ: .....

شماره: .....

گزارش بازدید جهت پاسخگویی به استعلام

ریاست محترم اداره منابع طبیعی شهرستان

احتراماً: در اجرای پی نوشت نامه شماره مورخه مورخه که از

اصل و طی شماره مورخ مورخ ثبت دفتر آن اداره گردیده در تاریخ

اینجانب بعنوان نماینده / کارشناس اداره منابع طبیعی طی حکم مأموریت شماره

به اتفاق بعنوان ارائه دهنده و بعنوان نقشه بردار اداره به محل مورد نظر عزیمت

و پس از بازدید و انطباق نقشه مورد ارائه توسط متقاضی با نقشه اجرای مقررات ملی شدن جنگلها

و مراتع پلاک اصلی فرعی بخش موسوم به

بدینوسیله وضعیت عرصه مورد استعلام بشرح ذیل گزارش می گردد:

قطعه / قطعات شماره که در نقشه پیوست به رنگ زرد مشخص گردیده است به

مساحت عدد/حروف هکتار/مترمربع بصورت □ زراعی □ باغ □ چاه □

مستحقات و... جزء مستثنیات قانونی پلاک فوق الذکر و قطعه/قطعات شماره به

مساحت عدد/حروف هکتار/مترمربع جزء اراضی منابع ملی می باشد.

نام و نام خانوادگی نماینده / کارشناس امضاء

نام و نام خانوادگی نقشه بردار اداره امضاء

نام و نام خانوادگی ارائه دهنده (متقاضی) امضاء و اثر انگشت

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/م/۷۸۵/س

تاریخ: ۸۶/۵/۱۴

با سلام؛

با عنایت به درخواست شماره ۵۰۱۱۱/۶۸۱ مورخه ۸۶/۲/۱ مشاور محترم رئیس سازمان و مدیر کل دفتر مرکزی حراست، که با هدف افزایش ضریب اطمینان و جلوگیری از سوءاستفاده و جعل احتمالی پاسخهای صادره در اجرای بخشنامه ۶۴۷۳/۵ مورخ ۸۴/۷/۱۶ موضوع دستورالعمل اصلاحی روش پاسخگویی به استعلامات و صدور گواهیها، توسط ادارات منابع طبیعی آن استان صادر گردیده است. مقتضی است ضمن رعایت سایر نکات فنی مرتبط، نسبت به تهیه و بکارگیری مهر برجسته که واجد.

مشخصات:

۱- نشانه وزارت جهاد کشاورزی ۲- نام اداره کل منابع طبیعی استان ۳- نام اداره منابع طبیعی شهرستان مربوطه باشد، اقدام و در پاسخگویی به استعلام ادارات، نهادها و افراد، نامه و فرم منضم به آن ممهور و ارسال گردد. بدیهی است فقط امضاء مدیر کل یا افرادی که از جانب ایشان تعیین صلاحیت شده‌اند مجاز می‌باشد.

فرود شریفی

معاون وزیر و ریاست سازمان

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵۱/۱۶۹۷

موضوع: تصویب نامه کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی

تاریخ: ۸۷/۰۱/۲۴

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویر آیین نامه اجرایی قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی به شماره ۲۱۲۹۶۲/ت/۳۷۸۹۹ک، مورخ ۸۶/۱۲/۱۷ جهت اطلاع و بهره‌برداری لازم ارسال می‌گردد.

مرادحسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی

ماده ۱- دفاتر اسناد رسمی موظفند با رعایت بندهای زیر پس از دریافت دلایل مالکیت و پاسخ استعلام از اداره ثبت محل به منظور تطبیق سند با دفتر املاک و اعلام وضعیت ثبتی حسب مورد) و عدم بازداشت نسبت به تنظیم سند رسمی انتقال عین اراضی و املاک اقدام نمایند:

الف- گواهی پایان ساختمان یا عدم خلاف موضوع تبصره (۸) ماده (۱۰۰) اصلاحی قانون شهرداری در مورد املاک مشمول قانون مذکور.

ب- اعلام نظر وزارت جهاد کشاورزی (حسب مورد سازمان امور اراضی سازمان جنگل‌ها و مراتع و آبخیزداری کشور) مبنی بر عدم شمول مقررات قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن و ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، در مورد املاک واقع در خارج از محدوده قانونی شهرها.

ج- دفاتر اسناد رسمی مکلفند هنگام نقل و انتقال عین املاک، مفصاحساب مالیاتی و بدهی موضوع ماده (۳۷) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ را از انتقال‌دهنده مطالبه و شماره آن را در سند تنظیمی قید نمایند مگر اینکه انتقال گیرنده ضمن سند تنظیمی متعهد به پرداخت بدهی احتمالی گردد که در این صورت متعاملین نسبت به پرداخت آن مسئولیت تضامنی خواهند داشت.

تبصره ۵- در موارد مذکور در ماده فوق مراجع ذیربط مکلفند در تاریخ مراجعه، به مراجعه‌کنندگان گواهی وصول تقاضا، تسلیم و ظرف مدت بیست روز از تاریخ صدور گواهی یاد شده پاسخ آن را صادر نمایند. اعلام نظر مراجع مذکور باید روشن و با ذکر علت و مستند به دلایل قانونی باشد در غیر این صورت ثبت سند با تصریح موضوع در سند تنظیمی بلامانع خواهد بود.

ماده ۲- دفاتر اسناد رسمی موظفند در صورت عدم وصول پاسخ استعلامات، منتقل‌الیه را از آثار و تبعات سند تنظیمی موضوع تبصره ماده (۱)، مطلع سازند در این صورت طرفین پس از تنظیم سند و نقل و انتقال متضامناً مسئول و پاسخگوی کلیه تعهدات قانونی و بدهی‌های مربوط به ملک که تا زمان تنظیم سند، طبق قوانین محقق و مسلم بوده می‌باشند.

ماده ۳- سردفتران دفاتر اسناد رسمی ذیربط مسئول صحت و اعتبار اسناد تنظیمی می‌باشند و در

صورت تخلف مطابق مقررات قانونی با آنان عمل می‌شود.

ماده ۴- دفاتر اسناد رسمی می‌توانند در صورت درخواست متعاملین نسبت به تنظیم سند رسمی راجع به نقل و انتقال تلفن ثابت و همراه اقدام نمایند، شرکت مخابرات ایران مکلف است پاسخ استعلام دفاتر در موارد مربوط را حداکثر ظرف مدت دو روز صادر نماید. اعتبار پاسخ استعلام یک روز پس از صدور است.

ماده ۵- نقل و انتقال ماشین‌های چاپ، لیتوگرافی و صحافی پس از ارائه موافقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی توسط مالک، باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شود نقل و انتقالات مذکور در شناسنامه مالکیت که نمونه آن توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهیه می‌گردد منعکس می‌شود.

ماده ۶- هرگونه انتقال بلاعوض به نفع دولت و شهرداری‌ها از پرداخت عوارض و اخذ هرگونه گواهی به استثناء پاسخ استعلام از اداره ثبت اسناد و املاک محل معاف می‌باشد.

ماده ۷- آیین‌نامه اجرایی این قانون حداکثر شش ماه پس از ابلاغ با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و وزارت دادگستری تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

ماده ۸- کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون از تاریخ تصویب این قانون لغو می‌گردد. قانون فوق مشتمل بر هشت ماده و یک تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ بیست و چهارم مرداد ماه یک‌هزار و سیصد و هشتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۵/۶/۱ به تأیید شورای نگهبان رسید.

غلامعلی حداد عادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

وزارت دادگستری- وزارت جهاد کشاورزی- وزارت کشور- وزارت مسکن و شهرسازی-
وزارت امور اقتصادی و دارایی- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی- وزارت ارتباطات و
فناوری اطلاعات- وزارت رفاه و تأمین اجتماعی- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

شماره: ۲۱۲۹۶۲/ت۳۷۸۹۹ک

تاریخ: ۱۳۸۶/۱۲/۲۷

وزیران عضو کمیسیون لوایح در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۳۰ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت
دادگستری و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موضوع نامه شماره ۱۱۱/۰۲/۷۷۸۸ مورخ
۱۳۸۶/۴/۲۵ و به استناد ماده (۷) قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی- مصوب ۱۳۸۵- و
با رعایت تصویب نامه شماره ۱۶۴۰۸۲/ت۳۷۳هـ مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۱۰، آیین نامه اجرایی قانون
یادشده را به شرح زیر تصویب نمودند:

آیین نامه اجرایی قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی

ماده ۱- دفاتر اسناد رسمی مکلفند قبل از تنظیم سند رسمی انتقال عین اراضی و املاک اعم از
قطعی، شرطی، هبه، معاوضه، صلح، وقف و وصیت، مطابقت مشخصات ملک و مالک (مندرج در
سند مالکیت) با دفتر املاک و بازداشت نبودن ملک را از اداره ثبت اسناد و املاک محل وقوع آن
استعلام و پس از اخذ پاسخ، با رعایت سایر مواد این آیین نامه مبادرت به تنظیم اسناد مذکور نمایند
و شماره و تاریخ پاسخ استعلام را در سند تنظیمی قید کنند.

پاسخ استعلام ثبت باید حاوی نام و مشخصات آخرین مالک، شماره پلاک ثبتی، ثبت، صفحه و
دفتر املاک، شماره چاپی سند مالکیت و مراتب بازداشت یا عدم بازداشت ملک مورد استعلام
باشد. چنانچه ملک در دفتر املاک ثبت نشده باشد، اداره ثبت محل مکلف است وضعیت ثبتی را
اعلام نماید.

تبصره ۱- استعلام یاد شده، مطابق برگه مخصوصی است که حاوی اطلاعات موصوف بوده و
توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به صورت اوراق بهادار تهیه و به دفاتر اسناد رسمی

تحویل می‌شود.

تبصره ۲- اعتبار پاسخ استعلام، در مواردی که دفتر اسناد رسمی و اداره ثبت در یک شهر قرار دارند، یک ماه و در غیر این صورت ۴۵ روز از تاریخ صدور خواهد بود.

تبصره ۳- دفاتر اسناد رسمی نمی‌توانند پاسخ استعلام ثبتی را که به عنوان دفترخانه دیگری صادر گردیده است، مستند ثبت معامله قرار دهند و رأساً باید استعلام نمایند.

ماده ۲- چنانچه پس از ارسال پاسخ استعلام به دفتر اسناد رسمی در مدت اعتبار پاسخ مذکور، دستور مرجع ذیصلاح قضایی یا ثبتی مبنی بر بازداشت ملک یا نظریه قطعی وزارت مسکن و شهرسازی یا وزارت جهاد کشاورزی حسب مورد مبنی بر موات بودن و یا شمول ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، به اداره ثبت محل وقوع ملک واصل گردد، اداره مذکور مکلف است فوراً مراتب را رأساً یا از طریق اداره ثبت محل استقرار دفترخانه به دفتر یاد شده کتباً ابلاغ نماید.

ماده ۳- دفاتر اسناد رسمی در خصوص گواهی پایان ساختمان و عدم خلاف، ملزم به رعایت تبصره (۸) اصلاحی ماده (۱۰۰) قانون شهرداری- مصوب ۱۳۵۸/۶/۲۷ شورای انقلاب- قبل از تنظیم سند انتقال املاک موضوع تبصره مذکور می‌باشند.

ماده ۴- دفاتر اسناد رسمی موظفند هنگام تنظیم سند رسمی انتقال اراضی و املاک واقع در خارج از محدوده حریم شهر، اعلام نظر اداره جهاد کشاورزی شهرستان مربوط مبنی بر عدم شمول مقررات قانون مرجع تشخیص اراضی موات و ابطال اسناد آن و یا عدم شمول ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع را اخذ و شماره و تاریخ آن را در سند تنظیمی قید نمایند. ادارات جهاد کشاورزی مکلفند با رعایت مفاد تبصره ماده (۱) قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی و ماده (۷) این آیین‌نامه، نسبت به ارجاع موضوع به سازمان‌های ذیربط (حسب مورد سازمان امور اراضی یا سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور) و یا ادارات وابسته اقدام و اعلام نظر نمایند.

تبصره ۱- دفاتر اسناد رسمی موظفند به منظور تعیین موقعیت پلاک ثبتی مورد انتقال از جهت داخل یا خارج از محدوده و حریم شهر قرار داشتن آن، از سازمان مسکن و شهرسازی استعلام نمایند.

تبصره ۲- در صورت وجود سابقه مبنی بر اعلام نظر نسبت به موات نبودن ملک از مرجع ذیربط یا در صورتی که برای مورد معامله سند مالکیت به صورت اراضی کشاورزی، باغ مشجر و یا دارای اعیانی صادر شده و یا مستندات و پاسخ استعلام قبلی مؤید آن باشد، نیاز به اخذ نظر مجدد در این خصوص نخواهد بود.

ماده ۵- وزارت جهاد کشاورزی تا پایان مهلت قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و به شرح بند (ج) ماده (۶۸) قانون مذکور، باید کلیه اراضی موات واقع در خارج از محدوده و حریم شهر و همچنین اراضی مشمول ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع را به اداره ثبت اسناد و املاک محل وقوع ملک منعکس نموده و در مورد آنها تقاضای صدور سند مالکیت نماید.

ماده ۶- دفاتر اسناد رسمی مکلفند، هنگام تنظیم سند نقل و انتقال عین اراضی و املاک، مفصاحساب مالیاتی و حسب مورد بدهی موضوع ماده (۳۷) قانون تأمین اجتماعی - مصوب ۱۳۵۴- را از انتقال‌دهنده مطالبه و شماره آن را در سند تنظیمی قید نمایند، مگر اینکه انتقال‌گیرنده ضمن سند تنظیمی متعهد به پرداخت بدهی احتمالی انتقال‌دهنده گردد که در این صورت متعاملین نسبت به پرداخت آن مسئولیت تضامنی خواهند داشت. در صورت اخیر، دفاتر اسناد رسمی موظفند تصویر سند تنظیمی را جهت وصول مطالبات موصوف تا پایان ماه بعد به ادارات امور مالیاتی و تأمین اجتماعی محل مربوط ارسال نمایند.

تبصره ۵- ادارات مذکور موظفند طبق مقررات، پس از تاریخ وصول تصویر اسناد مذکور در صورتی که مورد معامله دارای بدهی باشد، مراتب را ضمن صدور برگ تشخیص و تعیین میزان قطعی بدهی تا تاریخ ثبت سند رسمی به نشانی مندرج در سند تنظیمی به هریک از متعاملین ابلاغ نمایند.

ماده ۷- ادارات و سازمان‌های مذکور در بندهای ذیل ماده (۱) قانون تسهیل تنظیم اسناد در دفاتر اسناد رسمی مکلفند هنگام تقاضای ذینفع و یا ارایه استعلام دفتر اسناد رسمی، گواهی وصول تقاضا یا استعلام، حاوی پلاک ثبتی ملک مورد استعلام را به مراجعه‌کننده تسلیم و یا برای دفتر اسناد رسمی ذیربط ارسال و حداکثر ظرف ۲۰ روز از تاریخ صدور گواهی وصول تقاضا و یا استعلام، پاسخ آن را اعلام نمایند. نظر مخالف مراجع مذکور باید روشن و با ذکر علت و مستند به دلایل قانونی و اعلام نظر موافق نیز باید صریح و بدون قید و شرط باشد. در غیراین صورت یا در صورت عدم ارایه پاسخ در مهلت مقرر، ثبت سند با تصریح موضوع در سند تنظیمی بلامانع خواهد بود.

تبصره ۵- در صورتی که مراجعه‌کننده مدعی عدم صدور پاسخ لازم ادارات مربوط در ظرف مدت مقرر باشد، دفتر اسناد رسمی موضوع را از اداره ذیربط استعلام خواهد نمود.

ماده ۸- دفاتر اسناد رسمی هنگام تنظیم سند، موظفند در صورت عدم وصول پاسخ استعلامات و یا ارایه پاسخ مشروط و مبهم یا مقید، منتقل‌الیه را از آثار و تبعات سند تنظیمی مطلع و مسئولیت تضامنی متعاملین در پاسخگویی کلیه تعهدات قانونی و بدهی‌های مربوط به مورد معامله که تا زمان تنظیم سند طبق قوانین محقق و مسلم بوده را صریحاً در سند قید و ثبت نمایند.

ماده ۹- هرگونه انتقال بلاعوض اراضی و اعیان به نفع دولت و شهرداری‌ها و نیز تنظیم اسنادی که موجب تغییر مالکیت عین نمی‌گردد از قبیل اجاره، رهن و تقسیم‌نامه (غیر از حبس)، از پرداخت عوارض و اخذ هرگونه گواهی و اعلام نظر به استثنای پاسخ استعلام از اداره ثبت اسناد و املاک محل وقوع ملک معاف می‌باشد، لکن دفاتر اسناد رسمی مکلفند نشانی محل وقوع ملک را طبق اظهار متعاملین در سند تنظیمی قید نموده و حداکثر تا پایان ماه بعد تصویر سند تنظیمی را حسب مورد به اداره امور مالیاتی یا اداره تأمین اجتماعی شهر مربوط ارسال نمایند.

ماده ۱۰- اداره امور مالیاتی محل مکلف است در اجرای تبصره (۱) ماده (۱۲۳) اصلاحی قانون ثبت موضوع ماده (۱۰) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب

۱۳۸۴- ارزش معاملاتی ملک مورد معامله را به دفتر اسناد رسمی استعلام کننده اعلام نماید.

ماده ۱۱- چنانچه به درخواست متعاملین سند نقل و انتقال تلفن ثابت و همراه در دفاتر اسناد رسمی تنظیم و ثبت گردد، شرکت مخابرات ایران موظف است پس از ارایه سند مذکور نسبت به تغییر نام مالک مبادرت نماید.

ماده ۱۲- دفاتر اسناد رسمی مکلفند قبل از تنظیم سند نقل و انتقال ماشین‌های چاپ، لیتوگرافی و صحافی موافقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را اخذ و پس از انجام معامله، خلاصه نقل و انتقال را در شناسنامه مالکیت مربوط درج و تصویر سند تنظیمی را به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارسال نمایند. شناسنامه مذکور طبق نمونه‌ای است که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، تهیه و در اختیار مالکان ماشین‌های یاد شده قرار می‌گیرد.

تبصره ۵- تا زمانی که شناسنامه مالکیت موضوع این ماده تهیه و در اختیار مالک قرار داده نشده است، تنظیم سند با ارایه موافقت‌نامه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بلامانع خواهد بود.

این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده است.

پرویز داودی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضاییه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون اجرایی رئیس جمهور، دفتر معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع‌رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می‌شود.

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵۱/۳۳۲۸۳

تاریخ: ۸۷/۰۵/۲۱

موضوع: پاسخ به استعلام در خصوص تعیین وضعیت اراضی

مربوط به طرحهای شرکت ملی نفت ایران

با سلام؛

احتراماً، با توجه به مکاتبات واصله از سوی شرکت ملی نفت ایران مبنی بر ضرورت دریافت پاسخ بهنگام استعلامات مربوط به تعیین وضعیت اراضی (به منظور شروع عملیات اجرایی پروژه‌های ملی)، به منظور جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی افراد سودجو در خصوص اراضی و نیز بروز خسارات مالی در عملیات اجرایی پروژه‌های ملی خواهشمند است دستور فرمائید با توجه به اهمیت مسائل امور زمین ضمن اولویت با رعایت مقررات موضوعه، ضوابط اجرایی و دستورالعملهای ابلاغی، در اسرع وقت نسبت به تهیه و ارائه پاسخ استعلامات واصله در این خصوص اقدام لازم معمول و از موکول نمودن پاسخ استعلام به زمان تنظیم معاملات در دفاتر اسناد رسمی و یا سایر شیوه‌های پاسخگویی که مشکلات اجرایی فوق‌الذکر را ایجاد می‌نماید خودداری گردد.

مراد حسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

بخش پنجم

حریم روستا

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۷۳۲۱/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۲/۸/۲۴

به پیوست تصویرنامه شماره ۵۳۸۰۳۰/۱۴۵۱۱۸ مورخ ۸۲/۸/۶ سازمان امور اراضی منضم به یک فقره (سه برگ) صورتجلسه مورخه ۸۲/۶/۱۰ ستاد مرکزی واگذاری زمین جهت بهره‌برداری و همکاری لازم ارسال می‌گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

برادر گرامی جناب آقای بوعلی

شماره: ۵۳۱۰۳۰/۱۴۵۱۱۸

نماینده محترم وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی واگذاری زمین تاریخ: ۸۲/۸/۶

موضوع: ارسال صورتجلسه

با سلام و تحیات الهی؛

به پیوست ششمین صورتجلسه مورخ ۸۲/۶/۱۰ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین، جهت استحضار و بهره‌برداری لازم به حضور، ایفاد می‌گردد.

علاءالدین پسیان

رئیس سازمان دبیر ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

صور تجلسه ۸۲/۶/۱۰

شماره: ۵۳/۰۳۰/۱۴۴۶۶۳

تاریخ: ۸۲/۷/۲۲

ششمین جلسه ستاد مرکزی واگذاری زمین با دعوت قبلی رأس ساعت ۱۰ صبح روز دوشنبه مورخ ۸۲/۶/۱۰ در محل مرکز آموزش سازمان امور اراضی تشکیل و درخصوص موارد زیر بحث و بررسی اتخاذ تصمیم به عمل آمد:

- ۱- چهارپرسش درخصوص حریم روستا در جلسه مطرح که پاسخهای آن به پاسخ زیر به تصویب رسید؟
  - ۱-۱- مرجع تجدیدنظر در اشتباهات کمیسیون تعیین حریم روستا به نحو مطلق کدام است؟
پاسخ: مرجع تجدیدنظر در اشتباهات کمیسیون تعیین حریم روستا هیأت ۷ نفره واگذاری زمین می باشد که در هر مورد پس از گزارش اشتباه واقع شده به ستاد مرکزی واگذاری زمین و اخذ مجوز از ستاد اقدام خواهد نمود.
  - ۱-۲- در صورتی که اراضی حریم دارای سند ثبتی باشد نحوه ابطال آن چگونه است؟
پاسخ: با اجراء مقررات قانونی- اجراء ماده ۵۶ قانون حفاظت یا ماده واحده مرجع تشخیص اراضی موات نسبت به ابطال اسناد آن اقدام شود.
  - ۱-۳- با توجه به گذشت زمان و توسعه روستا، آیا کمیسیون تعیین حریم روستا می تواند نسبت به توسعه یا تخصیص حریم شده اظهار نظر نماید؟
پاسخ: از آنجا که به استناد بند ۵ مصوبه مورخ ۶۸/۵/۳۰ ستاد مرکزی که طی بخشنامه ۳/۸۹۷۶ مورخ ۶۸/۶/۱ ابلاغ شده است کمیسیون تعیین حریم روستا حق توسعه حریم را دارد نظر ستاد مرکزی بر آن است در مواردی که هر یک از پارامترهای مندرج در ماده ۳ دستورالعمل مقررات و ضوابط نحوه تشخیص حریم روستا ایجاب نماید می تواند نسبت به تضییق آن نیز اظهار نظر نماید.
  - ۱-۴- نحوه تشخیص ضرورت مذکور در بند ۱۰ ابلاغیه ۳/۸۹۷۶ مورخ ۶۸/۶/۱ ستاد مرکزی درخصوص تشکیل کمیسیونهای فرعی تعیین حریم در شهرستانها چگونه است؟

پاسخ: دلایل و توجیحات تشکیل کمیسیون فرعی پس از تصویب هیات ۷ نفره واگذاری زمین به ستاد مرکزی واگذاری زمین پیشنهاد می‌گردد در صورت تصویب ستاد مذکور تشکیل کمیسیون فرعی بلامانع است.

۲- نامه شماره ۲۷/۵/۴۹۵۸ مورخ ۸۲/۴/۳۰ مدیریت امور اراضی استان گلستان در خصوص اصلاحی اشتباه در اسناد بیع شرط اراضی کشت موقت واقع در پلاک ۸۵ فرعی از ۴ اصلی بخش ۷ ثبتی به مساحت ۶ هکتار در جلسه مطرح و با اصلاحات پیشنهادی به شرح مندرج در نامه فوق‌الاشاره موافقت به عمل آمد.

۳- گزارش شماره ۵۳/۰۲۶/۱۴۲۷۰۸ مورخ ۸۲/۵/۲۲ مدیریت امور حقوقی سازمان در خصوص واگذاری زمین معوض به شرکت صنایع غذایی نوژ در جلسه مطرح و مقرر گردید به مدیریت امور اراضی استان مازندران اعلام شود براساس مقررات جاری مجوزی برای واگذاری زمین معوض وجود ندارد و واگذاری زمین معوض صرفاً در موردی مجاز می‌باشد که در آراء مراجع قضایی ذیصلاح تصریح شده باشد.

۴- نامه شماره ۵۳/۰۲۷/۱۴۳۱۱۹ مورخ ۸۲/۶/۳ مدیریت ممیزی و واگذاری اراضی در جلسه مطرح و مقرر گردید به مدیریت امور اراضی استان فارس اعلام شود در صورت احیاء ۲۵۰ هکتار اراضی واگذار شده به شرکت سهامی صبحدشت براساس مقررات ماده ۷۵ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت نسبت به فروش آن اقدام نماید.

۵- بخشنامه تهیه شده در خصوص اصلاح بخشنامه شماره ۵۳/۰۲۷/۱۱۲۲۸ مورخ ۷۶/۵/۲۸ سازمان امور اراضی در جلسه مطرح و مقرر شد. بخشنامه جامعی در خصوص موضوع بخشنامه تهیه شده در کار گروه کارشناس مورد بررسی و اقدام قرار گیرد و نتیجه برای تأیید نهایی در ستاد مرکزی مطرح گردد.

۶- نامه شماره ۵/۰۲۷/۱۴۳۲۱۷ مورخ ۸۲/۶/۵ مدیریت ممیزی و واگذاری اراضی در جلسه مطرح و مقرر گردید به مدیریت امور اراضی استان فارس اعلام شود در صورت احیاء ۲۷/۶ هکتار اراضی واگذار شده به شرکت تعاونی سپاه پاسداران و اداره اطلاعات استان و شرکت تعاونی ابرار

براساس مقررات ماده ۷۵ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت نسبت به فروش آن اقدام نماید. ۷- بند ۸ نوزدهمین صورتجلسه کار گروه کارشناسی (۸۲/۵/۲۲) درخصوص اراضی کشت موقت روستای باقرآباد شهرستان قزوین در جلسه مطرح و مقرر گردید به مدیریت امور اراضی استان قزوین اعلام گردد.

نظر به اینکه از ابتداء اراضی تحت مالکیت آقای هاشم بازرگانی قزوینی مشمول قانون اراضی کشت موقت تشخیص داده شده و سایر مراحل قانونی نیز بنام مشارالیه پیگیری شده و در هیچ مقطعی اسامی خانمها عفت و طلعت یگانه به عنوان مالک مطرح نشده که ابلاغ شمول و بررسی تبصره ۵ درخصوص آنها اعمال شود. بنابراین صرفاً اراضی تحت مالکیت آقای هاشم بازرگانی قزوینی مشمول قانون اراضی کشت موقت می باشد.

۸- بند ۳ نامه شماره ۲۲/۱۱/۱۳۷۳۹۴ مورخ ۸۲/۵/۳۰ مدیریت امور اراضی استان فارس در جلسه مطرح و مقرر گردید به مدیریت مذکور اعلام گردد:

شرکت تولیدی تعاونی زراعی از جمله مصادیق عام المنفعه مذکور در بند ۸ بخشنامه شماره ۳/۸۹۷۶ مورخ ۶۸/۶/۱ نمی باشد و راه حل این است که حریم روستا با رعایت بند ۱ این صورتجلسه توسط مرجع ذیصلاح مورد تجدیدنظر قرار گیرد و سپس بامکانیزم های قانونی واگذار شود. ۹- گزارش تعداد جلسات و مصوبات کار گروه کارشناسی و همچنین تعداد پرونده هایی که در اجرای تبصره ۱ ذیل ماده ۲۱ و ماده ۶ آیین نامه اجرایی قانون اراضی کشت موقت به شرح جداول پیوست در جلسه مطرح و مقرر شد در سال جاری اقدامات مؤثر مدیریتهای امور اراضی استانها در زمینه تعیین تکلیف اراضی کشت موقت در ارزیابی سالانه مورد توجه جدی قرار گیرد.

محمی الدین فاضل هرندی - نماینده تام الاختیار حاکم شرع و ولی امر

علی اکبر روحانی فر - نماینده تام الاختیار وزارت کشور

قاسم پناو - نماینده تام الاختیار قوه قضاییه

احمد بوعلی - نماینده تام الاختیار وزارت جهاد کشاورزی

علاءالدین پسیان - نماینده تام الاختیار وزارت جهاد کشاورزی

از : دفتر ممیزی اراضی**به : اداره کل منابع طبیعی استان**

با سلام و آرزوی قبولی طاعات ؛

شماره : ۸۱۷۱/۵۱

تاریخ : ۸۳/۸/۲۵

به پیوست ۲ برگ شامل تعدادی از سئوالات با پاسخ‌های مربوطه که در گردهمایی مشترک حکام شرع و مدیران امور اراضی استانها در تیرماه سال جاری برگزار شده مطرح گردیده و مستند به صورت جلسه مورخه ۸۳/۵/۲۶ ستاد مرکزی هیئت‌های مرکزی واگذاری زمین طی نامه شماره ۵۳/۵۳۰/۱۵۵۳۵۵ مورخ ۸۳/۶/۱۸ سازمان امور اراضی واصل شده است جهت بررسی و بهره‌برداری و اعلام نقطه نظرات احتمالی ارسال می‌گردد. یادآور می‌شود که سؤال و پاسخ‌ها عیناً ارسال شده و بیانگر نقطه نظرات این دفتر نمی‌باشد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

سؤال ۳: در برخی از مناطق آراء موات با پلاکهای منابع طبیعی تداخل داشته و امکان تعیین قاعده تقدم و تأخر نیز وجود ندارد و بعضاً در اینگونه اراضی تداخلی از طریق ماده ۳۴ توسط اداره منابع طبیعی تعیین تکلیف می‌شود لازم است راهکاری برای اینگونه اراضی اندیشیده شود بخشنامه مورخه ۸۰/۳/۹ نیز کارساز نبوده است.

پاسخ: در بند ۳ از قسمت الف بخشنامه مورخه ۸۰/۳/۹ اینطور آمده است طبق نظر کمیته دو نفره (مرکب از نمایندگان منابع طبیعی و امور اراضی) نتیجه اقدامات انجام شده از طرف هر کدام از واحدها که برای دریافت سند مالکیت به نام دولت سهل‌تر، سریع‌تر و عملی‌تر تشخیص گردد اقدامات بعدی توسط همان واحد تا اختتام مراحل اجرایی و دریافت سند به نام دولت انجام شود بنابراین ذکری از تقدم و تأخر در اقدامات نشده است اگر چنانچه در اجرای بخشنامه مذکور مشکلی لاینحل باشد به مرکز منعکس شود تا در کمیته مرکب از نمایندگان دو سازمان بررسی و ارائه طریق شود.

سؤال ۴: چنانچه قرار باشد سند حریم روستا اخذ نشود هم در واگذاری از طریق کمیسیون ماده ۳۲ اشکال پیش آید و هم با افراد متجاوز به حریم روستا نمی‌توان برخورد جدی نمود چون مراجع

قضایای سند مالکیت را دلیل بر مالکیت دولت می‌دانند و کلاً مرجع برخورد با متصرفین اراضی حریم روستا مشخص نیست شورای اسلامی هم به علت نداشتن اختیارات قانونی خاص و پرهیز از تبعات اجتماعی قادر به حفاظت از حریم روستا یا برخورد با متخلفین نمی‌باشد بنابراین لزوم اخذ سند مالکیت اراضی حریم روستا ضروری به نظر می‌رسد.

پاسخ: اخذ سند مالکیت اراضی واقع در حریم روستا تحت عنوان حریم و به نام آن روستا بلامانع است.

سؤال ۶: در برخی از مناطق کشور نیز همچنان بین امور اراضی و منابع طبیعی در مصادیق اراضی موات اختلاف نظر وجود دارد گرچه در محاکم قضایی پرونده‌ای وجود ندارد و در ظاهر اختلاف مشاهده نمی‌شود اغلب با تعارف و رو در بایستی از کنار موضوع گذشته و اراضی تداخلی نشده لازم است از طرف سازمان نتیجه اجرایی بخشنامه ۹ خرداد بررسی شود.

پاسخ: براساس ارزیابی سازمان امور اراضی در اجرای بخشنامه ۸۰/۳/۹ در اکثریت قریب به اتفاق استانها با موفقیت انجام شده و مشکل جدی وجود ندارد اگر چنانچه در استانی خاص مشکلی وجود داشته باشد می‌بایست با الهام از روح کلی بخشنامه ۸۰/۳/۹ بررسی و حل و فصل شود اگر چنانچه مشکلی باقی ماند به مرکز منعکس شود تا در کمیته مرکب از نمایندگان تام‌الاختیار در سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی بررسی و ارائه طریق شود.

سؤال ۱۲: در برخی از استانها ادارات کل منابع طبیعی معتقدند اراضی منابع ملی نمی‌تواند در حریم روستاها واقع شود و در واقع حریم روستا شامل اراضی دولتی می‌شود.

پاسخ: براساس بخشنامه‌های صادره از سوی معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور به شماره‌های ۱۲۵۲۷/۱ مورخ ۸۰/۱۰/۲۲ و ۶۳۹۷/۱ مورخ ۸۱/۶/۱۶ ادارات کل منابع طبیعی استانها موظفند در چهارچوب دستورالعملهای ابلاغی از سوی ستاد مرکزی زمین همکاری لازم را به عمل آورند اگر چنانچه اداره کل منابع طبیعی نقطه نظر دیگری دارد به رئیس محترم سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور منعکس نماید.

دبیر محترم شورای فنی ممیزی اراضی

شماره: ۲۲۹۵/۱۸/۴

تاریخ: ۸۴/۹/۲۶

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۱۰۴/ش مورخ ۸۴/۸/۱۰ اشعار می‌دارد:

مطابق ماده ۱۳۶ قانون مدنی حریم عبارت است از مقداری از اراضی اطراف ملک و قنات و نهر و امثال آن که برای کمال انتفاع از آن ضرورت دارد و براساس ماده ۱۳۹ همین قانون «حریم در حکم ملک صاحب حریم است و تملک و تصرف در آن که منافی باشد با آنچه مقصود از حریم است بدون اذن از طرف مالک صحیح نیست و بنابراین کسی نمی‌تواند در حریم چشمه و یا قنات دیگری چاه یا قنات بکند ولی تصرفاتی که موجب تضرر نشود جایز است» همانگونه که ملاحظه می‌فرمائید و خصوصاً عنایت به ماده ۱۳۹ مرقوم، حریم صرفاً در حکم ملک صاحب حریم دانسته شده و به هیچ عنوان به معنای مالکیت ذی‌الحریم نسبت به حریم نیست لکن تصرفاتی که باعث گردد تا صاحب حریم نتواند کمال انتفاع از حریم را ببرد ممنوع دانسته شده است بنابراین در جایی که مرتعی به عنوان حریم ملکی تعیین شده چه در اجرای مقررات ملی شدن و چه در مبحث حفاظت می‌بایست مورد عمل و تصدی سازمان قرار گیرد لکن اعمال اقدامات حاکمیتی از جمله واگذاریها نسبت به حریم املاک به دلیل تضرر صاحب حریم امکان‌پذیر نخواهد بود با توجه به مراتب فوق و تایید نامه شماره ۳۴/۵۷۸۱/۱۰۰/۳۴ مورخ ۷۵/۱۰/۲۳ این دفتر ادارات ثبت اسناد و املاک موظفند کلیه منابع طبیعی که مورد اجرای قانون قرار گرفته اعم از منابع طبیعی واقع در حریم یا غیر آن را حسب تقاضای سازمان بنام دولت با تصدی سازمان صادر نمایند و صدور سند مالکیت نسبت به مراتع واقع در حریم بنام اشخاص ثالث غیرقانونی تلقی می‌گردد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

اداره کل منابع طبیعی استان گیلان

شماره: ۸۷/۵۱/۱۱۱۵۶

تاریخ: ۸۷/۰۲/۳۱

موضوع: نامه شماره ۵۸۹۸۲/۸۳/۴/۱ مورخ ۸۵/۱۱/۱۵

با سلام؛

احتراماً بدینوسیله اشعار می‌دارد:

در خصوص اراضی حاشیه روستاها که در محدوده طرح هادی مصوب قرار دارند و جهت طرح توسعه و ایجاد امکانات روستایی مورد نیاز بنیاد مسکن می‌باشد، موضوع صرفاً از طریق کمیته استعدادیابی و تخصیص اراضی آن اداره کل (پس از بررسی و تأیید و انجام تشریفات قانونی مطابق دستورالعمل مربوطه) قابل پیگیری بوده که بعد از تخصیص، واگذاری اراضی مورد نیاز توسط سازمان امور اراضی و مدیریتهای استانی انجام خواهد شد.

در مورد نحوه اعمال وظایف قانونی آن اداره کل مرتبط با صدور سند املاک و اراضی روستایی، دقت و اعمال نظارت عالیه به شرح موارد ذیل مورد انتظار می‌باشد:

۱- صراحت ماده ۱۳۳ قانون برنامه چهارم، که صرفاً املاک واقع در بافت مسکونی روستا جهت صدور سند مدنظر قرار گرفته است.

۲- تبصره (۱) ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی بند ۴ ماده ۱۳۳، موضوع اخذ استعلام بنیاد مسکن در خصوص جریان ثبتی از ادارات ثبت لازم است کلیه سوابق اجرای مقررات (اعم از ملی و موات بر روی عرصه مورد عمل) مدنظر و توجه قرار گیرد.

۳- براساس بند (ه) ماده (۹) در صورتی که عرصه متصرفی متعلق به دولت یا سازمانها و مؤسسات و نهادهای عمومی یا اشخاص حقیقی و حقوقی باشد، با دعوت از نماینده دستگاه صاحب عرصه یا اشخاص مذکور به موضوع رسیدگی و رأی مقتضی صادر می‌گردد که این بند تأکید بر حفظ حق و حقوق دولت در این رابطه دارد.

۴- بند (ج) ماده (۱) مبنی بر اینکه: چنانچه روستا دارای طرح هادی باشد، نقشه باید از آن تبعیت کند.

مراد حسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۸۷/۵/۳۶۷۸۴

با سلام؛

تاریخ: ۸۷/۰۶/۰۵

احتراماً، به پیوست تصویر صورتجلسه مورخ ۸۶/۱۲/۶ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین (که در تاریخ ۸۷/۵/۳۰ به این سازمان واصل شده است) جهت استحضار و اقدام لازم ایفاد و موارد ذیل جهت اجرا ابلاغ می‌گردد:

۱- کلیه امور مربوط به مراتعی که قبلاً توسط مدیریت امور اراضی آن استان تحت عنوان مرتع حریم شناسایی شده را ضمن انطباق با دستورالعمل ضوابط بهره‌برداری صحیح از مراتع به منظور چرای دام به شماره ۹۵۹۰/۴۱ مورخ ۸۱/۱۰/۱ و اصلاحات بعدی آن، اعمال مدیریت نموده و مسائل و مشکلات مربوطه را در چهارچوب دستورالعمل مذکور مرتفع نمایند. بدیهی است منبعد تشخیص مرتع حریم نیز برابر مقررات دستورالعمل یاد شده صورت می‌پذیرد.

۲- تشخیص حریم روستا براساس بند ۲ صورتجلسه صدرالاشاره بعمل می‌آید و در مواردی که حریم روستا بنا به اقتضائات فنی و اجتماعی و یا بروز شکایت از سوی اشخاص نیاز به اصلاح داشته باشد موضوع بدو در کمیسیون حریم روستا (مصوبه ۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی، تصویر پیوست) مطرح و پس از رسیدگی و اعلام نظر جهت اخذ مجوز از ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین به سازمان امور اراضی منعکس گردد.

محمدتقی عموزاده

سرپرست معاونت حفاظت و امور اراضی

صور تجلسه مورخ ۸۶/۱۲/۶ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

با استعانت از خداوند متعال ششمین جلسه ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین در سال ۱۳۸۶ رأس ساعت ۱۳/۳۰ روز دوشنبه مورخ ۸۶/۱۲/۶ با حضور اعضاء محترم ستاد مرکزی در دفتر نماینده ولی امر مسلمین در ستاد مرکزی تشکیل و پیرامون نظریه مورخ ۸۶/۱۰/۲۳ کار گروه کارشناسی ستاد درخصوص تشخیص حریم روستا و مرتع آن به شرح بین‌الهالین مطرح و به شرح زیر اتخاذ تصمیم گردید:

۱- «با توجه به بند ۴ از مصوبه ۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی که مقرر گردید، امور مربوط به مرتع حریم و مدیریت مراتع مذکور از طریق سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور پیگیری شود لذا از تاریخ این مصوبه مدیریت و ساماندهی کلیه امور مراتع کشور براساس دستورالعمل ضوابط بهره‌برداری صحیح از مراتع به منظور چرای دام و اصلاحات بعدی آن با رعایت مسائل فنی و رفع مشکلات به سازمان مذکور محول می‌گردد.» موافقت بعمل می‌آید.

۲- در مواردی که بنا به درخواست سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور صدور برگ تشخیص حریم روستا ضروری تلقی گردد کمیسیون مقرر در بند ۴ از مصوبه ۸۵/۲/۵ ستاد مرکزی، موظف است ضمن اخذ کلیه سوابق از اداره کل منابع طبیعی اعم از برگ تشخیص اراضی موات- مدارک و مستندات مراتع واقع در محدوده روستا و بازدید از عرصه، نسبت به صدور برگ تشخیص حریم روستا اقدام و در صورت بروز هرگونه شکایت از سوی اشخاص درخصوص عملکرد کمیسیون تشخیص حریم روستا، پاسخگویی به موضوع مستنداً به ماده ۵ دستورالعمل مقررات و ضوابط نحوه تشخیص حریم روستا، برعهده ستاد مرکزی می‌باشد.

آیت‌الله عالمی - نماینده تام‌الاختیار ولی فقیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

سید مهدی هاشمی - نماینده تام‌الاختیار وزارت کشور در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

محمد کیمیایی - نماینده تام‌الاختیار قوه قضاییه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ایمان جمشیدی - نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

علیرضا اورنگی - نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین.

صورجلسه مورخ ۸۵/۲/۵

شماره: ۳/۰۲۰/۴۰۷۸۶

تاریخ: ۸۵/۲/۲۶

با استعانت از خداوند متعال اولین جلسه ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین در سال ۱۳۸۵ رأس ساعت ۹ صبح روز سه‌شنبه مورخ ۸۵/۲/۵ و با هماهنگی قبلی با حضور اعضای ستاد مرکزی در محل دفتر نماینده تام‌الاختیار ولی امر مسلمین واقع در استان قم تشکیل و پیرامون موارد ذیل بحث و اتخاذ تصمیم به عمل آمد.

۱- ابلاغیه شماره ۲۰/۶۸۸ مورخ ۸۵/۱/۲۱ جناب آقای اسکندری وزیر محترم جهاد کشاورزی درخصوص توافقنامه تنظیمی فی‌مابین سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی در جلسه مطرح و مفاد توافقنامه پیرامون تفکیک وظایف امور مربوط به ممیزی و تعیین کاربری اراضی و واگذاری اراضی مورد تأیید قرار گرفت.

۲- اعضای کارگروه کارشناسی ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین با همان وظایف که قبلاً توسط اعضای ستاد مرکزی تصویب شده بود با ترکیب ذیل تعیین و مقرر گردید نسبت به رسیدگی به پرونده‌های واصله به دبیرخانه ستاد مرکزی اقدام و حسب مورد گزارش لازم به اعطاء ستاد مرکزی ارائه گردد.

- آقای مهندس فرید صیدی‌نژاد - معاون اجرایی سازمان

- آقای مهندس محمدتقی عموزاده - مدیر کل امور حقوقی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

- آقای مهندس غلامحسین عبدپوش - رئیس اداره بازرسی و رسیدگی به شکایات

- آقای مهندس ناصر قربان‌نژاد - مدیر ممیزی و واگذاری اراضی

۳- موضوع مواد ۱۵ و ۱۶ لایحه واگذاری و احیاء اراضی که قبلاً توسط دبیرخانه ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین انجام می‌گردید. منبعاً با مسئولیت رئیس سازمان امور اراضی و دبیر ستاد

مرکزی هیاتهای واگذاری پیگیری و اقدام و نتایج اقدامات به عمل آمده حسب مورد هر سه ماه یکبار به ستاد مرکزی گزارش خواهد شد.

۴- ترکیب اعضاء کمیسیون تعیین حریم و مراتع حریم روستا موضوع تبصره ۳ بند (ب) توافقنامه فی مابین سازمان جنگلها مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی به شرح ذیل تعیین و مقرر گردید امور مربوطه به شناسایی حریم روستا و مرتع حریم از طریق سازمان جنگلها واقع و آبخیزداری کشور پیگیری و حسب درخواست سازمان مذکور کمیسیون فوق اقدامات بعدی را معمول فرمایند. ضمناً در اجرای بند ۱۰ دستورالعمل اصلاحی مصوب ۶۸/۵/۳۰ ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین کمیسیون فرعی تعیین حریم روستا در شهرستانهایی که به تشخیص اداره کل منابع طبیعی استان تشکیل آن ضرورت دارد با ترکیب نمایندگان ذیربط در شهرستان بلا مانع است.

ترکیب اعضاء کمیسیون عبارتند از :

الف) مدیر کل منابع طبیعی استان

ب) معاون مدیر کل منابع طبیعی استان به عنوان دبیر کمیسیون (معاون حفاظت)

ج) نماینده تام‌الاختیار سازمان جهاد کشاورزی استان

د) نماینده تام‌الاختیار استانداری

ه) عضو شورای هیئت

و) نماینده تام‌الاختیار بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان

محمی‌الدین فاضل هرندی - نماینده تام‌الاختیار ولی فقیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ابوالفضل انتظاری - نماینده تام‌الاختیار قوه قضائیه در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری زمین

ایمان جمشیدی - نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری

زمین

علیرضا اورنگی - نماینده تام‌الاختیار وزارت جهاد کشاورزی در ستاد مرکزی هیاتهای واگذاری

زمین

بخش هشتم

کمیته فنی و شورایی فنی

ممنیزی اراضی

اداره کل منابع طبیعی استان / منطقه

شماره: ۴۶۱۱/۵

تاریخ: ۸۳/۵/۱۸

با سلام؛

بدینوسیله دستورالعمل نحوه تشکیل و وظایف شورای فنی ممیزی اراضی در سازمان و کمیته‌های فنی ممیزی اراضی در ادارات کل منابع طبیعی جهت اجرا ابلاغ می‌گردد. مقتضی است با توجه به اهمیت موضوع گزارش عملکرد کمیته‌های فنی به دفتر ممیزی اراضی اعلام گردد.

محمد صمدی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت:

- جناب آقای مهندس بوعلی معاون محترم حفاظت و امور اراضی سازمان به انضمام تصویر دستورالعمل جهت اطلاع و پیگیری (ضمن صدور احکام اعضاء)
- مدیر کل محترم دفتر حقوقی به انضمام یک نسخه از دستورالعمل جهت اطلاع و اقدام لازم.
- مدیر کل محترم دفتر مهندسی به انضمام یک نسخه از دستورالعمل جهت اطلاع و اقدام لازم.
- مدیر کل محترم دفتر ممیزی اراضی به انضمام یک نسخه از دستورالعمل جهت اطلاع و اقدام لازم.
- مدیر کل محترم دفتر واگذاری اراضی به انضمام یک نسخه از دستورالعمل جهت اطلاع و اقدام لازم.

دستورالعمل تشکیل وظایف شورا و کمیته‌های فنی ممیزی اراضی

مقدمه :

نظر به اینکه به لحاظ وجود پاره‌ای نارسایی‌های اجرایی و حقوقی در پرونده‌های سنواتی ممیزی اراضی که ادارات کل منابع طبیعی تابعه را با مشکلاتی مواجه نمود. و در مواردی موجب وقفه در امور شده لذا، مطابق این دستورالعمل شورای فنی ممیزی اراضی در مرکز سازمان و کمیته‌های فنی ممیزی اراضی در ادارات کل منابع طبیعی براساس شرح وظایف ذیل تشکیل می‌گردند.

الف- شورای فنی ممیزی اراضی سازمان

۱- اعضاء شورای فنی ممیزی اراضی سازمان :

- ۱-۱- معاون حفاظت و امور اراضی به عنوان رئیس شورا
- ۲-۱- مدیر کل دفتر ممیزی اراضی به عنوان عضو اصلی و دبیر شورا
- ۳-۱- مدیر کل دفتر حقوقی به عنوان عضو اصلی
- ۴-۱- مدیر کل دفتر مهندسی به عنوان عضو اصلی
- ۵-۱- مدیر کل دفتر واگذاری عضو حسب مورد
- ۶-۱- حسب نیاز و چگونگی مورد اشکال از کارشناس خبره و یا مشاور حقوقی با نظر رئیس شورا جهت حضور در جلسه دعوت بعمل خواهد آمد.

۲- شرح وظایف شورای فنی ممیزی اراضی سازمان :

- ۱-۲- تهیه دستورالعمل‌های اجرایی مرتبط با قوانین و آیین‌نامه‌های مصوب و نیز بررسی پیش‌نویس قوانین و آیین‌نامه‌های پیشنهادی در ارتباط با ممیزی اراضی.
- ۲-۲- بررسی موارد اشکال و معضلات اجرایی و حقوقی موضوع صورت جلسات و پرونده‌های ارجاعی کمیته فنی ممیزی اراضی از ادارات کل منابع طبیعی تابعه و اتخاذ تصمیم مقتضی.

۲-۳- بررسی و اعلام نظر پیرامون موارد ارجاعی از سوی رئیس سازمان تبصره- مکاتبات و تصمیمات متخذه شورای فنی ممیزی سازمان از طریق معاونت حفاظت و امور اراضی و در صورت لزوم توسط رئیس سازمان به ادارات کل منابع طبیعی جهت اجرا ابلاغ خواهد شد.

ب- کمیته فنی ممیزی اراضی استان

۱- اعضای کمیته فنی ممیزی اراضی استان :

- ۱-۱- معاون حفاظت و امور اراضی به عنوان عضو اصلی و رئیس کمیته
- ۱-۲- کارشناس مسئول ممیزی اراضی به عنوان عضو اصلی و دبیر کمیته
- ۱-۳- رئیس اداره حقوقی و بازرسی به عنوان عضو اصلی
- ۱-۴- رئیس اداره مهندسی به عنوان عضو اصلی
- ۱-۵- رئیس اداره واگذاری به عنوان عضو حسب مورد
- ۱-۶- کارشناس صاحب نظر و یا مسئول منابع طبیعی شهرستان مربوطه حسب مورد با نظر رئیس کمیته

۲- شرح وظایف کمیته فنی ممیزی اراضی استان:

- ۲-۱- رسیدگی به موارد ارجاعی از سوی مدیر کل منابع طبیعی استان
- ۲-۲- بررسی مشکلات و معضلات پرونده‌های سنواتی ممیزی اراضی به تشخیص معاونت حفاظت و امور اراضی استان و اقدام در :
  - الف) انطباق دقیق موقعیت و مساحت مستثنیات مذکور در برگ تشخیص و کروکی با حدود و مندرجات نقشه ترسیمی
  - ب) رسیدگی دقیق محدوده و کلیه عوارض محاط در پلاک مندرج در برگ تشخیص مستند به کروکی و مطابقت با نقشه ترسیمی و سوابق ثبتی و در صورت لزوم بازدید از محل.
  - ج) بررسی و تعیین تکلیف آراء کمیسیونهای قانونی (ماده ۵۶ و ماده واحده) در قیاس با سوابق

اجرائی (برگ تشخیص، آگهی، کروکی و نقشه)

د) بررسی و انطباق حدود نقشه هر پلاک با محدوده طبیعی عرصه‌های مورد اجرای قانون با سوابق اجرائی و نقشه پلاکهای مجاور (موزائیک کردن نقشه‌ها).

ه) رسیدگی به سایر موارد و مشکلات اجرائی و حقوقی پرونده‌های سنواتی

و) بررسی مفاد گزارش تشخیص جدید تنظیم شده، قبل از انتشار آگهی تشخیص منابع، ملی از نظر احراز وضعیت منابع ملی و مستثنیات قانونی اشخاص قبل از مورخه ۴۱/۱۰/۲۷ و تخلفات و تصرفات و حدود پلاک مورد اجرا با توجه به پوشش گیاهی، موقعیت طبیعی و توپوگرافی محل با بهره‌گیری از عکس‌های هوایی و نقشه‌های توپوگرافی و سوابق ثبتی.

ز) بررسی چگونگی پاسخ به استعلامات و گواهی‌های صادره و انطباق آن با دستورالعمل شماره ۶۸۶/۵ مورخ ۸۲/۲/۶ رئیس سازمان.

تبصره- چنانچه کمیته‌ی فنی ممیزی اراضی استان با توجه به قوانین و مقررات اجرائی موفق به رفع مشکل و تعیین راهکار اجرائی نگردد، مراتب طی صورت جلسه‌ای حاوی گردش کار، توجیه مستدل نقصان کار و اظهار نظر پیشنهادی به همراه سوابق اجرائی و در صورت نیاز به همراه پرونده‌های متشکله به دفتر فنی ممیزی اراضی ارجاع تا در شورای فنی ممیزی اراضی سازمان مورد بررسی قرار گرفته و تصمیم مقتضی اتخاذ گردد.

ج- سایر موارد :

۱- تصمیمات کمیته‌های فنی ممیزی اراضی استان و شورای فنی ممیزی اراضی سازمان با اکثریت آراء اعضاء حسب مورد پس از تأیید مدیر کل استان، معاونت حفاظت و امور اراضی سازمان و یا رئیس سازمان قابل اجرا خواهد بود.

۲- صورتجلسات کمیته فنی ممیزی اراضی استان می‌باید حاوی مقدمه، گردش کار، تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری بوده و پس از امضاء کلیه اعضاء ثبت شده و نسخه‌ای از آن به دفتر فنی ممیزی اراضی سازمان ارسال شود.

۳- حکم رئیس شورا توسط رئیس سازمان و احکام سایر اعضاء شورای فنی ممیزی اراضی سازمان توسط رئیس شورا و احکام اعضاء کمیته فنی ممیزی اراضی توسط مدیر کل استان صادر و ابلاغ خواهد شد.

۴- جهت جبران زحمات اعضاء پس از ارائه گزارش عملکرد، با رعایت قوانین و مقررات اقدام خواهد شد.

۵- این دستورالعمل پس از ابلاغ ضمانت اجرایی داشته و دستورالعمل‌های قبلی کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

مدیران محترم ادارات کل منابع طبیعی استان

شماره: ۴۳۷۲/۵

با سلام؛

تاریخ: ۸۳/۱۲/۲۲

پیرو مفاد بند ۴ بخش ج بخشنامه شماره ۴۶۱۱/۵ مورخ ۸۳/۵/۱۸ بدینوسیله اعلام می‌دارد که دستورالعمل پرداخت حق الزحمه کمیته‌های فنی موضوع نامه ۱۲۵۰۴/۱۲ مورخ ۸۳/۱۲/۴ برای کمیته‌های فنی ممیزی اراضی نیز با اصلاحات ذیل ملاک عمل و اقدام می‌باشد:

۱- ادارات کل منابع طبیعی گزارشات عملکرد را برای دبیرخانه شورای فنی ممیزی اراضی سازمان (دفتر فنی ممیزی اراضی) ارسال نمایند.

۲- دفتر فنی ممیزی اراضی متناسب با گزارشات عملکرد ادارات کل، اعتبار موردنیاز را در قالب تخصیص اعتبارات بین ادارات کل توزیع می‌نماید.

میر ولی صفرزاده

سرپرست معاونت برنامه‌ریزی و پشتیبانی

شماره: ۱۲/۱۲۵۰۴

تاریخ: ۴/۱۲/۸۳

رئیس محترم شورایعالی جنگل ، مرتع و خاک

معاونین محترم سازمان

مدیران محترم دفاتر ستادی

مدیران محترم استانی

با سلام؛

به پیوست دستورالعمل پرداخت حق الزحمه کمیته‌های فنی دفاتر ستادی و استانی در سال ۸۳ جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

محمد صمدی

معاون وزیر و رئیس سازمان

دستورالعمل پرداخت حق الزحمه کمیته‌های فنی دفاتر ستادی و استانی در

سال ۱۳۸۳

به استناد تبصره ۲ ماده ۱۳ قانون استخدام کشوری و تصویبنامه شماره ۶۰۰۹۷/ت/۱۷۳۱۸-ه مورخه ۸۳/۴/۲۲ هیئت محترم وزیران حق الزحمه اعضاء کمیته‌های فنی ستادی و استانی در صورت داشتن اعتبار به شرح زیر قابل پرداخت است.

۱- میزان پرداخت حق الزحمه اعضاء کمیته‌های فنی به شرح زیر می‌باشد.

الف) برای اعضاء با مدرک دکترا یا معادل آن حداکثر ساعتی ۸۰۰۰ ریال

ب) برای اعضاء با مدرک فوق لیسانس یا معادل آن حداکثر ساعتی ۷۰۰۰ ریال

ج) برای اعضاء با مدرک لیسانس یا معادل آن حداکثر ساعتی ۵۰۰۰ ریال

د) برای اعضاء با مدرک فوق دیپلم یا معادل آن حداکثر ساعتی ۳۲۰۰ ریال

۲- حداکثر پرداخت برای اعضاء کمیته‌های فنی تا ۶۰ ساعت در هر ماه قابل احتساب است.

۳- مدیران کل دفاتر ستادی موظفند براساس این دستورالعمل هر چهار ماهه یکبار فرم‌های

گزارش عملکرد را تکمیل پس از تأیید معاون مربوطه به شورایعالی جنگل، مرتع و خاک ارسال نمایند.

۴- رئیس شورایعالی جنگل، مرتع و خاک نتیجه بررسی گزارش عملکرد را به معاون برنامه‌ریزی و پشتیبانی جهت پرداخت منعکس نمایند.

۵- مدیران کل منابع طبیعی استانها موظفند براساس این دستورالعمل هر چهار ماه یکبار فرم‌های گزارش عملکرد را تکمیل و به شورایعالی جنگل، مرتع و خاک ارسال نمایند.

۶- رئیس شورایعالی جنگل، مرتع و خاک نتیجه بررسی گزارش عملکرد را به معاون برنامه‌ریزی و پشتیبانی جهت تخصیص اعتبار به استان منعکس نماید.

۷- پرداخت برای موضوع واحد فقط با تطبیق مورد فوق و یا حق‌التحقیق و یا سایر موارد مشخص شده در قوانین و مصوبه‌ها قابل انجام است.

بخش، مضم

وقف

اداره کل منابع طبیعی

سلام علیکم؛

شماره: ۱۱۱۴/۵۱

تاریخ: ۸۲/۰۲/۱۴

بدینوسیله تصویر دادنامه شماره ۲۱۹۹ مورخ ۸۱/۱۱/۱۶ شعبه ۵ دادگاه شهرستان ساوه در خصوص موقوفه براءالملک جهت اطلاع به پیوست ارسال می‌گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی استان مرکزی عطف به نامه شماره ۱۰۹۴/۸۶ مورخ ۸۲/۱/۲۶ و ضمن تشکر جهت اطلاع.

- کارشناسان معین دفتر به انضمام تصویر دادنامه جهت اطلاع.

کلاسه پرونده : ۱۰۴۴/۵/۸۱

شماره دادنامه : ۸۱/۱۱/۱۶-۲۱۹۹

خواهان : موقوفه بهاءالملک به تصدی اداره اوقاف شهرستان ساوه
خوانده : اداره منابع طبیعی و اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان ساوه
خواسته اعتراض به ثبت پلاک

« رأی دادگاه »

در خصوص دادخواست موقوفه بهاءالملک به تصدی اداره اوقاف شهرستان ساوه به طرفیت اداره منابع طبیعی و اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان ساوه به خواسته اعتراض نسبت به مستدعی ثبت پلاک ۱۳۴ اصلی بخش ۷ ساوه بعلت ذیحق بودن موقوفه به میزان ۴۶ سهم از ۱۱۲ سهم ۶ دانگ و القاء عملیات ثبتی تا تفکیک حصه وقف و الزام به جداسازی و صدور سند مالکیت به این شرح که به موجب وقفنامه رسمی ۴۶ سهم از ۱۱۲ سهم ششدانگ قریه بریه را با تمام متعلقات جهت مصارف عمومی و در حال حاضر در تصدی اداره اوقاف است و با اشاره به دادنامه صادره له ایشان تقاضای رسیدگی نموده‌اند و از طرف اداره منابع طبیعی یک فقره تصویر سند مالکیت رسمی تقدیم که دلالت بر مالکیت ایشان بر اراضی ملی و مرتعی با میزان مشخص و معین در پلاک مارالذکر است و با استناد به قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه تقاضای رد ادعای مطروحه را نموده‌اند علیهذا دادگاه نظر به مراتب فوق او توجه به اینکه برابر قانون اخیرالتصویب الحاق دو تبصره به ماده واحده به صراحت اشاره کرده است که آن دسته از اراضی و املاک و جنگلها و مراتع و اراضی منابع ملی از شمول قانون خارج و موقوفه تلقی نمی‌کرد و عنایت به اینکه اگر چه رأی به جداسازی سهم موقوفه داده شده است ولی این امر دلالت دارد که هیچگونه عملیات احیاء تا قبل از سال ۶۵ نسبت به آن انجام نشده است و به همین دلیل نیز تاکنون موقعیت مرتعی داشته است و عنایت به مقررات مواد ۲۱ و ۲۲ و ۲۴ قانون ثبت دلالت بر مالکیت اداره منابع طبیعی در مالکیت غیر دارد در عین حال با صدور سند خواسته خواهان انتفاع موضوع است لذا دعوی مطروحه را وارد ندانسته و به بطلان محکوم

می‌نماید رأی صادره ظرف ۲۰ روز قابل تجدیدنظرخواهی در اراک است.

احمد طیبی

رئیس دادگاه شعبه ۵ ساوه

رونوشت برابر است با اصل اداری و جهت منابع طبیعی ساوه شهرستان تهیه و ارسال می‌گردد.

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان سمنان

شماره: ۱۹۳۷/۱۸/۴

تاریخ: ۸۲/۶/۲۲

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۱۳۶۲۴/۶-۵/۲۸-۱۳۸۲/۵ به استحضار می‌رساند:

۱- با توجه به ماده یک قانون ملی شدن جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۱ که عرصه و اعیانی کلیه جنگلها، مراتع، اراضی جنگلی و بیشه‌های طبیعی را جزء منابع ملی دانسته ولو افراد قبل از آن سند مالکیت دریافت نموده باشند و کلیه اسناد خصوصی صادره را باطل دانسته بنابراین با تصویب قانون ملی شدن جنگلها و مراتع قانونگذار مالکیت خصوصی اشخاص نسبت به اینگونه منابع را منتفی و مردود دانسته و به طریق اولی با ثبوت ملی بودن زمین در اجرای مقررات مربوط هرگونه تصرفات مالکانه اعم از وقف و غیره نیز باطل و از درجه اعتبار ساقط است.

۲- با توجه به قاعده فقهی «الوقف للملک» و عنایت به ماده ۵۷ قانون مدنی، واقف باید مالک مالی باشد که آن را وقف می‌نماید بنابراین با تصویب قانون ملی شدن جنگلها و مراتع، منابع مذکور به عنوان انفال و منابع عمومی و ملی شناخته شده و بر این اساس به دلیل زوال مالکیت خصوصی، وقف این منابع و اموال عمومی نیز مشروع و قانونی نمی‌باشد.

۳- نظر به اینکه جمع بین مالکیت خصوصی و مالکیت عمومی در یک عرصه بطور مشاع امکان‌پذیر نیست و به عبارت بهتر مانع‌الجمع می‌باشد یعنی نمی‌توان پذیرفت که عرصه‌ای بصورت مشاع عنوان منابع طبیعی و نیز ملک خصوصی را دارا باشد بنابراین صدور سند مشاعی بنام اداره

کل منابع طبیعی و اداره اوقاف صحیح نبوده و در صورت صدور چنین اسنادی می‌بایست اقدامات قضایی لازم در ابطال اینگونه اسناد بعمل آید نسبت به پلاک‌هایی که دارای اجرای مقررات ملی شدن می‌باشد چنانچه ادعای وقف نیز صورت گرفته متولی موقوفه می‌تواند اعتراض خود را در کمیسیون ماده واحده مطرح نماید.

۳- قانون الحاق دو تبصره، بصورت عام و مطلق بیان شده و در مقام بیان یک حکم کلی است که جنگلها و مراتع و اراضی منابع ملی اساساً نمی‌تواند موقوفه تلقی شده و مشمول ماده واحده قانون ابطال اسناد موقوفه نمی‌گردد و این حکم کلی مشمول عرصه‌هایی که قبل از تصویب این قانون اجرای مقررات شده نیز می‌گردد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

از : دفتر ممیزی اراضی

شماره : ۵۹۳۶/۵۱

به : مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

تاریخ : ۸۳/۶/۱۵

موضوع : مستندات وقف پذیر نبودن عرصه‌های منابع طبیعی

با سلام؛

همانطوریکه مستحضرید یکی از موانع صدور سند مالکیت منابع ملی وجود اختلاف و ادعای وقفیت ادارات اوقاف و امور خیریه در عرصه‌های منابع طبیعی و وجود اسناد مشاعی می‌باشد. لذا بر آن شدیم به طور اختصار برخی از مستندات و قواعد فقهی، شرعی، فتاوی، قانون اساسی، قانون مدنی، قانون ملی شدن جنگلها و سایر قوانین و مقررات جاریه را به شرح ذیل یادآور شویم:

۱- به استناد اصل چهل و پنجم قانون اساسی جنگلها و مراتع جزو انفال و ثروتهای عمومی بوده و در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید، تفصیل و ترتیب

استفاده از هر یک را قانون معین می‌کند.

۲- مطابق ماده یک قانون ملی شدن جنگلهای کشور مصوب ۱۳۴۱، از تاریخ تصویب این قانون عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع، بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزو اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است ولواینکه قبل از این تاریخ افراد آن را تصرف نموده و سند مالکیت گرفته باشند. بنابراین اسناد مالکیت وقفی در این عرصه‌ها، قانوناً باطل می‌باشد.

۳- به استناد ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۶ و ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور مصوب ۱۳۷۱، تشخیص منابع ملی و مستثنیات ماده ۲ قانون ملی شدن جنگلها و مراتع با رعایت تعاریف مذکور با وزارت جهاد کشاورزی است. لذا تنها مرجع تمایز منابع ملی و مستثنیات سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور می‌باشد.

۴- با توجه به مفاد ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹ شورای انقلاب، واگذاری جنگلها و بیشه‌های طبیعی، مراتع عمومی از حریم روستاها، نهالستانهای عمومی، پارک‌های جنگلی و جنگلهای دست کاشت عمومی و... مطلقاً ممنوع می‌باشد. لذا ادعای وقفیت در اینگونه موارد نیز بی‌اساس می‌باشد.

۵- براساس قواعد فقهی «الوقف للملک» و با عنایت به ماده ۵۷ قانون مدنی، واقف باید مالک مالی باشد که آن را وقف می‌نماید و به علاوه دارای اهلیت باشد.

۶- اجماع علماء، فقها و مجتهدین جامع‌الشرایط به ویژه فتاوی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری به طور اجمال این است که جنگلها و مراتع جزو انفال عمومی محسوب و متعلق به بیت‌المال می‌باشد و اسناد وقفیت یا مالکیت خصوصی نسبت به اینگونه اراضی فاقد اعتبار شرعی است و رسیدگی موضوعی در این باره با مقامات قانونی ذیربط و مراجع قضایی می‌باشد.

۷- به دلیل آنکه اساساً وقف و منابع طبیعی دو واژه متفاوت و متعارض می‌باشند لذا مالکیت مشاعی بین منابع طبیعی و مستثنیات (ملک طلق یا وقف) وجود ندارد بنابراین صدور سند مالکیت مشاعی عرصه به نام وقف و منابع طبیعی فاقد وجاهت قانونی است.

۸- براساس ماده ۱۳۶ و ۱۳۹ قانون مدنی و توافقات به عمل آمده سازمان اوقاف و امور خیریه درخصوص حریم، ذوالحریم و مراتعی که در روستاهای وقف عام قرار گیرند فقط حق بهره‌برداری از آنها قابل واگذاری است، بنابراین ادعای مالکیت اوقاف مراتع بر حریم روستاهای موقوفه فاقد وجهه شرعی و قانونی است و تشخیص ادارات منابع طبیعی لازم‌الاتباع برای ادارات ثبت اسناد و املاک بوده و مکلف به صدور سند مالکیت به نام دولت جمهوری اسلامی ایران با نمایندگی سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور می‌باشند.

۹- از همه مهمتر طبق تبصره ۶ قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۲۸، آن دسته از اراضی و املاک و جنگلها و مراتع و اراضی منابع ملی که مشمول ماده یک قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۴۶/۵/۲۵ و اصلاحات بعدی آن و قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۱۳۷۱/۷/۵ قرار گیرد مشمول ماده واحده مذکور نبوده و موقوفه تلقی نمی‌شود. بنابراین کلیه قوانین و مقررات، آیین‌نامه‌ها، دستورالعملها، بخشنامه‌ها، صورت‌جلسات، قراردادها و توافقنامه‌ها که مغایر با این قانون باشد ملغی و بلااثر است.

۱۰- ادارات ثبت اسناد و املاک می‌بایست ادارات اوقاف و امور خیریه را مانند سایر اشخاص تلقی نماید و به استناد برگ تشخیص و آگهی به نام دولت سند صادر نماید. چنانچه متولیان اوقاف نسبت به اجرای مقررات منابع ملی اعتراض داشته باشند می‌توانند خواسته خود را از طریق هیأت ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی مصوب ۱۳۶۷ پیگیری نمایند.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- معاونین محترم و کلیه کارشناسان محترم معین دفتر جهت اطلاع و طرح موضوع در مأموریت به استانها.

اداره کل ثبت استان کردستان

شماره: ۴۱/۶۲۸

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۱/۲۷

عطف به شماره ۱۱۶/۲۹۰۳-۸۳/۱/۱۳ درخصوص گزارش دفتر فنی ممیزی سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور راجع به اعمال تبصره ۶ قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه و صدور اسناد مالکیت مشاعی اراضی منابع طبیعی و نامه سازمان اوقاف و امور خیریه راجع به اعمال تبصره مذکور مراتب طی شماره ۴۱/۱۲۵۴۸-۸۳/۱۲/۱۰ به استحضار معاونت محترم رئیس قوه قضائیه و ریاست سازمان ثبت کشور رسید مقرر فرمودند موضوع در جلسه معاونین و مشاورین سازمان ثبت کشور مطرح شود که موضوع در جلسه مورخ ۸۴/۱/۱۵ مطرح و اتخاذ تصمیم گردیده لذا تصمیم متخذه به شرح آتی جهت اقدام قانونی لازم اعلام می گردد «موضوع در جلسه مورخ ۸۴/۱/۱۵ در محضر ریاست محترم سازمان مطرح و پس از بحث و تبادل نظر چنین اظهار نظر شد نظر معاونت محترم امور املاک سازمان ثبت کشور تأیید می شود و طبق آن عمل شود.» نظریه معاونت محترم امور املاک سازمان ثبت کشور به شرح زیر است «آنچه مورد اختلاف دو سازمان مذکور است یک- نحوه اعمال تبصره ۶ قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه است که با تفسیر و برداشتی که هریک از سازمانها از تبصره مزبور دارند صدور اسناد مالکیت اراضی ملی شده و موقوفه با اشکال مواجه شده که طبق تصویب نامه شماره ۷۴۴۳۷-۷۱/۱۲/۱۵ هیأت محترم وزیران مرجع رفع اختلاف دو دستگاه معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری است. ۲- موضوع صدور اسناد مالکیت مشاعی به نام اداره منابع طبیعی و اداره اوقاف و امور خیریه است که با توجه به قوانین سازمانهای مذکور اسناد مالکیت مشاعی به نام اداره منابع طبیعی صحیح به نظر نمی رسد.»

صدیقی

مدیر کل امور املاک

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

رونوشت :

۱- عطف به شماره ۳۳۹۹/۲۳۰-۲۷/۱۰/۸۳ جهت استحضار مدیر کل محترم دفتر حقوقی و ثبتی سازمان اوقاف و امور خیریه ایفاد می گردد.

۲- عطف به شماره ۲۴۵۸/۵۱-۲۰/۳/۸۳ جهت استحضار مدیر کل محترم دفتر فنی ممیزی سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور ایفاد می گردد.

اداره کل منابع طبیعی استان کهگیلویه و بویراحمد

شماره : ۴۱۰۹/۵۱

تاریخ : ۸۴/۴/۲۰

با سلام ؛

عطف به نامه شماره ۳۷۳۲/۷۹ مورخ ۸۴/۲/۲۵ درخصوص درخواست اداره اوقاف بدینوسیله اعلام می دارد عرصه های منابع طبیعی به استناد نظر فقها و مراجع عظام و مقررات موضوعه از جمله قانون الحاق دو تبصره به قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۸۰/۱۲/۲۸ از شمول مقررات وقف خارج می باشند بدیهی است چنانچه عرصه بقاع اماکن متبرکه و بطور کلی عرصه مستحدثات مربوط به قبل از تاریخ ملی شدن جنگلها و مراتع، هنگام اجرای مقررات اشتباهاً ملی اعلام شده باشند اعتراض اوقاف از طریق کمیسیون های ماده واحده قابل رسیدگی و اقدام می باشد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- اداره کل منابع طبیعی استانها.

جناب آقای صدیقی

شماره: ۴۹۷۰/۵۱

مدیر کل محترم امور املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور تاریخ: ۸۴/۵/۲۳

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۴۱/۲۵۵۷ مورخ ۸۴/۴/۵ درخصوص نامه شماره ۱/۲/۲۳۰/۲۹۴ مورخ ۸۴/۳/۳ سرپرست محترم سازمان اوقاف و امور خیریه که در پاسخ به نامه شماره ۴۱/۶۲۸ مورخ ۸۴/۱/۲۷ به جنابعالی ارسال شده به استحضار می‌رساند.

۱- هر چند از نقطه نظر حقوقی شخصیت حقوقی موقوفات مستقل از شخصیت حقوقی سازمان اوقاف و امور خیریه می‌باشد لیکن به هر تقدیر مطابق قانون تشکیلات و اختیارات سازمان اوقاف تصدی امور مربوط به موقوفات برعهده سازمان مذکور نهاده شده، همانند نظارت و تصدی امور مربوط به انفال و منابع طبیعی که برعهده این سازمان قرار داده شده و تصویبنامه هیأت وزیران برای ایجاد هماهنگی و همکاری زیرمجموعه دولت است بر این اساس نامه شماره ۴۱/۶۲۸ مورخ ۸۴/۱/۲۷ آن اداره کل مبنی بر مشمول تصویب نامه شماره ۷۴۴۳۷ مورخ ۷۱/۱۲/۱۵ هیأت محترم وزیران در مانحن فیه صحیح و مورد تأیید می‌باشد. ضمناً به نظر می‌رسد محدودیت مورد اشاره سازمان اوقاف درخصوص طرح دعوی در مرجع قضایی و یا دیوان عدالت است نه محدودیت در اجرای بخشنامه مصوب هیأت وزیران.

۲- درخصوص بند ۲ نامه شماره ۴۱/۶۲۸ مورخ ۸۴/۱/۲۷ آن اداره کل نیز مفاد این بند با اصول و ضوابط قانونی منطبق است و اصولاً صدور اسناد مالکیت مشاعی بنام اداره منابع طبیعی و اوقاف قانوناً و منطقیاً ممکن نیست زیرا جمع بین وقف و منابع طبیعی از نقطه نظر اصول حقوقی ممکن نمی‌باشد زیرا مطابق ماده ۱ قانون ملی شدن جنگلها مصوب ۱۳۴۱ عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع و اراضی و بیشه‌های طبیعی متعلق به دولت بوده و اسناد مالکیت خصوصی آن از درجه اعتبار ساقط است و علاوه بر آن با استناد به تبصره شش قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۸۰/۱۲/۲۸ عرصه‌های منابع طبیعی از مشمول مقررات وقف خارج و قانونگذار کلیه مالکیت‌های خصوصی اشخاص نسبت به انفال را منتفی دانسته

است. از طرف دیگر موقوفات طبیعتاً می‌بایست دارای مالک خصوصی بوده و مطابق ماده ۵۷ قانون مدنی و سایر مباحث فقهی واقف باید مالکیت نسبت به مال موقوفه داشته باشد، حالیه چون طبق قانون ملی شدن جنگلها و نیز سایر مقررات موضوعه و مباحث فقهی منابع طبیعی نمی‌تواند در مالکیت اشخاص قرار گیرد بنابراین وقف چنین منابعی از سوی اشخاص به اعتبار مالکیت خصوصی منتفی است. (الوقف للملك) با عنایت به این تفسیر و استنباط حقوقی جمع نقضین محال است و عرصه‌ای نمی‌تواند هم وقف باشد و هم منابع طبیعی و یا عرصه‌ای هم دارای مالکیت خصوصی باشد و هم مالکیت عمومی، فلذا از این حیث نیز مفاد بند ۲ نامه مارالذکر صادره از سوی آن اداره کل صحیح و قانونی به نظر می‌رسد.

۳- در رابط با بند سوم و چهارم نامه اوقاف و امضاء توافقنامه در سال ۷۹ توضیح این نکته ضروری است که توافقنامه مذکور براساس مفاد ماده ۱۰ آیین‌نامه اجرایی قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۷۸/۱۲/۱۵ تنظیم و امضاء شده که در متن ماده ۱۰ مذکور و مفاد توافقنامه صرفاً بر واگذاری حق بهره‌برداری اراضی (مراعات) واقع در حریم روستاهای موقوفه عام به اوقاف و متولیان تأکید شده و هیچگونه حقی در خصوص ایجاد مالکیت برای اوقاف و متولیان ایجاد ننموده است. البته بدیهی است این سازمان بحث تبعیت حریم از ذوالحریم را که امری شرعی و قانونی است پذیرفته و سازمان اوقاف می‌تواند نسبت به بهره‌برداری از اراضی و مراعات واقع در حریم موقوفه عام تحت نظر سازمان جنگلها و مراعات مشروط به تعیین میزان حریم و بدون پرداخت بهره مالکانه اقدام نماید ولی این امر به معنی ایجاد حق مالکیت برای اوقاف و متولیان در حریم نمی‌باشد.

۴- در مورد بند پنج نامه اوقاف باید گفت متأسفانه مسئولین سازمان مذکور برخلاف مقررات قانونی حاضر نیستند اعتراضات خود به تشخیص منابع طبیعی یا آراء ماده ۵۶ را از طریق کمیسیون تعیین تکلیف اراضی اختلافی که تنها مرجع قانونی رسیدگی به این اعتراضات است پیگیری نمایند و بجای پیگیری روند قانونی، انتظار اقدام غیرقانونی از آن سازمان را دارند.

۵- در خصوص بند ۶ نامه اوقاف همچنانکه ذکر شد این سازمان در مورد رعایت حریم و

واگذاری حق بهره‌برداری حریم موقوفات عامه مشروط به تعیین میزان حریم، هیچگونه مشکلی ندارد. ضماندر رابطه با آرای احیاء شده قبل از سال ۶۵ هم مطلب تازه‌ای نیست زیرا این سازمان از سال ۷۳ با انتشار اطلاعیه در سطح کشور و از طریق جراید کثیرالانتشار از تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی از جمله اوقاف دعوت نموده است تا با استفاده از قانون اصلاح ماده ۳۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری مصوب سال ۷۳ درخواست‌های خود را به همراه مدارک و مستندات تصرف و احیاء اراضی جهت رسیدگی و تعیین تکلیف اراضی تصرفی و احیایی تا سال ۶۵ به واحدهای اجرایی ارائه نمایند که بسیاری از افراد مراجعه و به درخواست آنها رسیدگی گردیده ولیکن متأسفانه سازمان اوقاف و متولیان به این قانون نیز تمکین ننموده، و در نتیجه این قبیل اراضی ادعایی نیز بلا تکلیف مانده است.

در پایان با توجه به موارد عنوان شده محرز و مسلم است که عرصه‌های منابع طبیعی از شمول مقررات وقف خارج و حریم موقوفات عامه نیز قابل واگذاری جهت بهره‌برداری به اوقاف و متولیان بوده و پیشنهاد می‌گردد مسئولین و متولیان اوقاف نیز بجای مکاتبات زائد و بی‌نتیجه به مفاد فتاوی فقها و مراجع عظام و مقررات موضوعه تمکین نمایند و این سازمان نیز در جهت اجرای مراتب مذکور آماده همه گونه همکاری می‌باشد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

۱- معاونت محترم حفاظت و امور اراضی جهت استحضار بانضمام نامه‌های شماره ۴۱/۲۵۵۷ مورخ ۸۴/۴/۵ و ۴۱/۶۲۸ مورخ ۸۴/۱/۲۷ مدیر کل محترم ثبت و نامه شماره ۱/۲/۲۳۰/۲۹۴ مورخ ۸۴/۳/۳ سازمان اوقاف و امور خیریه.

۲- ادارات کل منابع طبیعی استانها بانضمام سوابق فوق‌الذکر.

۳- دفتر حقوقی بانضمام مدارک فوق‌الذکر.

اداره کل منابع طبیعی استان .....

شماره: ۶۶۱۵/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۸/۱۸

به پیوست تصویر دادنامه شماره ۸۹/۸۴ مورخ ۸۴/۵/۱۹ صادره از شعبه ۱۰۱ دادگاه عمومی شازند در خصوص ابطال وقفیت اراضی پلاک ۶ اصلی بخش ۴ شازند جهت بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

شماره: ۸۳/۵/۱۹

مرجع رسیدگی: شعبه ۱۰۱ دادگاه عمومی شهرستان شازند

کلاس: ۲۳۱۴/۸۲

شاکی: غلامرضا بیات با وکالت آقای افشین مدنی به

دادنامه: ۸۹/۸۴

آدرس اراک خ امام ره) طبقه سوم داروخانه امیر کبیر

متهم: ۱- اداره منابع طبیعی استان مرکزی

۲- اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان سربند

اتهام: تأیید وقفیت اراضی دیمی پلاک ۵۳ فرعی از ۶ اصلی

« رأی دادگاه »

در خصوص دعوی آقای غلامرضا بیات به عنوان متولی موقوفات بیات با وکالت آقای افشین مدنی به طرفیت اداره کل منابع طبیعی استان مرکزی و اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان سربند به خواسته رسیدگی و تأیید وقفیت اراضی دیمی پلاک ۵۳ فرعی از ۶ اصلی واقع در روستای جزنق بخش ۴ اراک و همچنین حکم بر اصلاح سند مالکیت پلاک اخیرالذکر و مستثنی نمودن اراضی موقوفه از محدوده آن به شرح برگ دادخواست تقدیمی و صورت جلسات دادگاه در خصوص دعوی اول خواهان مبنی تأیید وقفیت نظر به اینکه به موجب قاعده فقهی «لاوقف الا فی ملک» و

ماده ۵۷ قانون مدنی واقف باید قبل از وقف ملک مالک آن باشد و حال آنکه ملک مورد ادعای وقفیت در اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور و به حکم کمیسیون ماده مذکور ملی اعلام شده است و منابع ملی انفال بوده و متعلق به دولت جمهوری اسلامی است و به ملکیت کسی در نمی‌آید و اگر کسی در اراضی ملی ولو قبل از تصویب قانون ملی شدن جنگلها کشور (۱۳۴۱/۱۰/۲۷) تصرف نموده و سند مالکیت دریافت نموده باشد به موجب ماده یکم قانون مذکور باطل می‌باشد بنابراین وقف در ملک نبوده و باطل می‌باشد و استدلال و استناد و کیل محترم خواهان به قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه و آیین‌نامه اجرایی آن بالاخص به ماده ۱۰ قانون اخیرالذکر مع الفارق می‌باشد زیرا استدلال به قوانین مذکور زمانی صحیح است که اراضی طبق مقررات شرعی و قانونی و با رعایت شرایط مربوطه وقف شده باشد و پس از آن بدون مجوز شرعی و قانونی به فروش رسیده باشد و حال آنکه در مانحن فیه ملک مورد ادعای وقفیت به موجب کمیسیون ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع که مرجع تشخیص اراضی ملی از غیر آن است ملی تشخیص داده شده و طبق مقررات به نام دولت جمهوری اسلامی مالکیت صادر شده است لذا اساس وقف به علت عدم مالکیت مالک باطل بوده و دادگاه دعوی خواهان را در خصوص تأیید وقفیت غیر وارد تشخیص داده و به استناد ماده ۱۲۵۷ قانون مدنی حکم به رد دعوی وی صادر می‌نماید و در خصوص دعوی دیگر خواهان دایر بر اصلاح سند مالکیت (سازمان جنگلها و مراتع کشور) با توجه به عدم تأیید وقفیت ملک دعوا موضوعاً منتفی بوده و قابلیت استماع ندارد و دادگاه قرار عدم استماع دعوا صادر و اعلام می‌دارد رأی صادره حضوری است و ظرف بیست روز پس از ابلاغ در محاکم تجدیدنظر استان مرکزی قابل اعتراض است.

هادی جلالی صلاحی

رئیس شعبه ۱۰۱ دادگاه عمومی شهرستان شازند

شماره: ۸۵/۵۱/۲۰۷۳

اداره کل منابع طبیعی استان .....

تاریخ: ۸۵/۴/۵

موضوع: بررسی مشکلات با اوقاف

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویر توافق نامه اولیه با سازمان اوقاف و امور خیریه جهت تصمیم گیریهای بعدی ارسال می گردد. مقتضی است نسبت به تنظیم فرم پیوستی در مورد پلاکهای مورد اختلاف (اعم از منابع طبیعی و موقوفه) به همراه پیشنهادات و اعلام نظریه آن اداره کل برای حل مشکل در مورد هر پلاک اعلام نظر فرمایند.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

صور تجلسه

شماره: ۲۳۰/۱۱۱۲

تاریخ: ۸۵/۳/۲۲

در تاریخ ۸۵/۳/۲۲ طی جلسه‌ای با حضور نمایندگان سازمانهای اوقاف و امور خیریه و جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور که در محل دفتر حقوقی و ثبتی سازمان اوقاف و امور خیریه تشکیل گردید مقرر شد واحدهای تابعه استانی لیست اراضی مورد اختلاف را به تفکیک اراضی موقوفه و منابع طبیعی دارای سند مالکیت و سایر اراضی فاقد سند مالکیت را به مراکز تابعه ارسال دارند تا پس از بررسی، تصمیم لازم در مورد نحوه حل و فصل اختلافات فیما بین بعمل آید.

مهندس مطیعی

رحیم رشادی

مدیر کل دفتر حقوقی و ثبتی سازمان اوقاف و امور خیریه
مدیر کل دفتر ممیزی سازمان جنگلها و مراتع

مهندس همایون حیدرنیا

مرتضی ذکایی آشتیانی

کارشناس دفتر ممیزی

مشاور ثبتی سازمان اوقاف و امور خیریه

اداره کل منابع طبیعی استان (کلیه استانها)

شماره: ۸۵/۵۱/۲۱۶۶۷

تاریخ: ۸۵/۰۴/۰۶

با سلام و دعای خیر؛

ضمن ارسال دو نمونه از آرای صادره توسط دادگاه عمومی حقوقی شهرستان خوی در آذربایجانغربی به شماره‌های ۸۵-۷۴ و ۸۵-۱۳۶ مبنی بر رد اعتراض اداره اوقاف و امور خیریه نسبت به رأی کمیسیون ماده واحده به اطلاع می‌رساند قبلاً دادگاههای این شهرستان ضمن اخذ نظر کارشناسان رسمی دادگستری که تماماً بر علیه منابع طبیعی بود اقدام به صدور رأی بر علیه منابع طبیعی می‌نمودند که خوشبختانه پس از برگزاری جلسه توجیهی کارشناسان رسمی دادگستری آن شهرستان، نظرات کارشناسی جدید و براساس آن آراء قانونی صحیح صادر می‌گردد که مراتب جهت بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

پرونده: ۶۴۲-۳/۸۳

خواهان: اداره اوقاف و امور خیریه شهرستان خوی

تاریخ: ۸۵/۲/۱۴

خواننده: اداره منابع طبیعی شهرستان خوی

دادنامه: ۸۵-۱۳۶

خواسته: اعتراض به رأی کمیسیون**« رأی دادگاه »**

درخصوص دعوی اداره اوقاف و امور خیریه شهرستان خوی به طرفیت اداره منابع طبیعی شهرستان خوی به خواسته تقاضای صدور حکم مبنی بر ابطال رأی شماره ۴۳۶ مورخ ۸۱/۱۱/۲۴ کمیسیون ماده واحده منابع طبیعی و حق بهره‌برداری از اراضی را به اداره اوقاف و امور خیریه و خسارت‌های وارده دادرسی مقوم به ۳.۱۰۰.۰۰۰ ریال نظر به اینکه اداره خواهان به استناد کپی وقف نامه و کپی تصویب نامه هیأت وزیران مصوب سال ۷۸ مدعی حق بهره‌برداری از اراضی مرتعی در روستای پارچی را شده‌اند با عنایت به تحقیقات بعمل آمده و لوایح اداره خواننده با ملاحظه پرونده ماده واحده و نحوه رسیدگی آن فرار ارجاع امر به کارشناسی صادر تا کارشناس اعلام نمایند مورد وقت داخل در حدود معین شده پرونده ماده واحده است یا خیر که کارشناس از محل بازدید و

اظهار نظر شده بر اساس موارد مشروحه فوق مورد منازعه شامل یک چارک مفروز قریه پارچی به شرح بند ۲ صفحه اول گزارش که موضوع ماده واحده نبوده است و چنین مستنجا می‌گردد که موقوفه قطعات زراعی می‌باشند و طرح دعوی اداره اوقاف به طرفیت منابع طبیعی موضوعیت ندارد که پس از وصول به طرفین ابلاغ مصون از تعرض مانده که دستور داده شد تا وقف نامه تایپ شده به صورت خوانا ارائه و ملاحظه می‌شود در وقف نامه مستند دعوی اداره خواهان مورد وقف در روستای پارچی املاک زراعی غیر از مراتع ملی است لذا رسیدگی در کمیسیون ماده واحده منطبق بر قانون بوده ضمن رد دعوی اداره خواهان حکم به تأیید رأی ماده واحده به شماره ۴۳۶ مورخ ۸۱/۱۱/۲۴ صادر و اعلام می‌شود. رأی صادره حضوری و ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل تجدیدنظر در محاکم تجدیدنظر استان می‌باشد.

فتوحی

رئیس دادگاه عمومی (حقوقی) شعبه سوم خوی

پرونده: ۱۰۱۹-۳/۸۳

خواهان: اداره اوقاف و امور خیریه شهرستان خوی

تاریخ: ۸۵/۱/۳۰

خواننده: اداره منابع طبیعی شهرستان خوی

دادنامه: ۸۵-۷۴

خواسته: ابطال رأی کمیسیون

« رأی دادگاه »

در خصوص دعوی اداره اوقاف و امور خیریه شهرستان خوی به طرفیت اداره منابع طبیعی شهرستان خوی بخواسته تقاضای صدور حکم مبنی بر ابطال رأی شماره ۴۲۸ مورخ ۸۱/۱۱/۲۰ کمیسیون ماده واحده منابع طبیعی و حق بهره‌برداری از اراضی را به اداره اوقاف و امور خیریه و خسارت‌های وارده دادرسی فعلاً مقوم به ۳.۱۰۰.۰۰۰ ریال نظر بر اینکه خواهان به استناد کپی وقفنامه عادی و تصویب نامه هیأت وزیران مصوب ۷۸/۱/۲۸ و قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده مصوب سال ۸۱ مدعی شده‌اند که شش دانگ پلاک ۴۲ اصلی بخش ۵ خوی قریه ویسلق سفلی از موقوفه حاج میرزا عبدالله شهید (پنج دانگ و حاج میرزا ابراهیم آقا یکدانگ) می‌باشد که من غیر حق کمیسیون ماده واحده در رأی معترض عنه مقدار ۹۵ هکتار آن را ملی اعلام کرده است با عنایت به اینکه

جهت تشخیص نوعی زمین مورد اختلاف فرار ارجاع امر به کارشناسی صادر که کارشناس بدوی و هیأت کارشناسان نوعی را منطبق با مرتع ملی اعلام منتهی اشاره به سابق وقفی را دارند نظر به اینکه در تبصره ۶ قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد و فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۸۱ آن دسته از اراضی و املاک و جنگلها و مراتع و اراضی منابع ملی که مشمول ماده اول قانون حفاظت بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۴۶/۵/۲۵ و اصلاحات بعدی آن و قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۷۱/۷/۵ قرار گیرد مشمول ماده واحده مذکور نبوده و موقوفه تلقی نمی‌شود مگر در مورد حریم موقوفات و اراضی که قبل از تاریخ ۶۵/۱۲/۱۶ احیاء شده باشد و تصویب نامه هیأت وزیران در سال ۷۸ با توجه به فتوی مقام معظم رهبری در خصوص حریم روستاهای که موقوفه هستند تصویب شده است در مانحن‌فیه اداره اوقاف اولاً به استناد وقفنامه عادی که صحت و سقم آن در کمیسیون ماده دوم آیین‌نامه اجرایی قانون ابطال اسناد و فروش رقبات امید و اراضی موقوفه ماده واحده مصوب ۷۴ بررسی و اظهارنظر نشده و یک وصیت نامه عادی محسوب می‌شود اداره اوقاف در خصوص اینکه حدود ثغور املاک مورد ادعا در کجای روستا است آیا در داخل حریم روستا ویشلق سفلی است یا خیر دلیل ارائه نکرده است لذا با عنایت به رأی وحدت رویه شماره ۶۸۱ مورخ ۸۴/۱۱/۲۶ دیوان عالی کشور و مستنداً به تبصره ۶ قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه و توجیه به محتویات پرونده کمیسیون ماده واحده که با رعایت تشویقات قانونی رسیدگی شده و ایراد و اشکالی به نحوه رسیدگی وارد نیست حکم به بطلان دعوی اداره اوقاف و امور خیریه صادر و حکم به تأیید رأی کمیسیون ماده واحده به شماره ۴۲۸ مورخ ۸۱/۱۱/۲۰ صادر و اعلام می‌شود. رأی صادره حضوری و ظرف بیست روز پس از ابلاغ قابل اعتراض در محاکم موردنظر استان می‌باشد.

فتوحی

رئیس دادگاه عمومی (حقوقی) شعبه سوم خوی

مدیر کل محترم منابع طبیعی و آبخیزداری استان خراسان رضوی شماره: ۷۸/۵۱/۷۵۸۹۹

با سلام؛ تاریخ: ۸۷/۱۱/۱۹

احتراماً، بازگشت به نامه شماره ۱۰/۵۳۸۳۳ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۸، به پیوست نامه شماره ۸۷/۱/۶۷۸۶ مورخ ۸۷/۱۰/۱۶ ریاست محترم سازمان عنوان جناب آقای تقدیسیان قائم مقام محترم معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری، درخصوص اصلاح صورتجلسه مورخ ۸۷/۶/۳۱ کمیسیون مستندسازی، جهت استحضار و بهره‌برداری لازم ایفاد می‌گردد.

مرادحسین میرزایی

مدیر کل دفتر ممیزی اراضی

رونوشت:

- مدیر کل محترم منابع طبیعی کلیه استانها- جهت استحضار و بهره‌برداری

شماره: ۸۷/۱/۶۷۸۶۶

جناب آقای دکتر تقدیسیان

قائم مقام محترم معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری تاریخ: ۸۷/۱۰/۱۶

موضوع: اراضی منابع ملی و موقوفه

سلام علیکم؛

احتراماً، پیرو مذاکره حضوری جلسه مورخ ۸۷/۸/۲۸ درخصوص صورتجلسه مورخ ۸۷/۶/۳۱ کمیسیون مستندسازی آن معاونت درمورد اراضی مورد ادعای سازمان اوقاف و امور خیریه به استحضار می‌رساند:

۱- جناب آقای مصلحی نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه طی نامه شماره ۴۸۴۷۰-۱۱/س مورخ ۸۷/۵/۱۳ (تصویر پیوست) موضوع اختلافات موجود را به ریاست محترم جمهوری منعکس که پاسخ مستدل طی نامه‌های شماره ۰۲۰/۲۳۶۰۴ مورخ ۸۷/۷/۱۵ و ۰۲۰/۳۰۰۹ مورخ ۸۶/۸/۲۲ (تصویر پیوست) از سوی وزیر محترم جهاد کشاورزی ارائه گردیده است.

۲- معاونت محترم امور املاک سازمان ثبت اسناد و املاک کشور نیز طی نامه شماره ۴/۳۲۹۷۱ مورخ ۸۶/۸/۶ (تصویر پیوست) عنوان معاونت محترم حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری با

اشاره به قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه و تفاسیر گوناگون بعمل آمده از تبصره ۶ قانون مذکور خواستار رسیدگی و رفع اختلافات بین ادارات منابع طبیعی و اوقاف شده‌اند.

۳- در پی انعکاس موضوع از سوی آن معاونت طی نامه شماره ۸۶/۱/۵۹۱۳۷ مورخ ۸۶/۹/۱۲ به این سازمان، طی نامه‌های شماره ۸۶/۱/۶۹۴۲۳ مورخ ۸۶/۱۰/۳۰ و ۸۶/۱/۵۹۱۳۸ مورخ ۸۶/۹/۱۲ (تصاویر پیوست) به عنوان مدیر کل محترم دفتر هماهنگی و نظارت بر امور حقوقی دستگاههای اجرایی با استناد به نظرات فقهی و قوانین موجود پاسخ لازم تنظیم و ارسال گردیده است.

۴- علیرغم موارد فوق و با وجود طرح موضوع در دفتر هماهنگی و نظارت بر امور حقوقی دستگاههای اجرایی آن معاونت، مشاور و نماینده محترم معاونت حقوقی و امور مجلس در کمیسیون مستندسازی (جناب آقای احمدی) با دعوت از طرفین و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور نسبت به تنظیم صورتجلسه مورخ ۸۷/۶/۳۱ اقدام و طی شماره ۱۱۵۴۱۱ مورخ ۸۷/۷/۹ (تصویر پیوست) به طرفین و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ارسال نموده است.

۵- نظر به این که اصولاً موضوع به کمیسیون مستندسازی ارتباط ماهوی نداشته و براساس اعلام نماینده این سازمان (معاون حفاظت و امور اراضی) در جلسه مذکور هیچگونه بحث و تبادل نظری نیز در مورد طرح اینگونه موارد در کمیسیون مذکور مطرح نشده و ملاً تصمیمی هم اتخاذ نگردیده بود، لذا این سازمان طی نامه شماره ۸۷/۱/۵۳۶۰۷ مورخ ۸۷/۸/۱۹ (تصویر پیوست) مراتب را به ایشان اعلام نموده است.

۶- با عنایت به اینکه سازمان ثبت اسناد و املاک کشور پس از دریافت صورتجلسه مذکور طی نامه شماره ۸۷/۳۹۳۸۸ مورخ ۸۷/۷/۲۴ (تصویر پیوست) توسط اداره کل تمرکز دفاتر و املاک دولتی مراتب را به ادارات کل ثبت اسناد و املاک سراسر کشور بخشنامه نموده که برابر گزارش ادارات کل منابع طبیعی و آبخیزداری از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی مصوب ۱۳۷۱ قرار گیرد، مشمول ماده واحده مذکور نبوده و موقوفه تلقی نمی‌گردد مگر در مورد حریم موقوفات و اراضی قبل از تاریخ ۱۳۶۵/۱۲/۱۶ احیاء شده است.

نتیجتاً با توجه به مراتب یادشده اولاً جنگلها و مراتع وقف پذیر نمی باشند ثانیاً با توجه به قوانین خاص مربوطه مشمول مقررات مستندسازی اموال دولت نمی گردند ثالثاً مقررات مستندسازی اموال دولت ناظر به تغییر بهره‌بردار اموال دولتی می باشد که انفال و منابع ملی موضوعاً از شمول مقررات مذکور خارج است. با عنایت به شرح یاد شده ضمن قبول جایگاه و تقدس وقف پیشنهاد می گردد مواردی که احتمال تضییع حقوق موقوفه در اجرای قوانین منابع طبیعی وجود دارد، از سوی ادارات اوقاف به ادارات منابع طبیعی و آبخیزداری اعلام تا مراتب در هیأت حل اختلاف موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷/۶/۲۲ مطرح و خارج از نوبت رسیدگی گردد. علی‌ایحال نظر به اینکه تابحال ابهام حقوقی بین این سازمان و سازمان اوقاف بی‌پاسخ مانده و جلسات هماهنگی بین دو سازمان جهت نیل به هماهنگی و مرتفع نمودن مشکلات با طرح موارد ذیل برگزار می گردد:

- ۱- پذیرش وقفیت اراضی منابع ملی واقع در حریم موقوفات و همچنین اراضی که تا سال ۶۵ احیاء گردیده است مطابق تبصره (۶) قانون الحاق دو تبصره به ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۱۳۸۰.
  - ۲- طرح اعتراض ادارات اوقاف نسبت به اراضی منابع ملی در هیأت حل اختلاف موضوع ماده واحده قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۶۷/۶/۲۲.
  - ۳- پذیرش مالکیت منابع طبیعی در اراضی منابع ملی تحت تصرف مادی اوقاف و صدور اجازه بهره‌برداری از اراضی مذکور برای اوقاف از سوی ادارات منابع طبیعی.
- علی‌ایحال جلسات مذکور ادامه دارد و از طرفی با توجه به بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه پنج ساله چهارم و تکلیف این سازمان مبنی بر اتمام اجرای عملیات ممیزی و اخذ اسناد اراضی ملی و دولتی تا پایان برنامه، خواهشمند است دستور فرمایند نسبت به اصلاح صورتجلسه فوق‌الذکر و اعلام به طرفین و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اقدام مقتضی مبذول نمایند.

فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

بخش هشتم

اراضی موضوع مواد ۴۶ و ۴۷ و ۴۸

قانون حفاظت و بهره‌برداری

« صور تجلسه کمیسیون حقوقی سازمان »

شماره: ۲۲۰۰/۱۸

تاریخ: ۸۴/۳/۱۰

موضوع: تعیین تکلیف حقوقی اراضی موضوع ماده ۶۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری که در داخل محدوده و حوزه استحفاظی شهر قرار می‌گیرد.

ابلاغ به:

معاونتها:

دفاتر ستادی

ادارات کل منابع طبیعی:

اعضاء حاضر در جلسه: آقایان مهندس صمدی، مهندس بوعلی، مهندس کولانی، مهندس

ابراهیمی، مهندس جمشیدی، مهندس عموزاده و نجاتی

با توجه به استعلام شماره ۲۰/۱۸۳/۷۷۳ مورخ ۸۳/۱۱/۲۴ مدیر کل محترم بازرسی استان تهران

جلسه کمیسیون حقوقی سازمان، در مورخه ۸۴/۲/۱۰ و با حضور اعضای فوق پیرامون بحث و

بررسی راجع به «اراضی ماده ۶۴ داخل محدوده و حوزه استحفاظی شهر و تعیین تکلیف

حقوقی آن» تشکیل و نتیجه و ماحصل بحث به شرح زیر جهت اطلاع و اقدام ایفاد می‌گردد.

«مطابق بند (ب) ماده (۴) قانون ملی شدن جنگلها مصوب ۱۳۴۱ و ماده ۶۴ قانون حفاظت و

بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور، مراتع غیرمشجر موضوع این ماده که اصطلاحاً به عنوان

اراضی ماده ۶۴ نامیده می‌شود به حکم بند (ب) ماده (۴) مرقوم مشمول مقررات قانون ملی شدن

قرار نمی‌گیرد.

همچنین با تصویب تبصره (۲) ماده (۵۵) قانون حفاظت و بهره‌برداری که در تیرماه ۱۳۵۴ به

تصویب رسید این مراتع باید فقط برای تعلیف دام مورد استفاده قرار گیرد و تبدیل این مراتع صرفاً

براساس طرحی خواهد بود که به تصویب وزارت کشاورزی و منابع طبیعی (سازمان جنگلها و

مراتع کشور) برسد و هرگاه مراتع موصوف کلا یا جزء تبدیل شود مالکیت دولت اعاده و سند مالکیت صادره قبلی باطل می‌گردد. از طرف دیگر ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی قانون زمین شهری تصدی اراضی منابع ملی واقع در محدوده و حوزه استحفاظی را در اختیار وزارت مسکن و شهرسازی قرار داده است لکن با توجه به توضیحات فوق، هرچند اراضی ماده ۶۴ مراتع غیرمشجری است که از شمول منابع طبیعی خارج بوده، مع الوصف نظارت سازمان در خصوص عدم تبدیل آن و استفاده مرتعی از این اراضی همچنان باقی خواهد بود. با توجه به مقدمه فوق در خصوص موضوع جلسه نتایج زیر حاصل می‌گردد:

۱- اراضی مرتعی که قبل از تیرماه ۵۴ تبدیل گردیده و این تبدیل با توجه به صورتجلسه شماره ۱۳۱۳۴/۱۸-۱۳۷۸/۱۱/۲-۳ کمیسیون حقوقی سازمان مورد تأیید قرار گرفته باشد در مالکیت اشخاص قرار داشته و سازمان در این خصوص تکلیفی نخواهد داشت.

۲- مراتع موضوع ماده ۶۴ که تاکنون تبدیل نگردیده و در حال حاضر خارج از محدوده قرار داشته باشد باید برای تعلیف دام مورد استفاده قرار گیرد و تبدیل آن صرفاً براساس طرح پیشنهادی مالک و تصویب سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور (وزارت جهاد کشاورزی) میسر خواهد بود و مرجع تصویب تغییر کاربری در این خصوص، سازمان خواهد بود.

۳- مراتع موضوع ماده ۶۴ که تاکنون تبدیل نگردیده و در حال حاضر داخل محدوده و حوزه استحفاظی شهر قرار گرفته است نظر به اینکه مرجع قانونی نظارت و تشخیص اراضی داخل محدوده، وزارت مسکن و شهرسازی می‌باشد. بنابراین مرجع تصویب تغییر کاربری اراضی موصوف نیز وزارت مسکن و شهرسازی خواهد بود.

همچنین در صورتیکه این قبیل اراضی پس از وقوع در داخل محدوده بصورت غیرقانونی و غیرمجاز تبدیل شود نیز متولی امر در برخورد قانونی با آن و اعاده حقوق دولت وزارت مسکن و شهرسازی خواهد بود.

محمد صمدی

معاون وزیر و رئیس سازمان

مدیر کل محترم دفتر فنی ممیزی اراضی

شماره: ۲۰۳۰/۱۸/۴

موضوع: اراضی موضوع ماده ۶۴

تاریخ: ۸۴/۹/۱۳

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۶۱۷۹/۵۱-۸۴/۷/۲۳ در خصوص صورتجلسه شماره ۳۱۳۴/۱۸-۷۸/۱۱/۳

شورای حقوقی سازمان به استحضار می‌رساند:

مفاد صورتجلسه مذکور و موارد اشاره شده در بندهای (الف) و (ب) آن عیناً برگرفته شده از بند (ب) ماده (۴) تصویب نام قانون ملی شدن جنگلها مصوب ۴۱ می‌باشد که براساس این بند، مراتع غیرمشجری که مشمول مقررات قانون ملی شدن نمی‌باشد به دو قسم تقسیم شده اول- مراتع غیرمشجری که با توجه به قانون اصلاحات اراضی مصوب سال ۱۳۴۰ در سهم اشخاص قرار گرفته نتیجتاً مدرک ذکر شده در این بند پلاکهایی را که مشمول اصلاحات ارضی نشده دربر نمی‌گیرد دوم- مراتع غیرمشجری که به موجب اسناد مالکیت یا آراء قطعی محاکم یا آراء هیأت‌های رسیدگی به املاک و اگذاری در محدوده املاک مزروعی قرار گرفته یا بگیرد. بنابراین شق دوم علی‌الاصول در جایی است که قانون اصلاحات اراضی در آن اعمال نشده باشد. درخصوص سؤال بند (۲) نیز با توجه به ظهور بند (ب) ماده (۴) قانون موصوف و اینکه اسناد مالکیت اشخاص علی‌الاصول دارای حدود اربعه در متن سند می‌باشد بنابراین مقصود، مراتع غیرمشجری است که با توجه به حدود اربعه مندرج در سند مزروعی در داخل محدوده سند مالکیت مربوط قرار گیرد به گونه‌ای که قانوناً معنای محدوده املاک مزروعی بر آن صادق باشد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

مدیر کل محترم دفتر حقوقی

شماره: ۶۱۷۹/۵۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۷/۳

پیرو مذاکرات حضوری در جلسه مورخه ۸۴/۷/۱۰ شورای فنی ممیزی اراضی سازمان با توجه به بند الف و ب صورتجلسه شماره ۳۱۳۴/۱۸ مورخ ۷۸/۱۱/۳ شورای حقوقی سازمان درخصوص مدارک مورد نیاز جهت اعمال مقررات ماده ۶۴ اشعار می‌دارد از آنجا که مدارک موضوع بندهای مذکور عموماً مربوط به پلاک‌هایی است که مقررات اصلاحات ارضی در آنها اعمال شده است، خواهشمند است نسبت به رفع ابهامات ذیل اقدام و از نتیجه این دفتر را مطلع فرمائید.

۱- جایگاه و ضرورت مدرک قید شده در بند الف درخصوص پلاک‌هایی که مشمول اصلاحات ارضی نشده‌اند، چه می‌باشد؟

۲- با فرض عدم ضرورت مدرک مذکور برای پلاک‌هایی که مشمول مقررات اصلاحات ارضی نشده و اعمال مقررات ماده ۶۴ شده است، محدوده املاک مزروعی به استناد اسناد مالکیت صادره چگونه تشریح و توصیف گردند.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

دبیرخانه کمیته فنی دفتر جهت اطلاع و پیگیری

مدیر کل محترم دفتر فنی ممیزی

شماره: ۱۸/۴۸۰۸

موضوع: اراضی ماده ۶۴

تاریخ: ۸۶/۰۲/۰۲

سلام علیکم؛

احتراماً عطف به نامه شماره ۵۱/۲۶۶۹ مورخ ۸۶/۱/۲۵ پیرامون سؤالات چهارگانه اداره کل منابع طبیعی استان تهران به شرح نامه شماره ۱۱۴۴۴/۸۵ مورخ ۸۵/۱۱/۱۱ پاسخ به شرح آتی به استحضار می‌رسد:

۱- با توجه به قید «کلاً یا جزئاً تبدیل شود» در قسمت اخیر تبصره ۲ ماده ۵۵، تبدیل قسمتی از اراضی ماده ۶۴ مشمول حکم تبصره ۲ مذکور و اعاده کل اراضی به دولت خواهد بود.

۲- مفاد ماده ۶۴ ناظر بر اراضی بوده نه مالک یا مالکین آن و هدف قانونگذار بهره‌برداری مرتعی از اینگونه اراضی می‌باشد بنابراین تخلف احد از مالکین مشاع و تبدیل تمام یا قسمتی از اراضی مرتعی موضوع ماده ۶۴ مشمول حکم تبصره ۲ ماده ۵۵ خواهد بود.

۳- در صورتیکه تخلف و تبدیل اراضی ماده ۶۴ توسط سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی (غیر از مالک) صورت گرفته به گونه‌ای که دفع آن از حیطه اختیار مالک خارج بوده موجب ابطال سند نبوده مشروط بر آنکه مالک اراضی ماده ۶۴ اقدامات قانونی یا قضایی لازم در رفع آن و اعاده وضعیت اراضی به حالت مرتعی را بعمل آورده باشد والا در صورت عدم اقدام مالک در بهره‌برداری مرتعی از اراضی و بقاء اراضی بصورت تبدیل شده مستوجب حکم تبصره ۲ ماده ۵۵ می‌باشد.

۴- اجرای ماده ۶۴ قانون حفاظت منافاتی با تهیه نقشه اجرای مقررات نداشته و در خصوص مورد سؤال نیز می‌بایست مطابق بخشنامه شماره ۶۸۰۷/۵ مورخ ۸۰/۶/۱۳ عمل شود چه آنکه در صورت تخلف مالک اراضی موضوع ماده ۶۴، اعمال تبصره ۲ ماده ۵۵ مستلزم وجود نقشه می‌باشد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر امور حقوقی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۶/۵۱/۱۹۸۸۵

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۶/۰۳/۲۷

احتراماً، به پیوست صورتجلسه مورخه ۸۶/۲/۲۳ دفاتر حقوقی و ممیزی اراضی درخصوص اراضی موضوع ماده ۶۴، منضم به سؤال ۶۷/۸۵/۱۱۱۴۴ مورخ ۸۵/۱۱/۱۱ اداره کل منابع طبیعی استان تهران و پاسخ ۱۸/۴۸۰۸ مورخ ۸۶/۲/۲ دفتر حقوقی و نامه شماره ۵۱/۷۵۴۵ مورخ ۸۶/۲/۹ دفتر فنی ممیزی اراضی جهت استحضار و بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

علیرضا خلیلی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

مدیر کل محترم دفتر حقوقی

شماره: ۵۱/۷۵۴۵

با سلام؛

تاریخ: ۸۶/۰۲/۰۹

احتراماً، عطف به نامه شماره ۱۸/۴۸۰۸ مورخ ۸۶/۲/۲، ضمن تشکر از ارسال پاسخ سؤالات مطروحه و پیرو مذاکره مورخه ۸۶/۲/۸ با آقای مهندس عباسی معاون محترم آن دفتر، خواهشمند است اعلام فرمائید؛ آیا قطعات تفکیک شده، حسب گواهی ادارات منابع طبیعی مبنی بر اجرای ماده ۶۴ (در فاصله سالهای ۴۶ تا ۵۴) توسط ثبت اقدام شده و واجد مالکین متعددی در فروعات گردیده‌اند، که پس از تصویب تبصره ۲ ماده ۵۵ قانون حفاظت و حمایت و علی‌الخصوص در سالیان اخیر براساس دستورالعمل‌های صادره کمیسیون حقوقی سازمان به شماره‌های ۳۱۳۴/۱۸ مورخ ۷۸/۱۱/۲ و شماره ۹۶۶۶/۱۸ مورخ ۸۱/۱۰/۷ مورد بررسی کارشناسی واقع و گواهی بلااشکال بودن آنها صادر گردیده است، مشمول قسمت اخیر تبصره ۲ ماده ۵۵ می‌باشد یا خیر؟

علیرضا خلیلی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

« صور تجلسه »

به تاریخ ۸۶/۲/۲۳ جلسه‌ای با حضور افراد زیر پیرامون بحث و بررسی بند یک نامه شماره ۶۷/۸۵۱۱۴۴ مورخ ۸۵/۱۱/۱۱ اداره کل منابع طبیعی استان تهران راجع به اراضی ماده ۶۴ قانون حفاظت و بهره‌برداری در محل دفتر حقوقی سازمان تشکیل و به شرح زیر اتخاذ تصمیم گردید.

۱- در صورتیکه اراضی موضوع ماده ۶۴، قبل از تیرماه ۱۳۵۴ تفکیک و تبدیل شده و این موضوع حسب بررسی و انجام کارشناسی با رعایت دستورالعمل‌های سالهای ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱ شورای حقوقی سازمان مورد تأیید کمیسیون ماده ۳۳ قرار گرفته باشد مشمول حکم تبصره ۲ ماده ۵۵ نخواهد بود.

۲- چنانچه اراضی موضوع ماده ۶۴، قبل از تیرماه ۱۳۵۴ تفکیک و پس از آن تنها در همان قطعه تفکیکی تبدیل صورت گرفته باشد حکم تبصره ۲ تنها در قطعه تبدیلی اعمال شده و سایر قطعات که تبدیل نشده باشد همچنان بعنوان مرتع در اختیار مالک قرار خواهد داشت.

۳- اگر اراضی موضوع ماده ۶۴ بعد از تیرماه ۱۳۵۴ و بدون اخذ مجوز قانونی تبدیل شده باشد حکم تبصره ۲ مذکور اعمال شده لکن اگر تبدیل صورت گرفته با اخذ مجوز قانونی از سازمان و با رعایت قوانین و مقررات مربوطه صورت گرفته باشد مشمول تبصره نخواهد بود.

۴- چنانچه مجوز ارائه شده از سوی سازمان صرفاً نسبت به قسمتی از اراضی ماده ۶۴ بوده باشد سایر قسمتهای عرصه می‌بایست بصورت مرتعی فقط برای تعلیف دام استفاده شود و هرگونه تبدیل آن مشمول حکم تبصره خواهد بود.

حاضرین در جلسه :

آقای مهندس عموزاده - مدیر کل دفتر امور حقوقی
 آقای مهندس خلیلی - مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی
 آقای مهندس احمدی - معاون دفتر امور حقوقی
 آقای مهندس عباسی - معاون دفتر امور حقوقی
 آقای مهندس نجاتی - کارشناس دفتر امور حقوقی
 آقای مهندس غلامی - معاون دفتر فنی ممیزی اراضی
 آقای مهندس گلوی - کارشناس مسئول دفتر فنی ممیزی اراضی

دفتر فنی ممیزی

شماره: ۱۸/۲۸۰۶۰

موضوع: اراضی ماده ۶۴

تاریخ: ۸۶/۰۵/۰۱

با سلام؛

عطف به نامه شماره ۵۱/۲۷۴۸۷ مورخ ۸۶/۴/۳۰ به استحضار می‌رساند: دستورالعمل شماره ۳۱۳۴/۱۸ مورخ ۷۸/۱۱/۲ سازمان منعی در تشکیل و تأیید کمیسیون ماده ۳۳ حتی نسبت به تبدیلهای قبل از تیرماه ۱۳۵۴ مطرح ننموده بلکه با توجه به اطلاق تبصره ۲ ماده ۵۵ به نظر می‌رسد تشکیل کمیسیون نسبت به کلیه تبدیلهای ضروری است و از طرف دیگر صورتجلسه مورخ ۸۶/۲/۲۳ که با حضور نمایندگان محترم آن دفتر تنظیم گردیده به روشنی گویای این مطلب بوده و از این حیث نیازی به مکاتبات مجدد نیست لذا دستور فرمائید مطابق قانون اقدام لازم بعمل آید.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر امور حقوقی

رؤسای محترم سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها

شماره: ۰۲۰/۵۳۳۳

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۷/۲/۲۳

در اجرای قانون اصلاح ماده (۳۳) اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۸۶/۴/۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام به پیوست آیین‌نامه اجرایی ماده مذکور به شماره ۲۰۱۴۴/ت/۳۹۰۲۸ مورخ ۸۷/۲/۱۵، مصوب هیأت محترم وزیران جهت اجراء ارسال می‌گردد. مقتضی است نکات ذیل مورد توجه جدی قرار گیرد:

۱- با توجه به اهمیت نظارت مستمر بر اجرای طرحهای کشاورزی و غیرکشاورزی در اراضی ملی و دولتی مورد واگذاری، ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ این بخشنامه نسبت به تشکیل دبیرخانه هیأت نظارت و تعیین عوامل نظارتی برگزاری منظم جلسات هیأت نظارت و دقت نظر جامع در رسیدگی به پرونده‌های مطروحه و رعایت حقوق قانونی دولت و اشخاص اقدام شود.

۲- در اجرای تبصره (۲) ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی، صدور احکام کارشناسان مرتبط با طرح اعم از

طرح‌های کشاورزی و غیرکشاورزی به رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان تفویض می‌گردد.

۳- در اجرای ماده (۱۳) آیین‌نامه اجرایی، حداکثر ظرف مدت پانزده روز از ابلاغ این بخشنامه، کلیه پرونده‌های اراضی واگذار شده بعد از سال ۱۳۶۵ (۱۳۶۶/۱/۱) تا تاریخ تصویب قانون فوق‌الذکر (۸۶/۴/۹) که منجر به انتقال قطعی شده است را به اداره کل منابع طبیعی استان ارسال تا براساس شیوه‌نامه‌ای که توسط سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور ابلاغ می‌شود نسبت به اقامه دعوی به موقع در شعب یا شعب ویژه قضائی مرکز اقدام گردد.

۴- در اجرای تبصره (۲) ماده (۵۵) و ماده (۶۴) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع، تشخیص تبدیل غیرمجاز مراتع موضوع تبصره مذکور بعد از تاریخ تصویب قانون یاد شده (تیرماه ۱۳۵۴) و عنداللزوم تصمیم‌گیری درخصوص ابطال اسناد مالکیت صادره، با هیأت نظارت فوق‌الذکر خواهد بود.

۵- به استناد ماده (۸) آیین‌نامه اجرایی از تاریخ تصویب قانون یاد شده (۸۶/۴/۹)، تنظیم کلیه قراردادهای موضوع قانون مذکور و ماده ۷۵ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و همچنین در صورت نیاز به تمدید قراردادهای واگذاری قبلی، می‌بایست برابر مفاد قرارداد اجاره نمونه (پیوست آیین‌نامه اجرایی) اقدام گردد.

۶- نظارت بر اجرای طرحهای موضوع ماده (۷۵) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت، به عهده هیأت نظارت استان می‌باشد.

۷- نظارت بر حسن اجرای فصل سوم آیین‌نامه اجرایی قانون مذکور و بندهای (۳) و (۴) این ابلاغیه با سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و سایر فصول آیین‌نامه یاد شده حسب مورد در استان به عهده رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان و در مرکز به عهده رئیس سازمان امور اراضی است.

۸- با ابلاغ این آیین‌نامه، کلیه دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها و مقررات مغایر، ملغی اعلام می‌گردند.

محمدرضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

رونوشت :

- جناب آقای رمضان پور معاون محترم تولیدی سازمان بازرسی کل کشور جهت اطلاع و اقدام لازم

- جناب آقای خلیلیان معاون محترم امور برنامه‌ریزی و اقتصادی جهت اطلاع و اقدام لازم
- جناب آقای شریفی معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور به انضمام تصویب‌نامه مذکور جهت اطلاع و اقدام لازم در مورد بندهای ۳ و ۴
- جناب آقای اجلالی معاون محترم صنایع و امور زیربنایی جهت اطلاع و اقدام لازم
- جناب آقای رضانیان سرپرست محترم معاونت توسعه منابع انسانی جهت اطلاع و اقدام لازم
- جناب آقای شیخ مدیر کل محترم دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات جهت اطلاع
- جناب آقای اورنگی رئیس محترم سازمان امور اراضی جهت اطلاع و اقدام لازم

مصوبه مورخ ۱۳۸۶/۴/۹ شورای مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص

طرح اصلاح ماده ۳۳ اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع

ماده واحده- ماده ۳۳ اصلاحی قانون حفاظت بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۵۳/۳/۱۳ به شرح ذیل اصلاح و شش تبصره به آن الحاق می‌گردد:

ماده ۳۳: به منظور نظارت بر اجرای طرح‌های کشاورزی و دامپروری و سایر طرحهای غیر کشاورزی مندرج در ماده ۳۱ این قانون و همچنین اراضی واگذاری برای اجرای طرحهای موضوع مواد ۳۱ و ۳۲ آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹/۲/۳۱ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران و تشخیص تعلل یا تخلف و عذر موجه مجریان طرحها از مفاد قرارداد و تعیین درصد عملیات انجام شده طرح‌های مزبور در هر استان هیأت سه نفره نظارت با حکم وزیر جهاد کشاورزی، مرکب از رئیس سازمان جهاد کشاورزی، مدیر کل منابع طبیعی و یک نفر کارشناس در رشته مربوط به طرح تشکیل می‌گردد و در موارد خلاف بین نسبت به فسخ یا تمدید و تعیین مهلت و یا استرداد زمین تصمیم‌گیری خواهد شد.

تصمیمات هیأت با اکثریت آراء معتبر بوده و آراء صادره این هیأت حداکثر ظرف مدت سه ماه قابل اعتراض در مراجع قضائی ذیصلاح خواهد بود.

تبصره ۱- متن قرارداد در آیین‌نامه اجرایی موضوع تبصره ۶ مشخص و پس از تصویب هیأت وزیران تمام قراردادهای فی‌مابین وزارت جهاد کشاورزی و دریافت‌کنندگان اراضی از تاریخ تصویب این قانون برابر متن قرارداد مصوب منعقد خواهد شد و اقدامات بعدی وزارت جهاد کشاورزی و دریافت‌کنندگان اراضی تابع مفاد این قرارداد خواهد بود.

تبصره ۲- کلیه واگذاری‌های صورت گرفته بعد از سال ۱۳۶۵ که منجر به صدور سند قطعی گردیده است و وزرای وقت با استفاده از اختیارات خود مستقیماً و بدون طی گردش کار کمیسیون‌های واگذاری در استان‌ها دستور انتقال سند را داده‌اند و در صورتی که واگذاری بدون وجود طرح مصوب بوده و یا طرح مصوب بدون عذر موجه اجرا شده یا اجرای طرح به میزان کمتر از ۴۰٪ بوده و یا تبدیل و تغییر کاربری غیرمجاز و غیرمتجانس با طرح مصوب بوده باشد، به موجب درخواست و اقامه دعوی از سوی وزارت جهاد کشاورزی در شعبه یا شعب ویژه‌ای که توسط قوه قضاییه در مرکز به همین منظور تشکیل می‌گردد بدون اخذ هزینه دادرسی، رسیدگی و نسبت به فسخ واگذاری و تبدیل آن به اجاره، تمدید و تعیین مهلت برای اجرای طرح، یا دریافت بهای روز اراضی و واریز به حساب درآمد عمومی و یا استرداد زمین با توافق طرفین تصمیم‌گیری و رأی صادر می‌نماید. رأی صادره قطعی و غیرقابل تجدیدنظرخواهی می‌باشد. مهلت اقامه دعوی موضوع این تبصره از سوی وزارت جهاد کشاورزی تا پایان شهریور ماه سال ۱۳۸۷ می‌باشد.

واگذاری‌های صورت گرفته به دولت اعم از واگذاری‌های مستقیم جهت مصارف وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی و غیرمستقیم جهت مصارف شهرک‌های صنعتی، شهرک‌های مسکونی و اراضی واگذار شده جهت تعاونی‌های مسکن یا بخش خصوصی و غیردولتی برای امور عام‌المنفعه تا سال ۱۳۷۳، با رعایت تبصره‌های ۵۴ و ۴۶ قوانین بودجه ۱۳۷۵ تا ۱۳۷۸ مشمول بررسی مجدد نمی‌باشد.

تبصره ۳- وزارت جهاد کشاورزی مکلف است رأی قاضی و تصمیم نهایی هیأت مبنی بر فسخ،

واگذاری و یا استرداد زمین را به ادارات ثبت محل و با دفتر اسناد رسمی تنظیم کننده سند ابلاغ نماید و دستگاه‌های مذکور مکلفند ظرف حداکثر یک ماه پس از اعلام مراتب نسبت به اصلاح اسناد صادره و در صورت انتقال زمین نسبت به صدور دفترچه مالکیت به نام دولت به نمایندگی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور اقدام نمایند.

تبصره ۴- در صورتی که مجری طرح و جهی بابت خرید اراضی به حساب دولت واریز و یا هزینه‌هایی در راستای اجرای طرح نموده باشد به هنگام تقویم، بهای روز با اخذ نظر کارشناسی محاسبه خواهد شد و دولت مکلف است حداکثر تا پایان سال مالی بعد نسبت به تأمین اعتبار و استرداد آنها اقدام نماید.

تبصره ۵- واگذاری اراضی موضوع تبصره ۴ ماده ۳۱ اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب ۱۳۵۴/۳/۱۴ در مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مناطق چهارگانه تحت حفاظت مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ ممنوع بوده و نسبت به استرداد زمین اقدام خواهد شد.

تبصره ۶- آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط رئیس قوه قضائیه و وزیر جهاد کشاورزی تهیه و ظرف سه ماه به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

شماره: ۸۷/۱/۳۲۰۸۵

جناب آقای مهندس کولانی

تاریخ: ۸۷/۰۵/۱۵

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان تهران

سلام علیکم؛

احتراماً، عطف به نامه شماره ۶۷/۸۷/۴۴۵۶ مورخ ۸۷/۴/۱۸ در خصوص اراضی موضوع ماده (۶۴) قانون حفاظت و بهره‌برداری موارد زیر جهت اجرا ابلاغ می‌گردد:

الف- در خصوص مراتعی که تاکنون تبدیل نگردیده‌اند و بصورت مرتع باقی مانده است براساس صورتجلسات شورای حقوقی سازمان به شماره‌های ۳۱۳۴/۱۸ مورخ ۷۸/۱۱/۲ و ۹۶۶۶/۱۸ مورخ ۸۱/۱۰/۷ نسبت به بررسی احراز شرایط اعمال ماده (۶۴) قانون اقدام و به شرح ذیل اتخاذ تصمیم

گردد:

۱- نسبت مراتع موضوع بند (ب) ماده (۴) قانون ملی شدن و ماده (۶۴) قانون حفاظت و بهره‌برداری که بصورت مرتعی باقی مانده و صحت مدارک و مستندات و محل وقوع مرتع فوق‌الذکر احراز و تایید شده باشد مطابق تبصره (۲) ماده (۵۵) می‌بایست تحت نظارت آن اداره کل فقط برای تعلیف دام استفاده شود و در صدور هرگونه گواهی، باید لزوم حفظ کاربری مرتعی قید شود.

۲- در مورد تقاضاهای دارندگان اسناد مالکیت مراتع موضوع ماده (۶۴) که تقاضای تبدیل و تغییر کاربری مرتع به منظور استفاده دیگر موضوع فراز اول تبصره (۲) ماده (۵۵) قانون را دارند، تبدیل آن صرفاً براساس طرحی که به تصویب سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری می‌رسد مجاز بوده، نحوه تصویب اینگونه طرحها و شرح خدمات مربوطه مطابق شرایط و ضوابطی که توسط شورای عالی جنگل و مرتع سازمان تعیین و ابلاغ شده است، خواهد بود.

ب- نحوه اقدام درخصوص آن دسته از مراتعی که توسط مالکین مستثنیات کلاً یا جزاً تبدیل شده‌اند:

با عنایت به تصویب قانون اصلاحی ماده (۳۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری و آیین‌نامه اجرایی آن و نظر به بند (۴) ابلاغیه شماره ۵۲۰/۵۳۳۳ مورخ ۸۷/۲/۲۳ وزیر محترم جهاد کشاورزی که مقرر گردیده است «در اجرای تبصره (۲) ماده (۵۵) و ماده (۶۴) قانون، تشخیص تبدیل غیرمجاز مراتع موضوع تبصره مذکور بعد از تاریخ تصویب قانون یاد شده (تیرماه ۵۴) و عنداللزوم تصمیم‌گیری درخصوص ابطال اسناد مالکیت صادره، با هیأت نظارت فوق‌الذکر خواهد بود.

لذا آن اداره کل می‌بایست مراتع موصوف که با رعایت مقررات و مستندات اعمال ماده (۶۴) قانون در اختیار اشخاص قرار گرفته و تبدیل شده را بدو با معاینه محل و رؤیت و تفسیر عکسهای هوایی بررسی نموده و سوابق امر را طی گزارشی تکمیل و مطابق آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۳) قانون اصلاحی و بند (۴) ابلاغیه ۵۳۳۳/۰۲۰ مورخ ۸۷/۲/۲۳ وزیر محترم جهاد کشاورزی به همراه کلیه مدارک و مستندات حسب مورد در هیأت ۳ نفره نظارت مطرح تا درخصوص تشخیص تبدیل

مراتع به شرح ذیل اتخاذ تصمیم گردد:

۱- در صورتیکه اراضی به تشخیص کمیسیون مذکور قبل از تیرماه (۱۳۵۴) تبدیل شده باشند نسبت به صدور گواهی اقدام گردد.

۲- در صورتیکه تبدیل این قبیل مراتع کلاً یا جزاً بعد از تیرماه (۱۳۵۴) تبدیل شده باشد برابر قسمت اخیر تبصره (۲) ماده (۵۵) قانون مذکور، هیأت (۳) نفره نظارت نسبت به صدور رأی مبنی بر ابطال اسناد مالکیت اشخاص و تعلق اراضی مذکور به دولت اتخاذ تصمیم خواهد نمود.

مسئولیت حسن اجرای مفاد موارد فوق به عهده شخص مدیر کل منابع طبیعی استان بوده و متذکر می‌گردد در این قبیل موارد حتی‌الامکان از هدایت ارباب رجوع به ستاد سازمان خودداری گردد. فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

رونوشت :

- جناب آقای محمد تقی عموزاده - سرپرست معاونت حفاظت و امور اراضی - جهت استحضار.
- مدیر کل محترم منابع طبیعی استان ..... جهت اطلاع و پیگیری لازم.
- جناب آقای محمد تقی عموزاده - مدیر کل دفتر حقوقی - جهت استحضار.

مدیر کل محترم منابع طبیعی و آبخیزداری استان ..... شماره: ۸۷/۱/۶۵۱۶۸

موضوع: ابلاغ شیوه‌نامه تاریخ: ۸۷/۱۰/۰۷

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویر شیوه‌نامه ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع موضوع تصویب نامه شماره ۲۰۱۴۴/ت/۳۹۰۲۸ ک مورخ ۸۷/۲/۱۵ هیأت محترم وزیران که به تأیید وزارتین مسکن و شهرسازی و جهاد کشاورزی رسیده جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

لازم به ذکر است درخصوص آن دسته از پرونده‌های واگذاری که به استناد بند ۵ تفویض اختیار شماره ۰۲۰/۲۶۴۲۳-۸۶/۷/۲۵ وزیر محترم جهاد کشاورزی تعیین تکلیف آن به عهده این سازمان بوده و براساس ضوابط و مقررات قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها مصوب ۸۴/۱۰/۱۴ مجلس شورای اسلامی، داخل محدوده و حریم شهر قرار می‌گیرند، با تنظیم صورتجلسه به سازمان مسکن و شهرسازی استان تحویل و تحول گردد تا سایر تشریفات قانونی مطابق با مفاد شیوه‌نامه توسط سازمان مذکور بعمل آید.

ضمناً آن اداره کل موظف است نظارت لازم را به منظور حسن انجام کار و صحت اقدام قانونی معمول و نتایج اقدامات را حسب مورد به معاونت حفاظت و امور اراضی سازمان گزارش نماید.

فرود شریفی

معاون وزیر و رئیس سازمان

جناب آقای شریفی

شماره: ۰۲۰/۳۳۹۳۳

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور تاریخ: ۸۷/۹/۲۵

سلام علیکم

به پیوست شیوه‌نامه ماده (۱۱) آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده (۳۳) اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور، موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۰۱۴۴/ت/۳۹۰۲۸ ک مورخ ۸۷/۲/۱۵ وزیران محترم عضو کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط‌زیست هیأت دولت که به تأیید وزارتین مسکن و شهرسازی و جهاد کشاورزی رسیده است برای اجرا ابلاغ می‌گردد. نظارت بر حسن اجرای این شیوه‌نامه حسب مورد به عهده رؤسای سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی می‌باشد.

محمد رضا اسکندری

وزیر جهاد کشاورزی

شیوه‌نامه ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور موضوع مصوبه ۲۰۱۴۴/ت/۳۹۰۲۸ ک مورخ ۸۷/۲/۱۵

این شیوه‌نامه براساس ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح ماده ۳۳ اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۰۱۴۴/ت/۳۹۰۲۸ مورخ ۸۷/۲/۱۵ تنظیم و برای اجرا ابلاغ می‌گردد.

ماده ۱- حریم و محدوده شهرها و شهرکها همان است که در قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها مصوب ۸۴/۱۰/۱۴ مجلس شورای اسلامی می‌باشد و سازمانهای مسکن و شهرسازی مکلفند ظرف مدت یک ماه نقشه‌های مصوب حریم و محدوده‌های یاد شده را در چارچوب قانون مذکور که ملاک عمل در این شیوه‌نامه خواهند بود به سازمانهای جهاد کشاورزی ارسال نمایند.

ماده ۲- وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جهاد کشاورزی یا ادارات کل منابع طبیعی استانها) مکلف است برابر مفاد این شیوه‌نامه پرونده‌های اراضی واگذار شده که در حریم و محدوده شهر و شهرک واقع شده یا می‌شود و تاکنون منجر به تنظیم سند انتقال قطعی نگردیده باشد به سازمانهای مسکن و شهرسازی استانها طی صورتجلسه‌ای تحویل و تحول نمایند تا به شرح زیر تعیین تکلیف گردند:

الف- مواردی که درخواست متقاضیان در دبیرخانه کمیسیونهای واگذاری (موضوع مواد ۲ و ۲۱ دستورالعمل ضوابط واگذاری اراضی ملی و دولتی مصوب ۸۷/۲/۳ وزارت جهاد کشاورزی) ثبت و در مراحل اخذ پاسخ استعلامات یا در نوبت طرح موضوع در کمیسیونهای یاد شده قرار گرفته، سازمانهای مسکن و شهرسازی حسب مورد مطابق مقررات مورد عمل وزارت مسکن و شهرسازی اقدام می‌نمایند.

ب- در مواردی که واگذاری اراضی به متقاضیان اجرای طرح مصوب به تصویب کمیسیونهای

واگذاری رسیده باشد در صورت عدم مغایرت با ضوابط شهرسازی برابر مقررات وزارت مسکن و شهرسازی عرصه موردنظر واگذار خواهد شد.

پ- مواردی که قرارداد واگذاری موضوع مواد ۳۱ و ۳۲ توسط وزارت جهاد کشاورزی منعقد و طرح مصوب حسب گزارش عوامل نظارتی در مهلت مقرر قرارداد اجرا و به بهره‌برداری رسیده باشد (موضوع بند ج ماده یک آیین‌نامه اجرایی) کلیه حقوق و تعهدات وزارت جهاد کشاورزی مطابق مفاد قرارداد به وزارت مسکن و شهرسازی (سازمان ملی زمین و مسکن) منتقل می‌گردد.

تبصره: اسناد مالکیت این قبیل اراضی توسط سازمانهای مسکن و شهرسازی استانها پس از اخذ قیمت کارشناسی روز و بدون لحاظ کردن ارزش افزوده ناشی از سرمایه‌گذاری انجام شده از سوی مجریان طرحها محاسبه و به آنها منتقل خواهد شد و چنانچه مبالغی بعنوان بهای اراضی موردنظر توسط وزارت جهاد کشاورزی دریافت شده باشد وجه مذکور حسب اعلام ذیحساب یا مدیر امور مالی مرجع واگذارکننده از جمع مبلغ محاسبه شده کسر و مابقی دریافت می‌گردد.

ت- در مواردی که مهلت قرارداد منقضی شده و طرح مزبور در حال اجرا لیکن کامل نشده باشد در صورت تمدید قرارداد توسط کمیسیونهای واگذاری و یا صدور رأی هیئت نظارت مبنی بر تمدید قرارداد، پرونده جهت اقدام برابر تصمیم کمیسیونهای مذکور یا هیئت یاد شده به سازمان مسکن و شهرسازی به نمایندگی دولت ارسال می‌گردد تا براساس نمونه قرارداد (پیوست موضوع ماده ۸ آیین‌نامه) و حسب مقررات قانونی مربوط توسط سازمان مسکن و شهرسازی اقدام لازم معمول گردد.

ث- پس از قطعیت رأی هیئت نظارت مبنی بر فسخ قرارداد یا استرداد زمین سازمان مسکن و شهرسازی حسب مقررات قانونی مربوط نسبت به این قبیل پرونده‌ها اقدام خواهد نمود.

ج- چنانچه دعوایی در رابطه با پرونده‌های تحویل و تحول شده موضوع این شیوه‌نامه در مراجع قضایی یا اداری مطرح شده یا بشود سازمانهای مسکن و شهرسازی استان نسبت به مورد دعوا به

نمایندگی از سوی دولت اقدام خواهند نمود، سازمانهای وابسته وزارت جهاد کشاورزی موظفند در صورت نیاز سازمانهای مسکن و شهرسازی را بعنوان نماینده خود معرفی و یا به اتفاق در جلسات دادرسی شرکت نمایند.

چ- آن دسته از پرونده‌های تحویل و تحول شده موضوع این شیوه‌نامه که دارای سند مالکیت بنام دولت به نمایندگی سازمان جنگلها و مراتع کشور و یا سازمان امور اراضی باشد اصل اسناد پس از اخذ از اداره کل اموال دولتی توسط سازمان جنگلها و مراتع کشور به منظور تغییر نمایندگی به نام سازمان ملی زمین و مسکن به سازمانهای مسکن و شهرسازی استان تحویل می‌گردد.

ماده ۳- این شیوه‌نامه در سه ماده و هفت بند و یک تبصره تهیه و در دو نسخه تنظیم و فی‌مابین طرفین مورد موافقت و مبادله گردید.

محمد رضا اسکندری
وزیر جهاد کشاورزی

محمد سعیدی کیا
وزیر مسکن و شهرسازی

بخش نهم

سایر موضوعات متفرقه

مدیر کل محترم منابع طبیعی

شماره: ۱۶۸۸/۵۱

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۲/۰۴/۰۵

پیرونامه شماره ۳۷۸/۵۱ مورخ ۸۱/۱/۲۵ بدینوسیله تصویرنامه شماره ۶۸۶/۸۴۸۷ مورخ ۸۲/۳/۳ معاون محترم وزیر مسکن و شهرسازی درخصوص افرادی که تنها زمین آنان ملی اعلام گردیده به پیوست ارسال، خواهشمند است دستور فرمائید ضمن همکاری با نمایندگان سازمان مسکن و شهرسازی و ارائه اطلاعات موردنیاز، حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز بررسی و نتیجه را اعلام فرمائید. ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت:

- معاون محترم وزیر مسکن و شهرسازی عطف به نامه شماره ۶۸۶/۸۴۸۷ مورخ ۸۲/۳/۳ جهت استحضار.

- معاونت محترم حفاظت و امور اراضی عطف به پی‌نوشت مورخ ۸۲/۳/۴ جهت استحضار.

برادر گرامی جناب آقای مهندس صمدی

ریاست محترم سازمان جنگلها و مراتع کشور

با سلام؛

شماره: ۶۸۶/۸۴۸۷

تاریخ: ۸۲/۰۳/۰۳

به استحضار می‌رساند در اجرای مصوبه هیأت محترم وزیران در رابطه با آیین‌نامه پیشنهادی آن سازمان در خصوص افرادی که تنها زمین آنها در اجرای قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور ملی اعلام شده نهایتاً متعاقب برگزاری جلسات و مذاکرات فی‌مابین وزرای محترم مسکن و شهرسازی و جهاد کشاورزی تصمیم بر حل مسئله گرفته شده و در این مورد وزیر محترم مسکن و شهرسازی طی مرقومه مورخ ۸۲/۲/۷ در هامش نامه شماره ۵۳۶۶۳ مورخ ۸۱/۱۲/۲۷ معاون محترم حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری دستور فرموده‌اند تا اطلاعاتی مبنی بر اینکه پیشنهاد مطروحه بطور تقریبی شامل چند نفر می‌شود اخذ گردد. خواهشمند است دستور فرمائید ادارات کل منابع طبیعی ضمن همکاری لازم با سازمانهای مسکن و شهرسازی استانها مربوطه جهت تهیه اطلاعات در مهلت مناسبی که تعیین خواهید فرمود اقدام لازم را معمول فرمایند. لازم به ذکر است به موجب رونوشت این نامه مراتب به سازمانهای استانی جهت مراجعه به ادارات کل منابع طبیعی ابلاغ تا پس از جمع‌آوری آمار موردنیاز درخصوص سایر اطلاعات نیز اقدام و پس از جمع‌بندی به این سازمان ارسال گردد.

درویش‌زاده

معاون وزیر مسکن و شهرسازی

شماره: ۲۹۰۸/۱۸/۲

تاریخ: ۸۲/۰۹/۰۹

معاونت محترم**مدیر کل محترم****اداره کل منابع طبیعی استان**

سلام علیکم؛

همانطور که مستحضرید اعمال حاکمیت و قانون وسیله سازمان جنگلها و مراتع کشور و ادارات کل تابعه و اعمال اختیارات انجام تکالیف اعم از تشخیص، حفاظت، احیاء، توسعه و بهره‌برداری در عالم اجرا با تعارضات متعدد در هر بخش مواجه و اعتراضات و تقاضاهای اشخاص و در نهایت ورود دیگر اجزاء نظام اعم از قوه قضائیه و مقننه و مجریه و اشخاص خصوصی از جمله کارشناسان رسمی دادگستری را به دنبال دارد.

راه صحیح اجرای قانون و عمل به تکالیف جهت وصول به اهداف مطلوب و ایده‌آل موردنظر قانونگذار و در نهایت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و جلوگیری از تحمیل هزینه‌های اضافی و صرف وقت مضاعف و تبعات بعدی آن در قدم و مرحله اول اشراف و آگاهی در حد قابل قبول نسبت به موضوع و حکم مورد عمل وسیله مجریان قانون می‌باشد.

اگر مأموران محترم منابع طبیعی که در بخشهای متعدد مشغول ادای تکالیف می‌باشند عالم به قوانین مورد عمل بوده و بر مدار قانون حرکت و انجام کلیه امور با مبنای قانونی و پس از انطباق با قانون انجام پذیرد و از اعمال سلیقه و نظرات شخصی خودداری گردد، نه تنها خود از مسؤولیت مبری می‌شوند بلکه از بروز قسمت اعظم مشکلات روزمره و آثار و تبعات منفی حاصل از نادیده انگاشتن قوانین، مقررات و ضوابط مورد عمل پیشگیری و جلوگیری می‌شود. چرا که عمل به اجرای صحیح قانون اقدامات اجرایی را موجه و قابل دفاع می‌سازد و ضامن سلامت کارها و امور جاری و پاسخگویی شفاف در مقابل مردم و دستگاههای نظارتی می‌باشد.

ابزار وصول به اهداف مطلوب مذکور دسترسی کافی به قوانین و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و در صورت ابهام پرسش و استعلام از دفتر مسؤول این امر در سازمان جنگلها و مراتع (دفتر حقوقی) و هماهنگی با ادارات حقوقی در استانها می‌باشد. لذا بدینوسیله آمادگی این دفتر را جهت ارائه

خدمات و پاسخگویی به استعلامات و مکاتبات و رفع ابهامات و آموزش و حضور در جلسات و هماهنگی بهتر و بیشتر اعلام می نماید.

بدیهی است ارائه پیشنهادات لازم و نقطه نظرات سازنده آن ادارات کل ما را در پیشبرد بهتر امور محوله یاری خواهد نمود.

محمدتقی عموزاده
مدیر کل دفتر حقوقی

دستورالعمل اجرایی

پیشگیری از تخریب، تجاوز و تصرف اراضی و منابع طبیعی

تاریخ: ۸۳/۹/۲۲

مقدمه:

به منظور حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی و صیانت از حقوق عمومی، جلوگیری از تغییر وضعیت اراضی کشاورزی، باغات، جنگلها و مراتع و تخریب غیرقابل جبران محیط‌زیست در اجرای بند ۵ اصل ۱۵۶ و وظیفه موضوع اصل ۵۰ قانون اساسی، شورای عالی سیاست‌گذاری و پیشگیری از تخریب و تصرف اراضی و منابع طبیعی به ریاست رئیس قوه قضائیه و عضویت دادستان کل وزیر مسکن و شهرسازی، وزیر جهاد کشاورزی تشکیل می‌گردد دستورالعمل اجرایی این پیشگیری به دادگستریهای کلیه استانهای کشور جهت اقدام به شناسایی متجاوزین به اراضی و منابع طبیعی و برخورد با آنان براساس اصل ۴۹ قانون اساسی و سایر قوانین موضوعه به قرار ذیل می‌باشد:

۱- رؤسای کل دادگستری استانها موظفند حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ دستورالعمل با تشکیل شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی وظایف و تکالیف مقرر در این دستورالعمل را انجام دهند.

۲- شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی با ترکیبی از دادستان عمومی و انقلاب مدیر کل بازرسی، مدیر کل ثبت اسناد و املاک، رئیس سازمان مسکن و شهرسازی، مدیر کل منابع طبیعی، مدیر کل اطلاعات، معاون سیاسی و امنیتی استاندار، فرماندار انتظامی، فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و شهردار مرکز استان و شهردار مربوط در هر مورد با مسئولیت رئیس کل دادگستری در هر استان تشکیل خواهد شد.

تبصره: در صورت نیاز، حسب تشخیص رئیس کل دادگستری یا پیشنهاد احد از اعضاء و تصویب شورا، از سایر مسئولان ذیربط جهت شرکت در جلسات دعوت بعمل خواهد آمد.

۳- تشکیل جلسات، اداره امور شورا، پیگیری مصوبات و هماهنگی بین مراجع ذیربط و نظارت بر حسن جریان امور برعهده رئیس شورا می‌باشد.

- ۴- دبیرخانه شورا تحت نظر دادستان عمومی و انقلاب، امور اداری و اجرایی را برعهده دارد.
- ۵- جلسات شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی استان حداقل هر ماه یکبار با دعوت کتبی دبیر شورا (دادستان عمومی و انقلاب) تشکیل خواهد شد.
- ۶- وظایف و مأموریت شورای حفاظت از اراضی و منابع طبیعی استان :
- الف- جمع‌آوری اطلاعات مربوط به آخرین وضعیت اراضی و منابع طبیعی استان.
- ب- تعیین روش‌های پیشگیرانه و اتخاذ تدابیر لازم در جلوگیری از تصرف و تخریب اراضی و منابع طبیعی.
- د- شناسایی خلاءهای قانونی و ارائه راهکار.
- هـ- ایجاد هماهنگی بین وظایف، مأموریت و اقدامات مراجع اجرایی ذیربط.
- و- تعیین اولویت‌ها، تنظیم برنامه اجرایی و پیگیری آن تا تحقق اهداف.
- ۷- دادگستری‌های محل وقوع اراضی حسب اعلام شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی باید شعبه‌ای از محاکم عمومی و دادسراهای عمومی و انقلاب را جهت رسیدگی به دعاوی و شکایات مربوطه اختصاص دهند.
- ۸- رسیدگی و اقدامات قضائی برای خلع‌ید، رفع تصرف، امحاء آثار تصرف، ابطال معاملات و ابطال اسناد صادره با قید فوریت و بصورت فوق‌العاده انجام خواهد شد.
- ۹- اطلاع‌رسانی به هنگام، از اقدامات و نتایج فعالیت‌ها برعهده دبیر شورا می‌باشد.
- ۱۰- رئیس شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی استان هر فصل گزارشی از فعالیتهای انجام شده را به رئیس قوه ارائه خواهد داد و باید اخبار و اقدامات مهم را بلافاصله منعکس نماید.
- ۱۱- تصمیمات شورا برای کلیه مراجع و دستگاههای ذیربط به ویژه ادارات عضو شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی در چارچوب قوانین و مقررات مربوطه لازم‌الاتباع می‌باشد.
- ۱۲- این دستورالعمل با یک مقدمه، ۱۲ بند و یک تبصره در تاریخ ۸۳/۹/۲۲ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید.

سید محمود هاشمی شاهرودی

رئیس قوه قضائیه

از : دفتر فنی ممیزی اراضی

به : اداره کل منابع طبیعی استان

سلام علیکم ؛

شماره : ۹۲۹۹/۵۱

تاریخ : ۸۳/۱۰/۱

همانگونه که مستحضرید اخیراً در اجرای بند ۵ اصل ۱۵۶، و وظیفه موضوع اصل ۱۵۶ قانونی اساسی، شورای عالی سیاستگذاری و پیشگیری از تخریب و تصرف اراضی و منابع طبیعی به ریاست رئیس قوه قضائیه و عضویت دادستان کل، وزیر مسکن و شهرسازی، وزیر جهاد کشاورزی تشکیل و دستورالعمل اجرایی آن به دادگستریهای استانهای سراسر کشور ابلاغ گردیده است در این راستا رؤسای دادگستری استانها موظفند حداکثر ظرف یک ماه شورای حفاظت از اراضی ملی و منابع طبیعی استان را با ترکیبی از دادستان عمومی و انقلاب، مدیر کل بازرسی، مدیر کل ثبت اسناد و املاک رئیس سازمان مسکن و شهرسازی، مدیر کل منابع طبیعی، مدیر کل اطلاعات، معاون سیاسی امنیتی استاندار، فرماندهان سپاه و منطقه انتظامی و شهردار مرکز استان به ریاست رئیس کل دادگستری استان تشکیل دهند. لذا صرفنظر از اینکه این مهم انشاءاله موجبات کاهش تخریب و تصرف اراضی ملی خواهد شد. با توجه به عضویت مدیران کل ثبت در شورای فوق‌الذکر ترتیبی اتخاذ فرمائید تا نقش اسناد اراضی ملی در برخورد با متخلفین در جلسات شورای مذکور مورد تبیین قرار گرفته و ضرورت تسریع در صدور اسناد اراضی ملی را خواستار گردید. یادآور می‌شود که قسمت «و» بند ۶ دستورالعمل اجرایی شورای حفاظت اراضی ملی و منابع طبیعی استان، تعیین اولویت‌ها و تنظیم برنامه اجرایی را از وظایف شورا دانسته و به موجب بند ۱۱ همان دستورالعمل تصمیمات شورا برای کلیه دستگاهها و مراجع ذیربط بویژه اعضای شورا لازم‌الاتباع می‌باشد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- جناب آقای مهندس بوعلی معاون حفاظت و امور اراضی سازمان جهت استحضار.

- معاونین محترم دفتر جهت اطلاع.

مدیریت محترم دفتر فنی ممیزی اراضی سازمان

شماره: ۳۵۰۴/۱۸/۲

موضوع: میراث فرهنگی و آثار تاریخی

تاریخ: ۸۴/۰۱/۱۶

سلام علیکم؛

بازگشت به نامه شماره ۱۱۷۸۳/۵۱ مورخ ۸۳/۱۱/۲۴ درخصوص نامه شماره ۱۳/۱۱/۱۲۶۱

مورخ ۸۳/۳/۱۲ اداره کل میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی اعلام می‌دارد:

برابر بند (۳) ماده (۲۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور نماینده دولت در مورد مالکیت عرصه و اعیانی منابع ملی سازمان جنگلها و مراتع کشور (ادارات کل منابع طبیعی) می‌باشند. مضافاً این که قانون خاصی به استثنای قانون خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات برای حفظ آثار تاریخی و باستانی مصوب ۱۳۴۷ که آن هم ناظر به اراضی و املاک اشخاص خصوصی است جهت تغییر مالک و نمایندگی نسبت به آن دسته از عرصه‌هایی که جزء میراث فرهنگی شناخته شده‌اند به نام سازمان میراث فرهنگی وجود ندارد. علیهذا با توجه به اهمیت موضوع و تکلیف و الزام همگانی به حفظ میراث فرهنگی مقتضی است به اداره کل میراث فرهنگی استان اعلام فرمائید مستندات و مدارک موضوع تقاضا را جهت بررسی بیشتر ارسال نمایند.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

ریاست محترم سازمان جنگلها و مراتع آذربایجان شرقی

شماره: ۱۳/۱۱/۱۲۶۱

با سلام؛

تاریخ: ۸۳/۳/۱۲

پیرونامه شماره ۱۳/۱۱۶۱۸۳ مورخ ۸۲/۱۱/۱۶ به استحضار می‌رساند برابر استعلام معموله از اجاره ثبت اسناد و املاک عجب شیر مالکیت پلاک ثبتی ۳۹۳ فرعی از ۱۲ اصلی واقع در قریه گل تپه در بخش ۱۰ مراغه موسوم به سیجان تپه بنام دولت جمهوری اسلامی ایران سازمان جنگلها و مراتع کشور ثبت و صادر گردیده است (تصویر پیوست) نظر به اینکه اثر موصوف جزء آثار تاریخی کشور بوده و سازمان میراث فرهنگی قانوناً متولی آثار تاریخی و فرهنگی کشور می‌باشد. لذا مستدعی است موافقت حدود در خصوص انتقال و تغییر مالکیت از نمایندگی جنگلها و مراتع کشور به سازمان میراث فرهنگی اعلام فرمائید.

اکبر تقی‌زاده اصل

مدیر کل میراث فرهنگی آذربایجان شرقی

برادر جناب آقای بهشتی**ریاست محترم سازمان میراث فرهنگی**

سلام علیکم؛

شماره: ۱۲۹۹۳/۵

تاریخ: ۷۹/۱۲/۰۷

عطف به نامه شماره ۷۹/۹/۲۱-۱/۱/۸۳۸۷۰ در خصوص واگذاری و انتقال قطعی اراضی ملی آثار تاریخی قلعه دختر و قلعه مهر علی فارسی در استان فارس به استحضار می‌رساند که ماده ۱۱۲ قانون محاسبات عمومی، در ارتباط با انتقال اموال متعلق به وزارتخانه‌ها و دستگاههای دولتی بوده و شامل اراضی ملی نمی‌گردد و مواد ۳۱ و ۳۲ آیین نامه اجرایی لایحه قانونی اصلاح لایحه واگذاری و اراضی مصوب ۵۹/۲/۳۱ برای اراضی مورد احتیاج سازمانها شرکتها و مؤسسات دولتی و عام‌المنفعه برای اجرای طرحهای مصوب دستگاه مربوط می‌باشد.

شایان ذکر است تفکیک عرصه موردنظر از اسناد ماخوذه و انتقال آن محمل قانونی نداشته و آن سازمان محترم می‌تواند طبق صورتجلسه تنظیمی با اداره کل منابع طبیعی استان عرصه ملی مذکور را جهت حفاظت و حراست آثار باستانین و تاریخی در اختیار داشته باشد.

احمد بوعلی

معاون حفاظت و امور اراضی

رونوشت:

- اداره کل منابع طبیعی استان فارس بازگشت به نامه شماره ۷۹/۹/۲۶-۳۸۶۳۸ جهت اطلاع.
- دفتر ممیزی اراضی جهت اطلاع.
- دفتر واگذاری اراضی سازمان جهت اطلاع.

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۸۲۶/۵

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۴/۲/۷

براساس تفویض اختیار شماره ۳۰/۸۴۹۹/۰۱۱ مورخ ۸۰/۷/۸ وزیر محترم جهاد کشاورزی بدینوسیله اجازه داده می‌شود اراضی منابع ملی که به موجب مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی و اجرای ماده ۱۰ قانون زمین شهری و ماده ۲۰ آیین‌نامه اجرایی مربوطه در محدوده استحفاظی شهرها قرار گرفته یا می‌گیرند را با رعایت قوانین و مقررات مربوطه رأساً نسبت به تحویل و تحول و تغییر نمایندگی آن به سازمان مسکن و شهرسازی اقدام و نتیجه را به دفتر واگذاری سازمان اعلام نمائید.

محمد صمدی

معاون وزیر و رئیس سازمان

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان

شماره: ۲۵۹۷/۱۸/۲

با سلام؛

تاریخ: ۸۴/۹/۲۷

احتراماً به پیوست تصویر رأی وحدت رویه قضایی شماره ۶۸۱ مورخه ۸۴/۷/۲۶ دیوانعالی کشور درخصوص اجرای مقررات تشخیص منابع ملی مشعر بر اینکه «... به صرف تشخیص سازمان و قطعیت آن، عرصه مورد تشخیص در مالکیت دولت قرار می‌گیرد و عدم صدور سند مالکیت بنام دولت، نافی مالکیت دولت نسبت به منابع ملی شده که به ترتیب مذکور در ماده (۱) قانون ملی شدن جنگلها و ماده (۲) قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی احراز شده و قطعیت یافته، نخواهد بود. جهت بهره‌برداری در موارد مشابه ارسال می‌گردد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر حقوقی

رونوشت:

- جناب آقای مهندس بوعلی معاون محترم حفاظت و امور اراضی به انضمام تصویر رأی وحدت رویه به پیوست جهت استحضار و بهره‌برداری لازم
- گروههای چهارگانه دفتر

از : دفتر فنی ممیزی اراضی

به : اداره کل منابع طبیعی

موضوع : ارسال رأی وحدت رویه

با سلام ؛

به پیوست رأی وحدت رویه قضائی شماره ۶۸۱ مورخ ۸۴/۷/۲۶ دیوانعالی کشور جهت اطلاع و بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

ایمان جمشیدی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

رونوشت :

- گروه‌های کارشناس معین دفتر جهت اطلاع.

مدیرعامل محترم روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

شماره: ۵۱۴۶/هـ

با سلام؛ تاریخ: ۱۳۸۴/۰۸/۲۱

احتراماً؛ رأی وحدت رویه قضائی شماره ۶۸۱ مورخ ۱۳۸۴/۷/۲۶، ردیف ۱۳/۸۰ به شرح ذیل: به موجب ماده یکم تصویب‌نامه قانون ملی شدن جنگلهای کشور مصوب ۱۳۴۱، عرصه و اعیانی کلیه جنگلها و مراتع، بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی کشور جزء اموال عمومی محسوب و متعلق به دولت است ولواینکه قبل از این تاریخ افراد آن را متصرف شده و سند مالکیت گرفته باشند و مطابق ماده ۲ قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور مصوب ۱۳۷۱/۷/۲۸ تشخیص منابع ملی و مستثنیات ماده ۲ قانون ملی شدن جنگلها و مراتع با رعایت تعاریف مذکور در قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع با وزارت جهاد سازندگی است و به صرف تشخیص وزارت مذکور و قطعیت آن، در مالکیت دولت قرار می‌گیرد و درخصوص مورد، عدم صدور سند مالکیت بنام دولت جمهوری اسلامی ایران، نافی مالکیت دولت نسبت به منابع ملی شده که به ترتیب مقرر در ماده مرقوم احراز شده و قطعیت یافته باشد نخواهد بود. بنا به مراتب رأی شعبه ششم دادگاه تجدیدنظر استان خراسان که با این نظر انطباق دارد به نظر اکثریت اعضاء هیأت عمومی دیوان عالی کشور صحیح و قانونی تشخیص می‌شود. این رأی به استناد ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری برای شعب دیوانعالی کشور و دادگاهها لازم‌الاتباع است.

جلالی نسب

کارشناس مسئول قضائی اداره وحدت رویه دیوان عالی کشور

شماره: ۸۵/۵۱/۱۸۴۸۲

از: دفتر فنی ممیزی اراضی

تاریخ: ۸۵/۰۳/۲۷

به: اداره کل منابع طبیعی استان

موضوع: جلوگیری از تجاوز به اراضی ملی

با سلام؛

بدینوسیله تصویر نامه شماره ۲۳۰/۱۱۲۴ مورخ ۸۵/۲/۳ مدیر کل محترم حقوقی وزارت متبوعه به انضمام نامه شماره ۶۷۹۴ مورخ ۸۵/۱/۲۹ رئیس دفتر محترم ریاست جمهوری متضمن دستور ریاست محترم جمهور جهت اطلاع و بهره‌برداری و همچنین تعجیل در تثبیت مالکیت و اخذ سند اراضی ملی به پیوست ایفاد می‌گردد.

احمد مطیعی

مدیر کل دفتر فنی ممیزی اراضی

جناب آقای مهندس جلالی

شماره: ۲۳۰/۱۱۲۴

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری

تاریخ: ۸۵/۰۲/۲۳

با سلام؛

احتراماً پیرو ارجاعیه مورخ ۸۴/۱/۳۰ وزیر محترم جهاد کشاورزی در هامش نامه شماره ۶۷۹۴ مورخ ۸۵/۱/۲۹ رئیس دفتر محترم ریاست جمهوری در خصوص مطلب مندرج در روزنامه همشهری مورخ ۸۴/۱۲/۱۱ تحت عنوان تراژدی تخریب منابع طبیعی متضمن پی نوشت ریاست محترم جمهوری مبنی بر جلوگیری از هرگونه تجاوز به منابع طبیعی و معرفی متخلفین، خواهشمند است دستور فرمائید از نتیجه اقدامات معموله در رابطه با نامه فوق‌الشاره این دفتر را مطلع نمایند. ضمناً این دفتر آماده هرگونه همکاری در رابطه با پیگیری موضوع از طریق مراجع قضایی و احقاق حقوق حقه وزارت متبوع می‌باشد.

علاءالدین پسیان

مدیر کل دفتر حقوقی

جناب آقای مهندس اسکندری

شماره: ۶۷۹۴

وزیر محترم جهاد کشاورزی

تاریخ: ۸۵/۰۱/۲۹

با سلام؛

مطلب مندرج در روزنامه همشهری مورخ ۸۴/۱۲/۱۱ تحت عنوان «تراژدی تخریب منابع طبیعی» (تصویب پیوست) به استحضار ریاست محترم جمهوری رسید؛ پی نوشت فرمودند: «جناب آقای اسکندری از هر نوع تجاوز به منابع طبیعی با قدرت جلوگیری کنید و متخلفین را در هر سمتی و عنوانی به مردم معرفی کنید.»

غلامحسین الهام

موضوع: تراژدی تخریب منابع طبیعی (همشهری، ۱۱/۱۶/۸۴، ص ۷)

با احترام به استحضار عالی می‌رساند:

جامعه جنگلبانی ایران در نامه‌ای به دکتر محمود احمدی‌نژاد ریاست جمهوری، افزایش حمایت‌های دولت از منابع طبیعی را خواستار شد. در این نامه از منابع طبیعی ایران به عنوان سرمایه ملی و آثار طبیعی و میراث جهان یاد شده و آمده است: در یک دهه اخیر، موضوع حفظ محیط‌زیست و حفاظت و پایداری منابع طبیعی تجدید شونده به ویژه جنگل‌ها، مراتع، بیشه‌ها، تالاب‌ها و رودخانه‌ها از مباحث مهم جهان و کشورها بوده است. در کشور ما نیز به طرق مختلف این پدیده‌ها مورد توجه لفظی و ذهنی مسئولین و اقشاری از مردم قرار گرفته اما در عمل و در برنامه‌ریزی و توسعه کشور هنوز جای خود را نیافته و سیر تخریب بی‌محایای خود را ادامه می‌دهد... استدعا داریم ریاست محترم جمهوری اسلامی اتخاذ تصمیم و ارایه طریق نمایند تا درس عبرتی برای تصمیم‌گیران دستگاه‌های دولتی در تصمیمات مطالعه نشده و برخوردهای نسنجیده با منابع طبیعی کشور باشد.

معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی

اداره کل منابع طبیعی استان

شماره: ۸۵/۵/۳۰۸۰۴

سلام علیکم؛

تاریخ: ۸۵/۰۵/۱۰

احتراماً، با توجه به برنامه‌ریزی این معاونت جهت اجرای تعهدات پنج ساله و منویات ریاست محترم سازمان و گسترش امور حفاظتی و استعدادیابی اراضی و نقش مؤثر نیروهای انسانی (مدیران و کارشناسان متعهد و متخصص و با تجربه) در اجرای برنامه‌ها و تعهدات) توصیه و تأکید می‌گردد. از جابجایی مدیران و کارشناسان با تجربه خودداری و هرگونه تغییر در مدیریت‌ها (اعم از معاون حفاظت و امور اراضی و مدیران حفاظت، واگذاری و ممیزی) را با این معاونت و دفاتر مربوطه هماهنگ نمایند.

ایمان جمشیدی

معاون حفاظت و امور اراضی

جناب آقای مهندس بهرامی

شماره: ۱۸/۶۲۰۹

ریاست محترم شورای عالی جنگل، مرتع و آبخیزداری

تاریخ: ۸۶/۰۲/۰۴

موضوع: مناطق چهارگانه محیط‌زیست

سلام علیکم؛

احتراماً عطف به نامه شماره ۲۰/۱۲ مورخ ۸۶/۱/۲۸ ضمن ارسال مصوبه شماره ۱۹۵۶۰/ت/۳۱۱۲۱ مورخ ۱۳۸۴/۴/۱ در مورد صدور اسناد مالکیت مناطق چهارگانه محیط‌زیست و نظریه شماره ۸۴۲۰/۱۲۵۱۵۵/ب مورخ ۱۳۸۴/۶/۱۲ کمیسیون بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین و نامه شماره ۸۴۱۹/۱۲۵۱۵۲/ب مورخ ۸۴/۶/۱۲ ریاست محترم مجلس شورای اسلامی مبنی بر مغایرت مصوبه مذکور با بند ۳ ماده ۲۳ ق.ح به استحضار می‌رساند اولاً چنانچه منظور صدور اسناد مالکیت بعنوان تعیین بهره‌بردار اراضی منابع طبیعی بنام سازمان حفاظت محیط‌زیست باشد به دلیل مغایرت مصوبه با قانون حفاظت امکان‌پذیر نیست، ثانیاً منظور رعایت محدوده‌های مناطق چهارگانه در راستای مستندسازی و تعیین بهره‌بردار بنام دستگاه‌های اجرای متصرف باشد این امر منوط به بررسی‌های فنی و اجرایی از ناحیه دفاتر فنی ممیزی و مهندسی می‌باشد.

محمدتقی عموزاده

مدیر کل دفتر امور حقوقی

سازمان حفاظت محیط زیست - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور وزارت جهاد کشاورزی

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۳/۸ بنا به پیشنهاد شماره ۱۱۸۰۴ مورخ ۱۳۸۴/۲/۳۱ معاونت حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده (۱۶) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۵۳ - تصویب نمود:

به منظور حفاظت کامل از مناطق چهارگانه مذکور در بند «الف» ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (پارکهای ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاههای حیات وحش و مناطق حفاظت شده) مستند به ماده (۱۶) قانون یاد شده و تأمین دلایل و مستندات قانونی کافی برای ارایه به مراجع قضایی هنگام تجاوز و تخریب منابع ملی و دولتی واقع در مناطق مزبور، سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان نماینده دولت در مناطق مزبور از لحاظ مالکیت بر منابع و اراضی ملی و دولتی تعیین می شود.

محمد رضا عارف

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضاییه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

جناب آقای دکتر احمدی نژاد

شماره: ۸۴۱۹/۱۲۵۱۵۱ هـ/ب

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۸۲/۰۶/۱۲

نظر به اینکه مطابق بند ۳ ماده ۲۳ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع مصوب سال ۱۳۴۶ نمایندگی دولت در مورد حقوق مالکیت مربوط به عرصه و اعیانی جنگلها و مراتع و بیشه‌های طبیعی و اراضی جنگلی - از وظایف و اختیارات رئیس سازمان جنگلبانی کشور است لذا تصویب‌نامه شماره ۱۹۵۶۰/ت/۳۱۱۲۱ هـ مورخ ۱۳۸۴/۴/۱ که نمایندگی دولت را از نظر مالکیت بر منابع و اراضی ملی و دولتی به سازمان حفاظت محیط‌زیست تفویض کرده، مغایر قانون است. علیهذا مستنداً به قسمت اخیر اصل یکصد و سی و هشت قانون اساسی و قانون نحوه اجرای اصل هشتاد و پنجم و یکصد و سی و هشتم قانون اساسی مراتب جهت اقدام لازم در مهلت مقرر و اعلام نتیجه به اینجانب به آگاهی می‌رسد.

ضمناً نظر جنابعالی را به مدلول تبصره ۴ قانون الحاق پنج تبصره به قانون فوق‌الذکر و بند ۱-۱۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مرقوم جلب می‌نمایم.

غلامعلی حداد عادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

وزارت محترم جهاد کشاورزی

شماره: ۸۴۲۰/۱۲۵۱۵۵ هـ/ب

تاریخ: ۸۴/۰۶/۱۲

در اجرای بند ۴-۱۱ آیین‌نامه اجرایی موضوع تبصره ۷ قانون الحاق ۵ تبصره به قانون نحوه اجرای اصل ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی مرقومه شماره ۸۴۱۹/۱۲۵۱۵۲ د/ب مورخ ۸۴/۶/۱۲ ریاست محترم مجلس شورای اسلامی (ناظر به تصویب‌نامه شماره ۱۹۵۶۰/ت/۳۱۱۲۱ هـ مورخ ۱۳۸۴/۴/۱ هیات محترم وزیران) جهت استحضار و رعایت مدلول تبصره ۴ قانون الحاق پنج تبصره به قانون نحوه اجرای اصل ۸۵ و ۱۳۸ قانون اساسی، بوسیله دورنگار ارسال می‌گردد.

محسن قره‌باغی

مدیر کل محترم منابع طبیعی استان .....

شماره : ۸۶/۵/۵۸۳۹۸

با سلام ؛

تاریخ : ۸۶/۰۹/۱۰

احتراماً، همانگونه که مستحضرید در موافقتنامه اصلاحی و ابلاغی سال گذشته طرح ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات، حجم عملیات زیر پروژه‌های تشخیص و انتشار آگهی، از سالجاری پایان یافته و فاقد اعتبار می‌باشد این بدین معناست که از نظر معاونت محترم راهبردی و برنامه‌ریزی ریاست محترم جمهوری، جایگاه ویژه‌ای برای هزینه کرد و اجرای عملیات مذکور وجود ندارد. با عنایت به حساسیت موضوع و اهمیت اتمام عملیات تشخیص و انتشار آگهی عرصه‌های فاقد اجرای مقررات، ضروری است، در ادامه اقدامات قبلی تا پایان سالجاری نسبت به موزائیک نقشه‌های اجرایی اقدام و با هماهنگی مسئولین ادارات منابع طبیعی شهرستانها ضمن تدبیر لازم درخصوص تأمین نقشه‌بردار، نسبت به انجام باقیمانده عملیات یاد شده در عرصه‌های فاقد اجراء اقدام لازم معمول گردد. بدیهی است در صورتی که این عملیات به سال آینده موکول گردد، تبعات حقوقی و اجرائی ناشی از عدم اجراء، بعهدہ آن اداره کل و ادارات منابع طبیعی شهرستان خواهد بود. لازم به ذکر است با توجه به رأی وحدت رویه قضائی به شماره ۶۸۱ مورخ ۸۴/۷/۲۶ دیوانعالی کشور، برگ تشخیص‌های تنظیمی بعنوان سند رسمی تلقی گردیده که یقیناً در دفاع از عرصه‌های ملی و دولتی مورد تخریب و تجاوز در محاکم قضائی مستدل و قابل استناد خواهد بود.

ایمان جمشیدی

معاون حفاظت و امور اراضی

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان / منطقه
موضوع: رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر
عدم جواز قانونی پرداخت بها و یا معوض اراضی ملی شده
به دلیل منتفی شدن مالکیت شاکیان

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله تصویر رأی شماره هـ/۶۰۱/۸۴ مورخ ۸۷/۳/۱۱ موضوع دادنامه شماره ۷۱۵ مورخ ۸۶/۸/۲۲ کلاسه پرونده ۶۰۱/۸۴ صادره از هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر عدم جواز قانونی برای پرداخت بها و یا معوض در خصوص شکایت اشخاصی که پس از اجرای قانون ملی شدن جنگلهای کشور و نیز ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلهای و مراتع کشور و قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی ادعای درخواست پرداخت بها و یا اراضی معوض می‌نمایند، به پیوست جهت بهره‌برداری در پاسخ به اینگونه درخواستها، شکایات و ادعاها در مراجع مختلف قضایی و اداری ارسال می‌گردد.

محمدتقی عموزاده

معاون حفاظت و امور اراضی

دبیر هیأت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین

مرجع رسیدگی : هیأت عمومی دیوان عدالت اداری
شاکی : سازمان مسکن و شهرسازی خراسان
موضوع شکایت و خواسته: اعلام تعارض آراء صادره از شعب
هجدهم و یازدهم تجدیدنظر دیوان عدالت اداری

مقدمه : الف-۱- شعبه بیستم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۲۶۳۷/۸۳ موضوع شکایت آقای رضا سنجری به طرفیت سازمان مسکن و شهرسازی استان خراسان به خواسته، الزام به واگذاری معوض ملک تصرف شده یا بهای آن با لحاظ خسارات وارده به شرح دادنامه ۲۷۳۰ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۵ ضمن اشاره به لایحه جوابیه مبنی بر ملی بودن اراضی ادعایی و واگذاری آن از سوی اداره منابع طبیعی به سازمان خوانده رسیدگی به خواسته‌های شاکی را در قلمرو صلاحیت دادگاه عمومی حقوقی تشخیص داده است. الف-۲- شعبه یازدهم تجدیدنظر در رسیدگی به پرونده کلاسه ۵۲۰/۸۴ موضوع تقاضای تجدیدنظر سازمان مسکن و شهرسازی استان خراسان نسبت به دادنامه شماره ۲۷۳۰ مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۵ شعبه بیستم چنین رأی صادر نموده است. با عنایت به اینکه مراتب تصرف و تملیک ملک شاکی از ناحیه تجدیدنظر خوانده محرز و مسلم بوده و نسبت به شکایت و ادعای مطروحه ایراد و اعتراض موجه و مستندی بعمل نیامده علیهذا ضمن نقض دادنامه بدوی حکم به ورود شکایت در خصوص واگذاری زمین معوض با شرایط مقرر در قانون صادر و اعلام می‌دارد. ب-۱- شعبه هجدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۶۷۱/۸۰ موضوع شکایت آقای فریدون محمدخان سرتیپ به طرفیت سازمان مسکن و شهرسازی خراسان به خواسته، ابطال سند زمین و برگشت زمین به اینجانب به شرح دادنامه شماره ۸۹ مورخ ۱۳۸۲/۱/۱۸ چنین رأی صادر نموده است: - با توجه به اینکه ملی بودن اراضی مورد ترافع براساس احکام مراجع قضایی قطعیت یافته و با توجه به مفاد بند ۹ دادنامه شماره ۷۴ الی ۹۱ مورخ ۱۳۶۳/۸/۲۲ که اعلام داشته ملی شدن زمین شاکی در اجرای قانون جنگلها و مراتع کشور بوده که اخص از قانون اراضی شهری است و بند ۹ ماده ۶۵ آیین‌نامه اجرایی قانون اراضی شهری برای این قبیل مالکین که زمین آنها ملی شده

اولویتی برای واگذاری یک قطعه زمین در نظر گرفته شده و سازمان زمین شهری و سازمان مسکن و شهرسازی تکلیفی برای واگذاری زمین معوض در مقابل اراضی ملی شده براساس قانون اراضی شهری نداشته و ندارد، لذا از اقدامات سازمان مسکن و شهرسازی خراسان تخلف از مقررات قانونی مشهود نیست و شکایت شاکی ردّ می‌شود. ب-۲- شعبه یازدهم تجدیدنظر در رسیدگی به پرونده کلاسه ۲۴۴/۸۴ موضوع تقاضای تجدیدنظر آقای فریدون محمدخان سرتیپ نسبت به دادنامه شماره ۸۹ مورخ ۱۳۸۲/۱/۱۸ شعبه هجدهم دیوان به شرح دادنامه شماره ۱۱۷۷ مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۷ با ردّ تجدیدنظرخواهی. دادنامه بدوی را عیناً تأیید و استوار نموده است. ج-۱- شعبه هجدهم در رسیدگی به پرداخت کلاسه ۲۱۷/۷۹ موضوع شکایت آقای محمد وحدتی به طرفیت سازمان مسکن و شهرسازی مشهد به خواسته اجرای بند ۹ ماده ۶۵ قانون زمین شهری به شرح دادنامه شماره ۱۲۶۷ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱ چنین رأی صادر نموده است. چون زمین شاکی در سال ۱۳۵۲ توسط کمیسیون ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع ملی اعلام گردیده با استناد به رأی وحدت رویه شماره ۷۴ الی ۹۱ مورخ ۱۳۶۳/۸/۲۲ تکلیفی برای سازمان زمین شهری جهت اعطاء معوض تشخیص نداده و شکایت را ردّ نموده است. ج-۲- شعبه اول تجدیدنظر در رسیدگی به پرونده کلاسه ۵۸/۸۱ موضوع تقاضای تجدیدنظر آقای محمد وحدتی نسبت به دادنامه شماره ۱۲۶۷ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱ شعبه هجدهم دیوان به شرح دادنامه شماره ۵۴۱ مورخ ۱۳۸۲/۴/۲۳ ضمن ردّ اعتراض تجدیدنظرخواه دادنامه بدوی را تأیید نموده است. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق با حضور رؤسا و مستشاران و دادرسان علی‌البدل شعب دیوان تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی مبادرت به صدور رأی می‌نماید:

رأی هیأت عمومی

نظر به اینکه اراضی مورد ادعای شاکیان در اجرای ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور و قانون تعیین تکلیف اراضی اختلافی به موجب آراء و احکام مراجع اداری و قضائی ذیصلاح، ملی شناخته شده و در مالکیت دولت قرار گرفته و با این کیفیت مالکیت شاکیان نسبت به اراضی مذکور منتفی شده است و پرداخت بهاء و یا معوض اراضی مزبور به شاکیان جواز قانونی ندارد. بنابراین دادنامه‌های شماره ۱۲۶۷ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱ و شماره ۸۹ مورخ ۱۳۸۲/۱/۱۸ شعبه هجدهم مبنی بر رد شکایت شاکیان که متضمن این معنی است موافق اصول و موازین قانونی می‌باشد. این رأی به استناد بند ۲ ماده ۱۹ و ماده ۴۳ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ برای شعب دیوان و سایر مراجع اداری ذیربط در موارد مشابه لازم‌الاتباع است.

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

معاون قضائی دیوان عدالت اداری - قدسی فرد

جناب آقای مهندس

شماره : ۸۷/۱/۵۸۸۵۹

مدیر کل محترم منابع طبیعی و آبخیزداری استان

تاریخ : ۸۷/۰۹/۱۰

با سلام ؛

احتراماً به پیوست عین استفتاء مقام معظم رهبری آیت‌ا.. خامنه‌ای، حضرت آیت‌ا... موسوی اردبیلی، حضرت آیت‌ا... مکارم شیرازی، حضرت آیت‌ا... سیستانی، حضرت آیت‌ا... نوری همدانی درخصوص شخم و کشت و تصرف مراتع (انفال) جهت استحضار و بهره‌برداری ارسال می‌گردد.

عباس کارگر

مشاور و مدیر کل دفتر ریاست

استفتاء از مراجع عظام تقلید :

حضرت آیت ا... العظمی خامنه‌ای

حضرت آیت ا... العظمی موسوی اردبیلی

حضرت آیت ا... العظمی مکارم شیرازی

حضرت آیت ا... العظمی سیستانی

حضرت آیت ا... العظمی نوری همدانی

شخم ، کشت و تصرف مراعات طبیعی که جزو انفال محسوب می شود چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی

اگر برخلاف مقررات نظام اسلامی است ، جایز نیست.

« آیت ... خامنه ای »

بسمه تعالی

امور مذکور بدون رعایت قوانین و مقررات جایز نیست.

« آیت ... موسوی اردبیلی »

بسمه تعالی

این کار بدون اجازه حکومت اسلامی جایز نیست و اگر جزء حریم روستاهاست رضایت

روستائیان نیز شرط است. همیشه موفق باشید

« آیت ... مکارم شیرازی »

بسمه تعالی

حضرت آیت ... مخالفت با قوانین را اجازه نمی دهند.

« آیت ... سیستانی »

بسمه تعالی

بدون اجازه مسئولان حکومت اسلامی، جایز نیست.

« آیت ... نور همدانی »